

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

HÂCE EMİR'İN EFSÂNE-İ TÜRKÎ ADLI ESERİ
(vr. 1-50)
İNCELEME – METİN – DİZİN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MD. MERAJ ALAM

İSTANBUL 2019

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

HÂCE EMİR'İN EFSÂNE-İ TÜRKÎ ADLI ESERİ
(vr. 1-50)
İNCELEME – METİN – DİZİN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MD. MERAJ ALAM

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. GÜLŞEN SEYHAN ALIŞIK

İSTANBUL 2019

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek lisans öğrencisi MD Meraj ALAM'ın Hâce Emir'in Efsâne-i Türkî Adlı Eseri (vr.1-50) (İnceleme-Metin-Dizin) konulu tez çalışması jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı yüksek lisans tezi olarak oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile başarılı bulunmuştur.

İmza

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Gülşen SEYHAN ALIŞIK
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

Üye : Prof Dr. Erdal ŞAHİN
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Arzu ERDOĞAN ÖZTÜRK
Üniversitesi 29 Mayıs Üniversitesi

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun 24...../06.../ 2019 tarih ve 2019/14-5..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Okan YEŞİLOT
Müdür

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖNSÖZ	VIII
ÖZET	X
ABSTRACT.....	XI
KISALTMALAR.....	XII
İŞARETLER.....	XIV
ÇEVİRİYAZI ALFABESİ	XV
1. İNCELEME	1
1.1. EFSÂNE-İ TÜRKÎ ADLI YAZMANIN TAVSİFİ	1
1.2. ESERİN DİLİ VE SAHASI	1
1.3. ESERİN TÜRÜ	5
1.3.1. Efsane.....	5
1.4. ESERİN KONUSU.....	6
1.4.1. Efsâne-i Türkî 1-50 Varakların Özeti	6
1.5. HİNDİSTAN'DA TÜRKÇE	8
1.6. YAZIM ÖZELLİKLERİ	9
1.6.1. İkili Yazım	9
1.6.2. ç > ş Değişmesi:	12
1.6.3. Harekelendirme	12
1.6.3.1. Şedde	12
1.6.3.2. Üstün	12
1.6.3.3. Ötre	12
1.6.4. Noktalama	12
1.6.5. Ünlülerin Yazılışı.....	13
1.6.5.1. /a/ Ünlüsünün Yazılışı	13
1.6.5.2. /e/ Ünlüsünün Yazılışı	13
1.6.5.3. /ı/ ve /i/ Ünlülerinin Yazılışı.....	14
1.6.5.4. /o/ /ö/ /u/ /ü/ Ünlülerinin Yazılışı	14
1.6.6. Ünsüzlerin Yazılışı.....	14
1.6.6.1. /ç/ Ünsüzünün yazılışı	14
1.6.6.2. /p/ Ünsüzünün yazılışı	14

1.6.6.3. /k/ ve /g/ Ünsüzlerinin yazılışı.....	14
1.6.6.4. /ij/ Ünsüzünün yazılışı.....	14
1.6.6.5. /s/ Ünsüzünün yazılışı	15
1.6.6.6. /t/ Ünsüzünün yazılışı.....	15
1.7. SES ÖZELLİKLERİ	15
1.7.1. Ünlüler	15
1.7.1.1. Kapalı e (é) Meselesi	16
1.7.1.2. Ünlü Uyumu	16
1.7.1.2.1. Kalınlık-İncelik Uyumu	16
1.7.1.2.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu	17
1.7.1.3. Ünlülerde Meydana Gelen Ses Olayları	18
1.7.1.3.1. Yuvarlaklaşma	18
1.7.1.3.2. Düzleşme	18
1.7.1.3.3. Vurgusuz Orta Hecede Ünlü Yitimi	19
1.7.1.3.4. Ünlü Genişlemesi.....	19
1.7.2. Ünsüzler	19
1.7.2.1. /b/ Ünsüzü.....	19
1.7.2.2. /d/ Ünsüzü.....	20
1.7.2.3. /-ğ-/ ve /-g-/ Ünsüzleri.....	20
1.7.2.4. /k-/ ve /k-/ Ünsüzleri.....	20
1.7.2.5. /t/ Ünsüzü	21
1.7.2.6. /-g-/ ~ /-k-/ ikili kullanımı:	21
1.7.2.7. / ij / Ünsüzünün Durumu	21
1.7.2.8. /p-/ Ünsüzü	21
1.7.2.9. Ünsüz Uyumu.....	22
1.7.2.10. Ünsüzlerde Meydana Gelen Ses Olayları.....	22
1.7.2.10.1. Ünsüz Yitimi	22
1.7.2.10.1.1. Söz Ortasında Ünsüz Yitimi	22
1.7.2.10.1.2. Söz Sonunda Ünsüz Yitimi.....	23
1.7.2.10.2.Hece Düşmesi	23
1.7.2.10.3.Sedasızlaşma	23
1.7.2.10.4.Sedalılaşma	23
1.7.2.10.5.Göçüşme (Metatez).....	23

1.7.2.10.6. İkizleşme	24
1.8. YAPI ÖZELLİKLERİ.....	24
1.8.1. İsim İşletme Ekleri	24
1.8.1.1. Çokluk Eki.....	24
1.8.1.2. İyelik Eki	25
1.8.1.3. Hal Ekleri	25
1.8.1.3.1. İlgi Eki (Genitif) +Inḡ/+nInḡ/-nUij.....	25
1.8.1.3.2. Yükleme Durumu Eki (Akuzatif) +n/+I/+nI	25
1.8.1.3.3. Yönelme Durumu Eki (Datif) +ḡa/+ge/+ḡa/+ke	26
1.8.1.3.4. Bulunma Durumu Eki +dA.....	26
1.8.1.3.5. Eşitlik Durumu Eki (Ekvatif) +ça.....	26
1.8.1.3.6. Yön Gösterme Durumu Eki (Direktif) +gerü/ +rA/rU	27
1.8.1.4. Karşılaştırma Eki +raḡ/ +raḡ/ + rek.....	27
1.8.2. Bildirme Biçimleri	27
1.8.2.1. Geniş Zaman Bildirme Biçimleri	27
1.8.2.1.1. Yardımcı Fiil ile Kurulan Geniş Zaman Bildirme Biçimi	27
1.8.2.1.2. Yardımcı Fiil ile Kurulan Görülen Geçmiş Zaman Bildirme Biçimi.....	27
1.8.3. Sayı Adları	28
1.8.3.1. Asıl Sayı Adları	28
1.8.3.2. Sıra Sayı Adları	28
1.8.3.3. Topluluk Sayı Adları	28
1.8.3.4. Kesir Sayı Adları	28
1.8.3.5. Çokluk Ekinin Kullanımı:	28
1.8.4. Zamirler.....	28
1.8.4.1. Kişi Zamirler	29
1.8.4.2. İşaret Zamiri	29
1.8.4.3. Dönüşlülük Zamirleri	29
1.8.4.4. Bağlaç Zamiri	29
1.8.4.5. Soru Zamirleri	30
1.8.4.5.1. “kim”	30
1.8.4.5.2. “né”	30
1.8.4.5.3. “ḡa”	30
1.8.4.6. Belirsizlik Zamirler	30

1.8.4.6.1. her kim	30
1.8.4.6.2. her né.....	30
1.8.4.6.3. her néçe	30
1.8.4.6.4. her né kim	30
1.8.4.6.5. her sāre	30
1.8.4.6.6. her kişi.....	30
1.8.4.6.7. özge	30
1.8.4.6.8. barça.....	31
1.8.4.6.9. ba‘zı	31
1.8.4.6.10. her çağ	31
1.8.5. Sıfatlar	31
1.8.5.1. Niteleme Sıfatları	31
1.8.5.1.1. aķ.....	31
1.8.5.1.2. büyük	31
1.8.5.1.3. ķara.....	31
1.8.5.1.4. ķarangı.....	31
1.8.5.1.5. kızıl	31
1.8.5.1.6. kiķik	31
1.8.5.1.7. kōp	31
1.8.5.1.8. sarı.....	31
1.8.5.1.9. uluğ	32
1.8.5.1.10. yahşı	32
1.8.5.1.11. yaşıl	32
1.8.5.1.12. yırak.....	32
1.8.5.1.13. otluķ.....	32
1.8.5.2. Sayı Sıfatları	32
1.8.5.2.1. Asıl Sayı Sıfatları	32
1.8.5.2.2. Sıra Sayıları.....	32
1.8.5.2.3. Kesir Sayı Sıfatları	32
1.8.5.2.4. Topluluk Sayı Sıfatları	32
1.8.5.3. Soru Sıfatları.....	33
1.8.5.4. Belirsizlik Sıfatları	33
1.8.5.5. İşaret Sıfatları	33

1.8.6. Zarflar	33
1.8.6.1. Yer Zarfları	33
1.8.6.2. Zaman Zarfları	33
1.8.6.2. Durum Zarfları	34
1.8.6.3. Miktar Zarfları	34
1.8.7. Edatlar	34
1.8.7.1. Çekim Edatları	34
1.8.7.2. Bağlama Edatları	35
1.8.7.2.1. Sıralama Edatları	35
1.8.7.3. Denkleştirme Edatları	36
1.8.7.4. Cümle Başı Edatları	36
1.8.7.5. Kuvvetlendirme Edatları	36
1.8.7.6. Soru Edatları	36
1.8.7.7. Seslenme Edatları	36
1.8.7.8. Ünlemler	37
1.8.8. Fiil Çekimi	37
1.8.8.1. Basit Zamanlı Çekimler	37
1.8.8.1.1. Bildirme Kipleri	37
1.8.8.1.1.1. Görülen Geçmiş Zaman	37
1.8.8.1.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman	37
1.8.8.1.1.3. Geniş Zaman	38
1.8.8.1.1.4. Şimdiki Zaman	38
1.8.8.1.1.5. Gelecek Zaman	38
1.8.8.1.1.5.1. Gelecek-İstek	38
1.8.8.1.2. Dilek Kipleri	39
1.8.8.1.2.1. Emir Kipi	39
1.8.8.1.2.2. Şart Kipi	39
1.8.8.1.2.3. İstek Kipi	40
1.8.8.2. Birleşik Zamanlı Çekimler	40
1.8.8.2.1. Geniş Zamanın Hikāye Birleşik Çekimi	40
1.8.8.2.2. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikāye Birleşik Çekimi	41
1.8.8.3. Soru Biçimi	41
1.8.8.4. Birleşik Fiiller	41

1.8.8.4.1. Yardımcı Fiillerle Yapılan Birleşik Fiiller.....	41
1.8.8.4.2. Sıfat Fiiller (Partisip)	47
1.8.8.4.3. Zarf Fiiller	48
1.9. SÖZ DİZİMİ	48
1.9.1. Yükleminin Türüne Göre Cümleler	48
1.9.1.1. İsim Cümleleri	48
1.9.1.2. Fiil Cümleleri	48
1.9.2. Yükleminin Yerine Göre Cümleler.....	48
1.9.2.1. Kurallı Cümleler.....	48
1.9.2.2. Devrik Cümleler	48
1.9.2.1. Yapısına Göre Cümleler.....	49
1.9.2.1.1. Basıt Cümleler.....	49
1.9.2.1.2. Birleşik Cümleler	49
1.9.2.1.2.1. Şartlı Birleşik Cümleler.....	49
1.9.2.1.2.2. Bağlı Birleşik Cümleler	49
1.9.3. Anlamına Göre Cümleler	49
1.9.3.1. Olumlu Cümleler.....	49
1.9.3.2. Olumsuz Cümleler	49
1.9.3.3. Hitap Cümleleri.....	50
1.9.3.4. Soru Cümleleri.....	50
1.10. SÖZCÜK YAPIMI.....	51
1.10.1. İsimden İsim Yapma	51
1.10.2. Fiilden İsim Yapma.....	51
1.10.3. İsimden Fiil Yapma.....	52
1.10.4. Fiilden Fiil Yapma	52
1.11. Efsāane-i Türkî Metindeki Urduca, Hintçe, Sanskritçe Sözcükler İle Farsça ve Arapça ve Diğer Bazı Yabancı Kökenli Sözcük Unsurları.....	53
1.11.1. Urduçada Kullanım Sıklığı Olan Metindeki Sözcükler	53
1.11.2. Anlamca Urducaya İle Benzerlik Gösteren Birleşik Sözcükler ve Cümleler.....	58
1.11.2.1. Eserde Kullanılan, Urduçada ve Türkçede Eş Sesli Olup, Eserde ve Urduçada Eş Anımlı Fakat Türkiye Türkçesinde Farklı Anlamda Kullanılan Ya da Kullanılmayan Sözcük/Sözcük Grupları	58

1.11.2.2. Eserde ve Urduçada Sesçe ve Anlamca eş Kullanıma Sahip Sözcük Grupları.....	58
1.11.2.3. Eserde ve Urduçada Eş Anlamlı Kullanılan Sözcük Grupları.....	59
1.11.2.4. Yapısal Açıdan Urduca ile Birebir Örtüşen Cümle Şekilleri	60
2. METİN.....	62
3. DİZİN.....	85
3.1. ADLAR DİZİNİ.....	159
3.1.1. Kişi Adları Dizini.....	159
3.1.2. Hayvan Adları Dizini	160
3.1.3. Akrabalık Adları Dizini	161
3.1.4. Organ Adları Dizini	161
3.1.5. Yemek Adları Dizini.....	162
3.1.6. Bitki Adları Dizini	162
3.1.7. Mutfak Eşyası Adları Dizini	162
3.1.8. Kılık Kıyfet Adları Dizini.....	163
3.1.9. Meslek Adları Dizini.....	163
3.1.10.İkilemeler Dizini	164
4. SONUÇ.....	165
KAYNAKÇA.....	166
ÖZGEÇMİŞ	173
TIPKIBASIM.....	174

ÖNSÖZ

Doğu Türkçesi, Türk dilinin tarihi seyri içerisinde XV. yüzyılın başlarından XX. yüzyıla kadar Timurlular, Şibaniler, Babürlüler, Hive ve Hokand Hanlıkları tarafından kullanılan tarihî bir Türk lehçesidir.

Uzun yıllar boyunca Selçuklu Devleti, Delhi Sultanlığı ve Babür İmparatorluğu hakimiyetinde kalan Hint Altkıta ülkeleri ile Türk dünyası arasında yakın ilişkiler kurulmuştur. Nitekim bu durum, söz konusu ülkeler arasında tarihî ve kültürel bağların yanı sıra dil etkileşimini ve benzerliğini de beraberinde getirmiştir. Bölge kütüphanelerinde bulunan pek çok Türkçe el yazması eser, bu benzerliğin ve yakınlığın en önemli delilleri olarak gösterilebilir. Bu yüksek lisans tezinin konusunu oluşturan *Efsâne-i Türkî* adlı yazma eser de bahsi geçen kitaplardan biridir.

Hindistan'ın Bihar eyaletinin başkenti Patna'da bulunan Khuda Bakhsh Oriental Library/Hüdabahş Doğu Kütüphanesi'nde 3296 (18/2) sıra numarasıyla kayıtlı olan bu eser ancak zahriyede Prog. no: 17520 altında ise P. no: 6455 şeklinde kayıt bulunmaktadır. *Efsâne-i Türkî* adlı eser XIX yüzyıla ait olup 109 varaktan müteşekkil bir yazmadır. Bir aşk hikâyesini konu edinen *Efsâne-i Türkî*, Patnalı Guptu Lal takma adlı Babu Ram Bahadur ve oğlu Arcun Prasad'ın özel koleksiyonundan Patna Üniversitesi Tarihi Bölümü'ne intikal etmiş oradan da Hüdabahş Oryantal Kütüphanesi'ne verilmiştir.

Hâce Ubeydullah-ı Ahrâr'ın (1404-1490) tarikat silsilesine mensup olan Hâce Emîr tarafından hazırlanan *Efsâne-i Türkî* adlı eser, Mirza Muhammed Cihan Şah (1795-1846) döneminde 1233/1817 tarihinde yazılmış ve Gopal Lal tarafından Ramazan ayında istinsah edilmiştir. İstinsah yılın kaydedilmediği yazma eserde birkaç Türkçe kelimenin not düşülmüştür.

Bu tez İnceleme, Metin, Dizin ve Tıpkıbasım olmak üzere dört ana bölümden oluşmaktadır.

“İnceleme” bölümünde *Efsâne-i Türkî*'nin dili ve sahası, yazım özellikleri, ses özellikleri, sözdizimi, sözcük yapımı konuları ile Urduca-Hintçe-Sanskritçe sözcükler ile Farsça ve Arapça kökenli olup Urduçada sık kullanılan sözcükler ve anlam olarak Urducaya çok benzeyen birleşik sözcükler ve cümleler yer almaktadır.

“Metin” bölümünde eserin 1-50. varakları arası çeviri yazı alfabesine aktarılmıştır. Transkripsiyonlu metin numaralandırılırken yazma metne sadık kalınmıştır. Transkripsiyonlu metinde eksik yazım olduğu tespit edilen sözcüklerde eksik olan kısım < > işareti içinde tamamlanmıştır. Varak numaraları [], satır numaraları () işaretleri içerisinde verilmiştir. Okunuşundan emin olunamayan kelimelerin sonunda ? kullanılmış, okunamayan sözcükler yazmadan kopyalanarak gösterilmiştir. Fakat asıl metinde tamamen silik olan sözcükler [-] ile belirtilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümü olan dizin kısmı hazırlanırken “TürkSözDiz” dizin programı kullanılmıştır. “Dizin” bölümünde eserde yer alan sözcükler; transkripsiyon harflerine aktarılmış biçimleriyle geçtikleri yer, bağlam içerisindeki anlamları ve hangi dile ait oldukları bilgileriyle beraber alfabetik sırayla verilmiştir. Ayrıca Adlar Dizini başlığı altında kişi adları, hayvan adları, akrabalık adları, organ adları, yemek adları, bitki adları, mutfak eşyası adları, kılık kıyafet adları, meslek adları sıralanmış, ardından İnkilemler Dizinine yer verilmiştir. Tez çalışmasının son bölümü olan “Tıpkıbasım” bölümünde *Efsâne-i Türkî*’nin 1-50. varaklarının tıpkıbasımı verilmiştir.

Tez çalışmam esnasında tüm yoğunluğuna rağmen bana her zaman kıymetli vaktini ayıran, bu çalışmanın tüm evrelerinde engin bilgi ve tecrübeleriyle bana yol göstermiş ve yardım etmiş olan saygıdeğer hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Gülşen SEYHAN ALIŞIK’a, lisansüstü eğitimim boyunca bana yardımcı olan sayın hocam Öğr. Üyesi Dr. Arzu ÖZTÜRK’e, bazı yöresel sözcüklerinin açıklanması ve düzeltilmesinde bana yardımcı olan hocam Aynur BAYKA’ya çalışma esnasında maddî ve manevî desteklerini benden esirgemeyen, her zaman ellerinden gelen her türlü desteği vermeye gayret eden babam Abdul M annan’a ve annem Hajra Khatoon’a teşekkürlerimi sunarım. Efsâne-i Türkî adlı eseri elde etmemde bana yardımcı olan Hüdabâş Doğu Kütüphanesi Danışma Asistanı Dr. Md. Zakir Hussain’e de teşekkürlerimi sunarım.

Md. Meraj ALAM

İstanbul 2019

ÖZET

İlhanlı ve Altınordu dönemlerinde ortaya çıkan Doğu Türkçesi, Timurlular döneminde özellikle de XV. yüzyılda gelişen ve XX. yüzyıla kadar yaklaşık beş asır boyunca resmî ve edebî dil olarak kullanılan tarihî bir Türk lehçesidir.

Babür İmparatorluğu'nda da saray dili olarak Doğu Türkçesinin kullanılması neticesinde Hindistan coğrafyasında birçok kütüphanede Doğu Türkçesiyle yazılmış pek çok yazma eser bulunmaktadır.

Teze konu olan *Efsâne-i Türki* adlı yazma eser, Kuzey Hindistan'ın Khuda Bakhsh Oriental Library/Hüdabahş Doğu Kütüphanesi'nde 3296 (18/2) sıra numarasıyla kayıtlı olan bu eser ancak zahriyede Prog. no: 17520 altında ise P. no: 6455 şeklinde kayıt bulunmaktadır. *Efsâne-i Türki* adlı eser XIX. yüzyıla ait olup 109 varaklı, genellikle 11 satırlı tek sütundan oluşan bir yazmadır. *Efsâne-i Türki*, Patnalı Guptu Lal takma adlı Babu Ram Bahadur ve oğlu Arcun Prasad'ın özel koleksiyonundan Patna Üniversitesi Tarihi Bölümü'ne intikal ederek Hüdabahş Oryantal Kütüphanesi'ne verilmiştir.

Efsâne-i Türki, Hâce Ubeydullah-ı Ahrâr'ın (1404-1490) tarikat silsilesine mensup olan Hâce Emîr tarafından yazılmıştır. Eser, Mirza Muhammed Cihan Şah (1795-1846) döneminde 1233/1817 tarihinde yazılmış ve Gopal Lal tarafından istinsah edilmiştir. İstinsah edildiği yıl verilmemiştir.

Efsâne-i Türki üzerinde yaptığımız çalışma İnceleme, Metin, Dizin ve Tıpkıbasım olmak üzere dört ana bölümden oluşmaktadır. İnceleme bölümünde metnin morfolojik ve fonetik özellikleri ile Urducaya benzerlikleri ayrıntılı biçimde incelenmiştir. Metin bölümünde yazma eserin 1-50 varaklı transkripsiyon harfleriyle Latin alfabesine aktarılmıştır. Dizin kısmında metindeki bütün sözcükler bulundukları bağlam içerisinde anlamlandırılmış ve hangi dile ait oldukları alfabetik sırayla verilmiştir. Tezin son bölümünü yazmanın 1-50 varaklarının tıpkıbasımını oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Efsane, Doğu Türkçesi, Orta Asya, Hint Altkıta, Hüdabahş Doğu Kütüphanesi, Aşk hikâyesi

ABSTRACT

Eastern Turkish, which emerged during the Ilhanli and Altinordu periods, developed during the reign of Timurids in the 15th century and was used as an official and literary language between 15th-19th centuries.

Relations between Central Asia and the Indian subcontinent are very old. As a result Eastern Turkish has been used as the palace language in the Mughal Empire. Many libraries in India have many Turkish manuscripts which were written in Eastern Turkish.

The manuscript *Efsâne-i Turki* is registered with 3296 (18/2) (however in the front page(zahriya) it registered with Prog. no: 17520 and P. no: 6455) in the Khuda Bakhsh Oriental Library of North India. This work, *Efsâne-i Turki*, which narrates a love story, belongs to the 19th century and it is a write-up consisting of a single column of 109 folios, and 11 lines. The work was transferred from the private collection of Babu Ram Bahadur knowns as Guptu Lal and his son Arjun Prasad to Patna University's Department of History and was given to the Khuda Bakhsh Oriental Library.

The work *Efsâne-i Turki* was written by Khawaja Amir, a follower of Khawaja Ubeydullah Ahrar's (1404-1490) sect in 1233/1817 in the period of Mirza Muhammad Jihan Shah (1795-1846) and was copied by Gopal Lal. What is not known however is the year in which the copy was made.

This work on *Efsâne-i Turki* consists of "Review", "Text", "Index" and "Facsimile". In the "Review" part, morphological and phonetic features of the text and their similarities in Urdu are examined in details. In the "Text" part, 1-50 folios were changed to Latin script with transcription alphabet. TürkSözDiz program is used in "Index" part and all the words used in the text are placed in alphabetical order. Also, the places of the words in the text with the meaning of the text, and from the language they originated are given as well. In the last part of the thesis facsimile of 1-50 foils of writing is given.

Keywords: Legend, Eastern Turkish, Central Asia, the Indian subcontinent, Khuda Bakhsh Oriental Library, Love story

KISALTMALAR

Ar.	Arapça
Ar.+Far.	Arapça-Farsça
AÜ	Ankara Üniversitesi
bağ.	Bağlaç
Bsk.	Baskı
C.	Cilt
Çev.	Çeviri
Çin.	Çince
E.	Edat
F. Ad.	Festival Adı
Far.	Farsça
Far.+Ar.	Farsça-Arapça
Far.+T.	Farsça-Türkçe
Fr.	Fransızca
Hint.	Hintçe
Hız.	Hazret
İtl.	İtalyanca
İÜ	İstanbul Üniversitesi
K. Ad.	Kişi adı
Mec.	Mecaz
Moğ.	Moğolca
S.	Sayfa
Sogd.	Sogodça
Snk.	Sanskritçe
SÜ	Selçuk Üniversitesi
T.+Far.	Türkçe-Farsça
TDK	Türk Dil Kurumu

TDV	Türkiye Diyanet Vakfı
TTK	Türk Tarih Kurumu
Tür-Hint	Türkçe veya Hintçe
Tvf.	Tasavvuf
Vb.	Ve benzerleri, ve benzeri
Y. Ad.	Yer adı
Yy.	Yüzyıl
Yun.	Yunanca
Zm.	Zamir

İŞARETLER

+	İsim kök ve gövdelerini işaret eder.
-	Fiil kök ve gövdelerini işaret eder, kaynaştırma işareti
[]	Yazmadaki varak numarasını gösterir.
[-]	Tamamen silik olan sözcükler belirtir.
()	Yazmadaki satır numarasını gösterir.
<	Buradan gelir.
>	Buraya gider.
*	Tanımlanamayan sözcük köküne işaret eder.
< >	Yazmadaki onarılmış bölümlere işaret eder.
→	Gönderme ve karşılaştırma.
Ø	Düşmüş olan sese işaret eder.
~	Değişken biçime işaret eder.
?	Kesin olmayan bilgi.
/	Ve, ya da.

ÇEVİRİYAZI ALFABESİ

ا	a, ā, e	ص	ž
آ	a, ā	ط	š
ء	'	ظ	ž
ب	b, p	ع	'
پ	p	غ	ġ
ت	T	ف	f
ث	Ś	ق	ķ
ج	c, ç	ک	g, k
چ	Ç	ل	l
ح	Ġ	م	m
خ	Ĥ	ن	n
د	D	نک	nġ
ذ	Ž	و	o, ö, u, ü, v
ر	R	ه	a, e, h
ز	Z	ی	î, i, ĩ, y, é, ā
پس / س	S	خوا-	ĥ ^v ā-
ش	Ş	ة	t
ص	Ŝ		

1. İNCELEME

1.1. EFS ÂNE-İ TÜRKÎ ADLI YAZMANIN TAVSİFİ

Efsâne-i Türkî, Hindistan'ın Patna şehrinde bulunan Khuda Bakhsh Oriental Library/Hüdabahş Doğu Kütüphanesi'nde 17520 seri, 6455 kitap ve 3296 (18/2) numaralarıyla kayıtlıdır. Eser, Babu Ram Bahadur ve oğlu Arcun Prasad'ın özel koleksiyonundan Hüdabahş Oryantal Kütüphanesi'ne verilmiştir. Aşk hikâyesini konu edinen *Efsâne-i Türkî*'nin müellifi Hâce Emîr'dir. Eser, Mirza Muhammed Cihan Şah (1795-1846) döneminde H. 1233/M. 1817 tarihinde yazılmış ve müstensihi olarak Gopal Lal kaydedilmiştir. Ayrıca, yapılan çalışmada müellif ile ilgili bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Nestâlik hat ile yazılan *Efsâne-i Türkî*, tek sütunlu olup 109 varaktan oluşmaktadır. Genellikle 11 satırdan oluşun yazma eser 1b'de 6 satır, 25 ve 26. varaklarda 10 satır, 29a'da 12 satır bulunmaktadır. Mensur türde yazılan eserde bazı manzum bölümler bulunmaktadır: 3a/01-3a/10, 4a/08-4b/02, 4b/08-10, 13a/10-11, 13b/01-/02-/03. Ayrıca yazma eserde birkaç Türkçe kelimenin Farsça açıklamasına da rastlanmaktadır.

Eserin bazı bölümlerinde noktaların karıştığı, belirgin olmadığı ya da hiç yazılmadığı tespit edilmiştir. Bahsi geçen noktalama sorununa genellikle “b”, “t”, “y”, “r”, “z”, “s”, “ş” gibi harflerde rastlanmıştır. Örneğin: “sözcük” ismi ‘sürçek’ سورچاک (5a/03, 39a/10, 45b/01), “yetişmek” fiili ‘tişmak’ تیشماق (6b/08, 31a/06, 50a/08,), “yetişgüzmek” fiili de ‘tişgüz-’ تیشگو زماک (13b/07, 43b/09) olarak eserin tamamında aynı şekilde yazıldığını görüyoruz. Bunun dışında örneğin آب kelimesi hem elif hem de medli elif ile yazılmıştır. Ayrıca, bazı sözcüklerin hem ötre hem de vav ile bazı sözcüklerin de ikili üçlü şekilde yazıldığı tespit edilmiştir.

1.2. ESERİN DİLİ VE SAHASI

En eski dillerden olan Türk dili, tarih boyunca farklı dönemlerde ve coğrafyalarda çeşitli alfabelerle yazılmıştır. Türk diline tarihi açıdan bakıldığında farklı dönemlere ayrıldığı görülmektedir. XV.-XIX. yüzyıllar arasında kullanılan Doğu

Türkçesi, Orta Asya Türklerinin konuşma ve yazı dili olmuştur.¹ XVI. yüzyılda Orta Asya'da özellikle Hint Altkıtası'nda Babür Şah (1483-1530), Doğu Türkçesinin en önemli temsilcisi olmuştur. Babür-nâme onun en önemli eseridir. Ayrıca Doğu Türkçesi döneminde Sekkâkî, Lûtfî, Yusuf Emîrî, Gedâî, Yakînî, Ali Şir Nevâî, Şiban Han, Ubeydullah Han, Ebûlgazi Bahadır Han gibi yazar ve şairler tarafından çok değerli edebi eserler ortaya konulmuştur.²

Efsâne-i Türki adlı eser, manzum-mensur karışık bir eserdir. Eser XIX. yüzyılda Hindistan bölgesinde Hâce Emîr tarafından kaleme alınmıştır. Yazma eser, esas olarak Doğu Türkçesi yazı diline dayanmaktadır. Arapça ve Farsçanın tesiri olması tabiidir. Fakat eser Hindistan coğrafyasında yazıldığından eserin söz varlığında Orta Asya hususen Hint Altkıtası'ndaki yerel dillerin etkisi sıklıkla göze çarpmaktadır.³ Hatta yazma eserde kullanılan bazı cümle yapılarının Urduca ile örtüşmesinin eserin Urduca'dan Türkçeye çeviri bir eser olduğu ihtimalini akla getirmektedir.

Eserin dili bizzat müellif tarafından dibace kısmında “Türk’niij tili” ibaresiyle kaydedilmiştir. Elimizdeki yazmanın 1817 tarihli olduğundan hareketle o coğrafyada Türk dilinin konuşan ve yazarlarının sınırlı olduğu hükmüne varabiliriz. Müellif, Türk Tili’ni “bizim atalarımızın dili” biçiminde ifade etmiştir. Bu ifade, bu asırda yaygın olmamakla birlikte ana dili Türkçe olanların bulunduğunu ve kendilerini “Türk” diye vasıflandırdıklarını göstermektedir. Ayrıca bu kısımda Türkçenin pek değer görmediğinden şikayet etmekte, ancak kendisinin bu dili konuşmak ve yazmaktan zevk aldığını ve çokça eser yazdığını belirtmektedir. Ancak Hindistan coğrafyasında yazılan Türkçe eserlerin tam bir külliyatı bulunamadığı için yazılmış olduğu söylenen bu eserler hakkında yeterli bilgiye sahip değiliz.

Bu bilgileri derinleştirmek için, yalnızca Türkçe kaynaklar değil, dönemin Hintçe, Farsça, Arapça kaynaklarındaki bibliyografik bilgilerin de ortaya konulması gerekmektedir.

Yazarın ifadelerinden anlaşıldığı kadarıyla o coğrafyada Türk dili gereken değeri görememektedir ve bunun üzerine yazar yapılması gerekenleri beyan etmektedir.

Yazar, eserin giriş kısmında (5a-5b) Türk dilinin önemi hakkındaki görüşlerini şöyle belirtmiştir:

¹ Cağferoğlu, Ahmet, *Türk Dili Tarihi II*, s. 195-211

² Ercilasun, Ahmet B., *Başlangıçtan Yırmıncı Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, s. 405-423

³ *İSLAM Ansiklopedisi*, c 8, s. 168

Asıl metin:

Nevāb Kāmaruddīn-Ĥan vezīr kızt-niij ođlanı Ĥā^vce Emīr Ĥan ibn-i Ĥā^vce Pādişāh Ĥan ibn-i Ĥā^vce Mađmūd Ĥan ibn-i Ĥā^vce Naşīrūddīn-Ĥan Semerķandī dēdi kim bu sūrçek çok yahşı sūrçek-dür ve bugün-lerde Tūrķi-niij tili şevķ kılıp-mén ve néçe bitig ve ķaşıde bu tilide bitip-mén ve bu til-niij sevā özge kelām-nı begenürmes-mén. Bu içün kim bu til atalar bizni til érür anı bilmaķı köp münāsib bar. Eger néçe kün müteveccih bolup bu yangı ve yahşı sūrçek-ni bu tilide yaz-suij köp memnün bolğay-mén. Dēdim kim yahşı bar pes ol umraķ-niij ğükmidin mecbūr bolup néçe varaķ-nı ķara ķıldım. Bu til-niij bilgüçi-leridin uşundaķ mütevaķķı‘ bar mén kim eger bir ya da ékki fıķra içinde ĥaşagūniijlar selem-ni köterip ıslağ bile müzeyyen ķılsun-lar. Bitigçi-niij ‘aybı til üzre ķeltürmaķ kerem-din yıraķ bar.

Çeviri metin:

“Vezir Kamarudîn Han’ın kızının oğlu Hoca Emîr Han ibn-i Hoca Padişâh Han ibn-i Hoca Mahmud Han ibn-i Hoca Nasîruddîn Han Semerkandî dedi ki, bu efsane çok güzel bir efsanedir ve ben bu zamanlarda Türk dilinden zevk alıp bu dilde birçok kitap ve kaside yazdım ve bu dilden başka -dillerin- sözlerini de beğenmem. Bu dil atalarımızın dili olduğu için, bunu bilmek çok münasiptir. Bir zaman bu maksatla yeni ve güzel anlatımları bu dilde yazarlarsa çok memnun olurum. Dedim ki iyi, böylece sevenlerimin kararı ile sayfalarca yazdım. Bu sebeple bu dili bilenlerden, bir iki hususta hata yapanların hatalarını ıslah ederek süslemelerini niyaz ederim. Çünkü yazarın eksiklerini dile getirmemek lütuftan çok uzaktır.”

Efsâne-i Türkî adlı eserin ses, yapı ve imla özellikleri bakımından Türk dilinin Doğu Türkçesi alanına ait olduğu anlaşılmaktadır. Eserin Doğu Türkçesine ait olduğu gösteren belli başlı ayırt edeci hususiyetleri şunlardır:

- Doğu Türkçesi ile kaleme alınan eserde Doğu Türkçesinin karakteristik özelliklerinden olan zamir n’sinin (pronominal n) kullanılmadığı görölmektedir.
- Karahanlı Türkçesinde kullanılan ve Harezmi Türkçesinin ortalarına kadar devam eden “e” sesi daha sonra “e” ile “i” arasında üçüncü bir ses ortaya

çıkıştır.⁴ İncelenen eserde bu ses, kapalı e (boğumlanma noktası *i* ve *e* ünlüleri arasında bulunan e sesi)⁵ şeklinde gösterilmiştir.

- Türkçe metinlerde alıntı sözcüklerin Türkçeleştirilmesi esnasında yapılan hemze > ye değişimi yazma metinde bütünüyle uygulanmıştır. Bu hadise alıntı sözcüklerinde sıklıkla görülmektedir. Örneğin: ğamāyil, zāyil.
- “r” sesin düşmesi: bile < birle, kıtuldı > kırtuldı, émes > érmes, édi > érđi.
- Nevāyi döneminden itibaren görülen -p- > -f- değişimi Doğu Türkçesi metinlerde olduğu gibi incelenen eserde de mevcuttur. Örneğin: topraķ > tofraķ, toplak > toflak, yaprak > yafraq.
- Göçüşme (Metatez): Örneğin: kirpik > kiprik, arvat > avrat, arvad > avrad, yamğurlar > yağmurlar.
- İncelenen eserde *b* > *m* ve *d* > *y* değişiklikleri de rastlanmaktadır. Örneğin: mu > bu, miz > biz, idi bér > yiber.
- Eserde -ğuz-/-güz çatı eki/ettirgenlik ve katmerli ettirgenlik ekinin örnekleri de mevcuttur. Örneğin: yazgüz- yar-güz- < yazgüz-, tişgüz- tir-güz < tişgüz-, yazgüztür- yargüz-tür < yazgüztür-, oturgüz- oltur-güz < olturgüz-.
- İkinci hecedeki yuvarlak ünlünün tesiriyle ilk hecedeki düz ünlülerin yuvarlaklaşması: Örneğin: eke > öke, esrük > ösrük.

Ön seste /tʰ/, /k/, /kʰ/ sesleri muhafaza edilmiştir. Fakat eserde birkaç örnekte *k* > *g* değişikliği mevcuttur. Örneğin: kéçe, taşķarı.

Metinde tespit edilen çekim edatları şunlardır:

Vasita ve Beraberlik Edatları: bile, birle; sebep edatları; néçün v.s.

Benzerlik Edatları: déğ, kibi, yaijlğ v.s.

Başkalık Edatları: özge v.s.

Zaman Edatları: arķa, baş, burun, gin, ön, soijra v.s.

Yer ve Yön Edatları: néçe, narı, muķābil, yan, ötrü, taşķarı, üst, üstin v.s.

Bağlama Edatları/Sıralama Edatları: u, ü, ve, ya, ya da v.s.

Denkleştirme Edatları: veya v.s.

Cümle Başı Edatları: andaķ, belki, eger, egerçi, gü, gūyā, hergíz, pes, şāyed, ya, ya‘ni v.s.

⁴ Kocaoğlu, Timur, Tarihi Türk Lehçeleri Metinlerinin Transkripsiyonlanmasında Kapalı é / i Meselesi, s.

1

⁵ Zeynep, Korkmaz, *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*, s. 170

Kuvvetlendirme Edatları: dağ, v.s.

Soru Edatları: mu, mü v.s.

Seslenme Edatları: ya, ey v.s. şeklinde kullanılmıştır.

1.3. ESERİN TÜRÜ

Hint Altkıtası ile Türk Dünyası arasındaki güçlü ve tarihî bağlar X. yüzyıla dayanmaktadır. Hindistan sınırlarını içine alan bölge kütüphanelerinde pek çok Türkçe el yazması eserin mevcudiyeti söz konusu kültürel bağ ve tarihî ilişkilerin önemli kanıtıdır. Yapılan bazı kataloglama çalışmalarına göre bölgede bulunan farklı kütüphanelerin din, dil, edebiyat, tarih gibi farklı bilim dallarına ait yaklaşık 170 Türkçe el yazması eseri barındırdığı tespit edilmiştir.⁶

Bu eserler sözlük, gramer, divan v.b. farklı alanlara ait eserlerdir. İncelemeye konu olan yazma “efsane” terimi ile tavsif edilmiştir.

1.3.1. Efsane

Efsaneler, “sözlü geleneğin ürünü olan bir anlatım türüdür”.⁷ Efsaneler, genellikle gerçek dışı öğeler barındırır. “Efsane” sözcüğü Türkçeye Farsçadan geçmiştir. Türkçede “efsane” sözcüğüne karşılık olarak “söylence” önerilmiştir.⁸ Efsaneler; mit, masal, halk hikâyesi, menkıbe ve destanlarla yakınlık gösterdiğinden Anadolu Türkleri arasında efsane sözcüğünün yanında mit, masal, halk hikâyesi, menkıbe gibi terimlerin de yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu türler arasında farklılıklar olsa da benzerlikler daha fazladır.

Bilim adamları, efsanenin tanımı ile ilgili farklı görüşler ortaya koymuş, efsanenin çeşitli millet ve coğrafyalara göre değişiklik gösterdiğini söylemişlerdir. Çoğu bilim adamı tarafından Alman dil ve hikâyebilimci Jakob Ludwig Karl Grimm (1785-1863) ve kardeşi Wilhelm Grimm (1786-1859)’in efsane tanımı kabul edilmiştir. Onlara göre “Efsane”, gerçek veya hayali muayyen şahıs, hadise veya yer hakkında anlatılan bir hikâyedir”.⁹ Kenneth, W. Marry W. Clark ise “Efsane, gerçek veya olması muhtemel inançlarla sarılmış şahıslar, yerler ve ha diseler hakkında hikâyelerdir” şeklinde ifade etmiştir.¹⁰

⁶ Bilkan, Ali Fuat, *Hindistan’da Gelişen Türk Edebiyatı*, s. 13

⁷ *Türk Dünyası Ortak Edebiyatı-Türk Dünyası Edebiyat Tarihi*, s. 1

⁸ Yavuz, Muhsine Helimoğlu, *Diyarbakır Efsaneleri; Derleme-Araştırma-İnceleme*, s. 3

⁹ Sakaoğlu, Saim, *Efsane Araştırmaları*, s. 9

¹⁰ a. g. e. s. 10

“Efsane” terimi halk biliminin henüz bir bilim dalı olarak ortaya çıkmadığı XVI. yüzyıldan beri var olan bir terimdir.¹¹ Türk Dünyası ile Avrupa’da efsaneler üzerindeki çalışmalar XIX. yüzyılın başlarında başlamıştır. Önceleri, efsane gibi Türk halk anlatımları üzerine pek fazla çalışma yapılmamıştır.¹² Son zamanlarda çalışmalar artmış ve bunlar ekseriyetle tez şeklinde yapılmıştır.

Doğu Türkçesinde zengin bir efsane kültürü olduğu bilinmektedir. Fakat Doğu Türkçesi üzerine yapılmış bilimsel çalışmalar sınırlıdır. Tarihi dönemlere ait efsane metinleri üzerine yapılmış birkaç tez çalışması bulunmaktadır: *Miraç Efsanesi* ve Adem Öger’in *Uygur Efsaneleri Üzerinde Bir Araştırma* adlı doktora tezi bulunmaktadır. Hz. Muhammed’in göğe seferini konu edinen *Miraç Efsanesi* Uygur yazısıyla yazılmış XV. yüzyıl Timur dönemine ait bir efsanedir.¹³ *Uygur Efsaneleri Üzerinde Bir Araştırma* adlı doktora tezinde ise Uygur Efsaneleri detaylı bir şekilde incelenmiştir.¹⁴

1.4. ESERİN KONUSU

İncelenen Efsâne-i Türkî adlı eser, efsane türünde yazılmış olup efsane türünün özelliklerini taşımaktadır. Efsâne-i Türkî eserin yazarı ve sahası ile ilgili pek bilgi bulunmamaktadır. Fakat eserde yazarın silsilesi şu şekilde geçmektedir: “Vezir Kamarudîn Han’ın kızının oğlu Hoca Emîr Han ibn-i Hoca Padişâh Han ibn-i Hoca Mahmud Han ibn-i Hoca Nasîruddîn Han Semerkandî”. Eserin sahası ile ilgili kesin bir bilgi mevcut olmamasına rağmen metinden yola çıkılarak eserin sahasının Hint Altkıtası coğrafyası olduğu söylenebilir.

Eserdeki başlıca karakterler şunlardır: Töre/Erklik (baba), Mâhrû (Töre oğlu), Hacı İlyas Armanî/Satukçı (baba), Hûb-çehre (Satukçı’nın kızı), Danişver Han (alim), Arslan Şah (başka bir töre).

1.4.1. Efsâne-i Türkî 1-50 Varakların Özeti

Bir Erklik ve bir Satukçı, uzun yıllar evlat nimetinden mahrum kalmıştır. Erklik, kendisinden sonra ülkesini yönetecek bir şehzadesinin olmamasından dolayı çareler arayıp Danişver Han adlı alim bir kişiden yardım ister. Danişver Han’ın ikisine de ayrı ayrı söylediği çareleri uygulamaları neticesinde Erklik’in Mâhrû adında bir erkek

¹¹ Aslan, Ferhat, *Halk bilimsel bir terim olarak “Efsane” üzerine bazı dikkatler*, The Journal of International Social Research, Vol: 5, Fall, 2012

¹² Sakaoğlu, Saim, *Efsane Araştırmaları*, s. 8-9

¹³ Civelek, Özlem, Max Scherberger, *Das Mirâğane Die Himimel- und Höllenfahrt des Propheten Muhammed in der İÜ Türk Dilleri Araştırmaları Dergisi*, 2004

¹⁴ Öger, Adem, *Uygur Efsaneleri Üzerinde Bir Araştırma; İnceleme ve Metinler*, Ege Üni versitesi; Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2008

çocuğu ve satukçının Hûb-çehre adında bir kız çocuğu olur. Her ikisi de birbirinden güzel çocuklardır. Aileleri onları eğitim ve terbiye almaları için on iki yaşına kadar Danişver Han'ın yanına bırakırlar. Daha sonrasında ikisi birbirlerinden hoşlanmaya başlar ve zamanla âşık olurlar. İkisi de on iki yaşını doldurduğu gün ailelerine geri verilir. Ancak birbirinden ayrılmalarından dolayı kederlenirler ve bunun üzerine aileleri onları evlendirmeye karar verir. Fakat Satukçı, kızını Mâhrû ile evlendirmekten vazgeçerek ailesini de yanına alıp bir gemiye binip kaçar. Yolda fırtına kopması sebebiyle bindikleri gemi parçalanır ve sadece Hûb-çehre'nin bulunduğu bölüm selametle bir kıyıya ulaşır. Mâhrû da bu sırada Hûb-çehre'yı aramaktadır ve birbirlerine kavuşurlar.

Sonrasında Arslan Şah ile karşılaşır. Arslan Şah Mâhrû'yu öldürüp Hûb-çehre'ye sahip olmak ister. Yaşadıkları maceralar neticesinde Mâhrû kurtulur. Ancak Hûb-çehre Mâhrû'nun öldürüldüğünü düşünür ve Arslan Şah'ı öldürüp kaçar. Hûb-çehre ve Mâhrû birbirlerinden uzak ormanlarda ve çöllerde dolaşırlar fakat birbirlerine kavuşamazlar.

1.5. HİNDİSTAN'DA TÜRKÇE

Orta Asya bölgesi her zaman Türkler'in ana vatanı olmuştur. Orta Asya'daki Türklerle Hint Altı kıtası coğrafyası arasındaki ilişkiler çok eskiye dayanmaktadır. Hint-Türk ilişkileri Gazneli Mahmut'tan (971-1030) önce başlamıştır.¹⁵ Emeviler ve Abbasiler dönemlerinde de bazı Türk sultanlarının bu coğrafyaya seferleri olmuştur. Hint Altı kıtası'nda kurulan ilk Türk devleti, XIII. yüzyılın başlarında Delhi Sultanlığı'dır. 1526 yılında da Babür Şah tarafından Babür İmparatorluğu kurulmuştur. Kurulan bu devletin resmi dili Farsça olsa da saray dili Doğu Türkçesidir. Babür Şah'ın yazdığı *Babür-nâme* bunun en güzel örneğidir.¹⁶ Annemarie Schimmel *The Empire of the Great Mughals History, Art and Culture* eserinde Babür İmparatorluğu ve bölgede onun yarattığı etkilerden ve söz konusu ilişkilerden ayrıntılı bir şekilde bahsetmiş, eserin “dil ve edebiyat” bölümünde ise diğer dillerle birlikte Türkçe'nin Hindustanî Dil'de¹⁷ yarattığı tesirler üzerinde ayrıntılı olarak durmuştur.¹⁸

Nitekim bu tarihsel akıştaki Türk hakimiyeti hem dil etkileşimine sebebiyet vermiş, hem de söz konusu bölgedeki kütüphanelerde pek çok Türkçe el yazmasının bulunmasını sağlamıştır. Bölgede bulunan yazma eserler üzerinde Annemarie Schimmel, Zeki Velidi Togan, Erkan Türkmen ve n Fuat Bilkan'ın önemli çalışmaları bulunmaktadır. Erkan Türkmen, Hindistan kütüphaneleri üzerinde araştırma yaparak toplam 28 el yazması eseri tespit etmiştir. Daha sonra Ali Fuat Bilken, *Hindistan'da Gelişen Türk Edebiyatı* adlı eserinde taradığı 24 kütüphanenin 12'sinde Türkçe eserler olduğunu tespit etmiştir. Bu 12 kütüphanede din, dil, edebiyat, tarih, bilim gibi farklı alanlara ait yaklaşık 170 Türkçe el yazması eser bulunmaktadır.

Hindistan'da Türkçe el yazmalarının bulunduğu kütüphanelerin başlıcaları şunlardır: Babür Şah'ın özel kütüphanesi Rampur Raza Library (Uttar Parades), Khuda Bakhsh Oriental Library (Bihar), National Library of India (Kalküta), The Asiatic Society (Kalküta), Oriental Manuscript Library and Research Institute (Haydarabad), Salarceng Museum (Haydarabad), Lucknow University Library (Lucknow), The Bhandarkar Oriental Resarch Institute (The Government Manuscript Library And the Manuscript Resource and Conservation Center) (Mombay), Maulana Azad Library And

¹⁵ Türkmen, Erkan, *Emir Husrev-i Dehlevi'nin Urduca'nın Doğuşundaki Rolü*, Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi, 1983

¹⁶ Özcan, Azmi, *Hindistan'da İngiliz Hakimiyeti ve Ulemanın tavrı*, Sabah Ülkesi Kültür ve Sanat Dergisi, Köln-Almanya 2014.

¹⁷ Hindustanî Dil: Hintçe ile Urduca her ikisini kapsayan bir dil için kullanılan bir terimdir

¹⁸ Schimmel, Annemarie, *The Empire of the Great Mughals History, Art and Culture*, s. 229-261

Research Institute For Arabic And Persian (Rajasthan), Nedvetü'l-Ulema, Maktaba Allame Şibli Numani (Lucknow), Maulana Azad Library Aligarh Muslim University (Aligarh), Archaeological Museum (Yeni Delhi), Osmania University Library.

1.6. YAZIM ÖZELLİKLERİ

1.6.1. İkili Yazım

Başta:

/g/, /k/ :

géçe گچه (4b/06), kéçe کچه (13a/02)

gün گون (10a/01), kün کون (5a/08)

göz گوز (8b/01) köz کوز (3a/01)

Ortada:

/ğ/, /k/ :

toğıl-dı توغیل دی (14b/06), tokıł-dı توقیل دی (14b/06).

alğa-r-lar الغار لار (11b/10), alğa-p القاپ (43b/10)

/ğ/, /g/ : 1. örnekte “g” ve 2. örnekte “ğ” uyumsuztur

yığaç یغاچ (35b/08), yıgaç یگاچ (11a/11)

ötğay-lar اوتغای لار (11a/05), ötgey sén اوتگا ی سن (21b/05)

/u/, /i/ :

oğul اوغول (22a/04), oğıl اوغیل (6b/04)

/k/, /k/ : İnce şeklinde yazılmış olan uyumsuzluktur

toqquz تقوز (28b/01), tokkuz توکوز (6b/03)

Sonda:

/ğ/, /k/ :

bāğ.dın باغ دین (46b/07), bāğ.lar باق لار (2b/02)

yaĥşılığ یخشیلغ (1b/06), yaĥşılıq یخشیلق (1b/01)

tofrağ تفراغ (2a/11), tofraқ تفراق (1b/03)

yaruğ یاروغ (7b/06, 11b/01, 44a/01), yaruқ یاروق (27a/06)

boyağ بویاغ (24b/02), boyaq.ı بویا قی (21a/08, 24a/09, 24b/01)

azlığ.ı آزلغی (2a/09), azlıq.ı آز لقیقیدین (24a/03)

bāgliğ باغلیغ (33a/10), bākliқ баклиқ (7b/05)

/k/, /k/ :

körklük کورکلوک (11b/02, 36b/10, 47a/02), körkluқ کورکلوқ (15a/02)

démaқ димақ (2a/06, 17a/01, 32a/06)

tökmağ تو کماق (2a/02, 32a/07)

/t/, /d/ Yazımı

başta t- / d- , ortada t- / d- , sonda t- / d-

Başta:

/t/, /d/ :

dağı دا غي (11a/02, 20b/01, 30a/03), tağı تا غي (10b/04, 20b/07, 48a/03)

déijiz دینگز (30b/06), téijiz تینگز (33b/01, 39a/08, 46a/03)

dég دیک (3a/02, 26b/01, 50a/04), tégi تیکی (4a/06)

Sonda:

/t/, /d/ :

arvat اروات (38a/09, 6a/10, 29a/08), arvad ارواد (22b/08, 13b/05, 14b/03)

bulut بولوت (8a/09, 13a/01, 36b/04), bulud بلود (30a/01)

ant.1 آنتی (7a/08), and.1 آندی (48a/06)

/t/, /d/ : ikili yazım

at.1 آتی (ad) (9a/03, 36b/10, 45a/06), at آت (binek hayvan) (5b/09, 35b/02, 35b/11)

Metinde söz kosu “é” ve “e”nin farklı yazımları tespit edilmiştir. Hatta birkaç yerde “ا” ile yazılmıştır:

Ortada:

/é/, /e/ :

két کیت (21a/10, 31b/04, 45b/11), ket كت (7a/09, 20b/04, 30b/01)

❖ sonunda hem “é” hem de “e”

né نی (1b/04, 36a/03, 45a/01), ne نه , نة (3a/01, 17a/04, 48a/07)

Sonda:

/e/, /a/ :

néme نیمه (3a/04, 33b/05, 40a/06,), néme نیما (4b/09)

Bir kelimenin iki farklı şekilde yazıldığı örnekler:

Bazı sözcükler metinde iki farklı yerde, iki farklı şekilde görülmektedir. Bu farklılıklar bazen bir harf veya sesin eklenmesi ile, bazen ise bir harf veya sesin çıkarılması biçiminde görülmektedir.

sarı ساری (21b/01, 24a/11, 26a/04), sarıغ ساریغ (21a/08)

boğayı بوغایی (20b/07), boğan.lar بوغان لار (5b/09, 39b/06, 45 a/03)

çanağ.1 چانا غي (12b/08, 12a/09, 24b/07), çéneg چینگ (9b/10)

kutluğ قوتلوق (9a/09 11a/11, 34b/08), kutluğa قوتلوقه (12a/05)

I) Üçlü Yazım

Bir kelimenin üç farklı şekilde yazıldığı örnekler:

(نه) (3a/06, 19a/01, 47b/08), (نې) (3a/01, 18b/02, 37a/05), (ني) (28a/10, 37b/06, 45a/01)

inci.ge ا ینجیکه (25b/04), incü ا ینجو (3a/07, 5b/04, 16b/05), inçü ا ینچو (44b/04)
atlıg آ تلیک (14b/07), atlık آ تلیق (35a/08), atluğ آ تلوق (13b/06)

II) Eklerin Yazımı

qıyaşdın قو یا شد ین (11b/09), qıyaş-dın قو یا ش د ین (1b/03)
kümüşdın کو مو شد ین (16b/07, 17b/05, 33a/04), kümüş-dın کو مو ش د ین (23b/07)
körgüçiler کور گو چیلار (2a/02, 17a/10), körgüçi-ler کور گو چی لار (15a/08, 26a/08, 37b/02)

göl-din گل دین (17b/09)

a) Hem “vav” hem de “vav”sız yazılmış örnekler de bulunur
tofrağ (”vav”sız) تو فرا ق (2b/06, 36b/05, 42a/11), tofrağ (“vav” ile) تو فرا ق (3b/10, 35b/07, 39b/05)

tofrağ (”vav”sız) تو فرا غ (2a/11, 47a/03), tofrağ (“vav” ile) تو فرا غ (10a/10, 15a/08)

göl (“vav”sız) گل (2a/03, 17b/09), göl (“vav” ile) گول (4b/08, 15a/11, 34b/09)
uşundağ (“vav”sız) اوشندا ق (5b/08, 16b/06, 32a/11), (“vav” ile) اوشندا ق (23b/01, 25b/07, 35a/04)

körklük کور کلو ک (“vav”sız ve ince “k” ile) (2a/01, 18b/04, 47a/02), körklük (“vav”sız) کور کلو ق (15a/02), körkgülük کور گولوق (“vav” ile) (21a/11)

topukçi (“vav”sız ve ince “k” ile) تو پوکچی (24a/02), topukçı (“vav” ve kalın “k” ile) تو پوکچی (2a/09, 3a/02)

satukçı (“vav”sız) ستوکچی (21b/07, 22a/05, 23b/08), satukçı (“vav” ile) ستوکچی (14a/01, 20b/08, 28a/01)

dudağ (ötre ile) دوداغ (10b/06, 20a/06, 26a/07), dudağ (“vav” ile) دوداغ (16b/02, 49a/02)

Hem “y” ile hem “ye”siz örnekler:

Âhîr kelimesi; medli olup aşağıda hem “y”li ve “y”siz hem de “y” ve “med” olmadan yazılmış şekillerinin örnekleri vardır.

âhîr آخیر (28a/08) (“y” ile), âhîr آخ (21b/05, 9b/08 30a/10), (“y” siz), ahîr آخ (35b/06) (ne “med” var ne de “y”)

❖ hem “ij” hem de “g”

yaiji يا نجي (2a/11, 47a/01), yangı يا نغي (15b/02, 23b/ 10, 36b/06)

soijra سونجرا (11a/11, 29a/08, 46b/05), songra سونجرا (10a/01, 29b/03, 50a/07)

❖ gūya sözcüğü hem gū hem de gūyā şeklindedir

gūyā (5a/03, 18a/02, 49a/10), gū (2a/03)

Hemze ile yazılması gereken kelimeler “y” ile yazılmıştır.

ğamāyil (5b/05)

zāyil (2a/10, 8a/10)

1.6.2. ç > ş Değişmesi:

şök-üp > çök-üp (33b/04)

1.6.3. Harekelendirme

Metindeki bazı sözcükler harekelendirilmiştir:

1.6.3.1. Şedde

kāffe (11b/09), teppe (45a/03), terağğum (21b/06, 30a/10, 38a/02), tevellüd (10b/09), ellig (24a/07, 27b/03)

1.6.3.2. Üstün

savuk (2a/08)

tevellüd (10b/09)

1.6.3.3. Ötre

büyük (3a/08), dükkān (3a/09), -dür (4a/10, 7a/05, 8b/10), mundağ (50b/01), öy (4a/09, 14b/01), savuk (2a/08, 3b/01), su (1b/05), üzre (11b/11, 21b/04, 27a/05)

hem ötre hem de vav

ucı (29b/06, 33b/01, 36b/07)

hem normal elif hem de medli elif

āb آب (16b/11)

1.6.4. Noktalama

Eserde genellikle noktalar gösterilmiştir. Genellikle “b”, “t”, “y”, “r”, “z”, “s”, “ş” gibi harflerin noktaları biraz karışıktır. Bazı yerlerde noktaların yer değiştirdiği tespit edilmiştir. Hatta bazı yerlerde hiç nokta yazılmadığına da şahit olmaktadır:

Sözcük kelimesi her zaman “r” ile sürçek سورچاک şeklinde yazıldığını görüyoruz: (5a/03, 39a/10, 45b/01).

Ayrıca “yetişmek” fiili her zaman ‘tişma-’ تیشما ق (6b/08, 31a/06, 50a/08,) ve “yetişgüzmek” ‘tişgüz-’ تیشگو زما ک (13b/07, 43b/09) şeklinde yazıldığını görüyoruz.

1.6.5. Ünlülerin Yazılışı

1.6.5.1. /a/ Ünlüsünün Yazılışı

/a/ ünlüsü, söz içinde ve söz ortasında genellikle /ā/ ile yazıldığı görülmektedir. ayağ ایاغ (4b/11), bulağ بلاغ (36b/05), oynaş اویناش (12b/10), uçmağ اوچماق (19b/02) ق

/a/ ünlüsü söz başında /ā/ ile yazıldığını da görmek mümkündür: aq اق (24b/04), ay آي (25a/09), açijiz آچینگیز (28a/06), atlandı اتلاندی (27b/07) /a/ ünlüsü söz başında bazen hem /ā/ hem de /a/ ile yazıldığını da görmek mümkündür:

ağça اغچه (8a/09), ağçe آغچه (25a/10), aqçe اقچه (47b/09), aqça آقچه (23b/04) /a/ ünlüsü söz sonunda bazen /a/ ile yazılmıştır: barça بارچه (24b/10), içre اچره (10a/06), lāle لاله (24b/03), töre توره (36b/09), süzme سوزمه (24b/09)

/a/ ünlüsü söz sonunda bazen /ā/ ile yazılmıştır: qara قرآ (30b/09) soijra سونگرا (44b/10), ata آتا (11b/04) ana آنا (36b/03) /a/ ünlüsü (/ā/) bazı sözcüklerde söz içinde gösterilmediği de gözlemlenmektedir: barça برچه (11b/10, 13a/11), bayram بیرم (19b/03, 25b/02)

1.6.5.2. /e/ Ünlüsünün Yazılışı

Türkçe sözcüklerde söz başında /e/ ünlüsünün yazımında ikili yazım söz konusudur:

ellig ایللیک (24a/07), eşegi ایشیکی (27b/09), érlar ایرلار (43a/06), étek ایتاک (7b/04), étmek ایتماک (22a/04)

Söz içinde ilk hecede /é/ (kapalı e) ünlüsü de kallınılır ve /y/ ile gösterilir: kétürğa کیتورغا (42b/07), kéme کیمه (14a/02), dégil دیگیل (20a/02), dég دیگ (42a/05)

Söz içinde /e/ ünlüsü /ā/ ile yazıldığı da görülmektedir: çeçek چچاک (14b/07), dédek دیداک (38b/10), kökler کولر (27a/10), tölegenraq تولگانراق (32b/07)

Söz içinde /e/ ünlüsü /a/ ile yazıldığını da görmek mümkündür: yene ینه (27a/07), töre توره (36b/09), tilbe تیلبه (42a/09), téve تیوه (5b/10)

1.6.5.3. /ı/ ve /i/ Ünlülerinin Yazılışı

Söz başındaki /ı/ ve /i/ ünlüleri /ي/ ile yazılmıştır:

issisız ايسے سز (39b/04), idiş ايديش (7b/04), igit ايكيت (33b/05), iniş انيش (33a/07)

Söz içindeki /ı/ ve /i/ ünlüleri bazen /ي/ ile yazılmıştır:

bilig بليگ (43b/07), küçük كچيك (48b/11), tişler لار تيشلار (16b/10), yaşıl ياشیل (12b/05)

Söz sonunda da /ı/ ve /i/ ünlüleri /ي/ ile yazılmıştır:

kişi كيشي (23b/02), teijri تنگري (10a/05), yazılar يازيلار (50a/01)

1.6.5.4. /o/ /ö/ /u/ /ü/ Ünlülerinin Yazılışı

/o/ /ö/ /u/ /ü/ ünlüler söz başında /و/ ile yazılmıştır:

ösrük اوسروك (45a/02), uğan اوغان (14a/07), üzük اوزوك (49b/11)

/o/ /ö/ /u/ /ü/ ünlüler söz içinde ve sonunda /و/ ile yazılmıştır:

süt سوت (14b/10), yaşaklı يساقلو (45b/04), böylü بويلو (22b/08)

1.6.6. Ünsüzlerin Yazılışı

1.6.6.1. /ç/ Ünsüzünün yazılışı

Türkçe sözcüklerde söz başında, içinde ve sonunda /ç/ ünsüzü birkaç yerde cim /ج/ harfi ile yazılmış. Bunun dışında her yerde /چ/ ile yazılmıştır:

istegüçi ایتاگوچی (13b/08, 15a/11), oltur.gücini اورتورگوچی (13b/03)

1.6.6.2. /p/ Ünsüzünün yazılışı

Türkçe sözcüklerde söz başında, içinde ve sonunda /p/ ünsüzü genellikle p /پ/ ile fakat birkaç yerde b /ب/ harfi ile de yazılmıştır:

bolub بولوب (4a/01, 5a/08, 12a/01)

1.6.6.3. /k/ ve /g/ Ünsüzlerinin yazılışı

/k/ ve /g/ ünsüzlerin her ikisi de söz başında, içinde ve sonunda k /ک/, g /گ/ harfi ile yazılmıştır:

gêçe كچه (27a/06), üzük (49b/03), köz كوز (3a/01), büyük بويك (8a/06), gün گون (10a/10), görgülük گورگولوق (21a/11)

1.6.6.4. /ij/ Ünsüzünün yazılışı

Geniş /n/ ünsüzü Eski Uygur imlasının bir devamı olarak ij /ئج/ ve /نگ/ şeklinde yazılmıştır

maijladın ما نجلاد دین (19a/07), miiij منج (12a/02), köijül کونجول (26b/07), ségiij ségiij سيكنك سيكنك (50a/06), songra سونغرا (10a/01), yangı يانغي (15b/02)

1.6.6.5. /s/ Ünsüzünün yazılışı

kalın sıradan ünlüler barındıran Türkçe sözcüklerde /ص/ harfî kullanılmışken ince sıradan ünlülü sözcükler /س/ ile yazılmıştır. Bu durum daha ziyade tarihsel Oğuz Türkçesi metinlerinde görülür.

savuk savuk سا و ق سا و ق (32a/08), say سای (10b/08), şad-berg صد برگ (32b/10), şandūq صند و ق (30b/09)

1.6.6.6. /t/ Ünsüzünün yazılışı

kalın sıradan ünlüler barındıran Türkçe sözcüklerde /ط/ harfî kullanılmışken ince sıradan ünlülü sözcükler /ت/ ile yazılmıştır. Bu durum da daha ziyade tarihsel Oğuz Türkçesi metinlerinde görülür.

tola توله (18b/08), otundın اوتون (31a/07), yigit يگيت (47a/01), guše-zen غوطه ز (44b/04)

1.7. SES ÖZELLİKLERİ

1.7.1. Ünlüler

Ünlü, ciğerlerden gelen havanın ağız kanalında herhangi bir engele uğramadan yalnız ses yolundaki daralma veya genişleme ile çeşitlenen, dil ve dudakların oluşturduğu sestir.¹⁹ Doğu Türkçesi'inde dokuz kısa ünlü vardır: a, e, é, ı, i, o, ö, u, ü. Arapça'daki uzun ünlüler de kullanılmıştır: ā, ī, ū. Ünlüler ise hem kalın ve ince olarak iyi bölünmektedir:

1. Kalın ünlüler: a, ı, o, u
2. İnce ünlüler: e, ê, i, ö, ü

Düz ve yuvarlak olarak da iyiye ayrılmaktadır:

1. Düz ünlüler: a, e, é, ı, i
2. Yuvarlak ünlüler: o, ö, u, ü

Ayrıca ünlüler, geniş, yarı geniş ve dar olara üçe bölünmektedir:

1. Geniş ünlüler: a, e
2. Yarı geniş ünlüler: é, o, ö
3. Dar ünlüler: ı, i, u, ü

Doğu Türkçesinde iki tür ünlü uyumu vardır:

1. Damak uyumu
2. Dudak uyumu²⁰

¹⁹ Zeynep, Korkmaz, *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*, s. 239

²⁰ Eckmann, Janos, *Çağatayca El Kitabı*, çev. Karaağaç, Günay, s. 30-31

1.7.1.1. Kapalı e (é) Meselesi

Kapalı e olarak adlandırılan ses, boğumlanma noktası *i* ve *e* ünlüleri arasında bulunan e sesidir.²¹

Karahanlı Türkçesinde kullanılan “e” sesi Hazerm Türkçesinin ortalarına kadar korunmuştur. Daha sonra “e” ile “i” arasında üçüncü bir ses ortaya çıkmıştır. Bu ses Çağatay Türkçesinde kapalı (é) şeklinde yazılmıştır.²²

Çalışılan eserde é (kapalı e) ile yazılmış pekçok örnek mevcuttur:

bél (8b/06), bég (31b/09), dédek (38b/10), dég (13a/05), déijiz (30b/06), démağ (2a/06), égri (15b/08), éke (36b/03), ékin (10a/03), ékkele (21a/09), émdi (21b/10), émçek (20a/04), émiş (32a/08), gélın (25b/09), kélmağ (45b/03), kéme (10b/08), kétmağ (28b/01), lég (35b/03), mén (10b/01), né (34a/03), néçe (35a/09), néçuk (34b/01), sén (39b/06), téijiz (46a/03), vérir (4a/10), yél (37a/08), yémağ (45a/09), yér (24a/08)

1.7.1.2. Ünlü Uyumu

1.7.1.2.1. Kalınlık-İncelik Uyumu

Kalınlık-İncelik uyumu eski Türkçeden beri tamamen korunan bir haldir. Bilindiği gibi Çağatay Türkçesi, Damak uyumu ile Dudak uyumu olarak ikiye bölünür. Söz konusu (Kalınlık-İncelik uyumu) Damak uyumu olan sözlerden bahseder. Türkçede her zaman ünlü uyumu vardır yani Türkçe bir sözcükte ya hepsinin kalın ya da hepsinin ince ünlü olması gerekir. Bir sözcükte hem kalın hem de ince olmaz. Fakat bazı tarihi metinlerde uyum bozukluğu örnekleri de görmek mümkündür. Hazrem ve Kıpçak Türkçesi metinlerinde bir sözcükte hem kalın hem de ince kullanıldığı görülmektedir. Aslında bakarsak bu olay/durum Doğu Türkçesinde daha da yaygındır.

Metindeki bazı kalınlık-incelik uyumuna aykırı örnekler:

+ğa/+ka yönelme durum eki:

eşig.ğa (2b/10)

şiblar.ğa (15b/11)

téijri.ğa (38a/05, 6a/08)

tayan.lerge (37a/08)

III. teklik kişi iyelik klerinden sonra

yüzi.ğa (20a/03)

otağı.ge (42b/09)

²¹ Zeynep, Korkmaz, *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*, s. 170

²² Kocaoğlu, Timur, *Tarihi Türk Lehçeleri Metinlerinin Transkripsiyonlanmasında Kapalı é / i Meselesi*, s. 1

+līg/+līķ addan ad yapma eki:

küzelliķ (13a/03), küzelliķ (32b/05), kiçikliķ (21a/04), töreliķ (5b/07), yigitliķ (47b/06)

-maķ fiilden isim yapma eki:

démaķ (32a/06), tökmaķ (32a/07), öldürmaķ (15b/09), ölmaķ (30b/04), öpmaķ (10a/10), ötmaķ (14a/09), sözilemaķ (21a/02), tişmaķ (6b/08)

+rAķ karşılaştırma eki:

ilgeraķ (24a/06), tekraķ (35b/08), tölegenraķ (32b/07)

Metindeki aynı sözcüğe bazen kalın sıradan bazen ince sıradan ek geldiğini görüyoruz:

ötğaylar (11a/05) ötgeysén (21b/05)

1.7.1.2.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

Tarihi Türk lehçelerinde düzlük-yuvarlaklık uyumu yoktur. Çağdaş Türk lehçelerinde de pek görülmez.

Eserde hem uyuma tabi olan hem de tabi olmayan örnekler mevcuttur. Uyuma tabi olanlar:

aķçaları (23b/04), boyun (19a/11), oğrıları (41a/01), oğul (10b/07), öldürgeymén (36a/07), otluķ (15b/04), otun (24a/02), toķķuz (28b/01), tatlıķ (38a/05), yıraķ (43b/03)

Uyuma tabi olmayanlar:

körkli (33a/05), közlik (20a/02), nāşpātu (14b/04), néme (4b/09), savuķ (31b/08), seksan (23b/09), yalgüz (14a/10), yasaķlı (45b/04), yémaķ (45a/09), yılduz (4a/08)

Ünlü uyumunda bazı durumlarda bu uyum bozulabiliyor. Farklı kullanıma sahip olan ekler:

Yalnız yuvarlak ünlülü olan ekler:

-tUr-/-dUr- fiilden fiil yapma eki:

kéltürdiler (20b/09), kétürgaylar (46a/09), ķıldışturdum (49b/06), tiştürdi (14b/08), yağturdılar (11b/05), yédürsüij (9b/03)

-ğuçi/-ğüçi/-kuçi/-küçi fiilden isi yapma eki:

açılğüçi (9a/05), atlangüçi (35a/02), baķğüçi (17b/03), çağırgüçi (12a/06), ķalgüçilere (8b/02), tanıgüçiniij (33a/08), yarugüçidir (27a/06)

-ğUr- fiilden fiil yapma eki:

toğurlap (24a/04), yürükdiler (35b/11)

-ğuz/-güz fiilden fiil yapma eki (çatı eki/faktitif ettirgenlik):

kögüz- kör-güz- < kögüz- göstermek (33b/05)

yazgüz- yar-güz- < yazgüz- yanıltmak (18b/05, 29a/11, 35a/11)

tişgüz- tir-güz < tişgüz- ulaştırmak (13b/07, 43b/09)

-ğurguz/-ğürgüz- fiilden fiil yapma eki (katmerli ettirgenlik(causative):

yazgüztür- yargüz-tür < yazgüztür- konuşturmak (35b/02)

oturgüz- otur-güz < olturguz- oturtmak (10a/11, 36a/09, 48b/08)

yügüzgür- yügür-güz < yügüzgüz- koşuşturmak (35b/04)

yügüztür- yügür-tüz < yügürtüz- koşuşturmak (35b/02)

-mUr fiilden isim yapma eki:

yamğur < yağmur (11b/04)

Yalnız düz ünlülü olan ve uyumu bozabilen ekler:

+dIn ayrılma durum eki:

gündin (28b/01), közidin (32b/08), sütidin (19b/07), yolıdın (34b/07),

+gIn/+ğIn/+kIn II. tek lik kişi emir eki:

kélğın (38a/06)

sürüij (43a/11)

+I III. teklik kişi iyelik eki:

boyunı (5b/06), burunı (49b/07), günü (25b/06), közi (47a/04),

+sIz isimden iasim yapma eki:

gülsiz (34b/09), gükmsiz (7a/04), nürsüz (4a/10), susızlıkını (2a/09), vuğūfsız (41a/01)

1.7.1.3. Ünlülerde Meydana Gelen Ses Olayları

1.7.1.3.1. Yuvarlaklaşma

İlerleyici ünsüz benzeşmesi ile

bişir-diler > biş-ür-diler (12a/04), eke < öke (36b/03), esrük < ösrük (45a/02), yüzü < yüz-i (10b/01)

Dudak ünsüzlerinin tesiri ile:

soğık > sovik > savuk (31b/08)

1.7.1.3.2. Düzleşme

-o- > -a- :

sogık > savuk (3b/01)

1.7.1.3.3. Vurgusuz Orta Hecede Ünlü Yitimi

ağzı < ağız+ı (8a/11)

alnı < alın+ı (33b/09)

boynıda < boyun+ı+da (19a/04)

könğlide < könğül+i+de (40a/04)

1.7.1.3.4. Ünlü Genişlemesi

keme > kémi (30b/06)

1.7.2. Ünsüzler

Ünsüz, Ağız kanalında ve diğer ses organlarında bir engelleme, daralma veya kapanmayla ve bir ünlü yardımıyla çıkarılan sestir.²³ Doğu Tüekçesinde ünsüzler öncelikle ötümlü ve ötümsüz olarak ikiye ayrılır;

ötümlü: b, d, g, v, z, j, ğ, c, r, l.

ötümsüz: p, t, k, f, s, ş, h, ğ, ç, l, ij.

Ayrıca ünlüler, dudak (b, p, m, v), diş dudak (v, f), diş (d, t, z, s, r, l, n), diş damak (j, ş, c, ç, y), damak (g, k), art damak (k, ğ, h, l, ij), gırtlak ('ğ) olarak farklı sınıflandırılmıştır.

1.7.2.1. /b/ Ünsüzü

Söz başındaki /b-/ ünsüzü genellikle muhafaza edilmiştir:

bardı (22b/09), bergay mén (48a/02) boldı (14b/02)

Söz başında b- > m- değişmesi:

Söz içinde ve sonundaki bazı /b/ (n, ij) gibi geniz ünsüzünden önce bazen /m/ye dönüşür.

ben > mén (44a/08), ben+ga > baijar (10b/02), bin > min (12b/08), bu > mü (42a/04)

Söz içinde ve sonunda -b- > -w- > -v- değişmesi:

téve (5b/10) < tewe < tábā-teve

öy (13b/06) < ew < eb

Söz sonunda /-b/ ünsüzünün düştüğü tek örnek vardır:

su (30b/02) < suw < suv < sub

²³ Zeynep, Korkmaz, *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*, s. 242

1.7.2.2. /d/ Ünsüzü

koḏ- > kod- > koy- (3b/05)

adaḵ > adak > ayak (10a/10)

1.7.2.3. /-ğ-/ ve /-g-/ Ünsüzleri

/-ğ-/ ve /-g-/ > ø değişmesi

bulaḡlar (36b/05) < bulḡak

ḡulaḡ (19a/11) < ḡulḡak

Söz içinde /-ğ-/ ve /-g-/ seslerinin korunması:

ḡarangı (22a/03)

yalḡanlar (40a/07)

Söz sonunda /-ğ-/ ve /-g-/ ve /-ḡ-/ ve /-k-/ seslerinin korunması:

arıḡ (13a/07), boyaḡ (24b/02), boyaḡ (24b/01), ellig (24a/07), tatlıḡ (9b/02)

Eklerin başında ve söz içinde /-ğ-/ ve /-g-/ seslerinin korunması

aḡıl+ḡen (24b/04), bol+ḡan (26a/07), cevāhiri+ḡe (1b/02), cumhūr+ḡa (32a/03),

eḡig+ḡa (2b/10), iḡi+ḡe (12b/07), ḡıl+ḡan (10b/10), ḡıyās+ḡa (23b/05), ḡol+ları+ḡa

(16b/07), ḡul+ları+ḡa (15b/07), murādı+ḡa (9b/10), otaḡı+ḡe (42b/09), ḡıl+lar+ḡa

(35b/02), tayan+lar+ḡe (37a/08), teijri+ḡa (38a/05), yu-ḡan (23b/09), yūzi+ḡa (20a/03),

yūzi+ḡe (45a/06)

Söz içinde -ḡ- > -w- > -v- değişmesi:

soḡıḡ > sowuḡ > savuḡ (31b/08)

yavuḡ > yawuḡ > yavuḡ (29b/05)

/-ḡ-/ ~ /-ḡ-/ ikili kullanımı:

bāḡ (26b/08) ~ bāḡ (2b/02)

boyaḡ (24b/02) ~ boyaḡ (24b/01)

yaḡşılıḡ (1b/06) ~ yaḡşılıḡ (1b/01)

yaruḡ (11b/01) ~ yaruḡ (27a/06)

1.7.2.4. /ḡ-/ ve /k-/ Ünsüzleri

Söz başında /ḡ-/ ve /k-/ ünsüzlerinin muhafaza edilmesi:

kēce (19b/03), kéldiler (29a/02), kéltürüijiz (28b/08), kéme (30b/06), köijül

(4a/01), kök (24a/11), köz (41a/03), küḡ ḡılıp (28a/08)

Söz içinde ḡ > ḡ değişmesi:

saḡla- > saḡla- (10b/11)

toḡta- > toḡta- (20a/05)

yakşı > yahşı (5a/04)

ķ- ve k- seslerinin iki ünlü arasında korunması:

ķ- > ğ-

éřitmak+ı+dın (16a/11), fırāk+ı+da (30a/09), ķarangulıķ+ı+da (46a/07),

kétmak+ı (29a/09), öpmak+ı (16b/02)

-k- > -g-

boldeg+i+de (32b/02), étmeg+i (24b/09)

1.7.2.5. /t/ Ünsüzü

Söz başında /t-/ ünsüzünün muhafaza edilmesi:

tağı (14a/05), téijiz (39a/08), tiktürüp (25b/06), tiller (2a/04), tilemedin (3a/06),
tiriglig (20a/08), tirsük (19b/09)

Söz içinde /-t-/ ünsüzünün muhafaza edilmesi:

mintürgay mén (49b/08), tiktürüp (25b/06), yétti (23b/11)

Söz başında t- > d- değişmesi (sedalılışması)

dağı > tağı (10b/04), déğ > teg (34b/10)

1.7.2.6. /-g-/ ~ /-k-/ ikili kullanımı:

üzüg (49b/08) ~ üzük (49b/03)cf

küzellig (15a/05) ~ küzellik (47b/06)

1.7.2.7. /ij / Ünsüzünün Durumu

Köktürçede kullanılan /ij/ çift sesli ünsüzü muhafaza edilmiştir:

aija (14b/02), anij (11b/01), keijeş (23a/09), köijül (4a/01), miiij (13b/01),
moijur (20a/01)

1.7.2.8. /p-/ Ünsüzü

İki ünlü arasında /p-/ ünsüzünün muhafaza edilmesi:

ķopur édi (41b/09), topuķçılar (2a/09), toldurupturlar (16b/06)

Söz içinde -p- > -f- değişmesi:

toflak (47b/08), tofraķnij (1b/03) yafrağnı (2a/07)

1.7.2.9. Ünsüz Uyumu

Ünsüz uyumu, Türkçe kelimelerde yan yana gelen ünsüzlerin seda bakımından birbirlerine uyması hadisesidir.²⁴

Doğu Türkçesinde tam bir ünsüz uyumu bulunmamaktadır. Yalnız bazen kimi eklerin harmanlaşması ile uyum bozukluğu ortaya çıkmaktadır.²⁵

Üzerinde çalıştığımız eserde uyuma tabi olan ve tabi olmayan ikisi sadece -güçi/ kullanılmıştır.

-*guçi*/ -*güçi*/ -*kuçi*/ -*küçi*/ :

anlatgüçileri (2b/05), argüçilerini (10a/05), bilgüçilerdin (5a/11), çağırgüçiler (25b/01), istegüçidir (40a/04), tıkgüçi (26a/01)

-*gan*/ -*kan*/ -*gen*/ -*ken*/ :

açılgen (24b/04), bolgan (26a/07), kılğan (10b/10), yuğan (23b/09)

-*gay*/ -*kay*/ -*gey*/ -*key*/ :

kélgeyler (46a/08), öldürgey mén (22b/07), ötgaylar (38b/06), sorgay mén (7a/09), yédürgay sén (11a/09)

-*dl*/ -*dU*/ -*tl*/ -*tU*/ :

güldi (10b/06), koydurdı (2b/03), tuttılar (41b/02), unuttı (21a/03), yırttı (49b/03)

-*gil*/ -*gil*/ -*kıl*/ -*kil*/ :

toğıldı (14b/06), toğılğa (14b/03)

-*ga*/ -*ka*/ -*ge*/ -*ke*/ :

eşigğa (2b/10), kıyāsğa (23b/05), téijriğa (6a/08)

Uyumu bozan ek örnekler:

açurlar (28a/05), alur édi (33a/02), balıqda (47a/01), begenür mén (36b/01), cihāndur (4a/10), kılıpdur (8b/10), yazur édiler (24a/01)

1.7.2.10. Ünsüzlerde Meydana Gelen Ses Olayları

1.7.2.10.1. Ünsüz Yitimi

1.7.2.10.1.1. Söz Ortasında Ünsüz Yitimi

-r- > ø

bile < birle “ile” (12a/05)

émes > érmes (16b/09) (ér-)

²⁴ Ergin, Muharrem, *Türk Dil Bilgisi*, s. 75.

²⁵ Argunşah, Mustafa, *Çağatay Türkçesi*, s. 88

édi > érdi (6a/07)

/-ğ-, -g-/ > ø

bulağ < bulgak (17a/08), kulağıda < kulgakıda (45b/08)

/-ı-/ > ø

yalguz < yalaijuz (16a/09)

1.7.2.10.1.2. Söz Sonunda Ünsüz Yitimi

/-b/ > ø

sub > su (31b/08)

1.7.2.10.2. Hece Düşmesi

Bir kelimede ses bakımından birbirine benzer veya eşit seslerden oluşmuş iki heceden birinin zamanla eriyip kaybolması olayıdır.²⁶

Geniş zaman III. teklik şahıs bildirme eki olan -tUr/ -dUr ekinde bu ses olayını görmekteyiz

yokdur < yok + tur-ur (18a/02)

1.7.2.10.3. Sedasızlaşma

geniş zamanın olumsuzluk eki daima -mAs biçiminde görülür

-mAs < -mAz

begenürmes mén (5a/06), bilmes édi (44a/09), cönk érmes (16b/09), yırağ émes (16b/09), yaruğ bolmasun (7b/06)

1.7.2.10.4. Sedalılaşma

-k- > -ğ-

yarmağı < yarmağı (12b/06), kélmağı < kélmağı (44b/10), uçmağnij < uçmağnij (18a/05)

-k- > -g-

dağı < tağı (4b/05)

1.7.2.10.5. Göçüşme (Metatez)

Kelime içindeki komşu veya uzak seslerin yer değiştirmesi olayı.²⁷

Aşağıdaki sözcüklerde yer değiştirme olayı görülür:

kirpikler > kiprikler (16a/03)

²⁶ Korkmaz, Zeynep, *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*, s. 151

²⁷ a. g. e. s. 146

arvat > avrat (6a/10), arvad < avrad (22b/08)

yamğurlar < yağmurlar (11b/04)

1.7.2.10.6. İkizleşme

İç seste iki ünlü arasında bulunan bazı ünsüzlerin boğumlanmalarındaki tekrarlanma.²⁸

ékki (11a/04), ellig (24a/07), kâffe (11b/09), karrı (10a/04), ottuz (24b/06), sekkiz (14a/02), teppe (45a/03), toğkuz (11a/11), tokkuz (7b/07), yetti (23b/11)

Ön Seste Ünsüz Türemesi (/y-/ protezi)

Türkçedeki normalden en kısa ünlü olan “ı” sesi, ilk hecenin yükünü taşıyamadığı için başına /y-/ protezini alabilir.

yığaçlar < ığaçlar (2a/07)

yırağdın < ırağdın (33a/08)

yılan < ılan (45a/02)

igit “yiğit” (13a/06, 26a/06, 33b/05)

üzüg “yüzük” (49b/08), üzük (49b/03, 49b/11)

1.8. YAPI ÖZELLİKLERİ

1.8.1. İsim İşletme Ekleri

1.8.1.1. Çokluk Eki

Arığ+lar (36b/05), qarçıqa+lar (5b/11), kızıl+lar+nı (11b/04), qol+lar+ığa (17b/03)

Efsâne-i Türkî eserde Eski Türkçede kullanılan +An çokluk eki da mevcuttur. Fakat sözcükte +An eki kalıplaşmış duruma geldiği için aynı zamanda +lar eki de ek kalıplaşmış olarak meydana geliyor:

oğlan+lar+iijız (48a/03) < oğul+an+lar

Çokluk eki olarak + çIn şekli de rastlanmaktadır:

bāvarçı < bāvarçin (12a/03)

Ayrıca Farsça çokluk eki –yan biçimi de Türkçe sözcüklerin üzerine getirildiği rastlanmaktadır:

ülüş+yan (42b/03)

²⁸ a. g. e. s. 159

1.8.1.2. İyelik Eki

İyelik Eki, Adın karşıladığı nesnenin bir şahsa veya nesneye ait olduğunu belirten çekim ekleridir. ad soylu sözcüklere gelerek varlığın eklendikleri isimlerin kime ya da neye ait olduğunu belirtir.²⁹ İyelik ekler, ünlü ile biten sözcüklerde +I+, +U+ gibi yardımcı sesler de almaktadır.

I. Teklik Kişi +(I)m/+(U)m

köijl+i+m+ni (6b/05), kucağ+ım (10b/10), kul+u+m (36a/10), yüz+i+m+ni (36a/01), zebān+i+m+da (20a/06)

II. Teklik Kişi +(I)ij/+(U)ij

III. Teklik Kişi +I/+sI

baş+ı (12b/07), ékkele+si (2a/06), tağ+ı+nı (1b/02), yüz+i (2a/11)

I. Çokluk Kişi +(I)mIz/+(U)mIz

yaş+ımız+dan (21b/02)

II. Çokluk Kişi +(I)ijIz/+(U)ijIz

ata+lar+ıjız (8a/01), huzūr+ıjız (29a/07), yüz+ıjız+ni (34b/08)

III. Çokluk Kişi +lArI

yağışılık+ları (2a/05), savcı+ları+nı (3b/11), dudağ+ları+dın (16b/11)

1.8.1.3. Hal Ekleri

1.8.1.3.1. İlgi Eki (Genitif) +Inḡ/+nInḡ/-nUij

İlgi durumu eki, belirtili isim tamlamalarında tamlayan isim aldığı ektir. Doğu Türkçesinde asıl ilgi eki *nlij*'dir. İlk dönem metinlerinde ekin yuvarlak ünlülü biçimlerine de raslanır.³⁰ Çalışılan eeserde de yuvarlak ünlülü şekli mevcuttur.

érkelik+nij (49b/02), oynaş+nij (42a/03), perí+nij (50a/03), köijl+üij (10b/04)

1.8.1.3.2. Yükleme Durumu Eki (Akuzatif) +n/+I/+nI

Yükleme Durumu Eki, Geçişli fiil taşıyan bir cümlede fiilin doğrudan doğru etkilendiği yani fiildeki işlevin etki bakımından üzerine yüklendiği adın içinde bulunduğu durumdur.³¹

Çağatay Türkçesinde en yaygın kullanılan yükleme durumu eki +nI'dır.³² Teklik I. ve II. kişi iyelik eklerinden sonra genellikle +nI ve teklik III. kişi eklerinden sonra +n

²⁹ a. g. e. s. 165

³⁰ Argunşah, Mustafa, *Çağatay Türkçesi*, s. 119

³¹ Korkmaz, Zeynep, *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*, s. 90

³² Argunşah, Mustafa, *Çağatay Türkçesi*, s. 120

gelir. III. kişi eklerinden sonra nadiren +nI da gelir. Hatta çok nadir +I da kullanılmaktadır.

keşikçi+ler+ni (40b/04), néme+ler+ni (33b/05), yahşılığ+ı (3a/10), siz+ni (36a/02)

1.8.1.3.3. Yönelme Durumu Eki (Datif) +ğa/+ge/+ka/+ke

Kelime gruplarında ve cümlede fiildeki hareketin yöneldiğı adın içinde bulunduğı durum.³³

İncelenen eserde yönelme durumu eklerinden sadece +ğa/+ge/ eki kullanılmıştır:

inci+ge (25b/04), baş+lar+ğa (35a/11), téjri+ğa (38a/05)

İyelik eklerinden sonra da +ğa/+ge/ :

iç+i+ge (12b/07), murād+ı+ğa (9b/10), yüz+i+ğa (20a/03), yüz+i+ge (45a/06)

Yönelme eki +ge/

özge (11b/06)

1.8.1.3.4. Bulunma Durumu Eki +dA

Bulunma Durumu Eki, fiilin bildirdiğı oluş ve kılışın yerini ve içinde bulunduğı durumu gösteren ad durumu ekidir.³⁴

Bulunma durumu eki Doğı Türkçesinde ekseriyetle +dA biçiminde kullanılmıştır.

bāğ+da (33b/04), ğār+da (46b/07), kulağ+ıda (45b/08)

Ayrılma Durumu Eki (Ablatif) +dIn

Ayrılma durumu eki farklı dönemlerde farklı şekilde kullanılmıştır. Kıpçak Türkçesinde +dAn, Doğı Türkçesinde, Karahanlı ve Harezmi Türkçesinde +dIn olarak geçer.

tiriğlig+din (30a/05), uğan+dın (42b/01), yarmağ+dın (19b/11)

1.8.1.3.5. Eşitlik Durumu Eki (Ekvatif) +ça

Eşitlik Durumu Eki, adlarda ve ad soylu sözcüklerde eşitlik derecesi gösteren ektir.³⁵

né+çe (26b/03), yaş+ça (10b/07)

Eşitlik durumu ekini ek kalıplaşmasına uğramış biçimde de görmekteyiz:

³³ Korkmaz, Zeynep, *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*, s. 253

³⁴ a. g. e. s. 96

³⁵ a. g. e. s. 129

barça (13a/03)

1.8.1.3.6. Yön Gösterme Durumu Eki (Direktif) +gerü/ +rA/rU

Yön Gösterme Durumu Eki, fiildeki oluş ve kılışın yönünü göstermek için yönle ilgili yer ve zaman adlarını yön gösterme durumuna sokan ektir.³⁶

Eski Türkçede genellikle +garu/ +gerü/ +rA olarak geçen yön gösterme durumu eki Doğu Türkçesinde aslen +KArI, +KarU şeklinde kullanılmıştır. Fakat çalıştığımız eserde yalnız +gerü/ +rA şeklinde karşımıza çıkmaktadır:

içre (24a/08), ilgeri (22b/08), ötrü (19a/09), taşkarı (31b/01)

1.8.1.4. Karşılaştırma Eki +rak/ +rağ/ + rek

Karşılaştırma ve kuvvetlendirme amacıyla kullanılan karşılaştırma eki üzerinde çalışılan eserde yalnız kalın biçimde (rak) geçmektedir:

az+rak (12b/04), bat+rak (48a/11), ilge+rak (24a/06), uçuz+rak (11b/07), yahşı+rak (20b/02)

1.8.2. Bildirme Biçimleri

1.8.2.1. Geniş Zaman Bildirme Biçimleri

1.8.2.1.1. Yardımcı Fiil ile Kurulan Geniş Zaman Bildirme Biçimi

Eskiden *turur* biçiminde kullanılan geniş zaman çekimi artık -tUr/-dUr ve -tUrlAr/-dUrlAr biçiminde kullanılmaktadır:

atıtür (34a/06), çengelidür (18b/09), mülāzımturlar (35a/02), yoktur (10b/05)

1.8.2.1.2. Yardımcı Fiil ile Kurulan Görülen Geçmiş Zaman Bildirme Biçimi

I. Teklik şahıs	yügürgüz-düm lég ilgeri ilgeri kêtür-édi mén (35b/04)
II. Teklik şahıs	
III. Teklik şahıs	baş üzre kél-sün meclis kişi.lerdin boş ér-di (49b/01)
I. Çokluk şahıs	
II. Çokluk şahıs	dé-di kim kêt ve dé kim maşlab.ım içün kél-ip é-diijiz (40b/08)
III. Çokluk şahıs	vārid bol-up ér-diler def'aten bir yél revān bol-dı (29b/11)

³⁶ a. g. e. s. 254

1.8.3. Sayı Adları

1.8.3.1. Asıl Sayı Adları

bir (10a/06), ékki (11b/04), yétti (23b/11), sekkiz (32a/06), tokkuz (28b/01), tokkuz (6b/03), on ékki (24a/03), on sekkiz (12b/03), ottuz (26a/02), ellig (27b/03)

1.8.3.2. Sıra Sayı Adları

ékki+nçi (7a/11), tört+ün+çi (8b/06), tokkuz+i+nçi (1b/04)

1.8.3.3. Topluluk Sayı Adları

ékkele (21a/09)

1.8.3.4. Kesir Sayı Adları

yarım (31b/04)

1.8.3.5. Çokluk Ekinin Kullanımı:

İncelenen eserde çokluk eki “-lar” şeklindedir. Fakat bazen çokluk eki +An, +çIn ve -yan şeklinde de da karşımıza çıkmaktadır; örneğin: oğlan+lar+iijız (48a/03) < oğul+an+lar, bāvarçı < bāvarçin (12a/03), ülüş+yan (42b/03). Fakat +An ekinden sonra tekrar +lar ekinin kullanımı da rastlanmaktadır; örneğin: oğlan+lar+iijız (48a/03) < oğul+an+lar. Fakat eserde Türkiye Türkçesinde kullanımda hiç olmayan çokluk ekinin iki kere kullanılması çok dikkat çekicidir; örneğin: miij-ler kişi-ler (10a/06).

1.8.4. Zamirler

Cümlede -gereklikçe- isimlerin yerini tutan, onlara elçilik eden kelimelere zamir denir.³⁷

³⁷ Ediskun, Haydar, *Türk Dilbilgisi*, s. 156

1.8.4.1. Kişi Zamirler

	Teklik Kişi	Teklik Kişi	Teklik Kişi	Çokluk Kişi	Çokluk Kişi	Çokluk Kişi
Yalın Hali	mén (36a/07)	sén (34a/04)	Ol (10a/09)	biz (22a/09)	siz (22a/09)	
İlgi Durumu	ménii (4b/02)	sénii (11a/02)	Anii (22a/06)		siznii (34b/05)	
Yönelme Durumu	mai (10b/02)					
Yükleme Durumu	méni (40a/04)	séni (11a/05)	Anı (13a/07)	bizni (5a/07)	sizni (34b/09)	olları (24a/04)
Bulunma Durumu			Onda (37a/05)			
Ayrılma Durumu	méndin (38a/08)			bizidin (13b/02)		ollardın (47b/07)

1.8.4.2. İşaret Zamiri

bu, ol, ollar, anii, aija, anı, anda, munda

	Teklik		Çokluk	
Yalın Hali	bu (38b/04)	ol (16a/04)		ollar (8b/05)
İlgi Hali		anii (11b/01)		
Yönelme Hali		aija (11a/03)		
Yükleme Hali		anı (22a/08)		
Bulunma Hali	munda (22b/11)	anda (9b/08)		

1.8.4.3. Dönüşlülük Zamirleri

öz (19a/03), öznii (37b/08)

1.8.4.4. Bağlaç Zamiri

nebı.nii élı üzre *kı́l fedā_ı cān **ki** ber-diler sén.i bu yahşı imān (4b/09)

‘úzv.larnı vaşf *kı́l-ur *mén **kim** köz.nii muqābil.i yoq.durlar (19a/10)

1.8.4.5. Soru Zamirleri

1.8.4.5.1. “kim”

vilāyet.ni vāris **kim** bol-ğa (6b/02)

1.8.4.5.2. “né”

kim qayda.dın kél-ip sén ve adın nege ata ve ana **né** qoy-dij (34a/03)

1.8.4.5.3. “qa”

ve sén kim barsén qayı ulus.dındırsén (34a/04)

1.8.4.6. Belirsizlik Zamirler

1.8.4.6.1. her kim

her kim ol bosāğa.dın rū-gerdān bol-dı kıyāmet.günçe anı yüz.i qara ol-dı (3b/06, 3b/07)

1.8.4.6.2. her né

bir kiçik il bar mén ve **her né** irşād.ıjız ér-ür mén.i lāzım.dır (22b/01)

1.8.4.6.3. her néçe

Māhrū ve **her néçe** ayt-tı kim aruğ bar mén (32a/02)

1.8.4.6.4. her né kim

şimdi bāzū.lar ve sāi‘d.lerni ve **her ne kim** ol ‘uzv.lar bile muqārın.dır beyān qıl-ur *mén (18b/02, 18b/03)

1.8.4.6.5. her sāre

kiprik.nij oq.ı **her sāre** kim birev dūçār bol-ur é-di (16a/01)

1.8.4.6.6. her kişi

bir gül muşaffā su.dın tol-up é-diler ve **her kişi** ilgeri igirme bir testi yarmaq.dın ottuz ékki başqab kümüş.dın ve on üç çanağ ve kırık beş ayağ şa‘ām.dın toldur-up her gün qoy-ur é diler (24b/05, 24b/06, 24b/07, 24b/08)

1.8.4.6.7. özge

yaḥşı yaḥşı kéyim.ler ve **özge** némerse.ler toy içün üç tört gün iç.inde kéltür-sünler (44b/08, 44b/09)

1.8.4.6.8. barça

barça çeçek.ler küzellik iç.inde uçmağ çeçek.ler üzre kül-ür é-diler ve her nihāl-ı šübā bile mén.i kıl bar sēn hîšāb kıl-ur é-di (32b/05, 32b/06)

1.8.4.6.9. ba‘zı

ve **ba‘zı**.lar küzellig.i eşit-ip bol-updurlar mén dağı ol perı.niij yüz.i kör-mep ve şöhet.i eşit-ip avı bol-up mén (39a/04, 39a/05, 39a/06)

1.8.4.6.10.her çaķ

her çaķ kim murād o ķavm ķıyaķ.günçe tabış-ğa aġnā ol ékki yaş āhir öt-gey sēn her çaķ helāk bol-dıj tiriglig.miz (11a/04, 21b/05)

1.8.5. Sıfatlar

1.8.5.1. Niteleme Sıfatları

1.8.5.1.1. aķ

aķ ferş nesteren zārın açılgen çemen édi (24b/04)

1.8.5.1.2. büyük

sēni özniiġ ‘ilm ü ma‘rifetidin **büyük** bilgiliġ miij yařsılıġ baġıřladı (1b/06)

1.8.5.1.3. ķara

yařsılıķniij bostānıda řa‘ūsar édiler **ķara** kiprikler (13a/04)

1.8.5.1.4. ķaraġu

Müselmānniiġ köjlini kim **ķaraġu** öy kibi bar (3b/02)

1.8.5.1.5. kıızıl

sēn ol çaresiz.niij ķan.ıdın tofraķ yüzi **kıızıl** kıılmaķ irāde kıılursēn (42a/10, 42a/11)

1.8.5.1.6. kiçik

bu **kiçik** ayaġnı çağırdın toldur-up iç ve ménı dağı içür (49a/01)

1.8.5.1.7. köp

çaġır ġadd.in artuķ içip issiz bol-dı ve **köp** ösrük ol-dı (49a/09)

1.8.5.1.8. sarı

sarı ve kök ve aķ keyimlerdin bezenip é-diler (26a/04)

1.8.5.1.9. uluĝ

bu yigitniiĝ alnıdın belgürük érür kim **uluĝ** ulusdın bar (33b/09)

1.8.5.1.10. yaĥşı

Mährü sözile-di kim émdi suküt **yaĥşı** bar (41a/05)

1.8.5.1.11. yaşıł

bu libās érdi bir **yaşıł** Banāresı dupatta ya sārı boyun üzre ya tersük üstın
(19b/08, 19b/09)

1.8.5.1.12. yıraq

tanıĝüçiniij közide **yıraq**dın cilve kıılur édi (33a/08)

1.8.5.1.13. otluĝ

ol perı çeri üze avı bolup édi kıuyaşniiĝ şua‘i ol **otluĝ** yüz.niiĝ ışıĝlıkıdın kıara
bolup édi (15b/03, 15b/04)

1.8.5.2. Sayı Sıfatları

1.8.5.2.1. Asıl Sayı Sıfatları

bir bitig yazdı (49b/04), bir yada **ékki** fıķra içinde (5b/01), **yetti** miiĝ tonçı
(23b/11), **sekkiz** uçmaĝ (32a/06), **toĝkıuz** ay soijra (11a/11), **on ékki** yaşı tamām bol-
sunlar (20b/08), **ottuz ékki** başķab (24b/06), **igirme bir** testi (24b/06), **ellig miiĝ** ocaĝ
(24a/07), **ellig altı** ĝap aķķa (27b/03), **miiĝ** yaĥşılıĝ (1b/06), **miiĝ.ler** kışı.ler.niiĝ
(10a/06), **yüz miiĝ** tatlıķ (1b/01), **altı ay bir sā‘at** songra 38b/06)

1.8.5.2.2. Sıra Sayıları

ol ĝün öyde vaķfe kıılıp **ékkinçi** ĝün (7a/11), **törtünçi** kök üstın (8b/06),
toĝkıuzınçi kökgünçe (1b/04)

1.8.5.2.3. Kesir Sayı Sıfatları

ol ĝeçe **yarım** ĝeçe soijra kéldiler (31b/04)
yarım (31b/04)

1.8.5.2.4. Topluluk Sayı Sıfatları

töre ve satuķçı **ékkelesi** faķırniiĝ ĝuzürıda ketib uĝan ve kıızını istediler (20b/03,
20b/04)

1.8.5.3. Soru Sıfatları

qayda.dın kélip sén (34a/03)

budın **né** yıraqdır (38a/08s)

néçe bitig ve qaşıde bu tilide bitip mén (5a/05)

néçük faqır boldııj (34b/01)

1.8.5.4. Belirsizlik Sıfatları

çağır ğaddın **artuq** içip issiz boldı (49a/09), **ba'zı** oynaşlar şık libās tor kibi yapıp bezenip édiler (12b/10), **bir** yangı balıq.da tıştiler (45a/04), başlap her öy.de bayramnı sāmān körsetür édiler (25b/02), érkelik bu söz eşitip **köp** endühnāk boldı (28b/02), mülāzım.lar ve qullar ve **özge** kişiler (6b/10)

1.8.5.5. İşaret Sıfatları

bāğ.da gir-di ve **ol** yigit.ni selām qıl-dı (33b/04), **bu** söz iç.inde tekrār yahşı yoq.dur (38b/04), ve illā olmağ.ım soijra dağı **uşbu** tedbır qıl-ğay sén (46b/05)

1.8.6. Zarflar

1.8.6.1. Yer Zarfları

bir bölükāt **içre** peydā bol-dı (10a/06)

bu mu'āmele kör-üp ata ana **ilgeri** kél-di (29a/04)

bostān.niij muqābil.i say.dın **narı** téijiz.niij uc.ı üzre bir balıq é-di (33a/11, 33b/01)

şāqat_ı beşerí.din **taşqarı** kör-üp oltur-dı (31a/11, 31b/01)

boyun **üst**.i kākül uçmağ.niij 'ālem.ni sorma (19b/02)

1.8.6.2. Zaman Zarfları

āhir bir gün bir veliyyu'llāh kim anı ... (9b/08, 9b/09, 9b/10)

ğayrān özge yan bar-ur é-di ve oq özge yan āhir **aqşam** bol-dı (35b/06, 35b/07)

bir gün ata ve ana ékkele oğlan ilgeri kêt-ip ayt-tılar (21a/09, 21a/10)

ol bāğ.niij eşig.i **dara** bāğlıq qal-ur é-di (33a/09, 33a/10)

evvel ve'l āhir.niij diní bir bahāristān (4a/02)

barça belā.lardın sahlā-p munda keltür-di mén dağı **bugün.güçe** büyüd-ür (38a/03)

qal-up bir gün ya bir **geçe** ol perı déğ.ni esır.din (42b/10)

ol velîniij ğuzûrıda kâlıp ‘ulûm-ı naqlı ve ‘aqlı kiçiklik **kün**leride ğâşıl kılıp édi (21a/04, 21a/05)

her çaķ avı ‘âlem-i hâyâl içre ol dudaĝniij öpmaķı irâde eyler édi (16b/01, 16b/02)

her ğâh avı bile uçardılar (20a/07)

munda néçe cihâzlar ve kémeler vârid bolup érdiler (29b/10, 29b/11)

munda.dın çıkarıp ‘adl ve baĝışnı ‘âlî ‘imâret tikipdürler (8a/03)

ol ğün bir kâfile.niij talamaķı içün kêtıp édiler (31b/03, 31b/04)

ol ğeçe yarım ğeçe soijra kældiler (31b/04, 31b/05)

oltursun ve aķşamğünçe **onda** karar kılsun (37a/05)

1.8.6.2. Durum Zarfları

şimdi uçarmaķ **anca** bén ér-ür bu (39b/11)

kuyaş balıķ.dın çık-ap say.niij kenâr.i üstin **bat** bol-dı (29b/01, 29b/02)

köjl.ide ayt-tı kim bu kişi **çın** dé-r ve ménî istegüçidir Mâhrû (40a/04)

töre ilgeri yiberdi ve **ondaķ** ma‘rûz kıldı (7b/02)

ki berdiler sêni bu **yaĥşı** îmân (4b/09)

bég kim köp **yaman** kişi édi (31b/09, 31b/10)

1.8.6.3. Miktar Zarfları

vâlî koşunı yılduzlardın **artuķ** (5b/07, 5b/08)

kim bu toy **çok** kutluķdur (27b/01)

nêge murâdımnîij şureti köjliij içre cilveger yoķtur (10b/05)

yaĥşı sürçekni bu tilide yazsuij **köp** memnûn bolĝay mén (5a/09)

1.8.7. Edatlar

1.8.7.1. Çekim Edatları

a) Vasıta ve beraberlik edatları

taĝla sên **bile** éviluķ bolĝay mén (38a/06)

eger ménî ol oynaş **birle** éviluķ kılgay sız (21b/08)

b) Sebep Edatları

bu mu‘âmele **nêçün** bar (44a/10)

c) Benzerlik Edatları

oynaş.lar nigâh.niij oķ **dêg** avı.lar baĝır.dın öttür-ür (1b/06, 2a/01)

körklük.ler kiprik.ni kılıç **kibi** kör.güçiler kıan tökmağ içün me'mür kııl-ur
(2a/02)

köijl.üij közgü **yaihlğ** yaruğ belki közgü.din tağı muşaffārağ.dır (10b/04)

d) Başkalık Edatları

şaşranç ve nerd kısım.din ve **özge** meşğale.ler unut-tı lıkin erlig.im (21a/03)

e) Zaman Edatları

kıara bitig.leri ferāhem bol-upturlar ol **arğa** šağrā_ı kıyāmet bar (19b/05)

‘ömr **baş**.ları kıırık.din mütecāviz bol-dılar (6a/06)

erguvān dēg kııl-dı **burun** ildam ildam yol.nı kēs-ür é-di her çağ (50a/05)

belki **gin**-din cilve kııl-urlar (19a/11)

yüzmiij tatlık ve yahşılık ol teijri.ni kim **ön** ‘aql.nı mahlūk kııl-dı (1b/01)

siz **soijra** oğlan.lariijız tağı étmek içün kışı.niij eşiğ.i üzre kēt-mağaylar (48a/03,
48a/04)

tevellüd **songra** anı yüz.i kör-meyip munda kēltür-ğay sēn (10b/09)

kim nezdık bol-up é-di kim **song[ı]**.dın ol-sun kēç.günçe (39b/03)

f) Yer ve Yön Edatları

kim bu vilāyet içre teijri.niij avı.ları **nēce** kışı.dirler (9b/06)

bostān.niij muqābil.i say.dın **narı** téijiz.niij uc.ı üzre bir balık é-di (33a/11,
33b/01)

bostān.niij **muqābil**.i (33a/11)

perı.lerniij nigāh.i **önde** oltur-up ğüsn.niij bahāristān.i kör-ür é-di (17a/06,
17a/07)

öy.niij **yan**.ı mürāca‘at kııl-dılar (28b/05)

iste.güçi bol-up veliyyu’llāh.niij **ötrü**.yde kēt-ip é-di (13b/08)

vilāyet.imdin **taşkıarı** kētmağ.ning yahşı yok.dur (35a/06,)

ve boyun **üst**.i kākül uçmağ.niij ‘ālem.ni sorma (19b/02)

kök **üstın** kıuyaş.niij tutmağ.ı ğükm kııl-ğay sēn (8b/07)

1.8.7.2. Bağlama Edatları

1.8.7.2.1. Sıralama Edatları

sürme kim köz.lerde tohta-dı avı.nı šabr **u** hoş tala-dı (20a/05)

sēn.i öz.niij ‘ilm **ü** ma‘rifet.idin büyük bilgiliğ miij yahşılık bağışla-dı (1b/06)

šoğrul.lar **ve** qarğıu.lar ve qarçıka.lar ve kıul.lar ve dédek.ler (5b/11)

kol.lar boyun üzre bağla-p öldür-gaylar **ya** burun.larnı kės-ğaylar (40b/11, 41a/01)

bir **yada** ékki fıkra içinde haşagünijlar selímni köterip ıslağ bile müzeyyen kılsunlar (5b/01)

1.8.7.3. Denkleştirme Edatları

güyā bir muşaffā közgü érür **veya** sütünij bulağıdır (18a/02, 18a/03)

1.8.7.4. Cümle Başı Edatları

andağ şākatı beşeridin taşkarı körüp olturđı (31a/11, 31b/01)

belki anı dağı kāfi bolmadılar (11b/11, 12a/01)

eger kıyaş çıkmaysun karangu öyni né yandursun (7a/03, 7a/04)

egerçi ol bostānnij keyfiyeti bu sebebdin kim iniş içre vāķi‘ bolup édi (33a/06, 33a/07)

gü (güyā) žāhir içün bir gülni séver (2a/03)

güyā muşavvir-i ğaķıķı kudretnij qalemi bile perı çerini insānnij bedeni üzre tartıp édi (15a/03, 15a/04)

hergiz bilmağa kim bu közler kık közlerdırlar (48a/05)

pes şimdi bu yahşıdır kim kıznij ménı gėlin bolsun (22a/08, 22a/09)

şāyed Arşimıdus ve Opolunyus ékkinçi qala peydā bolup édiler (18a/07, 18a/08)

ya çındır tilmürgen ve taijluğdur mén (44a/04)

ya‘nı tatlıq yem.lerni yėsiiij ve açlarnı yédürsüij (9b/02, 9b/03)

1.8.7.5. Kuvvetlendirme Edatları

arvat **dağı** abuşqadın bu söz éşitip köp melül boldı (6b/06)

1.8.7.6. Soru Edatları

ol şandūk içre hûb-çehre iğın **mu** (31a/03)

1.8.7.7. Seslenme Edatları

ya Muğammed eger sén.i peydā kıl-mas é-dim kök.ler ve tofrağ ve her né kim tofrağ.dın kök.günçe müşāhede kıl-ur sén mevcüd kıl-mas é-dim (3b/09, 3b/10, 3b/11)

ol ay dēg ayttı kim **ey** qarındaşım oltur ve éşit kim atayım bir vilāyetni érkelik érür (34b/10, 34b/11)

1.8.7.8. Ünlemler

savçılar yılduzlardırlar **sübgān'allah** teijri anı vaşşafıdır (3b/08)

1.8.8. Fiil Çekimi

1.8.8.1. Basit Zamanlı Çekimler

1.8.8.1.1. Bildirme Kipleri

Basit zamanlı fiil çekiminde fiilere bildirme kipi eklerinden veya dilek-tasarlama kipi eklerinden biri getirilir.

Bildirme kipleri, zaman anlamı taşıyan kiplerdir. Bu kiplerle çekimlenen fiilerin gerçekleşme zamanı belirtilir.

1.8.8.1.1.1. Görülen Geçmiş Zaman

Teklik	Olumlu	Olumsuz
I. Şahıs	dé-dim (35a/07)	kör-medüm (35b/03)
II. Şahıs	dé-dij (38b/08)	tile-medin (3a/06)
III. Şahıs	dé-di (5a/03)	bol-madı (28b/11)
Çokluk		
I. Şahıs		
II. Şahıs	kéltür-ijiz (28b/08)	
III. Şahıs	dé-diler (21b/10)	bol-madılar (49b/11)

1.8.8.1.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman

Teklik	Olumlu	Olumsuz
I. Şahıs	qıl-ı-p mén (3a/09)	kör-mep mén (10b/01)
II. Şahıs	kél-i-p sén (34a/03)	
III. Şahıs	beze-p-dür (5b/06)	körmeyip (10b/09)
Çokluk		
I. Şahıs	qıl-ı-p biz (22b/03)	
II. Şahıs		
III. Şahıs	qıl-ı-pdurlar (42a/10)	

1.8.8.1.1.3. Geniş Zaman

Teklik	Olumlu	Olumsuz
I. Şahıs	dé-r mén (3a/07) qıl-ur mén (4b/03) begen-ür mén (36b/01)	begen-ürmes mén (5a/06)
II. Şahıs	qıl-ur sén (23a/01) kör-ür sén (9a/07)	
III. Şahıs	sév-er (22a/08) qıl-ur (6a/09) bil-ür (20b/02)	é-mes (44b/09)
Çokluk		
I. Şahıs		
II. Şahıs	ber-ür siz (26b/09)	
III. Şahıs	qıl-ur lar (7b/08) ér-ür ler (9b/07)	

1.8.8.1.1.4. Şimdiki Zaman

Çağatay Türkçesinde *-AdUr* olumlu şimdiki zaman eki, *-A* zarf-fiil eki ile *tUr-*/*dUr* yardımcı fiilleri ile ortaya çıkmaktadır. Olumsuz için ise *-mAy/ -mAy dUr* kullanılmaktadır.

Teklik	Olumlu	Olumsuz
I. Şahıs		bil-meydür mén (34b/01) bil-mey mén (44a/03)
II. Şahıs		yé-meydür sén (21a/11)
III. Şahıs		tiştür-meydür (20b/06) bil-mey (30b/09)

1.8.8.1.1.5. Gelecek Zaman

Çağatay Türkçesinde gelecek zaman gelecek-istek ve mutlak gelecek zaman olarak ikiye ayrılmıştır ve ikisi için ayrı eklermevcuttur. Fakat çalıştığım eserde sadece gelecek-isteklerin örnekleri rastlanmaktadır.

1.8.8.1.1.5.1. Gelecek-İstek

Asıl gelecek zaman eki *-gA/ -gAy/ kAy/* kişi zamirleriyle çekimlenir. *-gA/* sadece III. teklikte kullanılmıştır. Olumsuz ise *-mA* olumsuz eki ile oluşmaktadır.

Teklik	Olumlu	Olumsuz
--------	--------	---------

I. Şahıs	ķıl-ğay mén (9b/05)	ķıl-mağay mén (8a/08)
II. Şahıs	ķıl-ğay sén (8b/07)	büt-meğay sén (22b/06)
III. Şahıs	ķıl-ğay (43a/10) ķıl-ğa (46a/09)	bil-mağa (48a/05)
Çokluk		
I. Şahıs	ķıl-ğay biz (8b/09)	
II. Şahıs	ķıl-ğay siz (21b/08)	bol-mağay siz (48a/03)
III. Şahıs	öt-ğaylar (11a/05)	két-mağaylar (48a/04)

1.8.8.1.2. Dilek Kipleri

Dilek kipleri, istenilen ya da tasarlanan bir eylemi anlatan kiplerdir. Dilek kipleri, Emir, Dilek-şart, İstek, Gereklik olarak dörde bölünür.³⁸

1.8.8.1.2.1. Emir Kipi

Teklik	Olumlu	Olumsuz
I. Şahıs		
II. Şahıs	kél-ğın (38a/06) két-ğın (33b/10) ķıl (4b/08) yédür (14b/03)	
III. Şahıs	dé-siij (23a/03) yé-siij (9b/02) yédür-süij (9b/03) yaz-suij (5a/09) bol-suij (46a/08) sür-üij (43a/11)	unut-masıij (9b/01)
Çokluk		
I. Şahıs		
II. Şahıs	yandur-ıijız (8a/06)	
III. Şahıs	ķıl-sunlar (6a/03)	

1.8.8.1.2.2. Şart Kipi

Teklik	Olumlu	Olumsuz
I. Şahıs	bol-sam (6a/08) dé-sem (17a/04) ķıl-sam (18a/05)	

³⁸ Ediskun, Haydar, *Türk Dilbilgisi*, s. 174

II. Şahıs	iste-séij (23a/02) ķoy-saij (46a/07)	
III. Şahıs	ér-se (1b/05, 23b/02) ér-ser (20b/01)	
Çokluk		
I. Şahıs		
II. Şahıs	kétür-séijiz (48a/01)	

1.8.8.1.2.3. İstek Kipi

İstek Kipi, eylemin yapılmasındaki isteği ya da niyeti gösterir.³⁹

İstek Kipi -ay/ -ey- gibi eklerle yapılır. Fakat çalıştığım eserde öyle bir örnek yok. İstek kipi bazen -ğay/ -ķay/ -gey/ -key/ gelecek zaman ekleri ile de oluşturulmaktadır.

I. Teklik Şahıs	
II. Teklik Şahıs	
III. Teklik Şahıs	saĥla-ğa (10b/11), teklik kıł-ğa (9b/10), derviş dé-di kim uğan sén.i bir kıız bağışla-ğa lıkin (14a/07)
I. Çokluk Şahıs	ķarangılıķ.ıda revān bol-ğay biz (23a/09)
II. Çokluk Şahıs	
III. Çokluk Şahıs	

1.8.8.2. Birleşik Zamanlı Çekimler

Türk dilinde bir eyleme iki zaman zaman eki getirilemez. Birleşik zamanlı çekimlerde birden fazla zaman eki getirilmektedir.

1.8.8.2.1. Geniş Zamanın Hikāye Birleşik Çekimi

Geniş zamanın hikāye birleşik çekimi, geniş zaman eklerinden sonra ér-/ é- yardımcı fiiller ve daha şahıs ekleri getirilerek yapılır.

Teklik	Olumlu	Olumsuz
I. Şahıs	bar-ur é-di-m (35b/05)	
II. Şahıs		
III. Şahıs	kül-ür-é-di (41b/08) kıł-ur ér-di (16a/01)	bil-mes é-di (44a/09)

³⁹ a. g. e. s. 183

Çokluk		
I. Şahıs		
II. Şahıs		
III. Şahıs	yıgla-r é-di-ler (47b/07)	

1.8.8.2.2. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâye Birleşik Çekimi

Öğrenilen geçmiş zamanın hikâyesi, fiil tabanlarına *-(I)p* ekinden sonra *ér-/é-* yardımcı fiillerinin görülen geçmiş zaman çekimi getirilip daha sonra da şahıs eki getirilmesi ile oluşur:

Teklik	Olumlu	Olumsuz
I. Şahıs		
II. Şahıs	tüş-üp é-dii (39b/06)	
III. Şahıs	bol-up é-di (4a/01)	
Çokluk		
I. Şahıs		
II. Şahıs	şél-ip é-diiiz (40b/08)	
III. Şahıs		kör-mep é-diler (33b/03)

1.8.8.3. Soru Biçimi

Eski Türkçede olduğu gibi çalıştığım eserde de soru eki *-mu/* olarak geçiyor.
şâyed ol şandūk içre hûb-çehre için **mü** (31a/03)

bu kayğur bir yan yangı yaşar **mudur** kim bu balık kim saynıiz uçı üzre körür
sén (36b/06, 36b/07)

1.8.8.4. Birleşik Fiiller

1.8.8.4.1. Yardımcı Fiillerle Yapılan Birleşik Fiiller

Çalıştığım eserde şu yardımcı fiiller geçmektedir: *ber-*, *bol-*, *ét-* *kı-*:

ber- Yardımcı fiili ile Yapılan Birleşik Fiiller:

ol velî anı bir **ögür bér-ip é-di** bir satukçı (13b/08, 13b/09)

töre bar kim ekşer eşyāsııjlar anı **bac ber-ürlar** ol (36b/09)

bol- Yardımcı fiili ile Yapılan Birleşik Fiiller:

onékki yaş **tamām bol-sunlar** (20b/08)

kör-ür kim bir cihāz tahta **peydā bol-dı** (37a/06)

néçe sā'a t soijra kim **ışlık bol-dılar** (37b/04)

miiij gül bile yüzmiij üstün **qurbān bol-sam** çın dé (37b/05, 37b/06)

    -up    -    -di yol ara bir t nd y l **rev n bol-d ** (37b/09, 37b/10)
  -dim y zmiij tatlı  u ol teijri. a kim erm n. m n      ar-d   mdi **sefg lik bol-up**
 k l- n tan la s n bile ** vilu  bol- ay m n** (38a/05, 38a/06)
 d -di kim her busu.n     r.niij **cem‘ bol-sun** u unda  (38b/01)
  huceste-a ter  ok **uyatlu  bol-d ** ve d -di kim bu s z bir  an er  r- r (43b/05,
 43b/06)
 ba‘z .lar k zellig.i     -   **av  bol-updurlar** (39a/04)
 kim **nezd k bol-up  di** kim song [ ]d n olsun k  g n   (39b/03)
 soijra kim ** s lık bo-d ** (39b/05)
 her  a    v lniij      m k p **mel l bol-d m** (39b/07, 39b/08)
 bir g  e bar a o r lar **    r bol-d lar** ve  huceste-a ter ve M hr  bile rev n bol-
 up sayd n ‘ub r   l-d lar (40b/03, 40b/04)
 n melerni k r- p talama     n **me   l bol-d lar** (40b/06)
 o r larniij yan **m teveccih bol-d ** (41a/01, 41a/02)
 teemm lsiz k s p M hr .niij  a da ** ilbe bol-up  di** (41b/06)
 pes M hr n   kki sebep  a ma d n **m ni‘ bol-d ** (42a/02)
 oyna niij  urn   oyma  **  v r  bol-mad ** (42a/03)
 bir yang  yigit   r d g ** ayd bol-updur** (42a/06)
 an   huceste-a ter k t r a ol ay yaijli n  **abu  a bol- a**  imdi (42b/07)
 bu ayd n  arangu  yim **yaru  bol-updur** (44a/01, 44a/02)
 ve M hr d n **f ri  bol-up**   b- ehreni **bel - erd n bol-d ** (44a/05)
 M hr    b- ehreni  huceste-a ter.niij  yde tan- p **m tem y l bol-d ** (44b/03,
 44b/04)
 bu in   fikir say   inde **    zen bol-up**     rd  ya‘n   huceste-a terni ** utlu **
bol-sun  utlu  bol-sun d p aytt  kim  imdi bu k zeldir (44b/04, 44b/05, 44b/06)
 her n  kim **m yesser bol-d ** al p k l-diler ve bi ip y -diler (45a/08)
 g  enii  arangu   da  a  p bir k d l   re **ma  f  bol-suij** (46a/07, 46a/08)
     d  ve t reije   rda **pinh n bol-d ** (46b/08)
 bir yaij  aru  yigit bu bal  da **v rid bol-updur** (47a/01, 47a/02)
 munda  **ma‘l m bol-ur** kim bu k zel per ni ata  yd n  a turup k lt r ps n
 (47a/08, 47a/09)
 yigit   ve k zellig  zre k p arz z **yok bol-up** y  la-r  -diler (47b/06, 47b/07)
 tiriglig.k n   **mu    c bol-ma ay siz** (48a/02 ,48a/03)
 t re her g  e  a  r      ** sr k ve a vem bol-ur** (48a/06, 48a/07)

ayağını çağırdın tol-durup iç ve méni dağı içür ol oynaş **mecbūr bol-up** ayağını toldur-dı (49a/01, 49a/02)

Māhrū.niij közleri töre ayağ üzre **pā-māl bol-dılar** (49a/05)

eger bir kişi **müzāğim bol-ğa** ol kişi.niij burunı kėsğay mén (49b/06, 49b/07)

burun işārāt içre bā-hem **mütekellim bol-dılar** (50a/09, 50a/10)

mundağ yığladı kim ol köijülsizniij yığlamağıdın taşlar **su bol-dılar** (50b/01, 50b/02)

ét- Yardımcı fiili ile Yapılan Birleşik Fiiller:

meşiyetniij yéli tedbır oğ.nı hedefkünçe tiştürmeydür veliyyu'llāh **tağı ét-medi** kim ékki gün özge šabr kıl-ıjız boğayı kim onékki yaş tamām bol-sunlar (20b/05, 20b/06, 20b/07, 20b/08)

kıl- Yardımcı fiili ile Yapılan Birleşik Fiiller:

yüzmiij tatlık ve yahşılık ol teijrini kim ön 'aqlnı **mahlūk kıl-dı** ve kökniij tangını yılduzlar incü.din cevāhirige yaya-dı (1b/01, 1b/02)

körklük.ler kiprikni kılıç kibi körgüçiler şan tökmaq içün **me'mūr kıl-ur** bülbul.ni tilbe ve şumrı.nı (2a/01, 2a/02)

şumrını **karārsız** kim **kıl-dı** (2a/03)

susuzlıknı fešāğatniij azlığı ber-ābniij bulağıdın **zāyil kıl-dı** (2a/09, 2a/10)

gavāyetniij yolıda susuzlarını hidāyetniij savuq suydın **şādāb kıl-dı** (3b/01, 3b/02)

ya Muğammed eger séni **peydā kıl-mas édim** (3b/09, 3b/10)

kökler ve tofrağ ve her né kim tofrağdın kökgünçe **müşāhede kıl-ur sén mevcūd kıl-mas édim** (3b/10, 3b/11)

kılıçnı çıkarıp kāfirler üzre **ğamle kıl-dı** (4a/04, 4a/05)

ménii neslimniij çeçegi anı şarındaşı 'Ali Murtažā üzre **fedā kıl-ur mén** (4b/02, 4b/03)

bugünlerde Türkiniij tili **şevk kıl-ıp mén** (5a/04, 5a/05)

ol ımrağniij ğükmidin mecbūr bolup néçe varağnı **kara kıl-dım** (5a/10)

ıslağ bile **müzeyyen kıl-sunlar** (5b/01, 5b/02)

eger yüzmiij baş yalguz bolup **şumar kıl-sunlar** (6a/01, 6a/02)

töreniij tab'i firūzlıq bile **muvařākat kıl-ap édi** (6a/04)

barça ni'metler bağışlar bu kısım 'āciz **kıl-ur** (6a/09)

yurutnı **şay kıl-dım** (6a/11)

baş.lardın şan **bulağ kıl-ur é-di** (6b/05)

töre kıyaş yaijlıg çıkıp derbārı **yaruğ kıl-madı** (6b/09, 6b/10)

bu mācerādın **muşşali‘ kıl-ıj** (7a/07)

ol gün öy.de **vaqfe kıl-ıp** ékkinçi gün töre.niij bosağa.yı üzre ket-ip bir ağça.nı **vāsıša kıl-dı** ve töre ilgeri yiber-di ve ondağ **ma‘rūz kıl-dı** kim érkelik çıkmamağ.dın (7a/11, 7b/01, 7b/02)

ba‘zı kişiler mundağ **beyān kıl-ur**lar kim fülān (7b/08)

töre.ler özge mülk vilāyetlerdin top.larnı cem‘ kılıp **arada kıl-sun**lar (7b/10, 7b/11, 8a/01)

atalarniijız kılıçniij suydın **çemen-istān kıl-ıpdırlar** (8a/01, 8a/02)

mecbūr bar mén ve illā kül-günçe **feriğ kıl-mağay mén** (8a/08)

töre bu sözler ağçadın éşitip ay kibi kim bulutdın **cilve kıl-ap** қараңғılıqlarını zāyıl kıllur (8a/09, 8a/10)

ārzūniij ağzı **çüçüg kıl-dı** ve zır-i tofrağnı öpüp dédi (8a/10, 8a/11)

kök üstin kıyaşniij tutmağı **gükm kıl-ğay sén** (8b/07)

ğāzır kıl-ğay biz (8b/09)

kim ménı uluğ endūh **ğavāssız kıl-ıpdur** (8b/10)

tejrini tatlık **edā kıl-sıj** (9b/02)

iller içinde kişilerni yiberip **tagkık kıl-ğay mén** (9b/05)

çeneg.ni(çanag) émişdin **tola kıl-ğa** (9b/10)

töre bu sözlerni éşitmeyi ve vezırnı **muħalla‘ kıl-ıp** her gün çıkmak ve mesned üzre olturmağ **ğakır kıl-dı** (9b/11,10a/01)

şulū‘ kıl-dı (11b/02)

Yūsuf ‘aleyhisselām.nı küzellik ucarı içre **қadersiz kıl-sun** (11b/03)

aruğlar ve açlarnı murād yıgaç **yaşıl kıl-dı**lar (11b/05)

11b/10 alıp maşbaħ.niij telefgi **mevzūn kıl-dı**lar (11b/10)

eger miij yaşkü<n>çe kişi.ler **ħayāl kıl-ur é-diler** (12a/02)

12a/04 kökler **arğuştek kıl-dı**lar (12a/04)

igit oynaş.larnı dudağ öpmağ **irāge kıl-urmaydı**lar (12a/10)

beyān taşvır çerini bu **bağlık kıl-ıpdur** (12b/01)

her oynaş bir **surūd kıl-ur édi** (13a/09)

çağır **sermest kıl-dı** (13b/04)

ay déğ başnı Māhrū **atluğ kıl-ıp** derviş öy içinde tişgüzdiler (13b/06, 13b/07)

oğlanı ve satukçı kıznı **perveriş kıl-ur é-di** (14b/09)

kөгүчилер көзлерде тофрағдын көк.гүнче ‘ālem.ni **қараңғу kıl-ur édiler** (15a/08)

ol çehreniij yādnı mesken **iẖtiyār kıl-ıp** andağ kıvanıp érdi (15b/05)

ol ‘uzvlarını **vaşf kıl-ur mén** kim közniiij muqābili yoqđurlar (19a/10)

yüziğa **kıl-dı nażar** köp çerilik ve çoğ körklük édi (20a/03)

öpmağ ve émçek **tutmağ kıl-ur édi** (20a/11)

ol veliniiij ğuzūrıda ƣalıp ‘ulüm-ı nağlı ve ‘ağlı kiçiklik kün.leride **ğâşıl kıl-ıp édi**
(21a/04, 21a/05)

oğlan ata ve ana ğāl üsti **terağğum kıl-ıp** söziledi (21b/06, 21b/07)

eger ménı ol oynaş birle **éviluğ kıl-ğay sız** osru (21b/08)

bir kişini uzatıp anı **rāzı kıl-ğay biz** onbir ya onékki gün (21b/11, 22a/01)

toyniiij sāmāni **müheyyā kıl-ıp** (22a/02)

kim **ƣabül kıl-ıp** itā‘atniiij yolıdın **tecāvüz kıl-mam** (22b/02)

líkin bugüngünçe ulusdın taşƣun **ƣarābet kıl-ıp** biz vāsışa érkelikniiij ğuzūrıda
ketip barça sözlerni **žāhir kıl-dı** (22b/03, 22b/04, 22b/05)

eger tuyğaysén séni **emír kıl-ğay mén** (22b/07)

öyniiij sāmānı **berbād kıl-ur sén** (23a/01)

şimdi ol küzel ér-ür kim iste-séij ğükmnı **ƣabül kıl-suij** (23a/02)

satuğçı bu keijeş begenip vāsıšanı **muraĥĥaş kıl-dı** (23a/09, 23a/10)

su toynında **şarf kıl-dılar** (24a/04)

şağmı büyükler **tüzük kıl-sun** (24a/05)

toy.niiij ğünü **tağsım kıl-ap édiler** (25b/06)

serāvılını körsetip **ħarām kıl-ur édi** (26a/06)

néçe ılanını **ğamāyıl kıl-ıp** bu boyunda taşlapdur (26b/03, 26b/04)

ƣollarını **işāre kıl-ur édiler** (26b/06)

ƣıyāmet ğünüij ƣıçƣırını **berpā kıl-dılar** (27b/05)

ataniij mülāzımları ve ƣulları ğüveyniiij ataydın in‘ām **şaleb kıl-urılar** (28a/03,
28a/04)

say içinde **ğarğ kıl-ğay biz** (28a/07)

öyniiij yanı **mürāca‘at kıl-dılar** (28b/04, 28b/05)

béglerini **yād kıl-ap** ğükmnı kıl-dı (28b/06)

ƣız.ını kéltür-iijiz kim ménı köp **ğayrān kıl-ıpdır** (28b/08, 28b/08)

yağanı yaşlardın **hevl kıl-ıp** (29a/03)

oynaşnı telāş **kıl-ğay mén** (29a/06)

fağır yayılgı libāsnı **boyāğlık kıl-ıp** öydin çığdı (29a/10)

ƣırağ üzre **ambār kıl-urılar** (29b/08)

barça cihāzlar ve bulud mizni **sınuḵ kıl-dı** (30a/01)
ḵanlıḡ kıl-up téijiz içinde uçdı (30a/04, 30a/05)
 oynası anın **refāḵat kıl-sun** (30a/07)
 tışkeri **āvızān kıl-dılar** (30b/01)
 kéme olturgüçilerdin kişi ya ağça **tirig kıl-dı** (30b/06)
 köijülni **ḵavı kıl-ap** oynasniij yolıda ayaḡ ḵoysam (31a/04)
 uşbu miḡdār ḵazuḵ daḡı **muā‘yene kıl-dı** (31a/08)
 némelerni **intiḡāb kıl-ıp** bir uluḡ buḡ baḡla-p é-di (32a/01)
 méni **muā‘f kıl-gin** (32a/03)
miskín né kıl-sun (32a/04)
 ve savuḵ savuḵ su **müşāhede kıl-dı** (32a/08)
 sübḡa ḡol.larda tut-up köijül.lerni **tārāc kıl-ur** (32b/01)
 her nihāl-ı şübā bile méni ḵul bar sén **ḡiḡāb kıl-ur édi** (32b/06)
 bāḡda girdi ve ol yigitni **selām kıl-dı** (33b/04)
 köрмаḡdın **mesrūr kıl-dı** (34a/08)
 eger ‘ināyetniij yolıdın **irşād kıl-ıjız** şefḡatdın yıraḡ émes (34b/06, 34b/07)
 taşḡun kétip gizsem ve avlar **şikār kıl-sam** (35a/05)
 kişiler şav‘an ve kerhen **ḵabūl kıl-dılar** (35b/01)
 ḵaranḡulıḡ tofraḡdın köḡgünçe cihānnı **iḡāşa kıl-dı** (35b/07)
 bir bostān ḡalmaḡıjızḡa né **muḡarrer kıl-ur mén** (36a/03)
 ḡızālar ve özge némerseler siz içün **müheyyā kıl-ḡay mén** (36a/04)
 onda dın icāzet.imsiz çıḡmaḡnı ‘azımet daḡı **kıl-mayniijız** (36a/06, 36a/07)
 su arıḡlar ve ḡan bulaḡlar közlerdin tofraḡ üzre **cārı kıl-ur mén** (36b/05, 36b/06)
 ol töre oḡlan **muḡarrer kıl-ap édi** kim her gün şa‘ām yép erkdin atlansun
 (37a/02, 37a/03)
 aḡşamḡünçe onda **ḡarar kıl-sun** (37a/05)
 barça kémeler ve cihāzlarnı **uşāḡ kıl-dı** (37b/10)
 sén yayıḡlıḡ arvatnı **temennā kıl-ur** (38a/04)
 uşol gün bir ḡara ḡadır say kenār üstün **naşb kıl-ap** (38b/08, 38b/09)
 ol ay san.nı ḡayme içinde **dāḡil kıl-dı** (39a/01, 39a/02)
 her kéçe yıḡlar mén ve **nāle kıl-ur mén** (39a/09)
 revān bolup saydın **‘ubūr kıl-dılar** (40b/04)
 barça keşikçilerni devādın **isisiz kıl-ıp** (40b/05)
 Māhrū oynas ayaḡnı tutup **uyḡāḡ kıl-dı** (41a/02, 41a/03)

bir oğrını **esir kıl-ıp** ğuzūr-ı vālā içre keltürüp biz (41b/05)
sén eger méni avı bar sén ve teijridin **korquş kıl-ur sén** (42b/02)
ollar başlar **kıyu kıl-dılar** (43a/09)
bir géçe yana **kaşd kıl-ıjız** eger dūbāra dağı burun kanla yayılgı kılğay (43a/10)
uğan séni sahlusun ve murād oynasniijnı ildamrağ **dūcār kıl-sun** (44a/02,
44a/03)

oynaş bu **taşavvur kıl-ur édi** (44b/02)
barça oğrıları bölükātler içinde **muraḥḥaṣ kıl-sıj** (44b/07)
teijri barça müşkil.ler **āsān kıl-dı** (45a/04)
ay yayılgı yüzige içinde **mesken kıl-dılar** (45a/06, 45a/07)
ve ḥūb-çehreni kördiler ve töreniij ötrüye kētip ondağda **münkasim kıl-dı**
(45b/11, 46a/01)

kētürgaylar ve méni öldürgaylar ya ḥūb-çehre **sifāriş kıl-ğa** (46a/09)
illā olmağım soijra dağı uşbu **tedbır kıl-ğay sén** (46b/05)
kenār üzre tişip balçığın yüz üzre **ğāze kıl-dılar** (46b/10)
Hindū fağır yayılgı bolup **kat‘-ı rāh kıl-ur édiler** (46b/11)
pes cellādları tilenip **ğükm kıl-dı** (47a/10)
Māhrū yangı ğayāt **ḥarid kıl-ıp** (48a/08)
tav **imtiğān kıl-dı** (48b/05)
ferş üstün töküri édi yağanı **yaş kıl-ur édi** (49a/03)
barça keşikçiler ve kullar **ma‘lūm kıl-sunlar** (49b/05)
bitigni töre üzügidin **mūnağğaş kıl-dı** (49b/08)
kıl- yardımcı fiilinden yapılan isimler ve sıfat-fiillerle beraber de birleşik fiiller

yapılmıştır.

yürigünçe tapışmayıp **kıl-ğanları** taşladılar ve ‘acz tofrağ üstün olturdılar (2b/06,
2b/07)

büyüygüçe **şabr kıl-ğan** (10b/10)
eger tevellūd songra anı yüzi körmeyip munda keltürgay sén ve büyüygüçe **şabr**
kılğan kim ménim re‘fet kucağım içre perveriş tapsun (10b/09, 10b/10, 10b/11)
erlig.im **temāşā kılğüci.lerniij** köznii önde karar kılaptur (17b/06, 17b/07)

1.8.8.4.2. Sıfat Fiiller (Partisip)

-ğan/ -ğan/ -gen/ -ken/

açıl-gen (24b/04), kıl-ğan-lar-ı (2b/06), tilmür-gen (44a/04), yu-ğan (23b/09)

1.8.8.4.3. Zarf Fiiller

-(I)p/ -(U)p

kéltür-üp (14a/11), köter-ip (43b/07), ser-üp (10a/11), tan-ıp mütemâyil bol-dı (44b/04), toldur-up (24b/08)

-All

bér-eli (43a/01)

1.9. SÖZ DİZİMİ

1.9.1. Yüklemnin Türüne Göre Cümleler

1.9.1.1. İsim Cümleleri

‘irfân çerini birçak anı kullukıdır (2b/05).

savçılar yılduzlardırlar sübgân’allah teijri anı vaşşafıdır (3b/08).

kıyâmet künde oldur şâfi’-i hâlk (4a/11).

bu sürçek çok yahşı sürçekdür (5a/04).

kıprık.ler arslannıj tiryâkı ve ol burunni ‘âlemi beyânımdın taşkun bar (16a/03, 16a/04).

1.9.1.2. Fiil Cümleleri

néçe bitig ve kaşide bu tilide bit-ip mén (5a/05).

ménim atayım ve anayım ékkele töre üzre göz gül-sünler (8b/01).

satukçı rāzı bol-dı (14b/02).

onékki yaş tamām bol-sunlar (20b/08).

1.9.2. Yüklemnin Yerine Göre Cümleler

1.9.2.1. Kuralı Cümleler

Yüklemin cümlemin sonunda yer aldığı cümleler

anıj her saçı üzre miiş gülni fedâ kıl-ur mén (22a/06, 22a/07).

sén néçük bil-diiş (10b/03).

bir kişini uzatıp anı rāzı kıl-ğay biz (22a/01).

say içinde garğ kıl-ğay biz (28a/07).

mén tağı öl-ğay mén (36a/08).

1.9.2.2. Devrik Cümleler

Yüklemin cümlemin sonunda olmadığı cümle türüdür

1.9.2.1. Yapısına Göre Cümleler

1.9.2.1.1. Basıt Cümleler

Basıt cümleler içinde yalnız bir tane yüklem, fiil veya yargı bulunan cümlelerdir: érkelikler bile qarābet kılamak yahşı yokdur (23a/04).

ol ımraqnıij ğükmidin mecbūr bol-up néçe varaqnı kara kıl-dım (5a/10).

‘umde kéyimler ve zıverler ‘ināyet bol-dılar (25b/10).

1.9.2.1.2. Birleşik Cümleler

1.9.2.1.2.1. Şarlı Birleşik Cümleler

şāyed sıkmağ dağı vāqi‘ **bol-up érser** uğan yahşıraq bil-ür (20b/01, 20b/02).

anı köjli uğannıij yüzini **közügü érse** müteveccih bol-ğa(9b/09, 9b/10).

her kışı her fen içre **māhir érse** törenıij eşıi üzre ğāzır bol-sunlar (23b/02, 23b/03).

bélni nezāketini **dé-sem** kim bir saqnı mıııgünçi ğışşe dağı yok édi (26a/09, 26a/10).

1.9.2.1.2.2. Bağlı Birleşik Cümleler

kél-diler ve ayt-tılar **kim** érkelik kıyaş bar ve vilāyet qarangu öydür (7a/02, 7a/03).

ol ékki yaş öt-ğaylar ol aynı **kim** méni oğlan ve séni qadersiz kıul ér-ür (11a/05).

nebınııij éli üzre kıl fedā-ı cān **ki** ber-diler séni bu yahşı imān (4b/08, 4b/09).

‘āşıq ol sākını kör-üp öl-dü **ki** tirıglıg boyun yüki bol-dı (20a/08).

her ‘uğde içün açğüçi izınııij ‘ināyetidir **ammā** mümteni‘ (9a/05).

1.9.3. Anlamına Göre Cümleler

1.9.3.1. Olumlu Cümleler

satuqçı uşol gün öyde ket-ip arvatnı nāşpātu **yédür-di** ve arvat ğāmıle **bol-di** (14b/04, 14b/05).

kışiler mundağ dé-r é-diler kim perı.ler ol ağıznı inciler **toldur-upturlar** (16b/05, 16b/06).

ol velınııij ğuzūrıda kıal-ıp ‘ulüm-ı naqlı ve ‘aqlı kıçıklık künleride ğāşıl **kıl-ıp é-di** (21a/04, 21a/05).

1.9.3.2. Olumsuz Cümleler

húb-çehre dé-me **degil** bir ğūr yüz kıyaş közlik karağ sıyāhşur (20a/02).

kıznı iste-diler éviluk kişiler üzre mahfı **yokdur** (20b/04, 20b/05).

méni rütbeyimdin **é-mes** ıışılā‘ (3a/10).

bu söz de cönk **ér-mes** kim muşavvir-i ezeli bircağ ol taşvırni nağş kıldı
(16b/08, 16b/09).

bu tilnii sivāy özge kelāmnı **begen-ürmes mén** (5a/06).

meşiyetnii yéli tedbır oknı hedefkünçe **tiştür-meydür** veliyyu’llāh (20b/05,
20b/06).

oğlannii yüzi dağı **kör-meyip** sénii ğuzürnijda keltür-ğay mén (11a/01, 11a/02).

kémeler üzre oltur-up bir aygünçe say içinde ğal-dılar líkin satuğçı peydā **bol-madı** (28b/10, 28b/11).

kıızıl.lar say içinde ğarğ kıld-ğay biz líkin itüg **éşit-medi** (28a/6, 28a/07).

bu toynı **büt-meğay sén** öyniijnı tala-ğay mén ve séni dağı öldür-gey mén
(22b/06, 22b/07).

1.9.3.3. Hitap Cümleleri

ğadıś-i ğudśi şāhid bar kim uğan dé-di kim **ya** Muğammed eger séni peydā kılmāś é-dim kökler ve tofrağ ve her né kim tofrağdın kökgünçe müşāhede kıld-ur sén mevcūd kılmāś édim (3b/09, 3b/10, 3b/11).

töre oğlan dé-di kim **ey** perı miiğ gül bile yüzmiij üstün ğurbān bol-sam çın dé kim atiiğ nádür néçük tahta üzre munda kél-diiğ (37b/04, 37b/05, 37b/06).

pes köp kıvan-ıp teijriniij yahşılığ edā eyledi ve mundağ anı köijül yaşur açıld-ı (39b/01, 39b/02).

pesi yüzni tırnağdın ğanlığ kıld-up téijiz içinde uç-dı (30a/04, 30a/05).

1.9.3.4. Soru Cümleleri

Māhrū üzre mihribān bolup sordı kim çındı kim **ğaydadın** kél-ip sén ve ad nége ata ve ana **né** ğoy-diiğ ve sén **kim** barsén **ğayı** ulusdındır sén ? (34a/02, 34a/03, 34a/04).

çağı kél-ğa bu devlet ve vilāyetni vāriś **kim** bol-ğa kişi uğaniiğ ğullarındın nevāblar ? (6b/01, 6b/02).

şāyed ol şandūğ içre hūb-çehre iğün **mü** ? (31a/02, 31a/03).

töre sor-dı kim satuğçı **né** bol-dı ? (28a/10).

miiğ gül bile yüzmiij üstün ğurbān bol-sam çın dé kim atiiğ nádür **néçük** tahta üzre munda kél-diiğ ? (37b/05, 37b/06).

1.10. SÖZCÜK YAPIMI

1.10.1. İsimden İsim Yapma

+dAş : Eşlik ve birlik bildirir

karın-daş-ı (4b/02), karın-daş-lık (22a/09)

+lğ/ +lig/ +luğ/ +lüg/ +lık/ +lik/ +luğ/ +lük/ :

aş-lık (7b/03), bāk-lık (7b/05), kan-lığ (7b/04), ot-luğ (15b/04), ‘ömr-lük (27a/06), töre-lik-niij (20b/11), yşgit-lik (20b/11)

+sIz : Yokluk ve eksiklik bildiren isimler türetilir:

çare+siz+niij (42a/10), is+siz (49a/09), kader+siz (11a/05), kēme+siz (6b/08), nūr+siz (4a/10), su+siz+lık+nı (2a/09)

+rak/ +rek : Farklı bir anlam kattığı için +rak/ +rek de isim isim yapma kısmına dahil elimiştir.

az+rak (12b/04), bat+rak (48a/11), ildam+rak (36b/01), ilge-rak (24a/06), tek+rak (35b/08), uçuz+rak (11b/07), yahşı-rak (20b/02)

1.10.2. Fiilden İsim Yapma

-(ı)ğ/-(i)ğ/-(u)ğ/-(ü)ğ/-(ı)k/-(i)k/-(u)k/-(ü)k:

aç-uk (27a/05), arı-ğ (33a/01), art-uk (12b/03), büyü-k (1b/06), kaç-uk (42b/11), kut-uk (27a/10), ösrü-k (16a/11), sar-ıg (21a/08), taş-uk (18a/05), tir-i-g (30b/06), yaru-ğ (2a/07), yaru-k (27a/06)

-kun :

taş-kun (5b/09)

-(U)ş/+(I)ş :

ém-i-ş (32a/07), in-i-ş (33a/07), kay-ı-ş (50a/01), kork-uş (42b/02), ur-u-ş (34b/09), yağ-ı-ş-lar (10a/02), idiş (7b/04)

-(I)m/+(U)ş :

ıldır-ı-m (10a/02), kıs-ı-m (21a/03), kiy-i-m (26a/04), öl-ü-m (6b/01), yar-ı-m (6b/09), korquş (49b/10), uruş < vuruş (34b/09)

-Un/ +In/ +n :

gél-in (3a/03), kaç-un (42b/09), koş-un (5b/07)

-I :

yahşı < yak-ış-ı (4b/09) tak-ı (18a/01)

-mUr :

yağmur < yağ-mur (11b/04)

-mağ/ -mek :

kaç-mağ-dın (42a/02), kél-mağ-ı (44b/10), mtala-mağ (40b/09), tiş-mağ (6b/08)

-ğu/ -gü/ -ku/ -kü :

karan-ğu (3b/02), san-gü-çi (5b/04), bil-gü-çi-leriden (5a/11), sora-ğu (30b/05, bil-gü (31a/08), kör-gü-çi-ler (37b/02)

Bazen -ğuçı/ -güçi/ -kuçı/ -küçi şeklinde de olabiliyor:

bağ-güçi (17b/03), çağır-güçi (23b/01), iste-güçi-dir (2a/03), kıl-ğuçı é-rür (4b/05)

-lık/ -lik/ -lîğ/ -lig :

tat-lık (1b/01)

-îğ/ :

bil-ig (40a/02)

1.10.3. İsimden Fiil Yapma

+la- :

bağış-la-sıj (9b/01), baş-la-dı (12a/05), boğuz-la-p (48b/02), taş-la-sılar (2b/06)

1.10.4. Fiilden Fiil Yapma

-(I)ş/- (U)ş- :

tap-ış-mayıp (2b/06)

-(I)n/- (U)n- :

at-la-n-dı (27b/06), beze-n-i-p é-di (4a/06), öt-ü-n-di (14a/06), tile-n-i-p (47a/10)

-(I)l/- (U)l- :

aç-ı-l-mağ (9a/06), toğ-ı-l-dı (11b/04), sor-ı-l-dı (10b/06)

-Ar- :

çık-ar-ı-p (4a/04), uç-ar-ı-p (29a/07)

-(U)r- :

iç-ür (49a/01), öç-ür-di (2b/04)

yüg-ür-üp (37a/09)

-gur- / güir- :

to-gur-lap (24a/04), yaz-gur-dı (29a/11), yü-gür-di-ler (35b/11)

-guz- / güz- :

oltur-guz-dı (10a/11), ottur-guz-ğay mén (40a/03), yırt-guz-dı (4a/07), yügür-güz-düm (35b/04)

-t- :

kör-se-t-tür é-di (10a/05)

-tUr-/-dUr- :

kél-tür-di (10a/10), kııl-daş-tür-düm (49b/06), min-tür-ğay mén (49b/08), öl-dür-ğay mén (22b/07), yé-dür-süij (9b/03)

-sA- :

kör-se-tür é-diler (25b/02)

1.11.Efsâne-i Türkî Metindeki Urduca, Hintçe, Sanskritçe Sözcükler İle Farsça ve Arapça ve Diğer Bazı Yabancı Kökenli Sözcük Unsurları

1.11.1. Urduçada Kullanım Sıklığı Olan Metindeki Sözcükler

Farsça:

Anār: < Far. (27b/01) nar (baş harfinin düşmesi ile ortaya çıkmış)

Bāzū: < Far. (20a/04, 29a/11, 18b/02, 18b/03) **I.** kolun omuzla dirsek arasındaki kısmı, kol, **II.** (48a/09) el.

Berbād: <Far. (23a/01) (Fars. ber- ‘üzere’ ve bād ‘rüzgâr’ ile ber-bād yele verilmiş’); viran, tarumar, yıkık, harap, bakımsız, karmakarışık. Fakat Türkçede çok kötü anlamına gelir

Berpā: <Far. (27b/05, 46a/03) (Fars. ber- ‘üzere’ ve pā ‘ayak’ ile ber-pā) olma, meydana gelme.

Biryān: < Far. (25a/01) kebab, püryan. Hindistan’ın en meşhur yemeğin adı “Biryānî” buradan çıkmış olabilir.

Çāk: < Far. (15b/11) yırtık, yarık. Çāk etmek yırtmak. Çāk-i gerîban etmek: üzüntü ve kederle yakasını parçalamak. kısa daman çak kitna ha.

Çırāğān: < Far. (22a/04) bahçelerde kandil ve mumlarla yapılan gece şemliği, çok sayıda ışık veya meşale, fener alayı.

Dübāra < Far. (43a/10) bir daha, ikinci kere.

Endūh: < Far. (39a/09, 8b/10) keder, üzüntü, gam. **Endūh-nāk:** (28b/02) (Fars. -gin ve -nāk ekleriyle) kederli, üzüntülü gamlı, tasalı.

Giriftār: < Far. (30a/10) tutulmuş, esir, yakalanmış.

Ğuşe-zen: < Far. (44b/04) guta: suya dalma, daldırma, suya batırma. Ğuşe-zen: dalgıç, suya dalan. Gute-hor da kullanılır.

Güvārā: < Far. (42a/03) uygun.

Ĥaríd: < Far. (48a/08, 23b/05) (Fars. ĥariden satın almak’tan) satın alma.

Hergíz: < Far. (48a/05) asla, sakın, zinhar, kat'iyen, hiçbir vakit, hiçbir şekilde. Farsça'daki "hergiz" Urduçadaki hem edebi hem de günlük dilde de kullanılır.

Bâğ-ı irem: < Far. (13a/10) Efsânelere göre Ad kavminden Şeddad tarafından yapılmış dünya cennetinin adı ve yeryüzünde cennet kurmak maksadıyla yaptığı şehrin adı olup Türk Edebiyatında "irem bağı" şeklinde 'dünya cenneti, cennet kadar güzel ve bayındır yer' anlamında kullanılırken Urduçada Farsça tamlaması ile "bağ-ı irem" şeklinde kullanılır. Hindistan'da kız ismi ve okul adı olarak da kullanılır.

Kāfile: < Far. (36a/10) kabile.

Kelle: < Far. (25a/03) kafa, baş; kelle paça gibi. Urduçada da aynı anlam taşımaktadır. Sadece kalın sıradan 'kalla' şeklinde telaffuz edilir.

Kem: < Far. (13a/11) az.

Kurti: < Far. (19b/09) yakasız gömlek, bayanların sinebend olarak kullanılan kolsuz bir giyim, kadın yeleği, sutyen, göğüs bağı.

Lenger > lengere: < Far. (24b/11) aş evi, konaklama, demirleme, demir atma, hayır evi, sebil, bakır yemek kabı. Hintçede "lenger" kullanılır. Urdu edebi dilde "lengerhâne" kullanılır. Lenger, Hint kültüründe çok yaygındır. Özellikle Sihler kendi Gurudvara (Sihlerin İbadethanesi)'nin önünde yemek saatlerinde lenger düzenler.

Nā-fermān: < Far. (24b/03) beyaz, sarı, mor gibi karışık renkli olan bir çiçek.

Nāle: < Far. (50a/02) inleme, inilti

Nāşpātu: < Far. (14b/02, 14b/04) çok lezzetli armuta benzer bir meyve; yuvarlak, mahrûti, yeşil, bazıları biraz kıvrık. Hindistan'ın Keşmir ve Kullu şehrindeki nāşpātī daha lezzetlidir. (İlmî Urdu Lügat (Cami'), Ferheng-i Teleffüz, Şanü'l Hak, Hakki.

Nezdîk: < Far. (39b/03) yakın,

Nihâl: < Far. (17b/09) fidan,yeni dikilen bitki; mec. çocuk. Ayrıca Urduçada taze, minder, döşek, şilte, refah, zenginlik, mutluluk anlamlarına da gelir. Nev-nihâl , genellikle bebekler için ve bazen sevgi ve şefket amaçla büyük kişiler için kullanılır. Ayrıca bazen nev-nihâl ile ferzend (oğul) eş anlamlı olarak kullanılmaktadır.

Peleng: < Far. (43a/08) kaplan.

Registân: < Far. (39a/07) kumlu bölge, kumluk alan manasına gelmektedir.

sāye < Far. gölge.

Sāyeban: < Far. (37a/06) büyük çadır, güneş şemsiye, otağ gibi anlamlarına gelmektedir.

Sinebend: < Far. (17b/10) sutyen, göğüs bağı.

Şikār: < Far. (35a/05) av.

Tebāhī: < Far. (10b/08) harap olma, mahvolma.

Zebān: < Far. (20a/06) dil, lisan.

Zīr[e]: < Far. (25a/01) kimyon.

Arapça:

Bāh: < Ar. (18b/11, 20a/01) şehvet

Bākī: < Ar. **I.** (20b/03) (Ar. bekā’ ‘devam etmek, sürekli olmak’tan bākī); geri kalan, bundan başka, artan, bakiye, artık, devam eden, devamlı, sürekli. **II.** diğer (16a/05)

Fetīle: < Ar. (18b/07) Fetīl’in müennes şekli: fitil, lamba fitili.

Ferş: < Ar. (24b/04) yayma, serme, döşeme, halı, yere döşenen şey, döşeme.

Ġālī fırşat: < Ar. (40b/09) çok güzel fırsat.

Ġanimet: < Ar. (40b/09) tesadüfi ve faydalı durum.

Ġavvāş: < Ar. (29b/06) dalgıç.

Ġızā: < Ar. (36a/04) gıda.

Ġuzūr-ı akdes: < Ar. (22a/11) saygıdeğer bey, zat-ı ālī, zat-ı şahaneleri, hazret. Urduca dilekçelerde çok kullanılır.

Ġuzūr-ı vālā: < Ar. (41b/05) saygıdeğer bey, zat-ı ālī, zat-ı şahaneleri, hazret. Urduca dilekçelerde çok kullanılır.

İştiyāk: < Ar. (45a/11) özlem.

Meşgale: < Ar. (21a/03) iş güç, uğraşı, uğraşılacak şey, meşgul olunan şey. Urduçada Türkçedeki “iş” kelimesi ile eş anlamı olarak da kullanılır.

Miğnet: < Ar. (41b/01) zorluk, sıkıntı.

Muā’f: < Ar. (32a/03) (Ar. ’afv’ affetmek, bağışlamak’tan mu’āf); Urduçada affedilmiş, serbest, hür, bağışlanmış, affedilmiş (kimse). Fakat Türkçede daha çok farklı muāmeleyi gerektiren bir sebepten dolayı yükümlülük ve sorumluluğu kaldırılan, kendisine ayrıcalık tanınan (kimse).

Muahhâr: < Ar. (20b/02) geriye bırakılmış, geç.

Mukārın: < Ar. (18b/03) bitişik, yakın, birlikte olan

Muhbir: < Ar. (33b/03) haber veren, haberci

Muheyyā: < Ar. (22a/02) (Ar. tehyie “hazırlamak”tan muheyyā’); hazır, âmâde

Mülâzım: < Ar. (6b/10) bir işte sürekli çalışan kimse, hizmetkar. Urduçada daha çok belli bir ücretle ev işlerini yapanlar için kullanılmakla beraber hizmetçi, çalışan, birinin yanında görevli, memur olarak çalışan kimse. (Eşref, Kubbealtı). Ayrıca bazen

Moğolca nöker kelimesinin eş anlamına da gelmektedir. Mülazım ve nöker kelimeleri birini aşağılamak için de kullanılan kelimelerdir.

Mütevaqqî: < Ar. (34b/05) bir beklenti ve ümit eden kimse

Naşb: < Ar. (38b/09) dikme, yerleştirme, kurma

refākat < Ar. arkadaşlık etme, eşlik etme, birlikte bulunma.

re‘fet < Ar. marhamet, esirgeme.

Refîk: < Ar. (35a/10) yoldaş, arkadaş, dost.

Serāvil: < Ar. (26a/06) ‘şalvar’ın çoğul şekli: şalvar, don.

Şerbet: < Ar. (24b/10) şerbet, limonata, içecek. Şerbet Batı Asya ve Hint Altkıtasında çok fazla kullanılan bir içecektir. Genellikle meyve ve çiçeklerden yapılır. Dügünlerde ve özellikle Ramazan ayında iftarda çok fazla kullanılır. Hindistan’da birçok şerbet meşhurdur fakat “Rûh-ı Efza” çok meşhur ve en çok kullanılan şerbettir. Yazın yollarda ve farklı güzergahlarda “sebiller” kurulur. Bu sebillerde çeşitli şerbetler dağıtılır.

Şav‘an ve kerhen: < Ar. (35b/01) ister istemez, isteyerek olsun yahut istemeyerek olsun, isteyerek veya istemeyerek. Arapça gibi Urduca edebi dilde bunun kullanışı çok yaygındır.

Hintçe:

Banāresî dupatta: < Hint. (19b/08) Banāres şehrinde üretilen başörtü; (Banāres; nispet eki -î ile Banāresî) yer adı; Kuzey Hindistan’da bulunan Uttarparadeş eyaletinin bir şehirdir. Eskiden Banares tekstil ve tekstil üretimiyle meşhurdur. Dupatta ise başa örtülen çok geniş ve uzun örtüdür. Günümüzde ise daha küçük ebatlı sadece başı örten örtüler için de kullanılır.

Baijala: < Hint (33a/04, 33a/05) genellikle tahtadan yapılmış tek katlı ev. Urduçada eskiden yaprak çatılı, yeşillikle çevrili keresteden yapılmış küçük evler için kullanılan bu ad günümüzde Urduçada lüks, konforlu tek katlı küçük ev gibi tam ters bir anlama sahiptir. Anlam değişmesine uğramıştır.

Berten: < Hint. (40a/11) herhangi bir şey konulacak bir kap

Çiputara: < Hint. (33a/04) platform, yüksek yer.

Dām: < Hint. (11b/09) kıymet, karşılık

Gulāl < Hint. (16a/09) boyamak için kullanılan kırmızı bir toz.

Tennūr: < Hint. (24a/06) (Hint. Tennūr’dan ayrışma ile *tendür > tandır) kelime tenûr ve tendûr şeklinde Fasçada da kullanılır. Urduçada genellikle tendûr

şeklinde ‘fırın, ocak, tandır’ anlamında kullanılır. Tandırda yapılan tandûrî ekmek Hint-İran coğrafyasında çok yaygındır.

Arapça+Farsça:

Ğalem-dān: < Ar.+Far. (49b/02) (Ar. *ğalem* ve Fars.-*dān* ekiyle *ğalem-dān*) kalemlik, kalem konan kutu, kalem mahfazası.

Meclis-i şādī: < Ar.+Far. (27a/05) düğün töreni, düğün merasimi. Urducada meclis-i şād yerine daha çok “mahfil-i şādī ve takrib-i şādī kullanılır.

Şenā-gū: < Ar.+Far. (3a/03) öven, metheden, övgüde bulunan, daima öven.

Şenā-ver: < Ar.+Far. (17a/11) öven, metheden, övgüde bulunan, daima öven.

Farsça+Arapça:

Be-her-hāl: < Far.+Ar. (43a/01) (Arapça *ğāl* ‘durum’, ‘vaziyet’ ile) mutlaka, her hâlde, her durumda. Urducada da aynı anlamda kullanılmaktadır.

Sanskritçe:

Sārī: < Snk. (19b/08) Bayanların kullandığı dikilmemiş belden üzerinde sarılan 4.5-5 metre uzun Hindistan’ın geleneksel kıyafetlerinden biri. Hindistan’ın Kuzeydoğu bölgesinde özellikle de Batı Bengal eyaletinde kullanışı daha yaygındır. Hint düğünlerinde de sıkça kullanılır. Bihar eyaletinin yaşadığım bölgesinde bayanlar genellikle evlendikten sonra kullanmaktadır.

Şaşranç < Snk. (21a/03) şatranç.

Fransızca:

Ğember > çembere: < Fr. (24b/11) daire.

İngilizce:

ğlās < İng. (17a/04) cam.

Türkçe:

Metnimizde geçen **Ğākū**, **Toija** ve **Bāvarçī**, **Bāvarçin** sözcükleri, bugün Urducada kullanılan Türkçe kökenli sözcüklerdir:

Ğākū: < Türk. (49b/02) (*ğak-mak*’tan *ğak-ğū* > *ğaku* > *ğakı*) Bir sapı ile bir veya birden fazla kesici çelik bıçağı olan ve bu bıçakçıkların katlanarak sap üzerinde boylarına göre yapılmış yuvalara girmesi sūretiyle açılır kapanır duruma gelebilen ufak kesici âlet, küçük cep bıçağı, küçük bıçak, çakı. Ğākū sözcüğü, eş sesli ve eş anlamlı olup Urducada hem edebi dilde hem de günlük dilde mevcuttur.⁴⁰

⁴⁰ Dehlevî, Mevlevî Seyyid Ahmed, *Ferheng Asifiyye*, 1.-2. c, s. 93

Toija: < Türk. (25b/04) tınga: çınko, tenek yada bakırdan yapılmış leğen, kova vb. şeyler, gövdesi geniş, boğazı dar, kulplu, emzikli veya emziksiz, topraktan yapıp fırında pişirilmiş su kabı, ağzı dar tepsi. Toija sözcüğü Urduçada t > d ses değişimiyle “Doija” şeklinde kullanılmaktadır.⁴¹

Bâvarçî, Bâvarçin: < Tür-Hint (25a/03,12a/03) erkek aşçılar için “bâvarçî” kullanılırken bayan aşçı veya aşçı hanımı için “bâvarçin” kullanılır. Urduçada hem edebi dilde hem de günlük hayatında bâvarçî kelimesi kullanılmaktadır. Ayrıca edebi dilde eş anlamlı olarak daha çok ‘şabbah’ kelimesi kullanılır.⁴²

1.11.2. Anlamca Urduçaya İle Benzerlik Gösteren Birleşik Sözcükler ve Cümleler

1.11.2.1. Eserde Kullanılan, Urduçada ve Türkçede Eş Sesli Olup, Eserde ve Urduçada Eş Anamlı Fakat Türkiye Türkçesinde Farklı Anlamda Kullanılan Ya da Kullanılmayan Sözcük/Sözcük Grupları

Sözcük	Genel Türkçedeki Anlam	Metindeki Anlam	Urducadaki Anlam
sefâriş (46a/09, 46b/01)	Şipariş	rica, istirham, yardım istemi	rica, istirham, yardım istemi
telâş kılmak (29a/06)	endişelenmek	aramak	Aramak
‘umde (25b/10)	ilke, prensip	çok iyi, kaliteli	çok iyi, kaliteli

1.11.2.2. Eserde ve Urduçada Sesçe ve Anlamca eş Kullanıma Sahip Sözcük Grupları

Bunlar genellikle isimli cümlelerdir:

Metindeki Kullanımı	Urducadaki Kullanımı	<u>Arap Alfabeli Urduca</u>
bâğ-ı irem (13a/10)	bâğ-ı irem	باغ ارم
çerh-i gerdân (3a/04)	çerh-i gerdân	چرخ گردان
ğalî firsât (40b/09)	ğalî fursat	غالی فرصت
ğudret-i qalem (2b/01)	ğudret-i qalem	قدرت کلام

⁴¹ Elhâc, Maulvî Ferozuddin, *Ferozu’l Lugât*, s. 683, Dehlevî, Mevlevî Seyyid Ahmed, *Ferheng Asifiyye*, 1.-2. c, s. 326

⁴² Hakki, Şanü’l Hak, *Ferheng-i Teleffüz*, s. 140, Elhâc, Maulvî Ferozuddin, *Ferozu’l Lugât*, s. 175

meclis-i şādī (27a/05)	mahfil-i şādī/takrīb-i şādī	محفل شادی
şubğ-ı kıyāmet (18a/03)	şubğ- ı kıyāmet	صبح قیامت
şubğ-ı mağşer (19b/03)	şubğ-ı mağşer	صبح محشر
şāḡat-ı beşerī (31a/11)	şāḡat-ı beşerī	طاقت بشری

1.11.2.3. Eserde ve Urduçada Eş Anlamli Kullanılan Sözcük Grupları

Bunlar genellikle yardımcı fiille kullanılır:

<u>Metindeki Kullanımı</u>	<u>Urducadaki Kullanımı</u>	<u>Arap harfli Urduca</u>
ambār kıılmaḡ (29b/08)	ambar yapmak	انبار لگانا
ayaḡ üzre pā-māl bolmaḡ (49a/05)	ayak altında pamal olmak	قدموں تلے روندنا/پامقل کرنا
bā-hem mütekellim bolmaḡ (50a/10)	hem-kelam olmak	ہم کلام ہونا
bosaḡa.dın rū-gerdān bolmaḡ (3b/06)	derden rū-gerdān olmak	چوکھٹ سے روگرداں ہونا
berbād kıılmaḡ (23a/01)	berbad etmek	برباد کرنا
çırāḡān eylemek (22a/04)	çırāḡān yapmak	چراغان کرنا
Ferāhem bolmaḡ (19b/05)	ferahem ve mevcut olmak	فراہم ہونا
feryād eylemek (32b/03)	feryad etmek	فریاد کرنا
fırşat.nı ḡanimet bilmek (40b/09)	fırsatı ganimet bilmek	فرصت کو غنیمت سمجھنا
ḡušezen bolmaḡ (44b/04)	gutezen olmak	غوطہ لگانا
ḡaḡır kıılmaḡ (10a/01)	önemsiz ve aşıḡılık görmek	حقیر سمجھنا
iḡāša kıılmaḡ (35b/07)	ihata etmek	احاطہ کرنا
insafnıng kanı dōkmek (32a/07)	insafın kanı akmak/dōkmek	انصاف کا خون بہانا
ḡaşd kıılmaḡ (43a/10)	kast etmek	قصد کرنا
ḡat‘-ı rāh kıılmaḡ (46b/11)	ḡat‘ _ ı rāh etmek	قطع راہ کرنا
māni‘ bolmaḡ (42a/02)	mani olmak	مانع ہونا
mecbūr bolmaḡ (35a/08)	mecbur olmak	مجبور ہونا
melūl bolmaḡ (39b/08)	melul olmak	ملول ہونا
mihribān bolmaḡ (34a/02)	mihriban olmak	مہربان ہوجانا

müheyyā kılmak (36a/04)	müheyya etmek	مہیا کرنا
müşāhede kıldı (32a/08)	müşahede etmek	مشاہدہ کرنا
müşkil.ler āsān kılmak (45a/04)	müşkil asan etmek	مشکل آسان کرنا
mütekāzī bolmak (28a/04)	mütekazi olmak	متقاضی ہونا
naşb kılmak (38b/09)	nasab yapmak	نصب کرنا
nümāyān bolmak (35b/03)	numayan olmak	نمایاں ہونا
ölmağ.ım üzre rāzī bolmak (29a/05)	ölmek için razi olmak	مرنے پہ راضی ہو جانا
revān bolmak (23a/09, 40b/04)	revana olmak	روانہ ہونا
sefāriş kılmak (46a/09)	sefariş etmek	سفارش کرنا
şikār kılmak (35a/05)	şikar etmek	شکار کرنا
şaleb kılmak (28a/04)	tabep etmek	طلب کرنا
tārāc kılmak (32b/01)	tarac etmek	تاراج کرنا
taş.lar su bolmak (50b/02)	taşlar su olmak	پتھر کا پانی ہوجانا
şav‘an ve kerhen qabul kılmak (35b/01)	şav‘an ve kerhen qabul etmek	طوعاً و کرہاً قبول کرنا
temāşā kılmak (17b/06)	temaşa yapmak	تماشا کرنا
terağğum kılmak (30a/10)	terağğum etmek	ترحم کھانا
vaqfe kılmak	vakfe yapmak	وقفہ کرنا
vāki‘ bolmak (33a/07)	vaki olmak	واقع ہونا
varağ-nı kara kılmak (5a/10)	sayfalar kara kılmak	ورق کے ورق سیاہ کرنا
Vārid bolmak (29b/11)	varid olmak	وارد ہونا
zihinneşin eylemek (9a/01)	zihinneşin yapmak	ذہن نشین کرنا

1.11.2.4. Yapısal Açıdan Urduca ile Birebir Örtüşen Cümle Şekilleri

kutluğ-cenāb.ıda ‘arż kılmak kişi murād.niij büyüğ.i yaruğ kılmak (9a/09, 9a/10)

yüz.i kara kılmak eşeg üzre mintür-ğay mén (49b/07)

kıyāmet gün.niij kıçkırn.ı ber-pā kılmak (27b/05, 46a/03)

faķır.niij arvat.ı çok körklükve köp çerilik.dir şāyed **ol ay kibi.niij mişāl.i tofrağ yüz üzre kök.niij köz.i kör-meptür** (47a/02, 47a/03, 47a/04)

ata ve ana ékkele.si **aķça.lar ve kızıl.larnı yağmur.lar yağtur-dılar** (11b/04, 11b/05)

Māhrū **fırşat.nı fevz_i ‘azım bil-ep** hūb-çehre.niij ķol.ı tut-tı yél dég revān bol-dılar (46b/08, 46b/09)

aija émçilik.din **tiriglig.niij su.yı iç-ip sır bol-ğa** (11a/03, 11a/04)

igit.ler **īmān.larnı küfr bile mübeddel eyle-diler** (13a/06)

kim ğavāyet.niij yolıda susuz.larnı hidāyet.niij savuķ su.ydın **şādāb ķıl-dı** (3b/01, 3b/02)

yığla-p su arığ.lar ve ķan bulağ.lar köz.lerdin tofraķ üzre cārı ķıl-ur mén (36b/05-36b/06)

uçarmaķ köp **müşkil bar belki temennu‘ ér-ür** (39a/07)

néme.lerniij talamaķ **ğalı f ırşat.nı ğanimet bil-iijiz** (40b/09)

mén.i ķardaş dé-p muşibet çağ içre yalguz koy-diijuz (43b/04)

tiriglig.günçe **ayağ.larniij yu-ğay mén** (44a/07-44a/08)

bu iş tağı **ğikmet.din boş yok.dur** (44b/02)

iş.de **kéc münāsib é-mes** (44b/09)

her né kim **müyesser bol-dı al-ıp kél-diler** (45a/08)

kélmaķ ve kétmaķ ķıl-ur é-diler (45b/03)

köz.leri töre.niij **hıdmet.ide keltür-diler** (47b/05)

2. METİN

Bismillāhirrahmānirrahīm

[1b/01] Yüz miiij tatlık ve yahşılık ol teijrini kim ön ‘aql-nı maḥlūk (02) kıldı. Ve kök-niiij tanğı-nı yılduzlar incüdin cevāhirige yayadı. (03) Barça mālını bir kıyaş-dın yandurdı ve tofrağ-niiij yūzi-din (04) tokkuzıncı kök-günçe her né ki nümāyān bar bir dıde-i ‘adem öy-din vüçüd-ı eyvān-niiij (05) mālı yarattı. Öy-niiij bedeni-ni uluğ ‘imāret bir su kaşre üzre tiledi érse (06) séni özniiij ‘ilm ü ma‘rifeti-din büyük bi[l]iğlig miiij yahşılık bağışladı. Oynaş-lar⁴³ nigāh **[2a/01]** -niiij oğ déğ avı-lar bağırdın öttürür ve körlük-ler kiprik- (02) ni kılıç kibi körgüçiler kıan tökmağ içün me‘mür kıılır. Bülbül-ni tilbe ve kıumrını (03) kıarārsız kim kııldı gü žāhir içün bir gül-ni séver ve ékkinçi gülüni ? iste- (04) güci-dir. Barça til-ler ğamd-ı beyān-niiij caķıda nuşķ-suz boldılar (05) ve uluğ uluğ belig-ler bu temennā içinde ya‘nı izi-niiij yahşılık-ları (06) démağ içre oldular. Çeçek-lerni bu bāķ-da pes ékkelesi bérip (07) közler ve bāğlarını yaruğ ve ışılık eyledi ve yıgaç-lar yaфраğ-nı (08) savuğ yél-din çalçı-niiij sazları yayılgı yangı ve şedadın (09) toldurdı. Topuqçı-lar susızlık-nı feşāğat-niiij azlığı ber-āb (10) niiij bulağıdın zāyil kııldı ve veli-ler köijül közgü içinde anı (11) yaruğ yūzi nümāyān boldı. Toфраğ-niiij varağı üzre miiij-ler ya yayıjı **[2b/01]** taşvır kıudret-i kıalem bile tarttı ve ol barça taşvırlerni ayrıķ ayrıķ (02) bu bāķ-larığı fazilet-lerdin bezedi. Bir çerāğ ya‘nı kıyaş uşundaķ (03) kök üzre kıoydurdı kim kıarangulık-ları cihān-niiij öydin tütün (04) déğ öçürdi. Kemāl-niiij yüzini ğāze anı ma‘rifeti érür ve ‘irfān (05) çeri-ni bir çak anı kıulluķı-dır. Talāķat-niiij anlatgüci-leri anı (06) géne yürigünçe tapışmayıp kıılğan-ları taşıladılar ve ‘acz toфраğ üstin (07) olturdılar. Delz-i ‘esb ‘arşaniij bahādırları anı şināht (08) zātı kıoşun bile tāb-ı muķāvemet kélürmep kaçmağ başla (09) -dıla[r]. Belki insān-nı bu işide kördi-ler. Érkelik-leri érkelik (10) anı kıutluğ ḥayāli bar ve her kim özge eşig-ğa kitti anı su-ı i‘timād (11) bar [-] uşol teijrini yüz miiij tatlık [-].

[3a/01] ki kııldı miiij köz bile müttefiķ séçerdi kıara perdedin anı ne

(02) revān eyledi yél déğ sanı-nı topuqçı-nı in‘ām kııble-i sūhan

(03) gélın déğ bezedi çeçek-din çemen anı suda incü şenāgū érür

(04) anı çerḥ-i gerdānda bir bendedir ‘adem-din ‘ayān eyledi némeler

⁴³ Oynaş: sevgili, maşuka, dilber (İ. Parlatur)

- (05) heme boldılar köp serāsime-ler velî bilmedi bir kişi rāznı
 (06) ne encām bildi ne āġāzı senāyı tilemedin né bolsun edā
 (07) ménı ol izi ber-di nūr-ı bid‘ā dér-mén töpük incüdin şaf-rağ
 (08) ke mazmün kıulum bar bi‘l-ittifāk büyük dēg neyleyem çok-dur zinde-bar
 (09) kıılıp-mén büyük öyini nūr bar dükkānımdadır yahşı yahşı çerāğ
 (10) ménı rütbeyim-din émes işşılā‘.

Uġan-niij yahşılıġı soijra her né (11) kim néçeniij yüzini ġayret ġülzār kıılır Seyyidü‘l-Enbiyā-niij nebı **[3b/01]** érür kim ġavāyet-niij yo[lı]da susuzlarını hidāyet-niij savuğ (02) suy-dın şādāb kııldı ve Müselmān-niij köijli-ni kim ġarangı öy 03 kibi bar yaruġluğ-dın boş kıalar édi ebedı ímān-niij büyükidin (04) yaruğ eyledi. Barça érkelik-ler alın-larını anı kıutluğ eşigi (05) üzre kıoyup miij kıuyaş ve kıab ay-nı bizā‘at (06) yakdıılar. Her kim ol bosaġadın rü-gerdān boldı kııyāmet-ġünçe (07) anı yüzi kıara oldı. Ol uluğ savcı kıuyaş bar ve barça (08) savcı-lar yılduzlardıılar. Sübgānallah teijri anı vaşşafıdır. Ve bu (09) ġadıś-i kıudsı şāhid bar kim uġan dédi kim ya Muġammed eger seni peydā (10) kıılmas édim kök-ler ve tofrağ ve her né kim tofrağ-dın kök (11) ġünçe müşāhede kıılır-sén mevcüd kıılmas édim. Savcılarını **[4a/01]** köijül içinde bu temennāġere bolup édi kim uġan bizni néġe Muġammed-niij (02) ümmeti-de peydā kıılmadı. Evvel ve‘l āhır-niij dinı bir bahāristān (03) bar ve ‘ālim-ler ve müctehidler imiş yıġaç-lardıılar ve āġadıś yāsemín (04) ve māh çüçek ve özge çeçek-ler taşavvur kııl bir cağ kim kıılıç-nı çıkarp (05) kāfırlar üzre ġamle kııldı bir demde barça muhālif-ler mā‘düm boldıılar. (06) Pervizeni téġi bezenip édi, izi bitig-niij ‘ivaızı-da anı (07) kıarını yırtġuzdı.

- (08) Risālet kök-i yılduz[ı]dur Muġammed cihān kııldı şabādın bir Muġammed
 (09) ġarangı öy yayılığ bu cihān bar büyük bu öyde māhtāb bar
 (10) cihān-dur nürsız köz olmay-sız eşitip émr-i ġağ kim ses vérirsiz
 (11) kııyāmet künde ol-dur şāfi‘-i hāğ nümāyān ol içün boldı kıaranlık

[4b/01] anı-dur zühre-i muşrib kök érür kıul kıuyaş (02) şanburcı hem ay-dur kıul ve meniij neslim-niij çeçegi anı kıarındaşı (03) ‘Ali Murtażā üzre fedā kıılır-mén kim Muştafā-niij kıızı bile teijri (04) -niij ġükmdin éviluğ bolup-dur ve uçmağ bostānda ġavz-ı kevşer (05) -ni kıısmet kıılġüçi érür on-bir oġlan-ları üzre daġı kim barça (06)

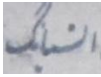
küfr-niij qara gëce-de yaruğ şimşek-dirler ve âl-ı aşğâbî üstün (07) dağı kim uşol savçı-niij bezengü de pervâne dëg köijül -ler ve gül-ler fedâ kılp érürler. “

(08) Nebí-niij éli üzre kılp fedâ-ı cãn ki berdiler séni bu yahşı imân

(09) ağıznı yu ve ol-larnı néme dé Müselmân bar mén rüz-i cezâ dé

(10) teijri-niij yahşılığı ve hayru'l enâm

(11) –niij nebí soijra bu başsız ayağısız ya'nı qable'l amanı'l-hâl [5a/01] ondağ ve her kim bir gün kâbîn içinde Nevâb Qamaruddîn-Ĥan vezir kıızı (02) -niij oğlanı Ĥâ^vce Emir Ĥan ibn-i Ĥâ^vce Pâdişâh Ĥan ibn-i Ĥâ^vce (03) Mağmūd Ĥan ibn-i Ĥâ^vce Naşirüddîn-Ĥan Semerqandı dedi kim bu sürçek (04) çok yahşı sürçek-dür ve bugün-lerde Türki-niij tili (05) şevk kılp-mén ve néce bitig ve qaşide bu tilide bitip-mén (06) ve bu til-niij sevâ özge kelâm-nı begenürmes-mén. Bu için (07) kim bu til atalar bizni til érür anı bilmağı köp münâsib (08) bar. Eger néce kün müteveccih bolup bu yangı ve yahşı sürçek-ni bu tilide (09) yaz-suij köp memnün bolğay-mén. Dédim kim yahşı bar pes (10) ol ımraq-niij gükmidin mecbür bolup néce varağ-nı qara kıldım. (11) Bu til-niij bilgüci-leridin uşundağ mütevaqqı' bar mén kim [5b/01] eger bir ya da ékki fıkrâ içinde ĥaşagünijlar selem-ni köterip işlağ (02) bile müzeyyen kılsun-lar. Bitigçi-niij 'aybı til üzre kéltürmağ (03) kerem-din yırağ bar. (04) Sürçek-ni incüleri sangüci mundağ feşâğat incüni (05) beyân sap içre tartıp bu gamâyil-din cağ oynaş (06) -niij boyunu bezep-dür kim bir vilâyet içinde bir êrkelik (07) törelık serirni müzeyyen kılpur édi. Vâli qoşunı yılduzlardın (08) artuğ. Ve uşundağ aqça-lar ve kıızıl-lar sakak-niij gaddi (09) -din taşkun ve özge némeler ya'nı cevâhir ve kéyim-ler ve at-lar ve boğan-lar (10) ve téveler ve udlar ve qatırlar ve sungurlar ve çulı-lar ve laçın-ler (11) şoğrul-lar ve qarğular ve qarçıqalar ve qul-lar ve dédek-ler [6a/01] dağı ol kılık cem' bolup [-] bar kim öylegüci-ler ? eger yüz miiij (02) baş yalguz bolup şümar kılsun-lar bir gışşe qap gışşe-din (03) şümar kılsun-lar ve ekser il-lerni töreler anı ĥaraç yiber édiler. (04) Erliğim ol töreniij şâli'i firuzlık bile muvafâqat kılap (05) édi. Anı firuzbaht dér édiler.

Her çağ kim ol (06) -niij 'ömr başları kırık-dın mütecâviz boldılar. Köp muijluğ (07) boldı nége kim her né kim anı müyesser bolmayıp érdi. Oğlan érür (08) sübgana'llah teijriğa qurbân bolsam kim mundağ törelerni kim (09) barça ni'met-ler bağışlar, bu kısım 'âciz kılpur. El-ğâşıl êrkelik (10) özniij arvatı ilgeri olturup dedi kim émdi yigit (11) -lık yurut-nı şay kıldım ve qarrı-lıqnı çeçek açıldı. [6b/01] Néce kün-ler soijra kim ölüm [-] cağı kélğa. Bu devlet ve vilâyet (02) -ni vâris kim bolğa kişi uğan-

nij kıl-larından nevāb (03) –lar keltürüp tokkuz némerseler ve baqadlarını ? talap öyni
 (04) mutasarıf bolğa. Eger izi meni oğıl bağışlar édi bu ğasret (05) néçük köijlimni
 muğış bolup istemekni başlardan kıl bulağ (06) kılur édi. Arvat dağı abuşka-dın bu söz
 éşitip köp (07) melül boldı ve ékkelesi uşundağ yıgladılar kim töre öydin (08) kişi-lerni
 öy-günçe tişmağ kémesiz müşkil körler édi. Uşbu yolun (09) üzre yarım ay ötti kim töre
 kuyaş yayılığ çıkıp derbārı (10) yaruğ kılmağı. Barça emirler ve mülāzım-lar ve kıl-lar
 ve özge kişi-ler (11) ğayrān boldı-lar ve müttefiğ bolup Ĥā^vce ilgeri kim barça **[7a/01]**
 ‘ilm-lerde Aristo déğ māhir ve Dānişver Ĥan ĥiśāb-dın meşhūr (02) bolup édi, keldiler
 ve ayttı-lar kim érkelik kuyaş (03) bar ve vilāyet karāngu öy-dür eger kuyaş çıkmaysun
 karāngu (04) öy-ni né yandursun. Ekser işler töre ğükmsiz revnağ (05) –sızdırlar.
 Ma‘lūm yok-dur kim nége çıkmaydur, çıkmak-niij sebebi (06) sėnsiz kişi üzre vāziğ
 émes. Şimdi ol yaħşı (07) -dır kim bizni dağı bu mācerādın muşşali‘ kılıij. Ĥā^vce teijrini
 (08) antı yédi ve dédi kim meni dağı işşilā‘ yok-dur. Tanğla kutluk eşig (09) üzre ketip
 bu mācerā-nı érkelik-din sörgay-mén. (10) Kişi-ler Ĥā^vce’din kıldaşıp öylerde dāhil
 boldı (11) –lar. Ol gün öyde vağfe kılıp ékkinçi gün töreniij **[7b/01]** bosāğayı üzre ketip
 bir ağçanı vāsiśa kıldı ve töre ilgeri (02) yiberdi ve ondağ ma‘rūz kıldı kim érkelik
 çıkmamak (03) -dın kişi-lerni ‘ayş bahāristān bir aş-lık bolup (04) -dur ve çeçek idiş
 kibi étek-ler kılğı taşlardan kūze (05) -lerde bu bāklık nūmāyān barlar. Güyā bu vilāyet
 şebistān érür (06) ve érkelik büyük eger büyük yaruğ bolmasun şebistān (07) karāngu
 öy-dir. Töre çıkmamaknı ĥaberi tokkuz vilāyet içinde (08) tişti. Ba‘zı kişi-ler mundağ
 beyān kılurlar kim fūlān (09) vilāyet-ni érkelik seyri érür ve ba‘zı-lar dérler kim (10)
 öldü. Eger uğan uşundağ kılmasun töreler özge (11) mülk vilāyet-lerdin top-larnı cem‘
 kılıp **[8a/01]** arada kılsun-lar, bu vilāyet-ni kim atalarniijiz kılıç-niij (02) suydın çemen-
 istān kılıp-dırlar ve üştülüm-niij yayımnı (03) munda-dın çıkarıp ‘adl ve bağış-nı ‘ālī
 ‘imāret (04) tikip-dürler. Néçe gün-lerde çeçek-lerdin boş (05) yémeksiz ? bolğa. İzi
 içün bu kıl-niij yaruğ yüz-ni (06) körsetüp köz küzevimni ol büyükdin yanduriijiz ve
 çıkmak-niij (07) sebebi boluriijiz. Eger siz éşitiijiz kişi-lerniij kararınıdın (08) taşkun-
 dur, mecbūr bar mén ve illā kül günçe feriğ kılmağay-mén. (09) Töre bu sözler ağça-dın
 éşitip ay kibi kim bulut-dın cilve (10) kılup karāngulıq-larnı zāyil kılur çıkıp kişi-ler
 ārzū (11) niij ağızı çüçüg kıldı ve zır-i tofrağ-nı öpüp dédi **[8b/01]** kim ménim atayım ve
 anayım ékkelesi töre üzre göz gülsün-ler. (02) On-beş gün ötti-ler kim bu vilāyet
 kalgüçi-lere ĥayāl (03) -niij yıldız uc-dın ğaziz-niij yanı māyıl bolup (04) –dur. Ya‘nı
 érkelik-niij cemāli-dın mağrūm olturup-durlar (05) ve barça kullar ve ol-lar soijra mén
 müsta‘id bar biz kim töreniij (06) işi üzre bél bağlap gül-lerni fedā kıltık. Eger tört (07)

–ünçi kök üstin kıyaş-niij tutmağı ğükm kılgay-sén (08) tedābir-niij ötnüçi kıoyup baş şāh-dın tutup (09) ğāzır kılgay biz. Êrkelik bu sözler vezirdin eşitip dédi (10) kim: Méni uluğ endüh ğavās-sız kılıp-dur, bu debistān (11) ol endühni kim hālvét içre olturmağ-niij sebebi bolup **[9a/01]** édi vezirniij zihin-neşin eyledi. Vezir uşundağ ma‘rūz (02) oynaş-niij bürçegi toladı kim bu çın bar kim oğlan (03) ataniij atı içün tiriglig-niij sebebi bar lıkin teijri (04) fazl-sız bu tağaddı-niij çıkarmağı köp müşkil bar belki mümteni‘ (05) érür. Her ‘uğde içün açğüçi izi-niij ‘ināyeti-dir ammā mümteni‘ (06) bu içün bar kim uğan-niij ğükmi-siz çeçek-ler açılmağ (07) ve ondağ her né kim körürsén muğāl érür. Ya‘nı ebed.ğüçe ancāman ? (08) bolmayıpdur ve ammā müşkil bo[l]oğanı bar kim veliyyu’llāhlar teijri-niij (09) kıutluğ cenābıda ‘arz kılıp kışı murād-niij büyügi (10) yaruğ kıılurlar. Şimdi séni ol münāsib-dir kim her gün (11) çıkıp ve mesned üzre oltun-up körgürçiler-ni Hızır tiriglig **[9b/01]** bağıslasij ve bu hālk-nı unutmasij ve barça ni‘met-ler üzre (02) teijrini tatlığ edā kılsij. Ya‘nı tatlığ yem-lerni yésij (03) ve aç-larnı yédürsüij ve barça işler üzre kim du‘ā-ı hāyr-nı (04) sebep-dirler bél bağılasij. Bu dın songra barça (05) il-ler içinde kışı-lerni yiberip tağkık kılgay-mén (06) kim bu vilāyet içre teijri-niij avı-ları néçe kışı (07) -dirler ve ol vilāyet içinde néçe kışı érürler ve tağkık (08) soijra-sını bitürüp anda kétdür-ğay-mén. Āhır bir gün bir (09) veliyyu’llāh kim anı köijli uğan-niij yüzi-ni közğü érse (10) müteveccih bolğa ve murādığa çenegni émiş-din tola kılğa. Töre (11) bu sözlerni eşitmeyi ve vezirni muhalla‘kılıp her gün **[10a/01]** çıkmağ ve mesned üzre olturmağ ğakır kıldı. Néçe gün songra (02) izi-ni ‘ināyet bulutıdın yağışlar yağıdılar ve ıldırım (03) -lar barūdı-ler hālāyık-nı murād ékin yaşı boldı ve kıaraçı (04) -niij mağşūd kıyaş kııkdı. Ya‘nı bir kıarrı kim Hızır dēğ (05) teijri yol-niij argüçi-lerini yurut yol-nı körsetür (06) édi bir bölükāt içre peydā boldı. Miij-ler kışı-ler (07) niij ta‘addı şukūfe anı sebebi-din açılap édi. (08) Vezir bu muştuluğ eşitip köp kııvandı ve ildam-rağ (09) érkelik-ni mülāzım-sız ya‘nı yalguz bitürüp ol veliyyu’llāh (10) -niij ğuzūrıda kéltürdi ve ayağ öpmağ soij tofrağ (11) üzre serüp olturğuzdı. Derviş buyurdı kim anı ey töre **[10b/01]** mağşūd oynaşniij-nı yüzi körmep-mén. Bayan ğāzedin (02) bezep maijar körset dédi kim eger ğāyıb bilgüçi yok (03) –dur sén néçük bildiij kim érkelik bar mén. Her çağ kim (04) köijlüij közğü yaijlığ yaruğ belki közğüdin tağı muşaffā-rağ (05) –dır. Nége murādım-niij şureti köijliij içre cilveger yoktur. (06) Derviş dudağ üzre küldi ve sorıldı kim teijri séni bir (07) oğul bağısılağa lıkin on-ékki yaş-ça ol kıutluğ (08) yüzlük-niij cihāzı tebāhı-niij say içinde kéme vağy (09) -siz kézğa eger tevellüd songra anı yüzi körmeyip munda kéltürğay-sén (10) ve büyüyi-ğüçe şabr kılgan kim ménim re‘fet kıucağım içre perveriş (11) tapsun. Elbette

teijri belâlardın sahlâğa töre ve köp kıvanıp anı **[11a/01]** méni kim mén ve oğlanım kullarniij bar biznü kılmajaç oğlan-niij (02) yüzi dağı körmeyip sèniij ğuzûriijda kèltürgay-mén. Telâşşuf (03) niij aija émçilik-din tiriglig-niij suyu içip sır (04) bolğa. Her çaķ kim murâd o ķavm kıyaķ-günçe tabışğa aġnâ ol êkki yaş (05) ötgay-lar. Ol ay-nı kim méni oğlan ve sèni ķadersiz ķul (06) érür salşanat-niij eyvânıda bilinip kök baş (07) üzre ayaġ-nı koyġay-mén sürçek déġüçi mundaķ dér kim (08) aruġ töreni bir öġür tapşurup kıldaştırdı ve buyurđı (09) kim uşbu kim arvatniij dūġar bolsun anı yédürgay-sén. (10) Êrkelik faķırdın kıldaşıp öyde dâhil boldı ve arvat (11) -nı yédürđı ve yığaç eblaġ boldı ve tokķuz ay soijra bir ķutluķ **[11b/01]** ay kim aniij yüzidin tofraķ-dın kök-günçe yaruġ bolsun (02) şulû‘ kıldı. Ya‘nı mundaķ körklük oğlan kim eger Yūsuf (03) ‘aleyhisselâm-nı küzel-lıķ ucarı içre ķadersiz kılsun. (04) Revâ bar tokıldı ata ve ana êkkelesi aķçalar ve kızıl-larnı yaġmurlar (05) yaġturdılar ve aruġ-lar ve aç-larnı murâd yığaç yaşıl kıldı-lar. (06) Ve ol kılık inçük-ler taşladılar kim köterġüçiler özge vilâyet (07) müyesser içinde buġday-dın uçuz-raķ sattı-lar ve her öyni (08) yaradılar ve kişilerni olturguzdılar baķķâl-larığı aşlık (09) -niij sangüçi-leri mızân için ay ve ķuyaşdın kâffe dâm (10) alıp maşbah-niij telefġi mevzûn kıldılar ve barça alġar-lar kim tofraķ (11) üzre mevcûd érdiler. Bir ocaķ-niij otunı boldılar belki anı **[12a/01]** dağı kâfi bolmadılar ve ol kılık-künçe ot müşte‘il bolup édi (02) kim eger miij yaşķû<n>çe kişiler ġayâl kıılır édir kim (03) başın bâvarçin dér édir ve kömürler enbâr üzre (04) beş Tûr daġ bişürdi-ler. Kök-ler arguştek kıldılar (05) ve tofraķ ġâl-niij tili bile ķutluķa-niij yeri başladı. (06) Çaķırgüçiler ve çalçı-lar ķutluķ bolsun ķutluķ bolsun sürûd (07) eyledi-ler. Ķânûn-niij târ-ları-dın bu şedâ çıkur édi kim (08) ol çaķ.künçe kim naġme târıyla müttefik bar bu yaş-nı tiriglig (09) sanı üze tok bolsun. Çanaġ-lar ve ayaġ-lar çağırdın tola (10) bolup igit oynaş-larnı dudaġ öpmaķ irâġe kıılurmaydılar. (11) Sürçek-niij oynaş bürçegi tolagüçi uşundaķ **[12b/01]** beyân taşvır çerini bu baķlık kıılıp-dur kim bir eyvân içre bir boz (02) ve igirme yigit oynaş aġçalar cem‘ bolup édir (03) ve ol-larnı ‘ömr-niij başları on sekkizdin artuķ (04) ve on-tört-din azraķ yok édi. Ba‘zı oynaş-lar (05) yaşıl libâs-larda pinhân bolup édir lîkin işten (06) kızıl édir ve körk-li yarmaķı kıılıp édir. Körgüçi her çaķ (07) kim içige libâs-dın émçek-niij başı körür édi (08) mundaķ ġabersiz bolur édi kim miij çağır-niij çanaġı (09) içip körgedin köp ösrük bolup çıkıp-dır. (10) Ve ba‘zı oynaşlar şık libâs tor kibi yapıp bezenip édi (11) -ler ve ba‘zı-lar karalahi ya‘nı nâfermânı içinde pinhân **[13a/01]** bolup ay déġ bulut-dın cilve kıılır édir. Dudaġ-nı (02) kızıl-lıķı sebebi-niij ķaralıķı içre ıldırım yayılıġ kéçede yarur édi. (03) Barça oynaş-lar küzel-lıķ-niij çölide keyik-ler édir. (04) Yaġşı-lıķ-niij

bostānıda ša'ūs-lar érdiler. Qara kiprik-ler (05) avı-lar köijül-ni ganım-niij balıķı déğ yüzdiler ve ğarq-dın (06) tola igit-ler imān-larnı küfr bile mübeddel eylediler. Bu ĥasardın (07) qarın güçe bir arıĝ édi kim anı körk su-dın toldurup (08) édiler ve béldin ayaĝ-günçe sür[d]ü kim imān-sız bolĝay. (09) Her oynaş bir sürûd kıllur édi ve arguştek kıllıp kıtluķ bolsun dér édi.

(10) Anı meclis déme bāĝ-ı irem dé Küzel-lerni perilerdin né kem-di.

(11) Kişi-ler barça imān sattı-lar

[13b/01] körüp bir cilve yüz cān sattı-lar keyik déğ cilve kıldı miij ĥoş

(02) köijül-ler içre yüz-din urdı āteş her oynaş aldı imān bizidin

(03) eşig üzre қоşun avı-lardın nége taladı in olturgüçi-ni

(04) çağır sermest kıldı. Körgüçi-ni muĥtaşar kim érkelik ve érke (05) –lik-ni arvadı ékkelesi çok sefhlik boldılar. Ol (06) ay-dég baş-nı Māhrû atluk kıllıp derviş öy içinde (07) tişgüzdiler ittifaķan ol gün kim érkelik oĝlan (08) -niij istegüçi bolup veliyyu'llāh-niij ötrüde (09) kétip édi ve ol veli anı bir öĝür bérıp édi. Bir satukçı (10) Ĥā^vce Bergüzin Ĥā^vce İlyās Armanı daĝı ĝāzır bolup (11) édi. Bu satukçı firûzbaĥt-niij qaraçı **[14a/01]** ve barça satukçı-larnı érkelik ve dünyā-niij mālî-din niyāzsız (02) édi. Žāhiren sekkiz miij kéme ve üç yüz uluĝ cihāznı mālîk édi (03) ve töre kibi oĝlan-sız tiriglig-niij gün-lerini géçe (04) kıllur édi. Bu veli-ni kerāmāt-niij sözleri eşitip (05) barıp édi. Her çaķ kim töre kıldaşnı satukçı taĝı (06) derviş-niij ilgeriye ketip oĝlan-nı ötündi, (07) derviş dédi kim uĝan seni bir kız baĝışlaĝa lîkin (08) on-ékki yaş-günçe ol kız-niij ötüķi 'aşķ yél-din (09) miij belā bile dūcār bolĝa ya'nı bu müddet ötmaķ soijra öydin (10) āvāre bolap çöl-ler ve daĝ-larnı yalguz şay kıllĝa. Eger bu müddet (11) -günçe toķılĝaç munda kéltürüp şabr kıllĝay-sén elbette bu belā-lardın **[14b/01]** necāt tapĝa ve töre oĝlan in anı daĝı öyiide yibergay-mén. (02) Satukçı rāzî boldı. Derviş aija bir nāşpātu berdi (03) ve ayttı kim arvadnı yédür izan 'ināyet-din kız toķılĝa. (04) Satukçı uşol gün öyde ketip arvat-nı nāşpāt (05) -ü yédürdi ve arvat ĝāmîle boldı ve ol gün kim töre (06) oĝlan toĝıldı. Bu ay kibi kız daĝı toķıldı. Ana köp (07) kıvanıp ve çeçek déğ açılıp anı ĥûb-çehre atlıĝ (08) kıllıp derviş öyde tiştürdi. Derviş érkelik (09) -niij oĝlanı ve satukçı kız-nı perveriş kıllur édi (10) ve ékkelesi bir yer içide qalar édiler ve süt koymaķ songra (11) bā-hem oynar édiler ve mundaķ ol nevlî ve levālî ? séver **[15a/01]** édi kim oynaş-nı avı séverir édi ve her kim ĥûb-çehre (02) köp çerilik ve çok körklük édi ékkeledin qarın (03) koca perî édi, ĝüyā muşavvir-i ĝaķıķı kıdret-niij qalemi bile

(04) perî çerini insân-niij bedeni üzre tartıp édi. Şimdi (05) ol perî dég oynaş-nı ğāzır bilep anı küzel (06) -liki başdın ayağ-günçe beyân kıllur-mén. Pes dér-mén kim (07) ol ay-nı baş saç-larınıij ğaķıkāt yüzü kim (08) körgüçi-ler közlerde tofrağ-dın kök-günçe ‘ālemni qarangu (09) kıllur édiler ve Şeyhü’l-Garem-niij boyunu içre ülfet (10) ipni taşlap-tur, ķon öy-niij tānı tartur (11) édiler. Her saç avılarını gül sap édi veya istegüci **[15b/01]** -ler āhnı kara tütün érdi. Bu teşbîh-ler yahşı yok-durlar (02) nége kim yangı yok barlar ve küzel teşbîh bu érür kim kıyaş (03) ol perî çeri üze avı bolup édi. Kıyaş-niij (04) şua‘i ol otluk yüz-niij ışıqlıkdın kara bolup (05) édi. Ve ol çehreniij yād-nı mesken ihtiyār kıllıp andaķ (06) kıvanıp érdi kim bir sâ‘at Ĥuda bolmas édi ve tanġla nūr (07) -niij arıġı bā-şafā-niij bulaġı ya ġüsn-ni kıllar-larıġa (08) közgü érdi ya elmāsdın bir levġ édi. Ve ol éġri (09) qaşlar tilbeler öldürmak içün kıllıķ tart-ur édiler ve tofraķ (10) -niij yüzi avı-lar ķan-dın kızzıl kıllar édiler ya bir kişı bahādır (11) yayı tutup şibllarġa déġ köijül-lerni çāķ **[16a/01]** kıllur érdi ve kiprik-niij okı her säre kim birev dūçār bolur édi, (02) taşılur édi ya ol perî-niij közleri ékki arslan (03) édiler ve kiprik-ler arslan-niij tiryāķı ve ol (04) burun-nı ‘ālem-i beyānım-dın taşķun bar. Ġüyā ol boy (05) çeçek-niij tége bar ve burun top-dég érür. Bāķi teşbîhler (06) éski-dirler ve ol igit-niij nezāketi-ni désem kim (07) avı-niij nigāh yükidin mundaķ kızzıl bolur édi kim ġüyā (08) Holi-niij ġün-leride bir ķanlıġ baġır avı ol oynaşnı (09) yalguz tapıp ol igit-ni gulāl üzre pinhān kıllıp-dur (10) ve ol dudaġ-niij kızzıl-lıķı körgüçi-ni çağır-sız mundaķ (11) ösrük kıllur édi kim eger maġşer kıçķırın eşitmaķı-dın **[16b/01]** daġı bidār bolsun teyaķķunum bar. Her çāķ avı ‘ālem-i ĥayāl içre ol (02) dudaġ-niij öpmaķı irāde eyler édi ildam-raķ kök (03) bolur édi ve kişı-ler bilür édiler kim sesi-niij qaralıķı (04) nümāyān bar ve tiş-ler yıldızlar déġ yarur édiler. Ve ba‘zı (05) kişı-ler mundaķ dér édiler kim perîler ol aġıznı inci-ler (06) toldurup-turlar ve ba‘zı uşundaķ taşavvur kıllur édiler (07) kim ġüsn-niij nezāketi bir kilo kümüşdin ķol-larıġa tutup (08) avı köijül-niij başı üzre ķopup-dur. Ve bu söz de (09) cönķ érmes kim muşavvir-i ezeli bir çāķ ol taşvîr-ni naķş (10) kıldı perî-niij tiş-leridin sefid-āb ve ġür-niij (11) dudaġ-ların kızzıl-lıķ āb ol küzel naķş-nı **[17a/01]** bezedi ve ol aġız-nı pundak démaķ mübtezel mā‘nā bar ve özge bu (02) ķabaġat-dır kim pundak uluġ néme bar ve bu néme miijġünçi ġişşe (03) süzen-niij ? tiv qarıdın érür ve ġayrān bar mén kim ol (04) boġaz-nı ne désem ġālība bir firenġi bir elmāsi ġlās-nı (05) közg<ü> çağır-dın toldurup édi ve ol torsuk mermer taşıdın (06) kiçik şafġa érdi kim perîlerniij nigāhi önde oturup (07) ġüsn-niij bahāristāni körür édi ve ol tüş şabāħat (08) -niij bulaġı ve ol émçek bulaġ-niij ġabābı édi (09) ya feriştelér ékki naķķāre-i ġüsn tām üzre ķoyup édiler. (10) Ba‘zı ġabābı édi ya feriştelér ékki

körgüçiler tecvîz kıılır édi (11) ler kim ol oynaş ğüsn-niij şüyide šenā-veri için **[17b/01]** ékki ğüde<r>i ħuşk tuşe üzre kıoyup-dur ve ba‘zı-lar mundan (02) aytur édiler kim bir Hindü ağça Sencit Rānī nām bir oynaş (03) üzre avı bolup birin kıol-larıĝa tutup-dur ve bir baĝĝüçi (04) ondaĝ dép-tür kim bir ğün nezāket ol yérni begenip (05) kıalmaĝ için ékki burc kümüşdin ħamír kıılup bar. Ve bu söz ĝasın (06) érür erligim temāšā kıılĝüçilerniij köz-niij önde (07) kıarar kıılup-dur. Uşol miĝdār kıara bolup-tur ya bir ĝürniij (08) nigāhı sāye taşlap bān ya def’-i ‘ayn’ul kemāl için ĝürler (09) uçmaĝ çeçek-niij nihāli köydürüp ĝül-din (10) kıara kıılıp-durlar. Her çaĝ sīnebendni köterir édi, uşundaĝ (11) ma‘lūm bolur édi kim bir avçı kıarçıĝaniij başıdın **[18a/01]** taķı köterüp-dür ve avniij yanı bat kıılır ve kıarın (02) -niij ĝaķıķı sürme kim yı<l>duz néĝe kim kıarın yokdur. Ğüyā bir muşaffā (03) közĝü érür veya süt-niij bulaĝı-dır ya şubĝ-ı kıyāmet-niij (04) aķlıķı érür ya ter tahta billürdin bar ve ol kumbedin üzre (05) yüz miij küni fedā kıılsam kim uçmaĝ-niij orunı-nı taşuķ (06) bar. Ya ĝüsn érkelik-niij ‘ayş maĝali divārda tüijlük (07) érür ve ol ‘āna-nı küzel ‘āna édi šāyed Arşimíduş⁴⁴ (08) ve Opolunyus⁴⁵ ékkinçi kıala peydā bolup édi-ler kim bu maħrūş (09) –ni resim eylep édiler ve maħrūş üzre bir müselleş daĝı (10) ve ol müselleş ĝaddu’z-zevāya édi ve mundaĝ şekl-ni mesāĝatı (11) ‘amūd-niij çıķar yaķı-sız müşkil bar ve munda ‘amūd dāhıl kıılmaĝ **[18b/01]** zárürí érür. Başdın müselleş-ĝünçe ĝüsn-niij beyāni (02) kıaríne için eyledim. Şimdi bāzūlar ve sāi’dlerni ve her ne (03) kim ol ‘uzvlar bile muķārın-dır beyān kıılır-mén. Bāzūlar ve déme (04) belki cemāl-niij eşigi üzre ékki körklük firengi (05) yaş-dırlar kim yat kıışilerni baķmaķ-dın yazĝurdır (06) lar ve sāi’dler ĝüsn-niij şebistānıda ékki büyük yüzler (07) ve ayalar ve barmaķlar ékki şimşek küm üpüĝi fetíleler (08) din tola barlar ve tırnaķ başlar avı-niij köijli için (09) kıarçıĝaniij çengeli -dürler, toblar uĝan-niij kıarar-nı (10) –turlar. Ğüyā ékki tüijlik muraşša‘-dın tüijlik-siz barlar. (11) Bāh-niij büyüki yandurgüçi-niij közleride ol **[19a/01]** tüijlik-siz cihān kıarāngu bar. Ve ol tizler-ni ne désem kim küzel (02) -lık-niij eyvānıda billürdin ékki ferş-niij taşı (03) -dırlar ve billür <y>anaķ.lar ĝüsn-niij kıaşrıda ékki sutūn kümüşdin (04) barlar ya avı-niij boyunıda muraşša‘ şoķ érür ve ol ayaĝ-lar (05) çeçek-niij yafraĝ-ları perí-niij tüşi üzre (06) -dirler ve yarmaķı yaşımaķ içinde mundaĝ nümāyān barlar kim cevāhir-niij (07) sanları dürc içre cilveĝer érürler. Bu ‘ibāret maijladın (08) ayaĝ-ĝünçe ol çerilik-niij küzel-lıķı beyān kııldım (09) ve bu ‘uzvlar körgüçi-niij közü ötrü barlar. Émdi ol (10) ‘uzvlar-nı vaşf kıılır-mén kim köz-niij muķābili yok (11) -durlar belki ĝin-din cilve kıılırlar. Ya’ní

⁴⁴ Arşimet: Antik Yunanlı matematikçi, fizikçi, astronom, filozof ve mühendis (M. Ö. 287-212)

⁴⁵ Apollonius: Yunan matematikçi (M.Ö 262-190)

ķulaĝ ve boyun ve el-veķe **[19b/01]** ve saĝrı ķulaĝ-larnı cemāl-niij eyvānıda ēkki muraŝŝa‘ tuijlik (02) -di ve boyun ūsti kākūl uķmaķ-niij ‘ālemni sorma (03) gūyā bayram gūn ķadar kēķe bile cem‘ bolup-dur. Ya ol boyun ŝubĝ-ı (04) maĝŝer ērūr ve kākūl-ı kāmīl yoķdur. Avı-lar ‘amel-niij (05) ķara bitig-leri ferāhem bolup-turlar. Ol arķa ŝaĝrā-ı ķıyāmet (06) bar ve sūrīn-ler ēkki idiŝ kurdiyūŝ ŝekl ŝabāĝat-niij (07) sūtidin toladırlar ve ol perı dēĝ-ni baŝdın ayaĝ- (08) kūnķe bu libās ērdi; bir yaŝıl Banāresı dupatta ya sārı (09) boyun ūzre ya tersūk ūstin ve bir tavar kibi kurti bu lafż-ı (10) Hindı ērūr keyfiyet iķūn kēltūrūp-mēn ve iŝten (11) aŝlası ya kemhāyı yarmaķ-dın tola ve iŝten bāĝ ķeķek-ler **[20a/01]** moiĵur dēĝ bāh-niij tēve iķūn zimām ēdi.

- (02) hūb-ķehre dēme degil bir ĝūr yūz ķuyaŝ kūzlik ķaraĝ siya[h]ŝur
 (03) dēdi her kim yūziĝa ķıldı nażar kūp ķerilik-dir in perı-peyker
 (04) ol kūzel ēmķek ol kūzel bāzū bozdı yūz avını bolup ūtrū
 (05) sūrme kim kūzlerde tohtadı avını ŝabr u hūŝ taladı
 (06) ol dudaĝnı ķızıl-lıķı sorma tutaŝur şimdi ot zebānımda
 (07) ēĝri ķaŝlar ķılıķ ķıķardılar her gāh avı bile uķardılar
 (08) ‘aŝıķ ol sākını kūrūp ūldū ki tiriglig boyun yūki boldı

(09) Rāvı dēr kim on-bir yaŝ soij yigit bolup ēmķek (10) ķıķarıp ēdi. Ėrkelik oĝlan ol perini ķuķaķ (11) iķre tutup ēĝip ūpmaķ ve ēmķek tutmaķ ķılur ēdi, **[20b /01]** ŝāyed sıkmaķ daĝı vāķi‘ bolup ērser uĝan (02) yaĝŝı-raķ bilūr muaĥĥar kim her ķaķ on ēkki yaŝdın (03) ēkki gūn bākı ķaldılar. Tūre ve satukķı ēkkelesi faķır-niij (04) ĝuzūrıda ketib uĝan ve ķızını istediler. Ėv<i>luķ (05) ķiŝi-ler ūzre mahfı yoķ-dur kim meŝiyet-niij yēli (06) tedbır oķ-nı hedef-kūnķe tiŝtūrmeıyduŕ. Veliyyu’llāh (07) taĝı ētmedi kim ēkki gūn ūzge ŝabr ķılıııız boĝayı kim (08) on-ēkki yaŝ tamām bolsun-lar. Ėrkelik ve satukķı (09) aķılĝūķı ve kūlĝūķı bolup oĝlan ve ķız-nı kēltūrdiler (10) ve miij-ler aķķa ve ķızıl ve ūzge yaĥŝı yaĥŝı cins-ler (11) baĝıŝladılar. Her ķaķ ērkelik oĝlanı tūrelik **[21a/01]** -niij ķaŝrıda ķarıŝdılar. Satukķı ķızınıij firāķıdın kūp (02) ķıĝlıĝ boldı ve ve iķmaķ ve tıķmaķ ve sūzilemaķ ve oynamaķ (03) ŝaŝranķ ve nerd ķıŝm-dın ve ūzge meŝĝaleler unuttı. Lıkin erligim (04) ol velı-niij ĝuzūrıda ķalıp ‘ulūm-ı naķlı ve ‘aķlı kiķik (05) -lıķ kūnleride ĝāŝıl ķılıp ēdi ve oltunmaķ ve ķopmaķ (06) ve temkín ve vaķār peydā eylep ērdi. Ol ĝareket kim (07) ķiŝi-ler kūlĝūniij sesi bolsun ķılmas ēdi (08) lıkin her gūn yūz-ni boyaķı sarıĝ bolur ēdi, yıĝlamaķ (09) kūz-leridin cilve ķılur ēdi. Bir gūn ata ve ana

ékkele oğlan (10) ilgeri kétép ayttı-lar kim ay köz hüner-niij yaruğluķı (11) yüz-niij üzre körgülüķ nége yémeydür-sén içmeysén **[21b/01]** her gün çeriniij sarı bolur izi için her né köijlü (02) bar biz üzre tanar kılgın kim dermāniij kılık ve illā bu yaşıımız (03) dın oynaş-niij ermān songra teijri bizni bir oğlan (04) bağışlap-dur her çaķ kim büyüün üzre géce gün kılgay-sén (05) āhir ötgey-sén her çaķ helāk boldiij tiriglig (06) -miz ‘abeś érür oğlan ata ve ana ġāl üsti teraġġum kılıp (07) söziledi kim satuķçı-niij kıızı üzre öy yanmayın. (08) Eger méni ol oynaş birle éviluķ kılgay-sız osru (09) tebrikġa yemín ve illā ya aġu yéyüp ölgay-mén ya aç ġalıp (10) ya pıcaķ çıkarıp boġaznı pıġgay-mén. ata ve ana dédiler kim émdi (11) ġop veli satuķçı bizni raġbet bar bir kiři-ni **[22a/01]** uzatıp anı rāzı kılgay biz. On-bir ya on-ékki gün (02) soij toy-niij sāmāni müheyyā kılıp ol ay (03) yaijlıġ ġelin-ni bu öyde kim ol yaruġ yüzi-siz ġarangudur (04) çıraġān eyleġay. Bir oġul ġopdı ve étmek ve aş (05) yédi. Töre bir kiři-niij satuķçı-nı aķda ? yiberdi ve mundaķ (06) buyurdı kim oġlanım kim aniij her saçı üzre miij (07) ġül-ni fedā kılıur-mén. Kıız-niij üzre avı bar ve kıız-niij (08) daġı anı sévir. Pes şimdi bu yahşı-dır kim kıız-niij ménı (09) ġelin bolsun ve biz ve siz ara ġarındařlıķ peydā bolsun. (10) Satuķçı barġa sözlerni töre mülāzım-dın éřitip köp (11) melül boldı ve ‘arz kıldı kim ġuzūr-ı aķdes-niij ġul-larídın **[22b/01]** bir kiçük il bar mén ve her né irřādiijız érür. Ménı lāzım-dır (02) kim ġabül kılıp itā‘at-niij yolídın tecāvüz kılmam. (03) Líkin bugün- ġünçe ulus-dın taşkun ġarābet kılıp (04) biz vāsıřa érkelik-niij ġuzūrıda ketip barġa sözlerni (05) žāhir kıldı. Töre küsdi ve ayttı kim két ve dé kim eger (06) bu toynı bütmeġay-sén öyniij-ni talaġay-mén ve séni (07) daġı öldürgey-mén ve eger tuyġay-sén séni emír kılgay (08) –mén. Satuķçı böylü ah vāsıřa-dın éřitip arvad ilgeri (09) bardı ve bu kışşa-nı beyān kıldı ve dédi kim bu toy ménı (10) ġabül yoķ-dur, töre eger öyimni talasun talasun ve ménı kırsun (11) kırsun, arvat éřitti ve ayttı kim nége munda **[23a/01]** maķtül bolur-sén ve öy-niij sāmāni berbād kılıur-sén (02) şimdi ol küzel érür kim isteséij ġükm-ni ġabül (03) kılsıij ve désiij kim her néce ‘āciz kiři-lerni érkelikler bile (04) ġarābet kıılmaķ yahşı yoķ-dur líkin ġutluķ cenābiijız (05) boyun-larnı mālİK bar eger töre mundaķ istep-dür ġāzır (06) bar-mén. Töre bu söz éřitip köp kıvanga ve toy-niij (07) sāmānıda meřġül bolġa. Ol-çaķ barġa cins-lerni ildam (08) –raķ kémeler ve cihāzlar üzre ġutup ġünçe-niij ġarangulıķıda (09) revān bolġay-biz. Satuķçı bu keijeş begenip vāsıřa (10) –nı muraġġař kıldı. Érkelik kıvanıp her balıķ-niij (11) yanı bir bitig yazıp yiberdi kim yahşı yahşı kéyim-ler ve **[23b/01]** yaijı yaijı némerseler ve ġaķırgüçiler ve ġaķçı-lar ve uřundaķ (02) her kiři her fen içre māhir érse töreniij eşigi üzre (03) ġāzır bolsun-lar nége kim oġlanım itġin bolur. Sürçek (04) bilgüçi dér kim

ékki yüz miiş ap açalarını řa‘ām (05) iin bāē ĥarid bolup édi ve uřbu ıyās-ēa (06) özge nēmeler ékki ap et aygelik kim barça-larını (07) ayge yarma ve kümüş-din ve cevāhir nigār ilāvlar ve bezengüler (08) édi-ler. Satuçı-lar sattı-lar ve munda bēř ap (09) yuēan yarmaı buĥavlar bile ve seksen ap tēve (10) yangı libāsđın tola. Ya‘nı libās-niiş köterēüi (11) her ēün ü ay-ēüne ēāzır bolur édiler ve yetti miiş **[24a/01]** tonı her ēün ve her ēee oturup telfik-leri yazur (02) -édiler ve bu mu‘āmele ü ayēüe aldı. topukı-ler otuniiş (03) azlıığın on ékki ap açanı inileriniş (04) sutūnıda řarf ıldılar. Ya‘nı ol-larını toēurlap (05) řaēmı (doērup büyük yapsın) büyük-ler tüzük ılsun. Bir ay (06) toy-đın ilgera igirme tōrt miiş tennūr (07) ve bir ap ve ellig miiş ocaē tūtün bolup (08) édiler. Her yēr ire yangı ferř-ni tōřelediler. Ve her ferř (09) -niiş boyaqı özge ferřđin ayrı édi; ba‘zı yērde (10) yaşıl ve ba‘zı yērde ızıl ve ba‘zı toijda a ve ba‘zı (11) a iinde kök ve ba‘zı eyvān ara sarı ve ba‘zı **[24b/01]** ferř-ni ékki boyaq ve ba‘zı-nı ü ve ba‘zı-nı tōrt (02) boyaq édiler. Güyā kim sebze zār ire lāleler aılıp-durlar (03) ya ca‘ferı ve nā-fermān ve lāle ve sebze cem‘ bolup édiler (04) ve a ferř nesteren zār-nı aılēen emen édi (05) ya bir ēül muřaffā sudın tolup édiler ve her iři (06) ilgeri igirme bir testi yarmağın, ottuz ékki bař-ab (07) kümüřđin ve on ü anaē ve ırık bēř ayaē (08) řa‘ām-đın toldurup her ēün oyur édiler. üüē (09) étmek ve yaē ve sūt-niiş étmegi ve süzme (10) ve barça üüēlı-lar ve şerbet-ler ve āř-lar (11) ya‘nı lengere ve embere ve özge řa‘ām-lar ya‘nı yaĥřı pulāv **[25a/01]** ve dest pen pulāv ve zır[e] biryān ve avurma pulāv ve avurma (02) ilāv ve ıyma ilāv ve esbāb ilāv ve şehid sermest (03) ve müza‘fer ve kelle pulāv ve mütencen ve ēüēü her ēün ve her ēee bāvarı (04) -lar bişip tuřmāl-lar ilgeri kēltürür édi-ler (05) ve tuřmāl-lar bu idişler ire kim mezkūr boldı-lar (06) toldurur édiler. Taĥāku-niiş ēüēuları ilāv üzre (07) nimbirişt ya üüē kim anı nimirü řeř rene dērler. (08) Dāvūdı a ferř üzre ya ca‘ferı mer‘ı bolur (09) édiler. Bu řa‘ām bir ay-đın her ēün ve her ēee bişler (10) édiler ve her eyvān iinde körklik aēçalar **[25b/01]** arguştek ılır édiler ve aırēüı-ler yērler (02) başlap her öyde bayram-nı sāmān körsetür (03) édi-ler ve on-bir ap abā aşlas-đın ve uřbu (04) miđār kemĥa-đın ve incige ölmeh-ler ve şebnem-ni toijā (05) -ları ve yarmaı serāvıl-ler ırık tōrt ap (06) tiktürüp toy-niiş ēüni tasım ılap (07) édiler ve uşunda hayvara-lar yangı libās (08) -lar merēamet bolup édiler ve bir yüz ve igirme (09) bir yigit aēça-larını kim kabud ēēlin yayılgı erilik (10) édiler, ‘umde kēyim-ler ve zıverler ‘ināyet **[26a/01]** boldılar. Ya‘nı her aēça libās-niiş ıymeti tikēüi (02) bile ottuz miiş aça ve zıver-niiş ıymeti seksan (03) ap aça édiler. Bu oynaş-lar yaşıl ve ızıl (04) ve sarı ve kök ve a kēyim-lerđin bezenip édiler. (05) Her a bir oynaş étek-

ni köterip ve kıızıl (06) serāvîl-ni körsetip harām kıılır édi. Muşaffā igit-ler (07) ve dudağ-lar sesi-din kök bolgan ve uluğ uluğ (08) émçek-ler körgüçi-ler is-ni talar édiler. Bél-ni (09) nezāketi-ni désem kim bir saç-nı meijgünçi ğişşe dağı (10) yok édi. Ve boyun üzre kākül-niij tüşmaķı **[26b/01]** sümbül-zār dēg aydın içre közlerde cilve eylür (02) édi. Bu teşbîh yahşı yok-dur belki bir Hindū hayvara (03) barça devlet-ni kıoyup néçe ılan-nı ğamāyil (04) kıılıp bu boyunda taşlap-dur. Boyun avı (05) ağız-dın öp ötünür édi ve émçek-ler körgüçi (06) kıol-larnı işāre kıılır édiler kim ékki kūze tiriglig (07) sudın tola mevcūd bar. Eger köijül ve is-ni bu ni‘met (08) -niij su toy.ında berür-süz köteriijiz işten bāğ (09) ve is-ni bu ni‘met-niij su toy.ında berür-süz (10) dér édi kim ménî tohugüçi perî-niij gül **[27a/01]** sanı-dın tohûp-dur. Nişāş hazine-niij eşigi üzre (02) arslan bar mén uşundaķ oynaş-lar kürregen ilgeri (03) çıkarıb arguştek kıılır édiler ve her dem ayağ köterep (04) ilgeri kıoyup bu ğazel-ni surūd eyler édi-ler.

(05) töreni meclis-i şādî heme kıutluk bolsun yüzi üzredir ‘işretkede açuķ bolsun

(06) tāké kök üzre kıuyaş yarugüçi-dir her gün her kéçe ‘ömlük töreni yaruķ bolsun

(07) dāimen ‘ayş çağırdın tola bolsun ayağı yene yüz-ini ‘işret bile otluķ olsun

(08) tā kıaza yayçı dēg yaynı kıursun-dur ve her rûzi-i töre

(09) muhālîf heme ‘ömr ön bolsun ay-dēg töreni uğan

(10) ba-cihān yaruğ érür barça kök-ler bedereş hām<ı> kıutuk bolsun.

(11) Töre kıapunij tay üstin timrek-lerdin uşbu şedā **[27b/01]** kııķur édi kim bu toy çok kıutluk-dur, anār ve bahū çespe ve havāî (02) ve çadır âteşbāzî ve firengî ot-niij kıozğanıdın (03) kim anı tahminen kııymeti rāvî rāvî kııyās içre ellig altı (04) kıap aķça bar çeçek-ler açıldılar. Miltek-ler ? kıurılġān-lar (05) kııyāmet gün-niij kııçķırnı berpā kııldılar. Töre oġlan (06) yahşı libās ve cevāhirdin müzeyyen bolup atlandı ve vezîr (07) niij oġlanı saķdüş boldı. Barça kıoşun-lar, tulumlar (08) ve kéyim-lerdin ārāste bolup kıaraijü içinde kétti-ler. Her çak (09) mümkün ġelin bosāġaydın yavuğ tişti-ler kördiler kim eşegi (10) baġlap-dırlar. Töre ve barça emîrler bildi-ler kim eşeg-ni (11) ġelin ata-niij mülāzım-ları in‘ām için baġlap **[28a/01]** –dırlar, her çak in‘ām tapġay-lar açġay-lar. Hindustān’niij (02) vilāyeti-de bu destūr érür kim toy-niij ġünide ġelin (03) ata-niij mülāzım-ları ve kıulları ġüvey-niij atay-dın in‘ām (04) şaleb kıılır-lar ve eşeg-ni baġlap mütekāzî bolurlar. İnā‘m (05) almaķ soijra açurlar ve bu ġareket-ni tilide dehaijānā

dérler. (6) Êrkelik dédi kim eşeg-ni açij sizni kızıl-lar (07) say içinde garķ kılğay-biz lîkin itüg eşitmedi. (08) Āĥîr kiři-ler küç kılıp eşeg-ni açdılar ve kôrdi-ler kim (09) öy karangu bar ve bir qarrı-nij sevā bir kiři ya ağça mevcûd (10) yok-dur. Töre sordı kim satukçı né boldı? Qarrı dédi (11) kim satukçı barça némerseler kémemiz ve cihāzmız üzre qoyup **[28b/01]** köçdi ve kétmaķ gün-din bugün-künçe tokkuz gün ötti-ler. (02) Êrkelik bu söz eşitip köp endüh-nâk boldı (03) ve kürregen-nij atayı dağı yığladı ve te'essüf-din (04) dudağlar-nı tiş üzre tuttı ve ümidsiz bolup öy (05) -nij yanı mürāca'at kıldılar. Töre tangla qoşun-nij (06) bég-lerini yād kılap gük m kıldı kim kémeler üzre (07) oturup revān bolıjız ve yél yaijlıg son-nij toy (08) késip satukçı ve anı arvatı-nı öldürüp kızını kélteriijiz (09) kim ménı köp ğayrān kılap-dur. Bég-ler êrkelik-din (10) kıldaşıp ve kéme-ler üzre oturup bir ay-günçe say (11) içinde qaldılar lîkin satukçı peydā bolmadı. Maşlab **[29a/01]** -nij ín-cüy.din ümidsiz bolup êrkelik-nij (02) ğuzûrıda kél-di-ler. İsteséij yaқа-nı yaşıldın (03) hevl kılap ğam-nij başı tiz üzre qoydı. Töre oğlan (04) bu mu'āmele körüp ata ana ilgeri kél-di ve söziledi kim émdi (05) qalmaķım ĥadşe engiz içre köp müşkil bar eger ölmaķım üzre rāzı (06) bolursuz qādir mén ve illā kıldaşıp oynaş-nı telāş (07) kılgay-mén ve anı uçarıp yana ğuzûriijiz içinde 'azb (08) tofraķ öpğey-mén. Töre ve arvatı yıqlamaķ soijra oğlan (09) -nij kétmaķı üzre rāzı boldılar. Êrkelik-nij oğlanı (10) faķır yaijlıg libāsnı boyaqlıķ kılap öydin çıqdı. Ana néçe (11) 'aded cevāhir bāzū üzre baqladı her néçe kim oğlan yazğurdı (12) istegüçi-ler ilgeri 'arızı kılır-mén kim ol mağbûbe **[29b/01]** -nij quyaş balıqdın çıqap say-nij kenāri (02) üstin bat boldı ve mundaķ ildam-raķ kétür édi (03) kim yél dağı ğayrān boldı. Néçe gün ve gēçe songra ata-nij (04) vilāyeti-din taşkun bolup barıp barıp bir balıķ (05) nij kıraqı yavuķ tişti ve tayındı kim néçe kiři (06) say-nij uçı üzre müctemi' bolup-durlar ve ğavvāş (07) -lar sonij pāyanı- günçe kétip yaĥşı yaĥşı némerseler çıkarıp (08) kırağ üzre enbār kılırlar. Māhrū sordı kim bu némelerini (09) kim mālîk bar ve kim sizni munda uzatıp-tur. Ayttı-lar kim (10) üç gün ötüp barlar kim munda néçe cihāzlar ve kémeler (11) vārid bolup ér-di-ler, def'aten bir yél revān boldı **[30a/01]** ve barça cihāzlar ve bulud mizni sınıuķ kıldı ve bizi qanı (02) -ları kiři-ler bile töndiler. Māhrū bilmedi kim ĥûb-çehre (03) dağı ğarıķ boldı ve bu kéme-lerde ol perî dēg-nij (04) atay-nı metā'lar édi-ler. Pesî yüz-ni tırnaķ-dın (05) qanlıg kılap téijiz içinde uçdı. Ya'nı tiriglig (06) -din tok bolup irāde kıldı kim ğarıķ bolsun ve oynaşı (07) anın refāķat kılsun. Kiři-ler bu mu'āmele körüp ğayrān (08) boldı-lar ve taşavvur eylediler kim bu yigit ya avı bar ve oynaş (09) -nij firāķıda köldin qol yub suda uçup-dur ya (10) özge endüh-nij torıda giriftār bolup-tur. Āĥîr terağğum (11) kılap ve ip-nı

tutup sonij pāyanı günçe **[30b/01]** kētip selāmet tarttı-lar ve tışkeri āvīzān kıldı (02) – lar. Néçe sâ‘at soij her kılık su kim qarın içinde (03) cem‘ bolup édi ağız-dın çıkdı ve Töre oğlan selāmet (04) kıldı. Miskín bildi kim uğan-niij ğükmi-siz ölmağ (05) dağı muğāl érür. Pes kişi-lerdin yene sorağı eyledi kim (06) bu karar déijiz kim kéme olturgüçi-lerdin kişi ya ağça tirig (07) kıldı ya yok dédi-ler kim bir tahta selāmet kıalıp bir yan (08) revān bolup édi, tahta üzre bir kazuk ve kazuk üzre (09) bir kara şandūk édi. Bu bilmey bir kim şandūk-da aqça-lar (10) ya kızıl-lar édi-ler ya kişi ya ağça olturup édi. (11) Māhrū bu sözdin köijül-de ĥayāl kıldı kim **[31a/01]** teijri te‘ālā mundağ istep-dir kim miij muşibet (02) songra oynasını uçarsam şāyed ol şandūk (03) içre ĥūb-çehre iğın mü. Émdi ol yahşı bar kim köijül (04) –ni qavı kılap oynas-niij yolıda ayağ kıoyşam (05) bu dédi ve kıopdı ve bat boldı. Néçe gün ve gēçe soij bir çöl (06) -de tişti, şāyed bu müddet içre bir ya ékki gün ve gēçe yédi (07) ve içdi. Ve ol çöl-de néçe öy, ot ve otun-dın kördi (08) ve kıırık ip ve uşbu miğdār kazuk dağı muā‘yene kıldı, bilg<ü> (09) bile ma‘lūm eyledi kim bu yazı-da kıalmağ oğrıların iş (10) bar.

Mundağ ma‘lūm bolur kim oğrılar atlanıp talamağ (11) için kētip-dirler andaq şākat-ı beşerī **[31b/01]** -din taşkarı körüp olturđı. Kitāb içinde (02) menkūl-dur kim Māhrū çın ĥayāl kılap édi ol öy-ler (03) oğrı-larını kıalmağ yer édi-ler ve ol gün bir kıāfile (04) -niij talamağı için kētip édi-ler. Ol gēçe yarım gēçe (05) soijra kéldi-ler ve anı körüp sordı-lar kim kim barsén (06) dédi kim aruğ bar mén ve aç dağı-tur mén. Oğrı-lar (07) étmek yédiler ve anı tağı yédürdiler. Çörek yéyip (08) savuk su içdi ve izini yahşılık edā kıldı ve uykı (09) irāde eyledi. Def‘aten oğrı-larını bég kim köp yaman (10) kişi édi, atı tutup dédi kim büyük-ni köterip (11) ménim atım kılgın. Ol oğrı yahşı yahşı némelerini **[32a/01]** intihāb kılıp bir uluğ buğ bağlap édi ve Māhrūnı (02) kötermağı için ğükmi kıldı ve Māhrū ve her néçe ayttı kim uruğ bar mén (03) ménı muā‘f kılgın. Cumhūrğa köterip şillāğ için müsta‘id (04) boldı, miskin né kılsun, buğ-nı köterdi ve ol nā-ba-kār (05) niij kibi kētür édi. Yol-niij kat‘ soij bir bostān (06) kördi kim sekkiz uçmağ-nı ol uçmağ-niij beraberı démağ (07) inşāf-niij qanı tōkmağ-dir. Yahşı yahşı yıgaç ve küzel küzel (08) émiş ve savuk savuk su müşāhede kıldı. Öyle-ler ? müngüz (09) üzre oynas-niij émçek-leri kibi kim boydın (10) çok küzel mer‘i bolurlar nümāyān bolup édiler ve üzüm (11) uşundağ ĥoş-āyend érđi kim gūyā bir oynas zümürürd **[32b/01]** niij sübğa kıol-larda tutup köijül-lerni tārāc (02) kıılır ve öğür dér édi kim bir küzel töreniij boldegide (03) dest-nev bār mén ve Nārgize feryād eyler édi kim bir şandūk la‘l (04) san-lardın tola bar mén ya bir burc yıldız-lardın toladır-mén. (05)

Barça çeçek-ler küzel-lık içinde uçmağ çeçek-ler üzre (06) külür édi-ler ve her nihâl- ı şübā bile ménı kılur édi. Sünbül-i ğür-niij bir ğükmidin qararak ve tölegen (08) -rak ve mäh-ı çüçek perı-niij közidin şutağrak? (09) ve qararak édi. Susan yüz til bile teijri-niij (10) yahşılıkı beyān kılur édi. Ve şad berg dağı yafrağ (11) yafrağ-nı til yayılığ çıkarap izi-niij [33a/01] tatluğı edā eylür édi. Ve néçe arığ mermer taşdın érdiler (02) ve her nehir-niij suydın süt aklık ve em alur édi. (03) Ya bir tahta kümüşdin periler koyup édiler ve mundağ (04) bostān içinde bir çiputara ve çiputara üzre bir baijala kümüşdin (05) édi ve baijala içre yahşı fers ve mesned ve mesned üzre bir kör (06) -klik yigit olturup édi. Egerçi ol bostān (07) -niij keyfiyeti bu sebeb-din kim iniş içre vāki‘ bolup (08) édi. Tanığüçi-niij közide yırağ-dın cilve kılur édi. (09) Likin yavuğ-dın bir kuzgun édi ve ol bāğ-niij eşigi (10) dara bāğlığ kalur édi. Her çağ bu oğrı ister édi, (11) āhur édi ve bostān-niij muqābili say-dın narı [33b/01] téijiz-niij ucu üzre bir balığ édi ve ol balığda (02) uşundağ ‘imāret-ler édiler kim seyyāğ ve serrā’ özge (03) vilāyet içinde körmep édiler. Muḥbir kim oğrı eşig (04) -ni şöküp bāğda girdi ve ol yigit-ni selām kıldı (05) ve buğ-nı açıp nēmeler-ni köğüzdi. Ol aydeg igit (06) Māhrū-niij yüzi körüp çok kıvandı, bışkardı (07) kim şerif-dir pes oğrı-niij yanı müteveccih bolup (08) dédi kim bu körklü yaş-nı nége yük köterğüçi kıldı. (09) Bu yigit-niij alnı-dın belgürük érür kim uluğ ulusdın (10) bar. Şimdi nēmerseler munda koyup kētin ve bu yasaqlunı (11) dé kim ménim ilgeriyim kalsun. Māhrūnı oğrı önde [34a/01] koyup bardı. Oğrı kētmağ songra ol kuyaş (02) çerilik Māhrū üzre mihribān bolup sordı kim (03) çın dé kim kayda-dın kēlip-sén, <a>dın nége ata ve ana né (04) koydı ve sén kim barsén, kayı ulus-dın-dırsén. (05) Māhrū ayttı kim Nevbahār Şāh ménim atım-dir ve mürşidim-niij Gülzār (06) Şāh atı-tur, seyāğat-niij iştiyākı boyunımda sap (07) bolup tartıp tartıp munda kēltürdi ve nūrijiz (08) köрмаğdın mesrūr kıldı. Ol yigit dédi kim bu yerde (09) yalguz kādir édim, kēlmağı-dın çok kıvandım nége kim söz (10) lerniij-din mundağ žāhir bolur kim yahşı şoğbet-ler içinde (11) tertip tapıp-sén ve atalarniij dağı faqır yok-durlar [34b/01] bilmeydür-mén kim néçük faqır bold-ıj kiçik-lık gün (02) -lerde seyāğat için çıkdı. Māhrū dédi kim qarılığ (03) gün-leri olturmağ için yahşı-dur ve seyāğat yigit (04) -lık ve tevbe-niij kündüzleride münāsib érür. Bu söz (05) ler-din soij Māhrū dédi kim émdi mütevaqqı‘ bar mén kim (06) siz-niij ğağıkijiz-din tağı vāqıf bolsam eger ‘ināyet (07) -niij yolıdın irşād kılıjiz şefkat-dın yırağ émes. (08) Ve teijri bilür kim kutluğ yüziiz-ni körüp yangı kök (09) gülsiz uruşımda ‘azb-dur. Uğan sizni barça āfet (10) -lerdin sahlusun. Ol aydeg ayttı kim ey qarındaşım (11) otur ve eşit kim atayım bir vilāyet-ni érke [35a/01] -lik érür, derviş aḥter atı-dir ve ḥuceste aḥter atım

bar. (02) Yüz miij atlangüçi ve ékki yüz miij yaya-lar anı mülâzım (03) –turlar. Bir gün ata-niij ğuzûrıda oturup ‘arz (04) kıldım kim uşundaķ ister-mén kim vilâyetniijizdin (05) taşķun ketip kézsem ve avlar şikâr kılsam ata (06) éşitip bildirdi kim vilâyetim-din taşķarı kétma (07)-ķnıng yaķşı yok-dur dédim kim méni uşbu ermân bar. Ata (08) mecbûr bolup igirme tümen atlık ménim atım revân eyledi. (09) Ol kişı-ler bile bat bolup néçe gün soij (10) ata-niij vilâyeti-din çıķdım. Bir kün barķa refîķ-lerni (11) yazğurdum kim bugün yalguz başlarķa taşlağay-mén. **[35b/01]** Kişı-ler şav‘an ve kerhen ķabûl kıldılar. Budın soijra tórt (02) biri yalguz bolup at-nı yügüztürdüm ve bir şıllar (03) kórmedüm def‘aten bir lég nümāyān boldı ve anı kórüp yont (04) –nı yügürgüzdüm lég ilgeri ilgeri kétür édi mén (05) ğin ğin barur édim. Her çaķ kim yay-nı tartıp oķ taşılur édim, (06) ğayrān özge yan barur édi ve oķ özge yan. Ahir aķşam (07) boldı ve ķaranğulıķ tofraķ-dın kóķ-ğünçe cihān-nı iğāşa (08) kıldı. Aķ ve susuz olup bir yığaķ üzre tekraķ üzre (09) olturdum. Yarım geķe-niij ótmaķı songra kórdüm kim (10) néçe oğrılar bir ķāfileniij némeleri talap kélürler (11) ve méni yıraķ-dın tanıp yügürdiler ve atımnı **[36a/01]** tuttı-lar ve méni dağı ol-larnı bég él<l>igim tutup yüz (02) –imni kórdı ve kórgeķ avı boldı ve dédi kim sizni ķul (03) bar mén. Bir bostān ķalmaķıııızğa né muķarrer kıılır-mén. Yaķşı (04) ğızā’lar ve özge némerseler siz içün müheyyā kıılğay-mén. Líkin (05) sizni bu münāsib érür kim ol bostān içinde yalguz (06) ķalsaniijız ve onda-dın icāzetim-siz çıķmaķ-nı ‘azímet (07) dağı kıılmaıııız ve illā siz-ni öldürğey-mén ve mén tağı (08) ólğay-mén. Dédim kim her né kim dédiij ķabûl kıldım. Oğrı (09) méni bu bostān içinde alıp kélđi ve mesned üzre oltur (10) ğuzdı. Ve ol ğün-din bugün-ğünçe ķulum bar; ķāfile-lerni (11) talap yangı yangı ve yaķşı yaķşı némeler kéltürüp ķul-lar **[36b/01]** déğ méni kórsetür. Her né kim begenür-mén ildam-raķ (02) ayırıp méni tapşurur. Her néçe kim munda dağı barķa némerseler (03) müyesser-dirler. Líkin her çaķ kim ata ve ana ve öke ve éke ékeçi-ler-ni (04) yād kıılır-mén uğan yaķşı şāhid bar kim bulut yayııığ (05) yığlap su arığ-lar ve ķan bulağ-lar kózler-din tofraķ (06) üzre cārı kıılır-mén ve bu ķayğur bir yan yangı yaşı-r (07) mudur kim bu balıķ kim say-niij uçı üzre kórürsén (08) bir érkelik-ni uçlaķ-dır bu. Töre mundaķ uluğ (09) töre bar kim ekşer eşyāsııı-lar ? anı bac berürler. Ol (10) érkelik-niij atı Hümāyün Şāh-tur ve anı bir kórklük (11) ve yigit oğlan bar kim küzel-lıķ içinde Yūsuf **[37a/01]** déğ meşhūr érür ve şāhrāhda Mihrveş atı-dır. Néçe (02) ay-dın ol töre oğlan muķarrer kıılup édi kim (03) her ğün şa‘ām yép erk-din atlansun ve néçe tur (04) alıp say-niij kııraķı üzre balığ-lar tutmaķ içün (05) oltursun ve aķşam-ğünçe onda ķarar kıılsun. Bir ğün né (06) kórür kim bir cihāz tahta peydā boldı ve tahta üzre bir sāyeban ve sāyeban (07) üzre bir ķara şandūķ.

Töre oğlan ol şandūk-nı bakıp (08) taijlagüçi boldı ve tayan-large buyurdı kim yél dég yügürüp (09) boğanı tartıp munda kélteriijiz. Kémeçiler yügürüp tahta (10) –nı tartıp kéltürdi-ler. Töre oğlan şandūk-nı şöküp (11) kördi kim bir perí-dég yigit ağça kim küzel-lık ve túbā-nı bahār-niij [37b/01] yangı çeçek édi, olturup-dur érkelik oğlan (02) ve barça körgüçi-ler kim anı mülāzım édiler. Ol çerilik oynaş (03) –nı körüp is-siz boldılar, néçe sâ‘at soijra kim (04) ıslık boldı-lar. Töre oğlan dédi kim ey perí (05) miij gül bile yüz miij üstün qurbān bolsam çın (06) dé kim atıj né-dür néçük tahta üzre munda keldiij. (07) Ol oynaş dédi kim hūb-çehre atım bar ve Hā^vce İlyās (08) Armanı satuqçı méni atadur, özniij vilāyeti érkelik (09) –dın qorqup qaçıp édi. Yol ara bir tünd yél (10) revān boldı ve barça kémeler ve cihāzlar-nı uşaq kıldı. (11) Kişi-ler ve némeler barça tumdı-lar ve boğanı kim méni qalmaq [38a/01] yér édi, selāmet qalıp munda tişti. Töre oğlan (02) ayttı kim teijri küyim üzre terağgum qılıp-dur kim séni (03) barça belālardın sahlap munda keltürdi. Mén dağı bugün (04) -güçe büyüdür bar mén ve sén yaijlıq arvat-nı temennā qılur (05) édim. Yüz miij tatlıq uşol teijriğa kim ermānımını çıkardı. (06) Émdi sefglik bolup kélgin. Tangla sén bile éviluk (07) bolğay-mén. Hūb-çehre söziledi kim şimdi sén māl[i]kim (08) bar sén. Méndin munda-dın Qanda kitğay-mén ve budın né yırağ (09) -dır kim séni arvat bolsam. Líkin méni bezendür érür. Ya‘nı (10) say-niij kenāri üzre bir hāyme içinde qalsam ve ol (11) hāyme-ni keşikçi-ler mülāzım-larniij bolsun-lar ve budın songra [38b/01] dédi kim her busun hāşır-niij cem‘ bolsun. Uşundağ (02) qabl altı ay soij toy-niij sāmānı müheyyā qılıp (03) teemmül-siz éviluk bolğaysén. Töre oğlan köijülde dédi (04) kim bu söz içinde tekrār yahşı yok-dur ve oynaş-nı itā‘at (05) çok küzel bar, émdi ihtiyārimda érür. Munda-dın kıyıda (06) bargā altı ay bir sâ‘at songra otğay-lar. Bu söz (07) aijlap oynaş bile dédi kim yahşı-dır, her né kim (08) dediiij bütüm. Uşol gün bir qara çadır say kenār (09) üstün naşb qılap mülāzım-lar ve qul-lar keşik (10) içün ve dedek-ler ol oynaş-niij hıdmeti (11) içün ve özge sāmān ya‘nı idiş-ler ve kéyim-ler ve tüijlik [39a/01] -ler yiberdi. Ve budın songra ol ay san-nı hāyme içinde (02) dāhil kıldı ve ol gün kim şandūk açılıp édi. (03) Miij-ler kişi ba‘zı-lar ol perí dég-ni yüzi körüp (04) ve ba‘zı-lar küzel-lik eşıtip avı bolup-durlar. Mén (05) dağı ol perí-niij yüzi körmep ve şöhreti eşıtip (06) avı bolup-mén. Líkin bilür-mén kim uçarmaq köp (07) müşkil bar belki temennu‘érür nége kim eger ol qara çadır kim registān (08) içre téijiz kenār üzre körürsén ol gül āfet-ni (09) mesken bar. Her gün ve her kéçe yığlar-mén ve nāle qılur-mén, endūh (10) méni yéyür ve mén bağır-niij qanı yéyür-mén. Māhrū bu sür (11) -çek eşıtip bildi kim altı ay-günçe çadır içinde qalmaq [39b/01] mén içün bar pes köp kıvanıp teijri-niij (02) yahşılıkı edā eyledi

ve mundağ anı köijül yaşur açıldı (03) kim nezdik bolup édi kim song<ı>-dın olsun keç-
günçe (04) ıssız tofrağ üzre uçup édi, néçe sâ'at (05) soijra kim islik boldı, huceste
ahter sordı kim néçe tofrağ (06) üzre tüşüp édiij dédi kim boğanı kim méni sén (07) bile
muğabbet ğaddın taşkun érür. Her çağ ağvālniij (08) eşittim köp melül boldım ve dédim
kim bu ımrağım 'acīb (09) belāniij torıda giriftārdır ve uşbu kim yırağdın kördim (10)
kim ol kıyaş cemāl bu kıara esır içinde qalar. Hāşırım (11) cem' boldı kim şimdi
uçarmağ ança bēn érür, bu **[40a/01]** içün şādī-din ısı-sız boldım. Uğan-niij (02)
'ināyetdin ildam-rağ ol yetip bu bilig-ni kēltürüp (03) kıçaqıij içre olturguzğay-mēn.
Huceste ahter özniij (04) köijlide ayttı kim bu kışı çın dér ve méni istegüçi-dir. Māhrū
(05) bir ya ékki gün soij dédi kim barça oğrıları şaleb (06) kıl ve dé kim ba'zı nēmeler
kim oğrılar esrārlar ve ol (07) devālarını bu hāşiyet bar kim eger o yalğan-lar tüş (08)
üzre taşlasun-lar yatsun-lar alıp bir kéçe mēn (09) ve sén birle saydın ötüp ol dermān-
larını keşikçi-ler (10) üzre taşlasun-lar ve ol oynaş-niij seriri (11) tersük-ler üsti köterip
bertenide saynı şay **[40b/01]** kılup bu bağda kēltürsün-ler. Huceste ahter bu keijeş-ni
(02) begenip oğrıları bu işi üzre rāzī kıldı. (03) Bir géçe barça oğrı-lar hāzır boldılar ve
huceste ahter ve Māhrū bile (04) revān bolup say-dın 'ubūr kıldılar ve barça keşikçi (05)
-lerni devādın ıssız kılıp çadır içinde girdiler. Líkin (06) nēmelerni körüp talamağ içün
meşğül boldılar huceste (07) ahter ve Māhrū oynaş evvelki yérde tişti-ler. Māhrū (08)
dédi kim kēt ve dé kim maşlabım içün kēlip édiijiz (09) ya nēmelerniij talamağ ğālī
fırşat-nı ğanimet biliijiz (10) ve illā özge top-lar 'azb barça kışı-lerni qol-lar (11) boyun
üzre bağlap öldürğay-lar ya burun-lar **[41a/01]** -nı kēsğay-lar. Ol vuqūf-sız aşl maşlab
bilip oğrı (02) -larniij yan müteveccih boldı Māhrū oynaş ayağ-nı (03) tutup uyğaq
kıldı. Oynaş uşbu kim köz açdı (04) Māhrūnı tanıştı ve sordı kim néçük munda tiştiniijiz.
(05) Māhrū söziledi kim émdi sūkūt yahşı bar yalğuzlık (06) -niij cağı içre barça
muşibet-ler beyān kılgay (07) -mēn kim kırağniij içreni kördüm ildam qop ve bağır (08)
ve kışı-lerni tilen ve dé kim oğr<ı>larını tutiijiz. (09) Ol perī yayılgı qabūl kılub bağırdı
kim oğrı (10) oğrı. Miiij-ler kışı tōrt yandın böğürdiler (11) oğrı-lar. Ve huceste ahter
qorqup qaçdı-lar ve yüz miiij **[41b/01]** miğnet soijra say-günçe tişip 'ubūr kıldılar. Kışı-
ler (02) Māhrūnı tuttı-lar ve kıyaş çıqmağ-günçe olturguzdı (03) -lar ve gün yarugeç
Mihreveş-niij ğuzūrıda kēltürdiler (04) ve 'arzī kıldılar kim barça oğrılar qaçdı-lar illā bir
oğrını (05) esır kılıp ğuzūr-ı vālā içre kēltürüp-biz. Mihreveş (06) teemmül-siz kūsüp
Māhrū-niij cağıda tilbe bolup (07) édi ve barça ğareket-lerniijler kibi kıılır édi (08) ve
sözler dağı ğarekāt dēğ dér édi. Bir sâ'at külür (09) édi ve bir sâ'at yığlar édi ve bir sâ'at
qopur édi (10) ve bir sâ'at olturur édi. Hūbçehre eşitip bildi kim (11) bu oğrı oğrı yok-

dur. Belki avıyım Mährü bar ve **[42a/01]** köijülde dédi kim eger oğrı édi nége oğrılar anın kaçmadı. (02) Pes Mährünü ékki sebep kaçmağdın māni‘ boldı burun (03) bu kim oynaş-niij kırnı koymak güvārā bolmadı ve özge (04) sebep mü bar kim ol ğür yayılgı çok güdāz-dur. Néçük (05) oğrı-lar dég kaçur édi ve bu bilmağdın soij (06) tağkık dağı kıldı kim bir yangı yigit ğür dég kayd bolup (07) –dur. Ve bu haber éşitgeç Mihrveş-niij ğuzūrıda kişi (08) yiberdi ve ayttı kim oğrı-lar sakqalıij ? üsti kutup (09) kaçıp kétti-ler. Bir tilbe aruğ-nı mülāzım-larniijız yüziniij (10) kızıl-lıkı içün esır kılıp-turlar ve sēn ol çare (11) -sizniij kanı-dın tofrağ yüzi kızıl kılmak irāde **[42b/01]** kılırsēn. Ve uğan-dın kim barça āfāk-nı yaratgüçi-dir fevr (02) ü femider sēn eger ménı avı barsēn ve teijridin qorquş (03) kılırsēn bu dervışı başnı öldürme ve ülüşyan (04) anla. Mihrveşi oynaş-niij yalvaçı tişgeç Mährünü (05) kılturdi. Mundağ menkûl-dur kim Mährü ve hûb-çehre (06) –ni bu içün bağırmak ğālī işāre eylep é-di kim eger (07) anı huceste ahter kêtürga, ol ay yayılgı-nı abuşka bolga. Şimdi (08) ol yahşı keijeş bar kim huceste ahter oğrı-lar bile (09) kaçun ve néce kün hûb-çehre-niij otağıge yavug (10) qalup bir gün ya bir géçe ol perı dég-ni esirdin (11) çıkarıp ve qarangulik içre munda-dın kaçuk ve **[43a/01]** bilmedi kim tevbe bérelı anı esır kıldurğa be-her-hāl. Hûb-çehre (02) –niij kûşı-dın cellād-niij kılıcı-dın kıtulup (03) oynaş otağ-niij yadağı qādir édi. Ol ğüsn (04) kök-niij yıldızı kişi-lerdin mahfi bir mağrem-i esrār (05) qolıga yem yiberür édi ve huceste ahter bağda kélip oğrılarını (06) qarğadı ve dédi kim érler yok bar, siz belki ağça-lardır, siz (07) qarındaşım Nevbahār Şāh-nı kıoyup kaçdıijız ve oynaş (08) –niij peleng kötermağı unutup nēmeler talamak içre (09) meşğul boldıijız. Ol-lar baş-lar kıyu kıldılar kim bir géçe (10) yana qaşd kılıijız. Eger dübāra dağı burun kanla yayılgı kılgay, (11) bir ok sürüij çın bolga ve ağçalar bar biz muhtaşar kim bir géçe **[43b/01]** téğ-idin ‘ubür kılıp keşikçi-lerni devādın issiz kıldılar. (02) Mährü ol çağda peydā bolup huceste ahter ilgeri kélđi (03) ve söziledi kim bu ğareket ankıijızdın yırağ édi kim (04) ménı qardaş dep muşibet çağ içre yalguz kıoydıijız (05) ve oğrılar emin kaçdıijız. Huceste ahter çok uyatluk boldı (06) ve dédi kim bu söz bir hançer érür. Teijri içün tevbélü ? kıymeti (07) muā‘f kııl. El-ğāşıl oğrılar oynaşı bilig-ni köterip (08) say-dın hayr birle ‘ubür kıldılar ve huceste ahterni ol (09) ğür yayılgı ve Mährü bile bostānda tişğüzdiler. Huceste ahter oğrı-larnı (10) alqap kıldaşturdi ve Mährünü orun içre (11) olturguzup alın ve nūrını öpdı ve dédi **[44a/01]** kim keijeş taşaddukniij-dın bu ay-dın qarangu öyim yaruğ (02) bolup-dur, uğan sēni sahlusun ve murād oynaşniij (03) –nı ildam-rağ düçār kılsun. Şimdi bilmey-mén kim bu mu‘āmele (04) tüşi içre körür-mén ya çın-dır, tilmürgen ve taijluğ-dur mén (05) ve Mährüdın fāriğ bolup hûb-çehre-ni belā-ğerdān boldı (06) ve

söziledi kim sén gülim bar-sén. Belki yüz miij gül gülim (07) yaijlıg bir tükeniij üzre fedādurlar, tiriglig-günçe (08) ayağ-larniij yuğay-mén. Sén töre kız bar-sén ve mén (09) séni él-dir mén. Hüb-çehre müteğayyir édi ve bilmes édi (10) kim bu mu‘āmele néçün bar líkin Māhrūnı körüp sefglık bolur édi (11) ve taşavvur kıılır érdi kim bu iş Māhrūniij çankı-da bolup **[44b/01]** –dur ve ol perı dég ok çiçen érür, bu iş tağı (02) gikmet-din boş yok-dur. Oynaş bu taşavvur kıılır (03) édi kim Māhrū hüb-çehreni huceste ahter-niij öyde (04) tanıp mütemāyıl boldı ve bu inçü fikir say içinde guşe-zen (05) bolup çıkardı. Ya‘nı huceste ahterni kutluk bolsun (06) kutluk bolsun dép ayttı kim şimdi bu küzel-dir kim (07) barça oğrıları bölükāt-lar içinde murahhaş kıılsıij. Bu içün (08) kim yahşı yahşı kéyim-ler ve özge némerseler toy için üç tört (09) gün içinde kéltürsün-ler. Nége kim bu işde kéç münāsib (10) émes. Némelerniij kélmağı soijra nikāgniij oynaş (11) bile ukgay-mén. Huceste ahter kııvanıp oğrıları kent-lerde **[45a/01]** serirdin çıkdılar, yolda né belālar kim ol-lar bile uçar édi (02) –ler ve ol belālar arslan ve bōri ve ılan ve ösrük (03) boğan édilerdi. Dağ-lar ve teppele kim şay kııldılar. Teijri barça (04) müşkil-ler āsān kııldı, kėtıp kėtıp bir yangı balık-da (05) tişti-ler. Bu balık ol vilāyet töre-ni uçlağ édi. Ve töre (06) –niij atı Arslan Şāh édi. Ékkelesi ay yaijlıg yüzige içinde (07) mesken kııldılar ve köle-lerden yémağ için su, kūt kıılıp (08) her né kim müyesser boldı alıp kéldiler ve bişip yédiler, (09) su içdiler ve izini gamdı dédiler ve yémağ soij bā-hem oturup (10) başdın ayağ-künçe ayrığ ayrığ Māhrū hübçehre ilgeri ve hübçehre (11) Māhrū ilgeri iştiyāklar ve muşibet-ler beyān kıılır érdiler. **[45b/01]** Sürçek dégüçi dér kim Arslanşāh arsalan yaijlıg kışı-ler (02) né ‘aded édi. Her géçe ol üstülüm-güçi-niij cāsūs-ları (03) bir öy-niij yanı huşušen tutum-lar içre kélmağ ve kétmağ (04) kıılır édi-ler ve her yasağlı kim ondağdur édi. Ol él(l)ig (05) –niij gāli tağkık kıılıp töre-niij guzūrı-da ‘arz kıılır édi (06) ler. Eger ol miskín anın küzel ağça kıılır édi. Hā^vh ol (07) baş-sız ayağ-sızniij arvatı hā^vh ékeçi ve havla kıızı (08) töre-niij kıulağda ayttur édiler ve töre eşitgeç kışı-ler (09) uzatıp šaleb kıılır édi ve sıkür édi. Kazāniij (10) gükmidin ol kéçe dağı cāsūs-lar sıra içre tişip Māhrū (11) ve hübçehreni kördiler ve töre-niij ötrüye kėtıp ondağ **[46a/01]** –da münkasim kııldı. Māhrū bir sā‘at soijra dédi kim Mihrveşi (02) hüb-çehre otak-nı boş tanıp kıyāmet kııçkıırın (03) ber-pā kıılıp-tur ve kıoşun-lar alıp téijiz kıırağ üzre kélip (04) dir ve sén yalguz barsén oğrıları dağı munda gāzır yok (05) –durlar. Séni ve méni kıırıp oynaş-nı barguzğay-lar. (06) Pesi bu çağ ol münāsib-dir kim méni hüb-çehre guzūrıda (07) kıoysaij ve géçe-niij kıarangulıkda kaçıp bir kudāl (08) içre mahfi bolsuij. Eger kışı-ler munda kélgey-ler hüb-çehre (09) ni kětürgay-lar ve méni öldürgay-lar. Ya hüb-çehre sefāriş (10) kıılğa ve déga kim bu kışı fağırdır ve ol kışı kim

peleijim köterip munda (11) keltürüp édi kaçıp ketti. Şāyed Mihrveş oynaş **[46b/01]** sefārişdin ménı qoysun. Ħayr eger qoydı qoydı ve eger öldürdi (02) öldürdi qurbānıj bolğay-mén. Eger tirig qaldım sén (03) ve mén yana cankı kılıp oynaş-nı müeyyide keltürğay-biz (04) ve özge yér içre esirip ildam-rağ toy-dın fāriğ (05) bolğay-biz ve illā ölmağım soijra dağı uşbu tedbır kılğay-sén (06) ve ‘ayş-ı çağır içğay-sén. Ħuceste aħter bu sözdin qorqup (07) ĥübçehre ve Māhrūni qoyup bāğ-dın çıkdı ve töreije gārda (08) pinhān boldı. Māhrū fırşat-nı fevz-i ‘azım bilep ĥübçehreniij (09) qolı tuttı yél déğ revān boldı-lar ve yol ara bir arığ (10) kenār üzre tişip balçığ-nı yüz üzre gāze kıldılar ve Hindū faqır (11) yaijlığ bolup qat‘-ı rāh kıılır édiler. Néçe gün soij oğrıları **[47a/01]** ondağ beyān kıldılar kim bir yaijı aruğ yigit bu balıqda (02) vārid bolup-dur. Ol faqır-niij arvatı çok körklük (03) ve köp çerilik-dir. Şāyed ol ay kibi-niij mişāli tofrağ (04) yüz üzre kök-niij közi körmep-tür. Ol teijri (05) unutğüçi kişi-lerni yiberdi ve ol ékkelesi tız kıznı (06) tutup ol inşāf-sız-niij ġuzūrıda alıp (07) keldiler. Töre Māhrūnı körüp dédi kim bu perı lāyıkniij (08) yok-dur. Mundağ ma‘lūm bolur kim bu küzel perini ata öydin (09) qaçturup keltürüp-sén. Bu quyaş déğ (10) lāyıkım-dır. pes cellādları tilenip ġükm kıldı kim bu ma‘müre (11) –dın taşqarı kêtürüp anı öldürüijiz ve közlerini **[47b/01]** çıkarıp munda keltürüijiz kim ayağ üzre qoyup küçem (02) –ni siyam cellādlar ol perı yüz yük-ni tutup (03) balıqdın taşkun keltürdi-ler ve ondağ irāde kıldılar (04) kim gēçe-niij töreije-de öldürüp ol kesin cemāl-niij (05) közleri töre-niij ĥıdmetide ké<l>tür<di>ler. Lıkin ol yigit (06) –niij yigit-lık ve küzel-lik üzre köp arzız (07) yok bolup yığlar édiler. Māhrū ol-lardın sordı (08) kim töre sizni her ay soijra toflağ ayru ayru ne berür dédiler (09) kim ba‘zı kişi-ni bēş aqça ve ba‘zı-nı tört, Māhrū yana sordı (10) kim bu iş qarın içün iħtiyār kılap-sız dédiler. kim (11) ve Māhrū ayttı kim eger ménı tirig muraħħaşı kılııjız ve bir cırān-nı **[48a/01]** kırıp aniij közeleri töre-niij ġuzūrıda kêtürsēijiz (02) sizni bir sengil cevāhir san bergay-mén. Tiriglik-künçe muğtāc (03) bolmağay-siz ve siz soijra oğlan-larııjız tağı étmek içün (04) kişi-niij eşigi üzre kêtmağay-lar. Töre qarangulik içre (05) hergız bilmağa kim bu közler kık közlerdırlar bu muştuluk eşitip (06) teijri-niij andı yédiler ve ayttı-lar kim töre her gēçe çağır (07) içip ösrük ve aqvem bolur, ne bilğa kim bu közler kişi (08) –niij közleri yok-dur. Māhrū yangı ġayāt ĥaríd kıılıp (09) bir la‘l bāzūdın şöküp cellādları ġülniij su toyıda (10) berdi ve ol-ları alqap ol belādın qutuldı ve kéçe (11) tab-da yél déğ belki yéldin kize batraq revān boldı **[48b/01]** ve ol kişi-lerni közdin pinhān bolup artuğ köterdi (02) ve cellādlar bir cırān-nı boğuzlap ve anı közleri çıkarıp (03) Ħan ilgeri keldiler. Ħan çağır-niij érügide bışqarıdı (04) kim bu közler cırān közler érürler ve

kıvanıp kıvanıp artuğ (05) üzre koydı ve tav imtiğān kıldı. Şimdi ékki söz hūbçehre (06) ağvālidin dēr-mén ya‘nı her çağ érkelik Māhrūnı öldürmağ (07) içün yiberdi. Hūb-çehreni yavuğ-rağ tilenip (08) olturguzdı ve dēdi kim sēn oynasım bar-sēn (09) yüz miij cānım tis‘a qurbān bolsun. Ol faqır köp (10) yaman kişi édi. Şimdi mén onıj bar-mén, sēn (11) lāyıkım-dırsēn ve mén lāyıkniij barmén. Bu kiçik **[49a/01]** ayağ-nı çağırdın toldurup iç ve ménı dağı içür. Ol oynas (02) mecbūr bolup ayağnı toldurdı ve dudag üzre koyup (03) ferş üstin tōkür édi ya yağa-nı yaş kılar édi (04) ve tōre dembedem içürür édi. Her çağ cellādlar kēldiler ve hūb-çehre (05) kōrdi kim Māhrūniij kōzleri tōre ayağ üzre pā-māl boldı (06) –lar. Kōijül-de dēdi kim şimdi tiriglig asıg-sızdır, olmağ (07) yahşıdır. Eger ağı müyesser bolsun yéyem ya eger hānçer tapsam qarın (08) –nı yır[t]sam bu hāyāl-de muijluğ olturup édi kim érke (09) –lik çağır ğaddin artuğ içip is-siz boldı ve köp (10) ösrük oldı gūyā yatıpdır. Bu sebeb-din kim oynas (11) vişāl-niij cānı içre kāi‘de yokdur kim bir kişi dağı avı **[49b/01]** baş üzre kēlsün, meclis kişilerdin boş érđi. (02) Hūb-çehre érkelik-niij qalem-dānı açıp ve çākūnı (03) çıkarap tōreniij qarını yırtı ve tōre üzük (04) –nı çıkarıp bir bitig yazdı ol bitig-niij mazmūnı (05) bu édi kim barça keşikçi-ler ve qul-lar ma‘lūm kılsun-lar kim (06) bu peygāmı kıldaşturdum. Eger bir kişi müzāğim bolğa ol kişi (07) –niij burunı kēsğaymén ve yüzi kara kılip eşeg üzre (08) mintürgay-mén ve bitig-ni tōre üzügi-din mūnaqqas kıldı (09) ve çıqđı. Kişi-ler bu sebeb-din kim tōre žālim édi ve burun (10) –larnı bıçur édi ve kōzler çıkarır édi qorquş kıldılar ve ol (11) bitig üzre tōre üzük tanıp hūbçehreni müzāğim bolmadılar. **[50a/01]** Ol perı yayılg balıqdın çıqıp yazılar ve kamış-lar içinde (02) girdi ve Māhrū firāqıda nāle kılap yaşlar saçur édi.(03) Ve ol çerini kim yüz miij perı-niij kōijli qulluğ (04) içün qabūl kılmas édi tırnağ-dın erguvān dēg (05) kıldı, burun ildam ildam yol-nı kēsür édi. Her çağ (06) ol ısqırınıij ili-din çıqđı, ségiij ségiij (07) barur édi. Bir yaş songra bir balıq eşig üstin (08) tişti ve Māhrū bile uçardı. Māhrū hūbçehreni ve ol oynas (09) öyni kōrüp kıvandılar, burun işārāt içre bā-hem (10) mütellim boldılar. Her çağ kişilerdin deryāfet kıldılar (11) kim tōre ‘ādil bar avı oynas-nı qadeğ içre tartıp **[50b/01]** mundağ yığladı kim ol kōijülsizniij yığlamaqıdın (02) taşlar su boldılar.

3. DİZİN

-A- -Ā- -‘A- -‘Ā-		
āb	< Far. su	
	ā. 16b/11	
‘abeś	< Ar. faydasız ve boş iş	
	‘a. érür 21b/06	
abuşka	yaşlı kadın	
	a. 6b/06	
	• abuşka bol- yaşlanmak	
	a. 42b/07	
‘acīb	< Ar. garip	
	‘a. 39b/08	
‘āciz	< Ar. güçsüz	
	‘ā. 23a/03	
	• ‘āciz kııl- bir iş yapamaz duruma getirmek, acz içinde kalmasına sebep olmak 6a/09	
‘acz	< Ar. güçsüz, aciz, zavallı	
	‘a. 2b/06	
aç	aç, tokun zıttı	
	a. 35b/08, 21b/09	
	a.+ larnı 11b/05, 9b/03	
	a. turmén 31b/06	
	a.+ urlar 28a/05	
aç -	açmak, açık hale getirmek	
	a.- dı 41a/03	
	a.- dılar 28a/08	
	a.- ğaylar 28a/01	
	a.- iij 28a/6	
	a.- ip 33b/05, 49b/02	
	a. -güçi 9a/05	
	açıl - I. açık hale getirilmek	
	a.- ip édi 39a/02	
	II. ortaya çıkmak	
	a.- dı 39b/02	
	III. büyüüp gonca hâinden çıkmak, açmak	
	a.- dı 6a/11	
	a.- dılar 27b/04	
	a.- ap édi 10a/07	
	a.- ip 14b/07	
	a.- ipdurlar 24b/02	
	a.+ gen 24b/04	
	a.+ maş 9a/06	
	IV. üzerindeki sıkıntı kalkmak, ferahlamak, rahatlamak, inşirah bulmak	
	a.+ güçi 20b/09	
açuk	açılmış, kapalı olmayan	
	• açuk bol- bir yere istediği zaman girip çıkabilmek 27a/05	
<a>d	ad	
	a. -ın 34a/03	
‘aded	< Ar. I. adet, sayı, miktar	
	‘a. 29a/11	
	II. tane	
	‘a. 45b/02	
‘adem	< Ar. yokluk, hiçlik	
	‘a.+ din 3a/04	
	díde-i ‘a. 1b/04 → díde (díde-i	
	‘adem)	
‘ādil	< Ar. adaletli	
	‘ā. 50a/11	
‘adl	< Ar. adalet	
	‘a. 8a/03	
āfāk	< Ar. ufk’un çoğul şekli: ufuklar	
	ā.+ nı 42b/01	
āfet	< Ar. bela, musibet	
	ā.+ lerdin 34b/09	
	ā.+ ni 39a/08	
āgāz	< Far. başlangıç, ibtida	
	ā.+ ı 3a/06	
ağça	ağa	
	a. 17b/02, 26a/01, 28a/09,	
	30b/06, 30b/10, 37a/11	
	a.+ dın 8a/09	
	a. kıılur édi 45b/06	
	a.+ lar 12b/02, 25a/10, 43a/11	
	a.+ lardır 43a/06	
	a.+ larnı 25b/09	
	a.+ nı 7b/01	
ağız	ağız	
	a.+ ı (ağz) 8a/11	
	a.+ dın 26b/05	
	a.+ dın (ağz) 30b/03	
	a.+ nı 16b/05	
	a.+ nı (ağz) 17a/01, 4b/09	
ağnā	< Ar. en zengin olan	
	a. 11a/04	
ağu	zehir	
	a. 21b/09, 49a/07	
aĥ	< Ar. kardeş	

a. 22b/08
āh feryat, inilti
 ā.+ nı 15b/01
agādīs <Ar. hadis'in çoğul eki: Hz. Muhammed'in sözleri, hareketleri ve emirlerini bildiren hakikatler
 a. 4a/03
āhīr < Ar. **I.** nihayet
 ā. 9b/08, 30a/10
II. sonunda
 ā. 21b/05
āhīr → āhīr (I)
 ā. 28a/08
ahīr → āhīr (I)
 a. 35b/06
āhur < Far. küçük bir bina
 ā. 33a/11
agvāl < Ar. hâlin çoğul şekli; olup bitenler, durumlar
 a.+ idin 48b/06
 a.+ niij 39b/07
aija (zm) III. teklik kişi zamirinin yönelme durumu, ona
 a. 11a/03, 14b/02
aijla - anlamak
 a.- p 38b/07
aķ **I.** beyaz, kara karşıtı
 a. 24a/10, 24a/11, 24b/04, 25a/08, 26a/04
aķ **II.** yer adı ?
 a.+ da 22a/05
aķça akçe, küçük kumüş para
 a. 20b/10, 26a/02, 26a/03, 27b/04, 47b/09
 a.+ lar 11b/04, 30b/09, 5b/08
 a.+ larnı 23b/04
 a.+ nı 24a/03
aķdes < Ar. kıuds'tan aķdes; en mübarek
 ğuzūr-ı a.+ niij 22a/11 → **ġuzūr** (ġuzūr-ı aķdes)
'aķl < Ar. akıl
 'a.+ nı 1b/01
aķlık beyazlık
 a. 33a/02
 a.+ ı érür 18a/04
'aķlī < Ar. akılla ilgili, akla dayanan, naklī'nin karşıtı
 'a. 21a/04
aķşam güneş batma zamanı, gün sonu

a. boldı 35b/06
 a.+ günçe 37a/05
aķvem < Ar. daha güçlü
 • **aķvem bol-** güçlü olmak 48a/07
al - almak
 a.- dı 13b/02
 a.- ıp 11b/10, 36a/09, 37a/04, 40a/08, 45a/08, 46a/03, 47a/06
 a.-maķ 28a/05
 a.- ur édi 33a/02
āl < Ar. sülale
 • **āl-ı aķġābi:** (sahabinin çoğul şekli) Hz. Muhammed'in sağlığında görmüş, sohbetlerine katılmış, konuşmuş olan kişi yani sahabelerin sülalesi 4b/06
'ālem < Ar. durum, vaziyet, tavır
 • **'ālem-i beyān:** açıklama vaziyeti 16a/04
 • **'ālem- i ĥayāl:** bir kimsenin hayal gücünün meydana getirdiği şeylerle dolu olan ve gerçek dünyânın dışında kalan iç dünya 16b/01
'ālem dünya
 'ā.+ ni 19b/02, 15a/08
alġa - → alķa-
 a.- rlar 11b/10
alın alın
 a. 43b/11
 a.+ ıdın (alnıdın) 33b/09
 a.+ larnı 3b/04
'Ali Murtażā k. ad. < Ar. Hz. Muhammed'in amcası Ebu Talib'in oğlu. Sonra damadı oldu. Murtażā ise Hz. Ali'nin lakaplarından biri
 'A. 4b/03
'ālī < Ar. yüksek, ulu
 'ā. 8a/03
'ālim < Ar. ilim sahibi olan kimse, belli bir ilim dalında araştırma yapan, bilgin
 'ā.+ ler 4a/03
alķa - hayır duada bulunmak, hayır dua etmek, iyi dileklerde bulunmak

a.- p 43b/10, 48a/10
altı altı
a. 27b/03, 38b/02, 38b/06,
39a/11
‘amel < Ar. eylem, iş
‘a.+ niij 19b/04
ammā < Ar. iki ayrı cümleyi bağlayan
bağlaç, ama, fakat
a. 9a/05, 9a/08
‘amūd < Ar. direk, sütun
‘a. 18a/11
‘a.+ niij 18a/11
ana anne
a. 11b/04, 14b/06, 21a/09,
21b/06, 21b/10, 29a/04, 29a/10, 36b/03
a.+ yım 8b/01
‘āna eşek, eşek herif (argo)
‘ā. 18a/07
‘ā.+ nı 18a/07
anār < Far. nar
a. 27b/01
ancāman < Far. bir şeyin sonu
• **ancāman bol-** sona
ermek 9a/07
ança ancak
a. 39b/11
and ant, yemin
a.+ ı 48a/06
anda orada
a. 9b/08
andağ öyle, onun gibi
a. 15b/05, 31a/11
anı III. teklik kişi işaret zamirinin
yükleme durumu, onu
a. 10a/07, 10a/11, 10b/09,
10b/11, 11a/09, 11b/11, 13a/07, 13a/10,
13b/09, 14b/07, 15a/05, 22a/01, 22a/08,
25a/07, 27b/03, 28b/08, 29a/07, 2a/10,
2b/04, 2b/05, 2b/07, 2b/10, 31b/05,
31b/07, 31b/10, 35a/02, 35b/03, 36b/09,
36b/10, 37b/02, 39b/02, 3a/01, 3a/03,
3a/04, 3b/04, 3b/07, 3b/08, 42b/07,
43a/01, 47a/11, 48b/02, 4a/06, 4b/02,
5a/07, 6a/03, 6a/05, 6a/07, 9b/09
a.+ dur 4b/01
anıj III. teklik kişi işaret zamirinin
ilgi durumu, onun
a. 11b/01, 22a/06, 48a/01
anın → anıj
a. 42a/01, 45b/06, 30a/07

anķı hangi
a.+ ijızdın 43b/03
anla- anlamak
a. 42b/04
anlat- anlatmak
a.+ güçi.leri 2b/05
ant → and
a.+ ı 7a/08
ar- geçmek, hulul etmek, girmek
a.+ güçilerini 10a/05
ara I. arasında
a. 22a/09
II. içinde
a. 24a/11
III. da
a. 37b/09, 46b/09 (yol ara)
arada birlik, beraberlik
• **arada kıl-** bir araya
getirmek, birlik ve
beraberlik kılmak 8a/01
ārāste < Far. süslü, süslenmiş,
bezenmiş
• **ārāste bol-** süslenmek
27b/08
arğuştek birdirbir oyunu; eğilmiş olan
bir kimsenin sırtına elle bastırarak
üzerinden atlamak sûretiyle oynanan
oyun, bir musiki usulü, musikide bir usul
• **arğuştek kıl-** kutlamak
12a/04, 13a/09, 25b/01,
27a/03
arığ I. akar su
a. 13a/07, 46b/09
a.+ ı 15b/07
II. çeşme
a.+ lar 36b/05
arığ temiz
a. 33a/01
Aristo k. ad. (M. Ö. 384-322) Aristo
Tales
A. 7a/01
arķa sonrası, gerisi
a. 19b/05
‘arŗa < Ar. toprak, yer
‘a.+ niij 2b/07
arslan I. aslan
a. 16a/02, 45a/02
a. barmén 27a/02
a.+ niij 16a/03

II. (Mec.) arslan gibi güçlü, kuvvetli
a. 45b/01
Arslan Şāh k. ad. Eserde Hûb-
çehre'yi kaçıran şehzadenin adı
A. 45a/06, 45b/01
Arşimîdus k. ad. Arşimet (M. Ö. 287-
212) Antik Yunanlı matematikçi,
fizikçi, astronom, filozof ve mühendis
A. 18a/07
artuḳ **I.** fazla
a. 5b/08, 12b/03, 49a/09
II. bundan böyle
a. 48b/01, 48b/04
aruḡ güçsüz, zayıf
a. 11a/08, 47a/01
a. barmén 31b/06, 32a/02
a.+ lar 11b/05
a.+ nı 42a/09
arvad → arvat
a. 22b/08
a.+ ı 13b/05
a.+ nı 14b/03
arvat karı
a. 14b/05, 22b/11, 6b/06
a. bolsam 38a/09
a.+ ı 29a/08, 45b/07, 47a/02,
6a/10
a.+ ını 28b/08
a.+ nı 11a/10, 14b/, 38a/04
a.+ niij 11a/09
'arḏ < Ar. sunma, saygı ile anlatma,
ifade etme
• **'arḏ kıl-** arzetmek,
söylemek 29a/12,
35a/03, 22a/11, 9a/09,
45b/05
'arḏi < Ar. beyan, anlatma, fikir
belirtme
• **'arḏi kıl-** bildirmek,
anlatmak, söylemek
41b/04
arḏiz < Far. örnek
a. 47b/06
ārḏū < Far. dilek, istek
ā.+ niij 8a/10
āsān < Far. kolay
• **āsān kıl-** kolaylaştırmak
45a/04

aṣḡāb < Ar. (sahabinin çoğul şekli)
Hz. Muhammed'I sağlığında görmüş,
sohbetlerine katılmış, konuşmuş olan
kişi, sahâbe
āl-ı a.+ î 4b/06 → **āl** (āl-ı aṣḡāb)
asıgsız faydasız
a.+ dır 49a/06
aṣl asıl
a. 41a/01
aş yemek, yiyecek
ā. 22a/04
ā.+ lar 24b/10
'aşḳ < Ar. aşk
a. 14a/08
'āşıḳ < Ar. karşı cinsten birine
gönlünü kaptırmış kimse
'ā. 20a/08
aşlık gerektiğinde kullanılmak üzere
saklanan hubûbat, erzak, zahire, yemek
için hazırlanmış yemeklik, aş yapmak
için hazırlanan ve saklanan şeyler
• **aşlık bol-** zahire, erzak
olmak 7b/03, 11b/08
at → ad
a.+ ı 9a/03, 36b/10, 45a/06
a.+ ıdır 35a/01, 37a/01
a.+ iij 37b/06
a.+ ım 35a/01, 35a/08, 37b/07
a.+ ımdır 34a/05
a.+ ıtur 34a/06
at binek hayvanı
a.+ lar 5b/09
a.+ nı 35b/02
a.+ ımnı 35b/11
a.+ ım kılğın 31b/11
ata baba
a. 11b/04, 21a/09, 21b/06,
21b/10, 29a/04, 34a/03, 35a/05, 35a/07,
36b/03, 47a/08
a.+ dur 37b/08
a.+ lar 5a/07
a.+ larniijız 8a/01
a.- larniij 34a/11
a.+ niij 27b/11, 28a/03, 29b/03,
35a/03, 35a/10, 9a/03
a.+ ydın 28a/03
a.+ yı 28b/03
a.+ yım 34b/11, 8b/01
a.+ ynı 30a/04
āteş < Far. ateş

a. 13b/02
āteşbāzī < Far. havai fışek, şenlik ateşi
 ā. 27b/02
atlan - ata binmek
 a.- dı 27b/06
 a.- ıp 31a/10
 a.- sun 37a/03
atlangüçi süvari atlı
 a. 35a/02
aşlas yüzü parlak, sık dokunmuş bir
 tür ipekli kumaş, saten.
 a.+ dın 25b/03
aşlası atlas kumaştan yapılmış
 a. 19b/11
atlık adlı, isminde
 a. 35a/08
atlig → atlık
 • **atlig kıl-** ad koymak,
 adlandırmak 14b/07
atluğ → atlık
 • **atluğ kıl-** → atlig kıl-
 13b/06
av av
 a.+ lar 35a/05
 a. niij 18a/01
āvāre < Far. evsiz
 • **āvāre bol-** basıboş ve
 kararsız duruma gelmek,
 avareleşmek 14a/10
avçı avcı
 a. 17b/11
avı aşık
 a. 15a/01, 16a/08, 16b/08,
 20a/07, 22a/07, 26b/04, 49a/11, 50a/11
 a.+ lar 13a/05, 15b/10, 19b/04,
 2a/01
 a.+ lardın 13b/03
 a.+ ları 9b/06
 a.+ larnı 15a/11
 a.+ nı bol- 20a/04
 a.+ nı 20a/05
 a.+ niij 16a/07, 18b/08, 19a/04)
 a.+ yım 41b/11
 • **avı bol-** aşık olmak
 36a/02, 15b/03, 39a/06,
 39a/04, 17b/03
 • **avı bar** gönlü var
 a. 22a/07, 30a/08,
 42b/02
āvīzān < Far. asılı, asılan

• **āvīzān kıl-** asmak
 30b/01
ay ay, gök cismi
 a. 11a/11), 11b/01, 11b/09,
 13a/01, 13b/06, 14b/06, 21a/10, 22a/02,
 24a/02, 24a/05, 27a/09, 33b/05, 34b/10,
 38b/02, 38b/06, 39a/01, 42b/07, 45a/06,
 47a/03, 47b/08, 6b/09, 8a/09
 a.+ dın 25a/09, 37a/02, 44a/01
 a.+ dur 4b/02
 a.+ günçe 23b/11, 28b/10,
 39a/11
 a.+ güçe 24a/02
 a.+ nı 11a/05, 15a/07, 3b/05
aya avuç, elin iç tarafı
 a.+ lar 18b/07
ayağ ayak
 a. 10a/10, 27a/03, 31a/04,
 47b/01, 49a/05
 a.+ günçe 13a/08, 15a/06,
 19a/08
 a.+ künçe 19b/07, 45a/10
 a.+ lar 19a/04
 a.+ larniij 44a/08
 a.+ nı 11a/07, 41a/02
ayağ kadeh, bardak
 a. 24b/07, 24b/07
 a.+ ı 27a/07
 a.+ lar 12a/09
 a.+ nı 49a/01, 49a/02
ayağsız ayaksız, ayağı olmayan
 a. 4b/11
 a.+ niij 45b/07
‘ayb < Ar. kusur, eksik
 ‘a.+ ı 5b/02
aydın aydınlık
 a. 26b/01
‘ayān < Ar. açık, aşikar
 • **‘ayān eyle-** ortaya
 koymak, açıklamak
 3a/04
ayge ?
 a. 23b/07
aygelik ?
 a. 23b/06
ayır - ayırmak
 a.- ıp (ayıp) 36b/02
ayrık ayrılmış
 a. 24a/09, 2b/01, 45a/10
ayru ayrı, farklı

a. 47b/08
‘ayş < Ar. hayat
‘a. 18a/06, 27a/07, 7b/03
‘a.-ı çağır 46b/06 → **çağır** (‘ayş-ı çağır)
ayt - söylemek, demek
a.- tı 14b/03, 22b/05, 22b/11, 32a/02, 34a/05, 34b/10, 38a/02, 40a/04, 42a/08, 44b/06, 47b/11
a.- tılar 21a/10, 29b/09, 48a/06, 7a/02
a.- tur édiler 17b/02, 45b/08
eyvân < Far. köşk, kasır
a. 12b/01, 25a/10, 24a/11
a.+ ıda 11a/06, 19a/02, 19b/01
‘azb < Ar. I. hoş, tatlı
‘a. 40b/10
‘a.+ dur 34b/09
II. sevgili, mukaddes
‘a. 29a/07
‘azım < Ar. büyük
fevr-i ‘a. 46b/08 → **fevr** (fevr-i ‘azım)
‘azîmet < Ar. istek, dilek, isteme
‘a. 36a/06
azlık azlık, az olma
a.+ ı (azlığı) 2a/09
a.+ ıdın 24a/03
azrak daha az
a. 12b/04

-B-
bac zekât, vergi
b. 36b/09
bağad yük, eşya (?)
b.+ larnı 6b/03
bağır ciğer, karaciğer, göğüs
b. 16a/08
b.+ dın 2a/01
b.+ nij 39a/10
bağır - bağırma
b. 41a/07
b.- dı 41a/09
b.+ maş 42b/06
bağış hibe, teberru
b.+ nı 8a/03
bağışla - I. ihsan eylemek
b.- dı 1b/06

b.- dılar 20b/11
II. vermek, bağışlamak
b.- ğa 10b/07, 14a/07
b.- pdur 21b/04
b.- r édi 6b/04
b.- r 6a/09
b.- sıj 9b/01
bağla - bağlamak
b.- dı 29a/11
b.- p édi 32a/01
b.- p 28a/04, 40b/11, 8b/06
b.- pdırlar 27b/10, 27b/11
b.- sıj 9b/04
bahâdır < Moğ bagatur savaşçı, yiğit
b. 15b/10
b.+ ları 2b/07
bahâr < Far. gençlik dönemi
b.+ nij 37a/11
bahâristân < Far. yeşil ve çiçekli bahçe
b. 4a/02, 7b/03
b.+ i 17a/07
bahû çespe bir meyve adı
b. 27b/01
baijala < Hint bangalov, müstakil konforlu konut . Urducada eskiden yaprak çatılı, yeşillikle çevrili keresteden yapılmış küçük evler için kullanılır. Fakat son zamanlarda lüks, konforlu tek katlı küçük ev gibi tam ters bir anlama sahiptir.
b. 33a/04, 33a/05
bağ - bakmak
b.- ıp 37a/07
b.+ güçi 17b/03
b.+ maşdın 18b/05
bağkâl < Ar. bakkal
b.+ ları 11b/08
bağlık bağlı
• **bağlık kıl**- bağlı etmek
12b/01
balçığ çamur
b.+ nı 46b/10
balığ hayvan adı, balık
b.+ ı 13a/05
b.+ lar 37a/04
balık şehir, vilayet
b. 33b/01, 36b/07, 45a/05, 50a/07

b.+ da 33b/01, 47a/01
b.+ dın 29b/01, 47b/03, 50a/01
b.+ niij 23a/10, 29b/04
bān < Far. koruyan, koruyucu
b. 17b/08
Banāresī - y. *ad.* (Banāres; nispet eki –
i ile Banāresī) Banāres, kuzey
Hindistan’da bulunan Uttarparadeş
eyaletinin bir şehridir.
• **Banāresī dupatta:**
Banāres şehrinde üretilen
başörtü
B.- dupatta 19b/08
bar var
b. 11a/01, 11b/04, 12a/08,
16a/04, 16a/05, 16b/04, 17a/01, 17a/02,
17b/05, 18a/04, 18a/06, 18a/11, 19a/01,
19b/05, 1b/04, 21b/01, 21b/11, 22a/07,
23a/05, 26b/07, 27b/04, 28a/09, 29a/05,
29b/09, 2b/10, 2b/11, 30a/08, 31a/03,
31a/10, 33b/09, 35a/01, 35a/07, 36a/10,
36b/04, 36b/09, 36b/11, 37b/07, 38b/05,
39a/07, 39a/09, 39b/01, 3a/08, 3a/09,
3b/03, 3b/07, 3b/09, 40a/07, 41a/05,
41b/11, 42a/04, 42b/08, 43a/06, 43a/11,
44a/10, 4a/03, 4a/09, 4b/10, 50a/11,
5a/08, 5a/09, 5b/03, 6a/01, 7a/03, 8b/05,
9a/02, 9a/03, 9a/04, 9a/06, 9a/08
b.+ lar 15b/02, 18b/08, 18b/10,
19a/04, 19a/06, 19a/09, 7b/05
b.+ mén b. (arslan) 27a/02, aruğ)
31b/06, (büyüdür) 38a/04, (dest nev)
32b/03, (érkelik) 10b/03, (ğayrān)
17a/03, (ğāzır) 23a/06, (il) 22b/01, (kul)
36a/03, (lāyikniij) 48b/11, (mecbūr)
8a/08, (mütevakkı‘) 5a/11, 34b/05,
(onij) 48b/10, (tola) 32b/04, (uruğ)
32a/02
b.+ sén b. (kim) 31b/05, (kul)
32b/06, (avı) 42b/02, (mālīkim) 38a/07,
(gülim) 44a/06, (kız) 44a/08, 34a/04,
(yalguz) 46a/04, (oynaş.ım) 48b/08
bar - varmak, ulaşmak
b.- dı 22b/09, 34a/01
b.- ip édi 14a/05
b.- ip 29b/04
b.- lar 29b/10
b.- ur édim 35b/05
b.- ur édi 35b/06, 50a/07
barça bütün, tüm, hepsi, tamamıyla

b. 11b/10, 13a/03, 13a/11,
14a/01, 1b/03, 22a/10, 22b/04, 23a/07,
24b/10, 26b/03, 27a/10, 27b/07, 27b/10,
28a/11, 2a/04, 2b/01, 30a/01, 32b/05,
34b/09, 35a/10, 36b/02, 37b/02, 37b/10,
37b/11, 38a/03, 3b/04, 3b/07, 40a/05,
40b/03, 40b/04, 40b/10, 41a/06, 41b/04,
41b/07, 42b/01, 44b/07, 45a/03, 49b/05,
4a/05, 4b/05, 6a/09, 6b/10, 6b/11,
8b/05, 9b/01, 9b/03, 9b/04
b.+ ları 23b/06
barğa ırmak
b. 38b/06
barğuz - götürmek
b.- gaylar 46a/05
barmağ parmak
b.+ lar 18b/07
barüdi < Far. patlayıcı madde
b.+ ler 10a/03
baş **I.** baş, kafa
b.+ dın 15a/06, 19b/07, 45a/10
b.+ ı 16b/08, 29a/03
b.+ ıdın 17b/11
b.+ lardın 6b/05
II. uç
b.+ ı 12b/07
b.+ lar 18b/08
III. başlangıç, ibtida
b. 11a/06, 15a/07, 49b/01,
6a/02, 8b/08
b.+ dın 18b/01
b.+ lar 43a/09
t.+ larğa (yalguz başlarğa)
35a/11
b.+ ları 12b/03, 6a/06
b.+ nı 13b/06, 42b/03
başın baş, öncü
b. 12a/03
başkab kap kakak
b. 24b/06
başla - başlamak
b.- dı 12a/05
b.- dıla 2b/08
b.- p (başlap) 25b/02
başsız başı olmayan
b. 45b/07, 4b/11
bat acele, çabuk, hemen
• **bat bol**- acele etmek
29b/02, 31a/05, 35a/09

- **bat kıl-** acele etmek
18a/01

batrak çabucak, daha çabuk
b. 48a/11

bayan bayan, hanım
b. 10b/01

bayram bayram
b. 19b/03
b.+ nı 25b/02

ba‘zı **I.** birtakım, bir kısım
b. 12b/04, 12b/10, 16b/04,
16b/06, 17a/10, 24a/11, 40a/06, 7b/08
b.+ lar 12b/11, 17b/01, 7b/09,
39a/03, 39a/04
b.+ nı 24b/01, 47b/09
(*zm*) **II.** hepsi olmayıp içlerinden

birkaçı, kimi
b. 24a/09, 24a/10

bā-şafā < Far.+Ar. saf, temiz
b.+ niij 15b/07

bāğ < Far. bahçe
b. 19b/11, 23b/05, 26b/08
b.+ dın 46b/07
b.+ larnı 2a/07
b.+ da 33b/04, 43a/05, 40b/01
b.+ niij 33a/09

- **bāğ-ı irem:** cennet
bahçesi 13a/10

bağlığ < Far.+T. yeşillik, bağı çok
olan arâzi
b. 33a/10

bāh < Ar. şehvet
b.+ niij 18b/11, 20a/01

bā-hem < Far. beraber, birlikte
b. 14b/11, 45a/09, 50a/09

bāk → bāğ
b.+ da 2a/06
b.+ larıgı 2b/02

bākí < Ar. **I.** (Ar. *beķā* ‘“devam
etmek, sürekli olmak”tan *bākí*); geri
kalan, bundan başka, artan, bakiye,
artık, devam eden, devamlı, sürekli.
a. 20b/03
II. diğer
b. 16a/05

bāklık → bāğlık
b. 7b/05

bāvarçin < Tür-Hint bayan aşçı, aşçı
hanımı
b. 12a/03

bāvarçı < Tür-Hint erkek aşçı
b. 47b/09
b.+ lar 25a/03

bāzū < Far. **I.** kolun omuzla dirsek
arasındaki kısmı, kol
b. 20a/04, 29a/11
b.+ lar 18b/02, 18b/03
II. el
b.+ dın 48a/09

ba-cihān cihanın, dünyanın
b. 27a/10

beden < Ar. **I.** insan vücudu
b.+ i 15a/04
II. bir binanın dört tarafındaki
duvar
b.+ ini 1b/05

bedereş < Far. ay gibi
b. 27a/10

bég emir, ileri gelen nüfuzlu kimse
b. 31b/09, 36a/01
b.+ ler 28b/09
b.+ lerini 28b/06

begen - beğenmek
b.- ip 17b/04, 23a/09, 40b/02
b.- ür mén 36b/01
b.- ürmes mén 5a/06

be-her-hāl < Far.+Ar. (Arapça *hāl*
“durum, vaziyet” ile) mutlaka, her
hâlde, her durumda.
b. 43a/01

bél bel
b. 8b/06, 9b/04
b.+ dın 13a/08
b.+ ni 26a/08

belā < Ar. keder, musibet, afet, dert
b. 14a/09
b.+ dın 48a/10
b.+ lar 45a/01, 45a/02
b.+ lardın 10b/11, 14a/11,
38a/03
b.+ niij 39b/09

- **belā- gerdān bol-**
kendini feda etmek
44a/05

belgürük belli, aşık, zahir
b. 33b/09

belíg < Ar. fasîh, düzgün söz söyleyen
b.+ ler 2a/05

belki < Ar. **I.** belki, muhtemelen

b. 18b/04, 19a/11, 26b/02,
2b/09, 41b/11, 43a/06

II. hatta

b. 10b/04, 11b/11, 39a/07,
44a/06, 48a/11, 9a/04

bén (zm) I. teklik kişi zamiri, ben.
b. 39b/11

bende <Far. kul
b.+ dir 3a/04

ber-āb su çeşmesi
b.+ niij 2a/09

ber - vermek
b.- di 14b/02, 3a/07, 48a/10
b.- diler 4b/09
b.- ğay mén 48a/02
b.- ip édi 13b/09
b.- ür 47b/08
b.- ürlar 36b/09
b.- ürsüz 26b/09
b.- ürsüz 26b/08
b.- eli 43a/01

beraber <Far. beraber, birlikte
b.+ i 32a/06

berbād <Far. viran, harap,
tarumar, yıkık, karmakarışık

- **berbād kıl-** mahvetmek
23a/01

ber-pā < Far. (Fars. *ber-* “üzere” ve *pā* “ayak” ile *ber-pā*) olma, meydana gelme

- **ber-pā kıl-** olmak,
meydana gelmek 27b/05,
46a/03

berten < Hint. herhangi bir şey
konulacak bir kap
b.+ ide 40a/11

béş beş
b. 12a/04, 23b/08, 24b/07,
47b/09

beşerí < Ar. (beşer ve nispet eki -í ile
beşerí) insana ait
šākat-ı b.+ din 31a/11 → **šākat**
(šākat-ı beşerí)

beyān < Ar. söyleme, anlatma,
açıklama

b. 12b/01, 5b/05
b.+ i 18b/01

b.+ ımdın 16a/04 → **‘ālem**

(‘ālem-i beyān)

ğamd-ı b.+ niij 2a/04 → **ğamd**
(ğamd-ı beyān)

- **beyān kıl-** anlatmak,
söylemek 47a/01,
19a/08, 22b/09, 41a/06,
32b/10, 45a/11, 15a/06,
18b/03, 7b/08

beze- süslemek, tezyin etmek
b.- di 2b/02, 17a/01, 3a/03
b.- p 10b/02
b.- pdür 5b/06

bezen - süslenmek, donanmak
b.- ip édiler 12b/10, 26a/04
b.- ip édi 4a/06
b.+ gü 4b/07
b.+ güler 23b/07

bezendür- süslendirmek
b. 38a/09

bıç - kesmek
b.- ur édi 49b/10

bilgiliğ bilginlik
b. 1b/06

bid‘ā < Ar. sonradan çıkan şeyler
nūr-ı b. 3a/07 → **nūr** (nūr-ı
bid‘ā)

bidār < Far. uyanık

- **bidār bol-** uyanık
durumda bulunmak,
uyanık olmak 16b/01

bi‘l-ittifāq < Ar. şüphesiz
b. 3a/08

bil - I. bilmek
b.- di 3a/06, 30a/02, 39a/11,
41b/10

b.- diij 10b/03
b.- ep 15a/05, 46b/08

b.- ğa 48a/07
b.- iijiz 40b/09

b.- ip 41a/01
b.- mağa 48a/05

b.- medi 3a/05, 43a/01
b.- mes édi 44a/09

b.- mey mén 44a/03
b.- mey 30b/09

b.- meydür mén 34b/01
b.- ür édiler 16b/03

b.- ür mén 39a/06
b.- ür 20b/02, 34b/08

II. öğrenmek, bilmek
b.- di 30b/04,

b.- diler 27b/10
b.+ maḳdın 42a/05
b.+ maḳı 5a/07
bilgüçi bilen (dil bilen)
b.+ leridin (til.niij
bil.güçileridin) 5a/11
b. (ğāyīb bil.güçi)10b/02,
(sürçek bil.güçi) 23b/04
bilin - öğrenmek
b.- ip 11a/06
bildir - anlatmak, söylemek
b.- di 35a/06
bile I. ile
b. 12a/05, 13a/06, 14a/09,
15a/03, 18b/03, 19b/03, 20a/07, 23a/03,
23b/09, 26a/02, 27a/07, 2b/01, 2b/08,
30a/02, 31a/09, 32b/06, 32b/09, 35a/09,
37b/05, 38a/06, 39b/07, 3a/01, 40b/03,
42b/08, 43b/09, 44b/11, 45a/01, 4b/03,
50a/08, 5b/02, 6a/04
II. bile
b. 38b/07
bilig bilgi
b.+ ni 40a/02, 43b/07
billür < Far. çok parlak, saffaf cam
b.+ dın 18a/04, 19a/02, 19a/03
bilgü işaret, alamet
b. 31a/08
bir bir
b. 10a/04, 10a/06, 10b/06,
11a/08, 11a/11), 12b/01, 13a/07,
13a/09, 13b/01, 13b/09, 14a/07, 14b/02,
14b/10, 15b/06, 15b/08, 15b/10, 16a/08,
16b/07, 16b/09, 17a/04, 17b/02, 17b/03,
17b/04, 17b/07, 17b/11, 18a/02, 18a/09,
19b/08, 19b/09, 1b/03, 1b/04, 1b/05,
20a/02, 21a/09, 21b/03, 21b/11, 22a/04,
22a/05, 22b/01, 23a/11, 24a/05, 24a/07,
24b/05, 24b/06, 25a/09, 25b/08, 25b/09,
26a/05, 26a/09, 26b/02, 28a/09, 28b/10,
29b/04), 29b/11, 2a/03, 2b/02, 2b/05,
30b/07, 30b/08, 30b/09, 31a/05, 31a/06,
31b/03, 32a/01, 32a/05, 32a/11, 32b/02,
32b/03, 32b/04, 32b/07, 33a/03, 33a/04,
33a/05, 33a/09, 33b/01, 34b/11, 35a/03,
35a/10, 35b/02, 35b/03, 35b/08, 35b/10,
36a/03, 36b/06, 36b/08, 36b/10, 37a/05,
37a/06, 37a/07, 37a/11, 37b/09, 38a/10,
38b/06, 38b/08, 3a/04, 3a/05, 3a/10,
40a/05, 40a/08, 40b/03, 41b/04, 41b/08,

41b/09, 41b/10, 42a/06, 42a/09, 42b/10,
43a/04, 43a/09, 43a/11, 43b/06, 44a/07,
45b/03, 46a/01, 46a/07, 46b/09, 47a/01,
47b/11, 48a/02, 48a/09, 48b/02, 49a/11,
49b/04, 49b/06, 4a/02, 4a/04, 4a/05,
4a/08, 50a/07, 5a/01, 5b/01, 5b/06,
6a/02, 7b/01, 7b/03, 9b/08
b.+ in 17b/03
birdem < T.+Far. bir anda,
hemen, derhal, anında
b.+ de 4a/05
birev biri
b. 16a/01
biri (zm) (iyelik ekinin
kalıplaşmasıyle) bir kımse, herhangi bir
şahıs
b. 35b/01
birle → bile
b. 21b/08, 40a/09, 43b/08
biryān < Far. kebab, püryan.
Hindistan'ın en meşhur yemeğin adı
b. 25a/01
biş - pişmek
b.- ip 25a/04, 45a/08
b.- ler édiler 25a/09
bişkar - düşünmek, teheyyül
etmek
b.- dı 33b/06
b.- ıdı 48b/03
bişür - pişirmek,
b.- diler 12a/04
biti - yazmak
b.- p mén 5a/05
bitig kitap
b. 23a/11, 49b /04, 49b/11,
5a/05
b.+ leri 19b/05
b.+ ni 49b/08
b.+ niij 49b/04, 4a/06
bitigçi yazıcı
b.+ niij 5b/02
bitür - bitirmek
b.- üp (bitürüp) 10a/09, 9b/08
biz (zm) I. çokluk kişi zamiri, biz
b. 4a/01, 21b/02, 22a/09,
43a/11, 8b/05
b.+ i 30a/01
b.+ idin 13b/02
b.+ ni 21b/03, 21b/11, 5a/07,
7a/07

- b.+ nü 11a/01
b. (fāriğ bolğay) 46b/05
b. (ğarķ kılğay) 28a/07
b. (ğāzır kılğay) 8b/09
b. (ķarābet kılıp) 22b/03
b. (kēltürğay) 46b/03
b. (kēltürüp) 41b/05
b. (rāzı kılğay) 22a/01
b. (revān bolğay) 23a/09
- bizā‘at** < Ar. eşya, sermaye
b. 3b/05
- boğa** boğa
b.+ yı 20b/07
- boğan** → boğa
b. 45a/03
b.+ ı 39b/06
b.+ lar 5b/09
- boğaz** boğaz
b.+ nı 17a/04, 21b/10
- bögür** - bağırmak
b.- diler 41a/10
- boğuzla** - boğularak öldürmek
b.- p (boğuzlap) 48b/02
- boķan** tahta
b.+ ı 37a/09, 37b/11
- bol** - olmak
b.- ap (āvāre) 14a/10
b.- dı (aķşam) 35b/07, (avı) 36a/02, (bat) 29b/0 2, 31a/05, (belāğerdān) 44a/05, (cem‘) 39b/11, (dāhil) 11a/10, (eblağ) 11a/11, (endūhnāk) 28b/02, (ğarık) 30a/03, (ğayrān) 29b/03, (ğāmīle) 14b/05, (ısılık) 39b/05, (issiz) 49a/09, (karanlık) 4a/11, (ķığlığ) 21a/02, (māni‘) 42a/02, (melül) 22a/11, 6b/07, (muijluğ) 6a/07, (müstei‘d) 32a/04, (mütemāyil) 44b/04, (müteveccih) 41a/02, (müyessir) 45a/08, (né) 28a/10, (nümāyān) 2a/11, 35b/03, (peyda) 10a/06, 37a/06, (pinhān) 46b/08, (revān) 29b/11, 37b/10, 48a/11, (rūgerdān) 3b/06, (saķdüş) 27b/07, (taijlagüçi) 37a/08, (uyatluğ) 43b/05, (yaşıl) 10a/03, (yüke) 20a/08
b.- dı.lar (dāhil) 7a/10, (nuşksuz) 2a/04, (‘ināyet) 26a/01, (ğayrān) 30a/08, 6b/11, (hāzır) 40b/03, (heme) 3a/05, (islık) 37b/04, (issiz) 37b/03, (mā‘düm) 4a/05, (meşğül) 40b/06 (mezkūr) 25a/05, (mütecāviz) 6a/06, (mütekellim) 50a/10, (otunı) 11b/11, (pāmāl) 49a/05, (rāzı) 29a/09, (revān) 46b/09, (sefhlik) 13b/05, (su) 50b/02, (rāzı) 14b/02
b.- diij (faķır) 34b/01, (helāk) 21b/05
b.- diijız (meşğül) 43a/09
b.- dım (ıssız) 40a/01, (melül) 39b/08
b.- ğa (abuşķa) 42b/07, (çın) 43a/11, (kim) 6b/02, (meşğül) 23a/07, (muteşerrif) 6b/04, (müteveccih) 9b/10, (müzāğim) 49b/06, (sır) 11a/04, (yémşeksiz) 8a/05
b.- gan (kōk) 26a/07
b.- ganı (müşkil) 9a/08
b.- ğay biz (fāriğ) 46b/05, (revān) 23a/09
b.- ğay mén (éviluğ) 38a/07, (ķurbānıij) 46b/02, (memnūn) 5a/09
b.- ğay sēn (éviluğ) 38b/03
b.- ğay (imānsız) 13a/08
b.- ğayğı (dūçār) 14a/09
b.- iijız (revān) 28b/07
b.- madı (güvārā) 42a/03, (peyda) 28b/11
b.- madılar (kāfi) 12a/01
b.- madılar (müzāğim) 49b/11
b.- mağaysız (muğtāc) 48a/03
b.- mas édi (Ĥuda) 15b/06
yaruğ b.- masun 7b/06
b.- mayıp érđi (müyessir) 6a/07
b.- mayıpdur (ancāman) 9a/08
b.- sam (arvat) 38a/09, (ķurbān) 37b/05, 6a/08, (vāķıf) 34b/06
b.- suij (mahfi) 46a/08
b.- sun (külğü.niij ses.i) 21a/07, (açuğ) 27a/05, (bidār) 16b/01, (cem‘) 38b/01, (dūçar) 11a/09, (ğarık) 30a/06, (gelin) 22a/09, (ķurbān) 48b/09, (ķutluğ) 12a/06, 13a/10, 27a/05, 44b/05, 44b/06, (ķutuğ) 27a/10, (müyesser) 49a/07, (né) 3a/06, (ön) 27a/09, (otluğ) 27a/07, (peyda) 22a/09, (tola) 27a/07, (uzanuğ) 12a/09, (yaruğ) 11b/01, (yaruğ) 27a/06
b.- sunlar (ğāzır) 23b/03, (mülāzımlarniij) 38a/11, (tamām) 20b/08

b.- up (toğ) 30a/06, (uşundağ) 44b/05
 b.- up édi (avı) 15b/03, (cem‘) 30b/03, (ğāzır) 13b/10, (hāríd) 23b/05, (kara) 15b/04, (meşhūr) 7a/02, (müšte‘il) 12a/01, (nezdík) 39b/03, (revān) 30b/08, (sebebi) 8b/11, (temennāgere) 4a/01, (tilbe) 41b/06, (vāki‘) 33a/07
 b.- up édiler (cem‘) 12b/02, 24b/03, (mergāmet) 25b/08, (nümāyān) 32a/10, (peyda) 18a/08, (pinhān) 12b/05, (tütün) 24a/07
 b.- up érdiler (vārid) 29b/11
 b.- up érser (vāki‘) 20b/01
 b.- up mén (avı) 39a/06
 b.- up (avı) 17b/03, (avını) 20a/04, (bat) 35a/09, (cem‘) 6a/01, (ārāste) 27b/08, (fāriğ) 44a/05, (ğuşezen) 44b/05, (istegüçi) 13b/08, (kūlgüçi) 20b/09, (mecbūr) 35a/08, 49a/02, 5a/10, (mihribān) 34a/02, (muğış) 6b/05, (müteveccih) 33b/07, 5a/08, (müttefiğ) 6b/11, (müzeyyen) 27b/0, (ösruk) 12b/09, (peyda) 43b/02, (pinhān) 13a/01, 48b/01, (revān) 40b/04, (sap) 34a/07, (sefğlik) 38a/06, (taşğun) 29b/04, (toğ) 30a/06, (tola) 12a/10, (ümidsiz) 29a/01, 28b/04, (Hindū fakır yayılgı) 46b/11, (yalğuz) 35b/02, 6a/02, (yigit) 20a/09, (yok) 47b/07
 b.- updur (cankıda) 44a/11, (cem‘) 19b/03, (évilük) 4b/04, (ışlık) 7b/03, (kayd) 42a/06, (māyil) 8b/03, (vārid) 47a/02, (yaruğ) 44a/02
 b.- updurlar (avı) 39a/04
 b.- updurlar (müctemi‘) 29b/06
 b.- uptur (giriftār) 30a/10, (kara) 17b/07
 b.- upturlar (ferāhem) 19b/05
 b.- ur édiler (ğāzır) 23b/11, (mer‘i) 25a/08
 b.- ur édi (kök) 16b/02, (sefğlik) 44a/10, (dūçār) 16a/01, (hābersiz) 12b/08, (kızıl) 16a/07, (ma‘lūm) 17b/11, (sarığ) 21a/08
 b.- ur sén (mağtūl) 23a/01

b.- ur (ağvem) 48a/07, (itgin) 23b/03, (ma‘lūm) 31a/10, 47a/08, (sarı) 21b/01, (žāhir) 3 4a/10
 b.- urlar (meri‘) 32a/10, (mütekāzı) 28a/04
 b.- urıjız (sebebi) 8a/07
 b.- ursuz (rāzı) 29a/06
boldeg etraf, yan
 b.+ ide 32b/02
bölükāt (bölük’ten Ar. çoğul eki –ât ile bölük-ât) bölükler; askerî teşkilâtında kapı kulu süvâriyelerinin sipâhî ve silâhtarlar dışındaki dört bölüğü
 b.+ lar 44b/07
böri kurt
 b. 45a/02
boş I. boş
 b. 3b/03, 44b/02
 II. kimsesiz, تنها, hālî
 b. 46a/02, 8a/04
 • **boş ér-** boşaltmak 49b/01
bosağa eşik, âsitâne, kapı
 b.+ dın 3b/06
 b.+ ydın 27b/09
 b.+ yı 7b/01
bostān < Far. bağ, bahçe
 b. 32a/05, 33a/04, 36a/03, 36a/05, 36a/09
 b.+ da 43b/09
 b.+ ıda 13a/04
 b.+ nij 33a/06, 33a/11
boy insanın tabanı ile tepesi arasındaki yükselik, kamet, boy
 b. 16a/04
 b.+ dın 32a/09
boyağ → boyak
 b. 24b/02
boyak boya
 b. 24b/01
 b.+ ı 21a/08, 24a/09
boyaklık boyalı
 • **boyaklık kıl-** boyalamak 29a/10
boyun boyun
 b. 19a/11, 19b/02, 19b/03, 19b/09, 20a/08, 26a/10, 26b/04, 40b/11
 b.+ ı 15a/09, 5b/06
 b.+ ıda 19a/04

b.+ ımda 34a/06
b.+ larnı 23a/05

böylü böyle
b. 22b/08

boz iyi huylu, kıvrak zekalı insan (yaşlı)
b. 12b/01

boz - aklını başından almak, aklını kaybetmek, delirtmek
b.- dı 20a/04

bu (zm) I. işaret zamiri, bu.
b. 10a/08, 12a/07, 12a/08, 12b/01, 13a/06, 13b/11, 14a/04, 14a/09, 14a/10, 14a/11, 14b/06, 15b/01, 16b/08, 17a/01, 17a/02, 17b/05, 18a/08, 19a/07, 19a/09, 19b/08, 19b/09, 21b/02, 22a/03, 22a/08, 22b/06, 22b/09, 23a/06, 23a/09, 24a/02, 25a/05, 25a/09, 26a/03, 26b/02, 26b/04, 26b/07, 26b/09, 27a/04, 27b/01, 28a/02, 28a/05, 28b/02, 29a/04, 29b/08, 2a/05, 2a/06, 2b/02, 2b/09, 30a/03, 30a/07, 30a/08, 30b/06, 30b/09, 30b/11, 31a/05, 31a/06, 31a/09, 33a/07, 33a/10, 33b/08, 33b/09, 33b/10, 34a/08, 34b/04, 35a/11, 36a/05, 36a/09, 36b/06, 36b/07, 36b/08, 38b/04, 38b/06, 39a/10, 39b/08, 39b/10, 39b/11, 3b/08, 40a/02, 40a/04, 40a/07, 40b/01, 40b/02, 41b/11, 42a/03, 42a/05, 42a/07, 42b/03, 42b/06, 43b/03, 43b/06, 44a/01, 44a/03, 44a/10, 44a/11, 44b/01, 44b/02, 44b/04, 44b/06, 44b/07, 44b/09, 45a/05, 46a/06, 46a/10, 46b/06, 47a/01, 47a/07, 47a/08, 47a/09, 47a/10, 47b/10, 48a/05, 48a/07, 48b/04, 48b/11, 49a/08, 49a/10, 49b/05, 49b/06, 49b/09, 4a/01, 4a/09, 4b/09, 4b/11, 5a/03, 5a/05, 5a/06, 5a/07, 5a/08, 5a/11, 5b/05, 6a/09, 6b/01, 6b/04, 6b/06, 7a/07, 7a/09, 7b/05, 8a/01, 8a/05, 8a/09, 8b/02, 8b/09, 8b/10, 9a/02, 9a/04, 9a/06, 9b/01, 9b/04, 9b/06, 9b/11
b.+ dın 38a/08, 38a/11
b. érür 15b/02

- **bu sebeb** < T.+Ar. bü yüzden 33a/07, 49a/10, 49b/09

budın bu zamirinin çıkma eki almış durumu; bundan sonra
b. 38a/08
b.+ soijra 35b/01

b.+ songra 38a/11, 39a/01

buğ örtü
b. 32a/01
b.+ nı 32a/04, 33b/05

buğday buğday
b.+ dın 11b/07

bugün bugün
b. 38a/03
b.+ günçe 22b/03, 36a/10
b.+ güçe 38a/03
b.+ künçe 28b/01
b.+ lerde 5a/04

buğav < *bukagu* altın, gümüş vb.den yapılmış zinzir
b.+ lar 23b/09

bulağ bulak, kaynak, pınar
b.+ ı 15b/07, 17a/08
b.+ ıdın 2a/10
b.+ ıdır 18a/03
b.+ lar 36b/05
b.+ niij 17a/08

- **bulağ kıl-** akmak 6b/05

bülbül < Far. bülbül
b.+ ni 2a/02

bulud → bulut
b. 30a/01

bulut bulut
b. 36b/04
b.+ dın 13a/01, 8a/09
b.+ ıdın 10a/02

burc I. parça
b. 17b/05
II. zodyak üzerinde yer alan 12 takım yıldızdan her biri
a. 32b/04

bürçeg alından veya şakaktan sarkan saç, saç buklesi, zülûf
b.+ i 12a/11, 9a/02

burun I. vücut organı burun
b.+ ı 49b/07
b.+ larnı 40b/11, 49b/09
b.+ nı 16a/04
b. 16a/05
II. önce
b. 42a/02, 43a/10, 50a/05, 50a/09
III. ilk
b. 42a/02

busu birine ansızın saldırmak üzere saklanıp beklenen yer, pusu
b.+ n 38b/01

büt - **I.** tükenmek
b.- dim 38b/08
II. inanamak
b.- meğay sên 22b/06

büyü - büyümek
b.- sün 21b/04
b.- yigüçe 10b/10

büyüd - büyütme
b.- ür barmén 38a/04

büyük büyük
b. 18b/06, 1b/06, 3a/08, 4a/09, 7b/06
b.+ din 8a/06
b.+ i (büyügi) 18b/11, 9a/09
b.+ idin 3b/03
b.+ ler 24a/05
b.+ ni 31b/10

büyük → büyük
a. 3a/09

buyur - **I.** söylemek
b.- dı 22a/06,
II. anlatmak
b.- dı 10a/11, 11a/08, 22a/06,
III. emretmek
b.- dı 11a/08, 37a/08

-C-

ca'feri < Ar. sarı renkli bir çiçeğin adı
c. 24b/03, 25a/08

çağ zaman, çağ
c. 10b/03, 11a/04, 12b/06, 14a/05, 16b/09, 17b/10, 20b/02, 20b/11, 21b/04, 21b/05, 27b/08, 28a/01, 33a/10, 35b/05, 36b/03, 39b/07, 46a/06, 48b/06, 49a/04, 4a/04, 50a/05, 5b/05, 6a/05, 43b/04
c.+ künçe 12a/08
c.+ ı 41a/06, 6b/01
c.+ ıda 2a/04, 41b/06

canğ meşveret, maslahat
c.+ ıda bolupdur 44a/11
• **canğ kıl**- danışmak
46b/03

cân < Far. hayat
c. 13b/01
c.+ ı 49a/11
c.+ ım 48b/09
fedâ-ı c. 4b/08 → **cân** (fedâ-ı c.)

cân (cân)

cârî < Ar. akan, akıcı

• **cârî kıl**- akmak 36b/06

cāsūs < Ar. casus
c.+ lar 45b/10
c.+ ları 45b/02

cellād < Ar. idam hükmünü yerine getirmekle görevli kimse, cellat
c.+ lar 47b/02, 48b/02, 49a/04
c.+ larını 47a/10, 48a/09
c.+ niij 43a/02

cem' < Ar. toplama, bir araya gelme
• **cem' bol**- bir araya gelmek, toplanmak
39b/11, 38b/01, 12b/02, 24b/03, 30b/03, 19b/03, 6a/01
• **cem' kıl**- toplamak, bir araya getirmek 7b/11

cemāl < Ar. güzellik
c. 39b/10
c.+ dın 8b/04
c.+ niij 18b/04, 19b/01, 47b/04

cevāhir < Ar. cevher'in çoğul şekli; elmas, zümrüt, pırlanta gibi çok kıymetli taş
c. 23b/07, 29a/11, 48a/02, 5b/09
c.+ dın 27b/06
c.+ ige 1b/02
c.+ niij 19a/06

cezā < Ar. karşılık
rûz-i c. 4b/10 → **rûz** (rûz-i cezā)

cihān < Far. dünya, evren, kainat
c. 19a/01, 4a/08, 4a/08
c.+ dur 4a/10
c.+ nı 35b/07
c.+ niij 2b/03

cihāz < Ar. araç
c. 37a/06
c.+ ı 10b/08
c.+ lar 23a/08, 29b/10, 30a/01
c.+ larını 37b/10
c.+ mız 28a/11
c.+ nı 14a/02

cilve < Ar. naz, işve, eda
c. 13b/01
• **cilve eyle**- tecelli olmak, ortaya çıkmak 26b/01
• **cilve kıl**- **I.** tecelli olmak, ortaya çıkmak
8a/09, 13b/01. **II.** akmak,

belli olmak 21a/09,
33a/08. **III.** belli olmak
19a/11

cilveger < Ar.+Far. cilveli, cilve naz,
işve, eda eden, cilve yapan
c. 10b/05
c. érürler 19a/07

cins < Ar. para dışındaki kıymetli
şeyler
c.+ ler 20b/10
c.+ lerni 23a/07

círān < Ar. komşu
c. 48b/04
c.+ nı 47b/11, 48b/02

cönk boyu eninden uzun olup
uzunlaması açılan yazma halk şiiri
mecmuası
c. érmes 16b/09

cumhūr < Ar. halk, topluluk,
halk
c.+ ğa 32a/03

cüy < Far. arama
c.+ din 29a/01

-Ç-

çadır < Far. gölgelik olarak kullanılan
tente veya şemsiye, otağ
ç. 27b/02, 38b/08, 39a/07,
39a/11, 40b/05

çağır şarap, içki
ç. 13b/04, 48a/06, 49a/09
ç.+ dın 17a/05, 27a/07, 49a/01,
12a/09
ç.+ nij 12b/08, 48b/03
'ayş-ı ç. 46b/06

- **'ayş-ı çağır:** hayat şarabı

çağırsız içkisiz
ç. 16a/10

çakırgüçi saki
ç.+ ler 12a/06, 23b/01, 25b/01

çalçı çalgıcı, saz çalıcı
ç.+ lar 12a/06
ç.+ nij 2a/08

çanağ çan "büyük kap"tan küçültme
ekiyle çan-ak: pişirilmiş topraktan
yapılma yayvan kase, çukurcu kap,
çanak
ç. 24b/07
ç.+ ı 12b/08
ç.+ lar 12a/09

caresiz < Far.+T. caresiz zavallı,
istediğine erişmek hususunda elinde bir
care olmayan
ç.+ nij 42a/10

çāk < Far. yırtık, yarık
• **çāk kıl-** yarmak, yırtmak
15b/11

çākū küçük cep bıçağı.
ç.+ nı 49b/02

çeçek çiçek
ç. 37b/01, 6a/11, 7b/04, 14b/07
ç.+ din 3a/03
ç.+ i (çeçegi) 4b/02
ç.+ ler 19b/11, 27b/04, 32b/05,
4a/04, 9a/06
ç.+ lerdin 8a/04
ç.+ lerni 2a/06
ç.+ nij 16a/05, 17b/09, 19a/05

çehre < Far. yüz
ç.+ nij 15b/05

çer → çehre
ç.+ ini 12b/01, 15a/04, 2b/05,
50a/03
ç.+ inij 21b/01

çerilik yüzlü
ç. 15a/02, 20a/03, 25b/09,
34a/01, 37b/02
ç.+ dir 47a/03
ç.+ nij 19a/08

çerh < Far. çark, dönen bir şey, dünya
• **çerh-i gerdān:** (dönen)
dünya 3a/04

çember < Fr. daire
ç.+ e 24b/11

çemen < Far. gül bahçesi
ç. 24b/04, 3a/03

çemen-istān < Far. çimenlik, bahçe
• **çemen-istān kıl-** bahçe
ve çimenlik yapmak
8a/02

çéneg → çanağ
ç.+ ni 9b/10

çengel < Far. pençe
ç.+ idürler 18b/09

çiçen eğitilmiş, bilgili
ç. érür 44b/01

çık - çıkmak
ç.- ar 18a/11
ç.- dı 10a/04, 29a/10, 30b/03,
46b/07, 49b/09, 50a/06

ç.- dılar 45a/01
 ç.- diij 34b/02
 ç.- dım 35a/10
 ç.- ap 29b/01
 ç.- ıp 50a/01, 6b/09, 8a/10,
 9a/11
 ç.- ıpdır 12b/09
 ç.- maydur 7a/05
 ç.- maysun 7a/03
 ç.- ur édi 12a/07, 27b/01
 ç.- maķ 10a/0
 ç.- maķgünçe 41b/02
 ç.- maķnı 36a/06
 ç.- maķnıj 7a/05, 8a/06
 ç.- mamaķdın 7b/02
 ç.- mamaķnı 7b/07
çıkār - çıkarmak
 ç.- ap 32b/11, 49b/03
 ç.- dı 38a/05, 44b/05
 ç.- dılar 20a/07
 ç.- ıb 27a/03
 ç.- ıp édi 20a/10
 ç.- ıp 21b/10, 29b/07, 42b/11,
 47b/01, 48b/02, 49b/04, 4a/04, 8a/03
 ç.- ır édi 49b/10
 ç.- maķı 9a/04
çilāv < Far. amberbû denen güzel
 kokulu pirinç ile pişirilen pilav
 ç. 25a/02, 25a/06
 ç.- lar 23b/07
 • **ķavurma çilāv:** kavurma
 pirinç pilav 25a/01
 • **ķıyma çilāv:** kıyma ile
 pişirilmiş pirinç pilavı
 25a/02
 • **esbāb çilāv:** bir çeşit
 pilav 25a/02
çın doğru
 ç. 31b/02, 34a/03, 37b/05,
 40a/04, 9a/02
 ç. bolģa 43a/11
 ç.+ dır 44a/04
çiputara < Hint. oturmak için yapılan
 yüksek yer, divan
 ç. 33a/04
çırāģ < Far. lamba, kandil
 ç. 2b/02, 3a/09
çırāģān < Far. bahçelerde kandil
 ve mumlarla yapılan gece şenliģi,
 donanma

ç. eyleģay 22a/04
çok çok
 ç. 32a/10, 33b/06, 34a/09,
 38b/05, 13b/05, 15a/02, 27b/01, 42a/04,
 43b/05, 47a/02, 5a/04
 ç.+ dur 3a/08
çöl çöl
 ç.+ de 31a/05, 31a/07
 ç.+ ide 13a/03
 ç.+ ler 14a/10
çölmeh çömllek, küçük küp
 ç.+ ler 25b/04
çörek yumurtalı, az yağlı, şekerli veya
 şekersiz muhtelif şekilde yapılmış, ufak
 hamur işi yiyeceklerin ortak adı
 ç. 31b/07
çüçek çiçek
 • **māh çüçek :** ay çiçeģi
 32b/08, 4a/04
çüçüg tatlı
 ç. 24b/08, 25a/07
 • **çüçüg kıl-** tatlandırmak
 8a/11
çüçüģlük tatlı
 ç.+ lar 24b/10
çulı çulluk kuşu
 ç. 5b/10
-D-
dağ dağ
 d. 12a/04
 d.+ lar 45a/03
 d.+ larını 14a/10
dağı de/da, dahi
 d. 11a/02, 12a/01, 13b/10,
 14b/06, 16b/01, 18a/09, 20b/01, 22a/08,
 22b/07, 26a/09, 28b/03, 29b/03, 30a/03,
 30b/05, 31a/08, 32b/10, 34a/11, 36a/01,
 36b/02, 38a/03, 39a/05, 41b/08, 43a/10,
 45b/10, 46a/04, 46b/05, 49a/01, 49a/11,
 4b/05, 4b/07, 6a/01, 6b/06, 7a/07,
 7a/08, 31b/06
dāhil < Ar. iç, içeri, içinde, içeri
 girmiş
 • **dāhil kıl-** I. sokmak
 39a/02. II. girmek
 18a/11
 • **dāhil bol-** girmek 7a/10,
 11a/10
dāimen < Ar. her zaman

d. 27a/07
dām < Hint. kıymet
d. 11b/09
Dānişver Hānk. *ad.* Efsanede geçen bir
din aliminin adı
D. 7a/01
dāvūdī < Far. içerisinde sarı renk de
olan beyaz bir gül çeşidi, dāvūdī gül
d. 25a/08
dara her zaman, daima
d. 33a/10
de da/de
d. 16b/08
dé - söylemek, demek
d. 4b/09, 4b/10, 13a/10 22b/05,
33b/11, 34a/03, 37b/06, 40a/06,
40b/08, 41a/08
d.- di 5a/03, 10b/02, 14a/07,
20a/03, 22b/09, 28a/10, 28a/6, 31a/05,
31b/06, 31b/10, 33b/08, 34a/08, 34b/02,
34b/05, 36a/02, 37b/04, 37b/07, 38b/01,
38b/03, 38b/07, 39b/06, 3b/09, 40a/05,
40b/08, 42a/01, 43a/06, 43b/06, 43b/11,
46a/01, 47a/07, 48b/08, 49a/06, 6a/10,
7a/08, 8a/11, 8b/09
d.- diij 38b/08, 36a/08
d.- diler 21b/10, 30b/07, 45a/09,
47b/08, 47b/10
d.- dim 35a/07, 36a/08, 39b/08,
5a/09
d.- ğa 46a/10
d.- me 13a/10, 18b/03, 20a/02
d.- p 43b/04, 44b/06
d.- ptür 17b/04
d.- r édiler 12a/03, 16b/05, 6a/05
d.- r édi 13a/10, 26b/10, 32b/02,
41b/08
d.- r mén 15a/06, 48b/06, 3a/07
d.- r 11a/07, 20a/09, 23b/04,
40a/04, 45b/01
d.- rler 28a/05, 25a/07, 7b/09
d.- sem 16a/06, 17a/04, 19a/01,
26a/09
d.- siiij 23a/03
dégüçi rivayet eden, söz söyleyen, ravi
d. (sürçek dé.güçi) 11a/07,
45b/01
d. - mağ 2a/06, 17a/01, 32a/06

dédek para ile alınıp satılan, üzerinde
sahibinin her türlü hakka sahip
bulunduğu kız, halayık, carie
d.+ ler 5b/11, 38b/10
debistān < Far. okul, mektep, meclis
d. 8b/10
def'aten < Ar. durmaksızın,
mütemadiyen
d. 29b/11, 31b/09, 35b/03
def'-i 'ayn'ul-kemāl nazar değmesini
önleyen bakışı koruma
d. 17b/08
dég gibi
d. 10a/04, 13a/01, 13a/05,
13b/01, 13b/06, 14b/07, 15a/05, 15b/11,
16b/04, 20a/01, 26b/01, 27a/08, 27a/09,
2a/01, 2b/04, 34b/10, 36b/01, 37a/01,
37a/08, 37a/11, 3a/02, 3a/03, 3a/08,
41b/08, 42a/05, 42a/06, 44b/01, 46b/09,
47a/09, 48a/11, 4b/07, 7a/01, 33b/05,
16a/05, 50a/04
d.+ ni 19b/07, 39a/03, 42b/10
d.+ niij 30a/03
değil değil
d. 20a/02
dehaijānā bir yemek adı
d.28a/05
déijiz deniz
d. 30b/06
Delz i 'esb öz. is. yer ismi
D. 2b/07
dembedem < Far. zaman zaman
d. 49a/04
derbār < Far. büyük bir zâtın herkesin
ricâsını bildirdiği eşiği, mürâcaat
makâmı
d.+ ı 6b/09
dermān < Far. **I.** çıkış yolu, care
d.+ iij 21b/02
II. deva, ilaç
d.+ larnı 40a/09
derviş < Far. tarkikat müntesibi, şeyh
d. 10a/11, 10b/06, 13b/06,
14a/07, 14b/02, 14b/08
d.+ i 42b/03
d.+ niij 14a/06
Derviş Ahter *k. ad.* eserdeki diğer bir
kahraman
D. 35a/01
deryāfet < Far. anlama, kavrama

• **deryāfet kıl-** anlamak, kavramak 50a/10

dest < Far. el
d. 25a/01

• **dest penç pulāv** bir tür yemek adı 25a/01

• **dest-nev:** el yazısı, hat 32b/03

destūr < Far. töre, gelenek
d. érür 28a/02

devā < Far. ilaç
d.+ dın 40b/05, 43b/01
d.+ larnı 40a/07

devlet < Ar. varlık, zenginlik
d. 6b/01
d.+ ni 26b/03

díde < Far. göz
• **díde -i ‘adem:** yokluğun gözü 1b/04

dín < Ar. inanış yolu
d. 9b/04

diní < Ar. din ile ilgili
d. 4a/02

divār < Far. duvar
d.+ da 18a/06

dübāra < Far. ikinci kere
d. 43a/10

dudağ dudak
d. 10b/06, 12a/10, 49a/02
d.+ lar 26a/07
d.+ larıdın 16b/11
d.+ larnı 28b/04
d.+ nı 13a/01, 20a/06
d.+ nij 16a/10, 16b/02

du‘ā < Ar. dua
• **du‘ā-ı ḥayr:** iyi, hayır dua 9b/03

dūçar < Far. uğramış, tutulmuş, yakalanmış
• **dūçar bol-** uğramak 14a/09, 11a/09
• **dūçar kıl-** elde etmek 44a/03

dupatta < Hint. başörtü
d. 19b/08 → **Banāresí** (Banāresí-dupatta)

dūkkān < Ar. dükkan
d.+ imdadır 3a/09

dünyā < Ar. dünya
d.+ nij 14a/01

dürç < Ar. mücevher kutusu
b. 19a/07

-E- -É-

é - imek yardımcı fiili
é.- di 12b/04, 13a/07, 14a/01, 14a/02, 15a/02, 15a/11, 15b/08, 17a/08, 17a/10, 18a/07, 18a/10, 20a/01, 24a/09, 24b/04, 26a/10, 30b/09, 31b/10, 33a/04, 33a/09, 33a/11, 33b/01, 37b/01, 38a/01, 42a/01, 43a/03, 43b/03, 44a/09, 45a/05, 45a/06, 45b/02, 45b/04, 48b/10, 49b/05, 49b/09

é.- di (açılap) 10a/07, (açılıp) 39a/02, (ağça kılur) 45b/06, (alır) 33a/02, (avı bolup) 15b/03, (bağışlar) 6b/04, (bağlap) 32a/01, (barıp) 14a/05, (barur) 35b/06, 50a/07, (bâğlıg kılur) 33a/10, (bérıp) 13b/09, (beyān kılur) 32b/10, (bezenip) 4a/06, (bıçur) 49b/10, (bilmes) 44a/09, (bulağ kılur) 6b/06, (buyur) 16b/03, 44a/10, (cem‘ bolup) 30b/03, (cılve eylür) 26b/01, (cılve kılur) 21a/09, 33a/08, (dér) 13a/10, 26b/10, 32b/02, 41b/08, (dūçar bolur) 16a/01, (çıkarıp) 20a/10, (çıkarır) 49b/10, (çıkur) 12a/07, 27b/01, (edā eylür) 33a/01, (feryād eyler) 32b/03, (ğāşıl kılur) 21a/05, (ğāzır bolup) 13b/10, (géçe kılur) 14a/04, (gülür) 41b/08 (ḥabersiz bolur) 12b/08, (ḥarām kılur) 26a/06, (ḥaríd bolup) 23b/05, (ḥayāl kılur) 31b/02, (ḥiṣāb kılur) 32b/07, (Ḥuda bolmas) 15b/06, (içürür) 49a/04, (irāde eyler) 16b/02, (ister) 33a/10, (kabūl kılmas) 50a/04, (kaçıp) 37b/09, (kaçur) 42a/05, (kalar) 3b/03, (kara bolup) 15b/04, (kararak) 32b/09, (keltürüp) 46a/11, (késür) 50a/05, (ketip) 13b/09, (kétür) 29b/02, 32a/05, (kılmas) 21a/07, (kılur) 41b/07, (kızıl bolur) 16a/07, (kōpur) 41b/09, (kōrler) 6b/08, (kōrsetür) 10a/05, (kōrür) 12b/07, 17a/07, (kōterir) 17b/10, (ma‘lūm bolur) 17b/11, (meşhūr bolup) 7a/02, (muḥarrar kılur) 37a/02, (müšte‘il bolup) 12a/01, (muvaḥḥat kılur) 6a/04, (müzeyyen kılur) 5b/07, (nezdik bolup) 39b/03, (olturup) 30b/10, 33a/06, 49a/08, (olturur) 41b/10, (ösrük

kıllur) 16a/11, (ötünür) 26b/05, (perveriş kıllur) 14b/09, (revân bolup) 30b/08, (saçur) 50a/02, (şaleb kıllur) 45b/09, (sarığ bolur) 21a/08, (sebebi bolup) 8b/11, (séver) 14b/11, (séverir) 15a/01, (sıgur) 45b/09, (sürûd kıllur) 13a/09, (tartıp) 15a/04, (taşavvur kıllur) 44b/02, (taşlur) 16a/02, (temennâgere bolup) 4a/01, (tilbe bolup) 41b/06, (tökür) 49a/03, (toldurup) 17a/05, (tutmağ kıllur) 20a/11, (uçup) 39b/04, (vâkı‘ bolup) 33a/07, (yarur) 13a/02, (yaş kıllur) 49a/03, (yiberür) 43a/05, (yığlar) 41b/09, (işâre eylep) 42b/06

é.- diler (arguştek kıllur) 25b/01, 27a/03, (ayttur) 17b/02, (aytur) 45b/08, (bezenip) 12b/10, 26a/04, (bilür) 16b/03, (bişler) 25a/09, (cem‘ bolup) 12b/02, 24b/03, (dér) 12a/03, 16b/05, 6a/05, (‘arz kıllur) 45b/05, (ğâzır bolur) 23b/11, (gülür) 32b/06, (hayâl kıllur) 12a/02, (işâre kıllur) 26b/06, (qalar) 14b/10, (qarangı kıllur) 15a/09, (qat‘-ı rāh kıllur) 46b/11, (keltürür) 25a/04, (ketip) 31b/04, (kıllur) 13a/01, (kitmağ kıllur) 45b/04, (kıızıl kıllur) 15b/10, (körmeş) 33b/03, (körsetür) 25b/02, (qoyup) 17a/09, 33a/03, (qoyur) 24b/08, (mer‘i bolur) 25a/08, (merğamet bolup) 25b/08, (nümâyān bolup) 32a/10, (oynar) 14b/11, (pinhān bolup) 12b/05, (resim eylep) 18a/09, (surûd eyler) 27a/04, (taqsım kıllap) 25b/06, (talar) 26a/08, (tartur) 15a/10, 15b/09, (taşavvur kıllur) 16b/06, (tecvíz kıllur) 17a/10, (toldurup) 13a/07, (toldurur) 25a/06, (tolup) 24b/05, (tütün bolup) 24a/07, (uçar) 45a/01, (yarmağı kıllıp) 12b/06, (yarur) 16b/04, (yazur) 24a/01, (yiber) 6a/03, (yığlar) 47b/07, (yarmağı kıllıp) 12b/06, (bezen.güler) 23b/07, (yarmağı kıllıp) 12b/06, (bezen.güler) 23b/07

é.- diler (keyikler) 13a/03, (arşlan) 16a/02, (boyağ) 24b/02, (gêlin yaijlıg çerilik) 25b/09, (ağça) 26a/03, (metā‘.lar) 30a/04, (kıızıl.lar) 30b/10, (yér) 31b/03, (‘imāret.lar) 33b/02, (mülāzım) 37b/02, (peri) 15a/03

é.- dilerdi (boğan) 45a/03

é.- dim (barur) 35b/05, (qādir) 34a/09, (mevcūd kıllmas) 3b/11, (peydā kıllmas) 3b/10, (taşılur) 35b/05, (temennā kıllur) 38a/05

é.- mes (ışşılā‘) 3a/10, (münāşib) 44b/09, (vāzıg) 7a/06, (yırax) 34b/07

é.- rdi (qāğ kıllur) 16a/01

é.- rür (qaridin) 17a/03, (nebı) 3a/11, (yarug) 27a/10

é.- (tüşüpdii) 39b/06

é.- (kêlip diijiz) 40b/08

ég - bükmeş, eğmeş

é.- ip (égip) 20a/11

égri eğıri

é. 15b/08, 20a/07

éke küçük kardeş

é. 36b/03

ékeçi abla

é. 45b/07

é.+ lerni 36b/03

ékin buğday

é. 10a/03

ékkele topluluk sayı adı, ikisi, her ikisi

é. 21a/09

é.+ .si 13b/05

é.+ din 15a/02

é.+ si 11b/04, 14b/10, 20b/03,

2a/06, 45a/06, 47a/05, 6b/07, 8b/01

ékki iki sayısı

é. 11a/04, 16a/02, 17a/09,

17a/10, 17b/01, 17b/05, 18b/04, 18b/06, 18b/07, 18b/10, 19a/02, 19a/03, 19b/01, 19b/06, 20b/03, 20b/07, 23b/04, 23b/06, 24b/01, 26b/06, 31a/06, 35a/02, 40a/05, 42a/02, 48b/05, 5b/01, 24b/06

ékkinçi sıra sayı sıfatı, ikinci

é. 18a/08, 7a/11, 2a/03

él el

é.+ i 4b/08

él yabancı

i.+ dir 44a/09

éllig el

é.+ im 36a/01

é.+ niij 45b/04

émdi şimdi

é. 19a/09, 21b/10, 29a/04,

31a/03, 34b/05, 38a/06, 38b/05, 41a/05, 6a/10

émçek emzik

20a/11
 é. 17a/08, 20a/04, 20a/09,
 20a/11
 é.+ ler 26a/08, 26b/05
 é.+ leri 32a/09
 é.+ nij 12b/07
émçilik emzikli
 é.+ din 11a/03
émiş süt
 é. 32a/08
 é.+ din 9b/10
émr < Ar. emir, buyruk
 • **émr-i haq:** Tanrının
 emri 4a/10
ér - imek yardımcı fiili
 é. di (hoşâyend) 32a/11, (boş)
 49b/01, (kıvanıp) 15b/06, (közgü)
 15b/08, (libās) 19b/08, (müyessir
 bolmayıp) 6a/07, (peyda eylep) 21a/06,
 (şafğa) 17a/06, (taşavvur kılar) 44a/11,
 (tütün) 15b/01
 é.- diler (mevcūd) 11b/11,
 13a/04 (beyān kılar) 45a/11, (taşdın)
 33a/01, (vārid bolup) 29b/11, (cönk)
 16b/09,
 é.- se (közgü) 9b/09, (māhir)
 23b/02, (tiledi) 1b/05,
 é.- ser (vāqı‘ bolup) 20b/01
 é.- ür (aqlıķı) 18a/04, (teşbih bu)
 15b/02, (top déğ) 16a/05, (destūr)
 28a/02, (‘abeś) 21b/06, (belgürük)
 33b/09, (bén) 39b/11, (bezendūr)
 38a/09, (çiçen) 44b/01, (érkelik) 35a/01,
 (hançer) 43b/06, (ğasın) 17b/05,
 (küzel) 23a/02, (ihtiyār.ımda) 38b/05,
 (irşādiyız) 22b/01, (kılgüç) 4b/05,
 (kök) 4b/01, (közgü) 18a/03, (lafz-ı
 Hındı) 19b/09, (ma‘rifeti) 2b/04,
 (meşhūr) 37a/01, (muğāl) 30b/05,
 (münāsib) 34b/04, 36a/05, (mümteni‘)
 9a/04, (şenā.gū) 3a/03, (seyri) 7b/09,
 (şubğ-ı mağşer) 19b/03, (şebistān)
 7b/05, (taşkun) 39b/07, (temennu‘)
 39a/07, (til) 5a/07, (tüjlik) 18a/06,
 (şok) 19a/04, (yarug) 27a/10, (zarūri)
 18b/01, (kişi) 9b/07
 é.- ürler (cilveger) 19a/07, (fedā
 kılıp) 4b/08, (közler) 48b/04
ér asker
 é.+ ler 43a/06
érüg sarhoş, esrik

é.+ ide 48b/03
éski eski
 é.+ dirler 16a/06
éşit - dinlemek, işitmek
 é. 34b/11
 é.- ip (éşitip) 10a/08, 14a/04,
 22a/10, 22b/08, 23a/06, 28b/02, 35a/06,
 39a/04, 39a/05,
 39a/11, 41b/10, 48a/05, 4a/10,
 6b/06, 8a/09, 8b/09
 é.- medi 28a/07
 é.- meyi 9b/11
 é.- ti 22b/11
 é.- tim 39b/08
 é.- iijiz 8a/07
 é.+ geç 42a/07, 45b/08
 é.- maqıdın 16a/11
ét - etmek
 é.- medi 20b/07
étek elbisenin belden aşağı kısmı,
 etek
 é.+ ler 7b/04
 é.+ ni 26a/05
étmek ekmek
 é. 22a/04, 24b/09, 31b/07,
 48a/03
 é.+ i (étmeg) 24b/09
érkelik vali, yönetici
 é. 8b/09, 11a/10, 13b/04, 13b/07,
 14a/01, 20b/08, 20b/11, 23a/10, 28a/6,
 28b/02, 2b/09, 37b/01, 5b/06, 6a/09,
 7a/02, 7b/02, 7b/06, 7b/09, 8b/09,
 20a/10, 34b/11, 48b/06, 49a/08
 é. barmén 10b/03
 é.+ din 28b/09, 37b/08, 7a/09
 é.+ ler 23a/03, 3b/04
 é.+ leri 2b/09
 é.+ ni 10a/09, 13b/04, 36b/08
 é.+ nij 14b/08, 18a/06, 22b/04,
 29a/01, 29a/09, 36b/10, 49b/02
edā < Ar. ödeme, yerine getirme
 • **edā eyle-** yerine
 getirmek, yapmak 33a/01
eger < F. eğer
 e. 10b/02, 10b/09, 11b/02,
 12a/02, 14a/10, 16a/11, 21b/08, 22b/05,
 22b/07, 22b/10, 23a/05, 26b/07, 29a/05,
 34b/06, 39a/07, 3b/09, 40a/07, 42a/01,
 42b/02, 42b/06, 43a/10, 45b/06, 46a/08,
 46b/01, 46b/02, 47b/11, 49a/07, 49b/06,

5a/08, 5b/01, 6a/01, 6b/04, 7a/03,
7b/06, 7b/10, 8a/07, 8b/06
egerçi < Far. her ne kadar, ... olsa da.
e. 33a/06
ekşer < Ar. birçok
a. 36b/09, 6a/03, 7a/04
el - < Ar. harf-i tarif
el- ġāşıl < Ar (harf-i târif *el* ile
meydana gelmiş) sözün kıyası 43b/07,
6a/09
elbette < Ar. muhakkak
e. 10b/11, 14a/11
ellig elli
e. 24a/07, 27b/03
elmās < Ar. Billûrlaşmış saf karbondan
ibâret, çok sert, çok kıymetli parlak taş
e.+ dın 15b/08
e.+ ı 17a/04
el-veçhe < Ar. yüz, surat
e. 19a/11
em ilaç, devâ, derman
e. 33a/02
emin hemen
e. 43b/05
emír < Ar. bir milletin veya
memleketin başı, bey, başkan
e.+ ler 27b/10, 6b/10
emir < Ar. emir
• **emir kııl-** emir yapmak
22b/07
enbār < Far. **I.** ambar, depo
e. 12a/03
• **enbār kııl-** toplamak
29b/08
encām < Far. son
e. 3a/06
endūh < Far. keder, üzüntü, gam
e. 39a/09, 8b/10
e.+ ni 8b/11
e.+ nij 30a/10
endūh- **nāk** < Far. kederli,
üzüntülü
• **endūh-** **nāk bol-**
kederlenmek,
hüzünlenmek 28b/02
erguvān < Far. çok güzel çiçekler
açan süs ağacı, meyve ve çiçekleri çok
güzel ve kıvıllı olan bir ağaç
a. 50a/04
erk saray, kale, hisar

e.+ dın 37a/03
erlik gençlik, yiğitlik
e.+ im (erligim) 17b/06, 21a/03,
6a/04
ermān < Far. arzu, istek
e. 21b/03, 35a/07
e.+ ımını 38a/05
esbāb - özel bir yemek adı
e.- çilāv 25a/02 → **çilāv** (esbāb
çilāv)
esir - korumak
e.- ip (esirip) 46b/04
esír < Ar. **I.** tutsak, köle. (mec) bir
düşünceye veya bir kimseye körü
körüne bağlı olan kimse
e.+ dın 42b/10
II. birinin etkisinden
kurtulmayacak kadar müptela olan
kimse
e. 39b/10
• **esír kıldur-** esir ettirmek
43a/01
• **esír kııl-** düşamı ele
geçirmek, esir etmek
42a/10, 41b/05
esrār < Ar. sırr'ın çoğul şekli; herkese
açık olmayan, sırlar
e. 43a/04
e.+ lar 40a/06
eşeg eşek
e. 49b/07
e.+ i 27b/09
e.+ ni 27b/10, 28a/04, 28a/08,
28a/6
eşig kapı
e. 13b/03, 50a/07, 7a/09
e.+ ġa 2b/10
e.+ i 18b/04, 23b/02, 27a/01,
33a/09, 3b/04, 48a/04
e.+ ni 33b/03
eşyā < Ar. şey'in çoğul şekli: eşyalar
e.+ sıjlar 36b/09
et et
e. 23b/06
éviluķ evlilik
• **éviluķ bol-** evlenmek
4b/04, 20b/04, 38a/06,
38b/03,
• **éviluķ kııl-** evlenmek
21b/08

evvel ve'lâhîr < Ar. ilk ve son

e.+ niij 4a/02

evvelkî < Ar.+T. ilk, önceki

u. 40b/07

ey seslenme edatı

e. 10a/11, 34b/10, 37b/04

eyle - yapmak, etmek

e.- di ('ayân) 3a/04, (yaruğ)

3b/04, (edâ) 39b/02, (irâde) 31b/09,

(ışılık) 2a/07, (ma'lûm) 31a/09, (revân)

35a/08, 3a/02, (sorağû) 30b/05,

(zihinneşîn) 9a/01,

e.- diler (mübeddel) 13a/06,

(sürûd) 12a/07, (taşavvur) 30a/08,

e.- dim (karîne için) 18b/02

e.- ğay (çırâğân) 22a/04

e.- p éde (işâre) 42b/06

e.- p érdi (peyda) 21a/06

e.- p édiler (resm) 18a/09

e.- r édiler (surûd) 27a/04

e.- r édi (feryâd) 32b/03

e.- r édi (irâde) 16b/02

- **cilve eyle** - nazlanmak, işve yapmak 26b/01

eyvân < Far. köşk, kasır

e. 12b/01, 24a/11, 25a/10

e.+ ıda 11a/06, 19a/02, 19b/01

vücûd-ı e.+ niij 1b/04 → **vücûd**

(vücûd-ı eyvân)

ezelî < Ar. başlangıcı olamayan, daima var olan

- **muşavvir-i ezelî**: tanrı 16b/09

-F-

fakir < Ar. mevhum varlığından

kurtulup Hak'ta fânî olan, derviş

f. 29a/10, 34a/11, 48b/09

f. boldiij 34b/01

f.+ din 11a/10

f.+ dir 46a/10

f.+ niij 20b/03, 47a/02

faẓlsız < Ar.+T. lütuf, ihsan, inayet

f. 9a/04

faẓilet < Ar. Allah'ın kullarına bağıışı olan yiyecek içecek vb. nimet

f.+ lerdin 2b/02

fâriğ < Ar. vazgeçme, terketme

- **fâriğ bol**- vazgeçmek 46b/04, 44a/05

fedâ < Ar. uğruna verme, feda

- **fedâ- ı cân**: kendini feda etme 4b/08, 44a/07

- **fedâ- kıl**- feda etmek 4b/08, 18a/05, 8b/06, 22a/07, 4b/03

fen < Ar. fen bilimleri

f. 23b/02

ferâhem < Far. mevcut, toplanma

- **ferâhem bol**- mevcut olmak, tolanmak 19b/05

feriğ < Ar. ferah, rahat, neşeli, sevinçli,

f. kılmayağ mén 8a/08

ferište < Far. melek

f.+ ler 17a/09, 17a/10

ferş < Ar. döşeme, halı

f. 24b/04, 25a/08, 33a/05,

49a/03

f.+ din 24a/09

f.+ ni 24a/08, 24b/01

f.+ niij 19a/02, 24a/08

feryâd < Far. yüksek sesle ve kuvvetle bağırma, haykırış

- **feryâd eyle**- yüksek sesle bağırma, haykırmak 32b/03

feşâğat < Ar. sanatlı söz söyleme

f. 5b/04

f.+ niij 2a/09

fetîle < Ar. Fetil'in müennes şekli:

fitil, lamba fitili

f.+ lerdin 18b/07

fevr - < Ar. hemen, birden bire olma

- **fevr-ü femider**: eninde sonunda, önünde sonunda 42b/01

fevz < Ar. kurtuluş, necat, selamet, zafer

- **fevz-i 'azîm**: büyük kurtuluş, zafer 46b/08

fikir < Ar. fikir

f. 44b/04

fıkra < Ar. bölüm, parça

f. 5b/01

firâk < Ar. ayrılık, hicran

f.+ ıda 30a/09, 50a/02

f.+ ıdın 21a/01

firengî < Far. Freng-i Frenge mahsus, Frenk usulü, tarzı

- **firengí glās.nı:** İngiliz usulü içki kadehi 17a/04
- **firengí yaş.dırlar:** İngiliz genç çocuk 18b/04
- **firengí ot.niij:** İngiliz usulü havai fişek 27b/02

fırşat < Ar. fırsat
f.+ nı 46b/08, 40b/09

fırūzbaht < Far. talihli, uğurlu
F. 6a/05
F.+ niij 13b/11

fırūzlık < Far.+T. zafer, başarı
f. 6a/04

fulān < Ar. falan, filan
b. 7b/08

-Ġ- -G-

ġālī < Ar. önemli
ġ. 40b/09, 42b/06

ġāliba < Ar. belki
ġ. 17a/04

ġam < Ar. keder
ġ.+ niij 29a/03

ganīm < Ar. düşman
g.+ niij 13a/05

ġanimet < Ar. tesadüfi ve faydalı durum

- **ġālī fırşat.nı ġanimet bil-** önemli fısatı kaçırmamak
ġ. - 40b/09

ġār < Ar. mağra
ġ.+ da 46b/07

ġarık < Ar. suda boğulmuş, su içinde dalmış

- **ġarık bol-** suya batıp kendini öldürmek, suda boğulmak 30a/03, 30a/06

ġark < Ar. suya batma, boğulma
ġ.+ dın 13a/05

- **ġark kıl-** suya batmak 28a/07

ġavāyet < Ar. yanlış
g.+ niij 3b/01

ġavvāş < Ar. dalgıç
ġ.+ lar 29b/06

ġayret < Ar. çaba, gayret
ġ.-i 3a/11

ġazel < Ar. gazel, manzum

ġ.+ ni 27a/04

ġāyīb < Ar. kayıp
ġ. 10b/02

ġāze kadınların yanaklarına pembelik vermek için sürdükleri kırmızı boya, allık
ġ. 2b/04
ġ.+ dın 10b/01

- **ġāze kıl-** boyamak 46b/10

ġeçe gece
g. 21b/04, 24a/01, 25a/03, 25a/09, 29b/03, 31a/05, 31a/06, 31b/04, 40b/03, 42b/10, 43a/09, 43a/11, 45b/02, 48a/06
g.+ de 4b/06
g.+ niij 35b/09, 46a/07, 47b/04

- **ġeçe kıl-** karanlık basmak 14a/03

ġélin gelin
g. 25b/09, 27b/09, 27b/11, 28a/02, 3a/03
g.+ ni 22a/03

- **ġélin bol-** gelin olmak 22a/09

ġéne yeniden, bir daha, öyle de olsa, buna rağmen
g. 2b/05

ġerdān < Far. dönen, döndüren, dolaşan, dolaştıran
çerh-i g.+ da 3a/04 → **çerh** (çerh-i ġerdān)

glās İng. cam
g.+ nı 17a/04

gin kédin > kéyin > ki:n > gin arka
g.- dın 19a/11

- **gin gin** arka arka
g. 35b/05

gir - girmek
g.- di 33b/04, 50a/02
g.- diler 40b/05

giriftār < Far. tutulmuş, esir, yakalanmış
g.+ dır 39b/09

- **giriftār bol-** tutulmak, yakalanmak 30a/10

ġızā < Ar. gıda
ġ.+ lar 36a/04

göz → köz

gü g. 8b/01
 < Far. güya
 g. 2a/03
güdāz < Far. yakın
 g.+ dur 42a/04
güderi < Far. ince makbul deri
 g. 17b/01
gügü etli sebzeli börek
 g. 25a/03
 g.+ ları 25a/06
gül gül
 g. 15a/11, 24b/05, 26b/10,
 37b/05, 44a/06, 39a/08 (gül āfet.ni)
 g.+ din 17b/09
 g.+ im barsén 44a/06
 g.+ im 44a/06
 g.+ ler 4b/08
 g.+ lerni 8b/06
 g.+ ni 2a/03, 22a/07
 g.+ niij 48a/09
gül - → kül-
 g.- sünler 8b/01
gulāl < Hint. boya malzemesi olarak
 kullanılan kırmızı bir toz
 g. 16a/09
gülsiz < Far. +T. gül olmaması, gülsüz
 g. 34b/09
GülzārŞāh k. ad. Māhrū (Nevbahār
 Şāh)'ın müşdidinin adı
 G. 34a/05
gün → kün
 g. 10a/01, 13b/07, 14b/, 14b/05,
 17b/04, 19b/03, 20b/03, 20b/07, 21a/08,
 21a/09, 21b/01, 22a/01, 23b/11, 24a/01,
 24b/08, 25a/03, 25a/09, 27a/06, 28b/01,
 29b/03, 29b/10, 31a/05, 31a/06, 31b/03,
 35a/03, 35a/09, 35a/11, 37a/03, 37a/05,
 38b/08, 39a/02, 39a/09, 40a/05, 41b/03,
 42b/10, 44b/08, 46b/11, 5a/01, 7a/11,
 21b/04, 8b/02, 9a/10, 9b/08, 9b/11
 g.+ din 28b/01, 36a/10
 g.+ i 25b/06
 g.+ ide 28a/02
 g.+ lerde 34b/01, 8a/04
 g.+ leri 34b/03
 g.+ leride 16a/08
 g.+ lerini 14a/03
 g.+ niij 27b/05
ğušezen < Far. suya dalan, dalgıç aynı
 anlamda gute-hor da kullanılır

• **ğušezen bol-** suya
 dalmak 44b/04
güvārā < Far. uygun
güvārā bol- uygun bulmak
 42a/03
güvey < küdegü damat
 g.+ niij 28a/03
güyā < Far. güya
 g. 15a/03, 16a/04, 16a/07,
 18a/02, 18b/10, 19b/03, 24b/02, 32a/11,
 49a/10, 7b/05
-H- -Ğ- -Ħ-
ğabābı < Ar. kabarcık, köpüren
 ğ. 17a/08, 17a/10
ğadd < Ar. sınır
 ğ.+ idin 5b/08
 ğ.+ in 39b/07, 49a/09
ğaddu'z-zevāya < Ar. açısı sınır
 (matematik terimi)
 ğ. 18a/10
ğadīs < Ar. Hz. Muhammed'in sözleri,
 hareketleri ve emirlerini bildiren
 hakikatler
 • **ğadīs- i qudsī:** mânâsı
 Allah tarafından
 vahyedilen, ifâdesi Hz.
 Muhammed'e âit olan
 hadis, Hadīs-i ilâhî de
 denir 3b/09
ğakīkat < Ar. gerçek
 ğ. 15a/07
ğakīkī < Ar. gerçek
 ğ. 18a/02
 ğ.+ ijizdin 34b/06
 muşavvir-i ğ. 15a/03 →
muşavvir (muşavvir-i ğakīkī)
ğakır < Ar. değersiz
 • **ğakır kıl-** önemsememek
 10a/01
ğāl < Ar. durum
 ğ. 21b/06
 ğ.+ i 45b/05
 ğ.+ niij 12a/05
ğak < Ar. tanrı, Allah
 émr-i h. 4a/10 → **émr** (émr-i
 ğak)
ğāmīle < Ar. hamile
 • **ğāmīle bol-** hamile
 olmak 14b/05

ğamd <Ar. Tanrı'ya olan şükran duygularını bildirme

ğ.+ ı 45a/09

- **ğamd-ı beyân:** hamdetme 2a/04

ğamâyil < Ar. (ğamā'il) muska

ğ.+ din 5b/05

- **ğamâyil kıl-** muska yapmak 26b/03

ğamle < Ar. saldırma

- **ğamle kıl-** saldırmak 4a/05

ğarām < Ar. yasak

- **ğarām kıl-** hayrını görmemesini, yaramamasını dilemek, (o şeyi) onun hakkı olarak kabul etmemek 26a/06

ğarekāt < Ar. hareketin çoğulu; davranışlar

ğ. 41b/08

ğareket < Ar. I. davranış

ğ. 21a/06, 43b/03

ğ.+ lerniijler 41b/07

II. töre

ğ.+ ni 28a/05

ğāsıl < Ar. elde etme

- **ğāsıl kıl-** öğrenmek 21a/05

ğasín < Ar. güzel

ğ. érür 17b/05

ğasret < Ar. özlem

ğ. 6b/04

ğavāssız < Ar. duygusuz

- **ğavāssız kıl-** duygusuz yapmak 8b/10

ğavz < Ar. havuz

- **ğavz-ı kevser:** Cennet'te bir havuz 4b/04

ğayāt < Ar. hayat

ğ. 48a/08

ğayrān < Ar. hayran, şaşkın, şaşırıp kalmış kimse, bir kimse veya bir şey karşısında hayranlık duyan

ğ. 35b/06

ğ. barmén 17a/03

- **ğayrān bol-** şaşırmak 30a/07, 6b/11, 29b/03

- **ğayrān kıl-**

takdir almak 28b/09

ğazíz < Ar. aşağı, ova, düzlük, yer. yer ve gezegenlerin güneşlerine en yakın oldukları nokta

ğ.+ niij 8b/03

ğāzır < Ar. I. hazır

ğ. barmén 23a/05

II. mevcut

ğ. 46a/04, 15a/05

- **ğāzır bol-** I. hazır olmak 40b/03, 23b/03, 23b/11, 40b/03. II. mevcut olmak 13b/10

- **ğāzır kıl-** mevcut olmak 8b/09

ğikmet < Ar. bilgelik, hikmet

ğ.+ din 44b/02

ğişşe < Ar. pay

ğ. 17a/02, 26a/09, 6a/02

ğ.+ dın 6a/02

ğükm < Ar. emir, buyruk

ğ.+ din 4b/04

ğ.+ idin 32b/07, 45b/10, 5a/10

ğ.+ isiz 30b/04, 9a/06

h.+ ni 23a/02

- **ğükm kıl-** emretmek 28b/06, 32a/02, 47a/10, 8b/07

ğükmsiz < Ar.+T. emirsiz, buyruksuz

ğ. 7a/04

ğūr < Ar. huri

ğ. 20a/02, 42a/04, 42a/06,

43b/09

ğ.+ ler 17b/08

ğ.+ niij 16b/10, 17b/07, 32b/07

ğüsn < Ar. güzellik

ğ. 18a/06, 43a/03

ğ.+ nı 15b/07

ğ.+ niij 16b/07, 17a/07, 17a/11,

18b/01, 18b/06, 19a/03

naqqāre-i ğ. 17a/09 → **naqqāre** (naqqāre-i ğüsn)

ğuzūr < Ar. hazır bulunma, var olma

ğ.+ ıda 10a/10, 22b/04, 29a/02,

35a/03, 41b/03, 42a/07, 45b/05, 46a/06,

47a/06, 48a/01

ğ.+ iijda 11a/02

ğ.+ iijız 29a/07

- **ġuzūr-i aqdes:**
saygıdeğer bey, zat-ı
şahaneleri, hazret 22a/11
 - **ġuzūr-ı vālā:**
saygıdeğer bey, zat-ı
şahaneleri, hazret 41b/05
- ġaber** < Ar. haber
ġ. 42a/07
ġ.+ i 7b/07
- ġabersiz** < Ar.+T. habersiz, gafil
- **ġabersiz bol-** gafil ve
habersiz olmak 12b/08
- ġadşe engіз** < Ar. ũrküntü
ġ. 29a/05
- ġalāyık** < Ar. esir edilmiş kız,
cariye
ġ.+ nı 10a/03
- ġalk** < Ar. halk
ġ.+ nı 9b/01
şāfi’-i ġ. 4a/11 → **şāfi’** (şāfi’-i
halk)
- ġalvet** < Ar. içinde hiç kimsenin
bulunmadığı تنها ve kapalı yer
ġ. 8b/11
- ġam[ı]** < kamu hep
ġ.+ nı 27a/10
- ġamır** < Ar. hamur
- **ġamır kıl-** hamur
yapmak 17b/05
- ġan** emir, pâdişahların ve Türk
beylerinin isimlerinin sonuna getirilen
unvan
ġ. 48b/03
- ġançer** < Ar. iki yanı keskin bıçak,
hançer
ġ. 43b/06, 49a/07
- ġaraç** < Ar. para, vergi
ġ. 6a/03
- ġarid** < Far. satın alma
- **ġarid-bol:** satın almak
23b/05
 - **ġarid-kıl:** satın almak
48a/08
- ġařagū** < Ar. + Far. hata yapan
ġ.+ nişlar 5b/01
- ġasar** < Ar. zarar, ziyan
ġ.+ dın 13a/06
- ġavla** akrabalık adı, hala (?)
ġ. 45b/07
- ġayāl** < Ar. hayal, düşünçe
ġ.+ de 49a/08
ġ.+ i 2b/10
ġ.+ niş 8b/02
‘ālem-i ġ. 16b/01 → **‘ālem**
(‘ālem-i ġayāl)
- **ġayāl kıl-** düşünmek,
hayal etmek 31b/02,
30b/11, 12a/02
- ġayme** < Ar. çadır
ġ. 38a/10, 39a/01
ġ.+ ni 38a/11
- ġayr** < Ar. I. hayır, iyi
du‘ā-ı ġ.+ nı 9b/03 → **du‘ā**
(du‘ā-ı ġayr)
- ġayr** Urd. < Ar. neyse
ġ. 43b/08, 46b/01
- ġazine** < Ar. kıymetli eşyaların,
malların saklandığı yer
ġ.+ niş 27a/01
- ġařır** < Ar. zihin, hafıza
ġ.+ ım 39b/10
ġ.+ niş 38b/01
- ġařiyet** < Ar. özellik
ġ. 40a/07
- ġā^vce Bergüzin ġā^vce İlyās Armanı k.**
ad. Efsanenin kadın kahramanı Hüb-
çehre’nin babasının adı
ġ. 13b/10, 37b/07
- Nevāb Kāmaruddīn ġan ġā^vce Emīr**
ġan ibn-i ġā^vce Pādişāh ġan ibn-i
ġā^vce Maġmūd ġan ibn-i ġā^vce
Nařrūddīn-ġan Semerķandī k. ad
Efsāne-i Türkī adlı eserin yazarı Hoca
Emīr’in silsilesi
ġ. 5a/02, 5a/03
- ġā^vce** < Far. dīnī hizmetlerde görevli
kimse, birine bir hususta öğreticilik
yapan kimse
ġ. 6b/11, 7a/07
ġ.+ dın 7a/10
- ġāvh** < Far. ister ... ister
ġ. 45b/06, 45b/07
- ġızır** *k. ad.* < Ar. abıhayat içtiğı için
ölümsüzlüğe erdiğine, bereketi temsil
ettiğıine ve kul sıkıştığında imdādına
yetiştiiğine inanılan, bir görüşe göre
peygamber, bir görüşe göre velī olan zat
ġ. 10a/04, 9a/11

h dmet < Ar. I. iş, hizmet,
vezife bir kimsenin yapmakla sorumlu
tutulduğu iş, kendisine verilen g rev
 . + i 38b/10
II. huzur,  n
 . + ide 47b/05

    b < Ar. I.  nvan
 . + d n 7a/01
• **    b k l-** hitap etmek
32b/06

     < Far. I. g zel
a. 13b/01
II. zevk veren, hoş
h. 20a/05

       d < Far. hoşa giden, beğenilen
 . 32a/11

   b-   re – k. ad. < Far. Satuk  /H ce
Berg zin H ce  lyas Ermeni'nin kızı
M hr 'nun sevgilisi
 . 37b/07, 38a/07, 41b/10,
44a/09, 45a/10, 46a/02, 46a/06, 46a/09,
46b/07, 48b/05, 49a/04, 49b/02
 . + ni 42b/05, 44a/05, 44b/03,
45b/11, 46a/08, 48b/07, 49b/11, 50a/08
 . + niij 42b/09, 43a/01, 46b/08

  ceste A ter k. ad. < Far.
Efsanedeki kahramanlardan biri
 . 35a/01, 39b/05, 40a/03,
40b/01, 40b/03, 40b/06, 41a/11, 42b/07,
42b/08, 43a/05, 43b/02, 43b/05, 43b/09,
44b/11, 46b/06
 . + ni 43b/08, 44b/05
 . + niij 44b/03

  da kutay ~  uday > h day > h da
Tanrı
 . 15b/06

       n < Ar.  zellikle
 . 45b/03

  şk < Far. kuru
 . 17b/01

hav   < Ar. havai fişek
h. 27b/01

h def < Ar. nişan alınan yer
h. + k n e 20b/06

hel k < Ar.  lme
• **hel k bol-**  lmek 21b/05

hem hem
h. 4b/02

h me hep
h. 3a/05, 27a/05, 27a/09

her < Far. her
h. 10b/03, 11a/04, 11b/07,
11b/11, 12b/06, 13a/09, 13b/02, 14a/05,
15a/01, 15a/11, 16a/01, 17b/10, 18b/02,
1b/04, 20a/03, 20a/07, 20b/02, 20b/11,
21a/08, 21b/01, 21b/04, 21b/05, 22a/06,
22b/01, 23a/03, 23a/10, 23b/02, 23b/11,
24a/01, 24a/08, 24b/05, 24b/08, 25a/03,
25a/09, 25a/10, 25b/02, 26a/01, 26a/05,
27a/03, 27a/06, 27a/08, 27b/08, 28a/01,
29a/11, 2b/10, 30b/02, 32a/02, 32b/06,
33a/02, 33a/10, 35b/05, 36a/08, 36b/01,
36b/02, 36b/03, 37a/03, 38b/01, 38b/07,
39a/09, 39b/07, 3b/06, 3b/10, 45a/08,
45b/02, 45b/04, 47b/08, 48a/06, 48b/06,
49a/04, 50a/05, 50a/10, 5a/01, 6a/05,
6a/07, 9a/05, 9a/07, 9a/10

• **her    ** her
zaman, her an, daima
h. 10b/03, 11a/04, 12b/06,
14a/05, 16b/01, 17b/10, 20b/02, 20b/11,
21b/04, 21b/05, 26a/05, 27b/08, 33a/10,
35b/05, 36b/03, 39b/07, 48b/06, 49a/04,
50a/05, 50a/10, 6a/05

• **her dem** her zaman, her
an, daima 27a/03, 4a/05

• **her g  ** her
vakit, daima 20a/07

• **her g n** her g n
21a/08, 21b/01, 23b/11,
24a/01, 24b/08, 25a/03,
25a/09, 27a/06, 37a/03,
39a/09, 9a/10, 9b/11

• **her kim** hangi, kimse
ki 15a/01, 2b/10, 3b/06,
5a/01

• **her kişi** her kes
23b/02, 24b/05

• **her ne** hangi, hangi (şey
ki) 18b/02, 22b/01

• **her n  kim** hangi, hangi
(şey ki) 1b/04, 21b/01,
36a/08, 36b/01, 38b/07,
3b/10, 45a/08, 6a/07,
9a/07

• **her n  e her ne kadar**
23a/03, 32a/02

• **her n  e kim**
29a/11, 36b/02

- **her rûz** her gün
27a/08
 - **her sâre** her kes 16a/01
- hergîz** < Far. asla
h. 48a/05
- hayvara** < Far. işsiz güçsüz ve kararsız biçimde dolaşan
h. 26b/02
h.+ lar 25b/07
- hidâyet** < Ar. doğru yol, hak yolu
h.+ niij 3b/01
- Hindî** Hintçe
lafz-ı H. érür 19b/09 → **lafz**
(lafz-ı Hindî)
- Hindû** Hindu dininden olan kimse
H. 17b/02, 26b/02
- **Hindû fakir:** Hint fakiri
46b/10
- Hindustân** < Ar.+Far. y. *ad.* Hindistan
H.+ niij 28a/01
- hevl** < Ar. dehşet, korku, ürkme
- **hevl kıl-** korkmak
29a/03
- Holi** < Snk *f. ad.* Hindular'ın iki önemli festivallerinden biri. Bahar festivali de denilir
H.+ niij 16a/08
- Hümâyûn Şâh** *k. ad.* Hindistan'da Babür Devletini kuran Babür'ün büyük oğludur (1508-1526)
H.+ tur 36b/10
- hüner** < Far. marifet
h.+ niij 21a/10
- İ-**
- ılan** yılan
1. 45a/02
1.+ nı 26b/03
- ıldırım** yıldırım
1. 13a/02
1.+ lar 10a/02
- ımrak** < amrak < E. T. sevilen
1.+ ım 39b/08
1.+ niij 5a/10
- issısız** sahipsiz
1. 39b/04
- **issısız bol-** sahipsiz olmak 40a/01

- ışıklık** parlak, ışıklı
1.+ dın 15b/04
- ışılık** parlaklık
- **ışılık eyle-** ışıklandırmak
2a/07
- ışgır** yer adı
1. **ıniij** 50a/06
- ıslağ** < Ar. iyi duruma koyma, düzeltme
1. 5b/01
- ışılâ** < Ar. haberdar olma, bilgi, öğrenme
1. 3a/10, 7a/08
- İ-**
- 'ibâret** < Ar. cümle, söz
'i. 19a/07
- ibn -** < Ar. oğul
i.- i 5a/02, 5a/03
- icâzet** < Ar. izin, müsaade
i.+ imsiz 36a/06
- iç** dahil, içinde
i.+ inde 10b/08, 11b/07, 12b/11, 13b/06, 19a/06, 24a/11, 25a/10, 27b/08, 28a/07, 28b/11, 29a/07, 2a/05, 2a/10, 30a/05, 30b/02, 31b/01, 32b/05, 33a/04, 33b/03, 34a/10, 36a/05, 36a/09, 36b/11, 38a/10, 38b/04, 39a/01, 39b/10, 40b/05, 44b/04, 44b/07, 44b/09, 45a/06, 4a/01, 50a/01, 5a/01, 5b/01, 7b/07, 9b/07, 5b/06, 44b/08, 45a/07
i.+ ide 14b/10
i.+ ige 12b/07
- iç -** içmek
i. 49a/01
i.- di 31a/07, 31b/08
i.- diler 45a/09
i.- gay sén 46b/06
i.- ip 11a/03, 12b/09, 49a/09, 48a/07
i.- mey sén 21a/11
i. +mağ 21a/02
- içre** içinde
i. 10a/06, 10b/05, 10b/10, 11b/03, 12b/01, 13a/02, 13b/02, 19a/07, 20a/11, 23b/02, 24a/08, 24b/02, 25a/05, 26b/01, 27b/03, 29a/05, 2a/06, 31a/03, 31a/06, 33a/05, 33a/07, 39a/08, 40a/03, 41a/06, 41b/05, 42b/11, 43a/08, 43b/04, 43b/10, 44a/04, 45b/03, 45b/10, 46a/08,

46b/04, 48a/04, 49a/11, 50a/09, 50a/11,
5b/05, 8b/11, 9b/06, 15a/09

i.+ ni 41a/07

içün için

i. 4a/11, 18b/02, 11b/09,

15b/09, 17a/11, 17b/05, 17b/08, 18b/08,
19b/10, 21b/01, 23b/05, 27b/11, 2a/02,
2a/03, 31a/11, 31b/04, 32a/02, 32a/03,
34b/02, 34b/03, 36a/04, 37a/04, 38b/10,
38b/11, 39b/01, 40a/01, 40b/06, 40b/08,
42a/10, 42b/06, 43b/06, 44b/07, 47b/10,
48a/03, 48b/07, 50a/04, 5a/06, 8a/05,
9a/03, 9a/05, 9a/06, 20a/01, 44b/08,
45a/07

içür - içirmek

i. 49a/01

i.- ür édi 49a/04

idiş kapkacak, bardak, çanak

i. 19b/06, 7b/04

i.+ ler 25a/0 5, 38b/11

iğāša < Ar. çevirme, kuşatma,
çevreleme

- **iğāša kıl**- ihata etmek,
çevrelemek 35b/07

igin omuz; (Mec.) vücut, kol

i. 31a/03

igirme yirmi sayısı

i. 12b/02, 24a/06, 24b/06,

25b/08, 35a/08

igit yigit, genç

i. 12a/10, 33b/05

i.+ ler 13a/06, 26a/06

i.+ ni 16a/09

i.+ niij 16a/06

iĥtiyār < Ar. kendi isteğiyle hareket
etme, karar verme özgürlüğü, erk

i.+ ımda 38b/05

- **iĥtiyār kıl**- kabul etmek
47b/10, 15b/05

il I. kul

i.+ barmén 22b/01

II. halk

i.+ lerni 6a/03

III. şehir

i.+ idin 50a/06

i.+ ler 9b/05

ildam ildam hızlı hızlı

i. 50a/05

ildamrak çabucak

i. 41a/07

i.+ rak 10a/08, 16b/02, 23a/07,
29b/02, 36b/01, 40a/02, 44a/03, 46b/04

ilgerak çok önce

i. 24a/06

ilgeri önce, ileri

i. 21a/10, 22b/08, 24b/06,

25a/04, 27a/02, 27a/04, 29a/04, 29a/12,
43b/02, 45a/10, 45a/11, 48b/03, 6a/10,
6b/11, 7b/01

i.+ ye 14a/06

i.+ yim 33b/11

- **ilgeri ilgeri** ileri ileri

i. 35b/04

illā < Ar. muhakkak, mutlaka

i. 21b/02, 21b/09, 29a/06,

36a/07, 40b/10, 41b/04, 46b/05, 8a/08

‘ilm < Ar. bilim

‘i. 1b/06

‘i.+ lerde 7a/01

īmān < Ar. Allah’a inanma, dinî inanç

ī. 13a/11, 13b/02, 4b/09

ī.+ larnı 13a/06

ī.+ niij 3b/03

imānsız < Ar.+T. inancı olmayan
kimse

- **imānsız bol**- imansız
olmak 13a/08

‘imāret < Ar. bina

‘i. 1b/05, 8a/03

‘i.+ ler 33b/02

imtiğān < Ar. sınav

- **imtiğān kıl**- sınav
yapmak 48b/05

insiyaij ?

i.+ niij 6a/05

ín < Far. bu, şu,

í. 20a/03, 13b/03, 29a/01

inci < Çin. inci

i.+ ge 25b/04

incü → inci

i. 3a/03

i.+ din 1b/02, 3a/07

i.+ ler 16b/05

i.+ leri 5b/04

i.+ ni 5b/04

inçü → inci

i. 44b/04

in‘ām < Ar. ödöl

i. 28a/04, 3a/02, 27b/11, 28a/01,
28a/03

‘ināyet < Ar. lütuf, ihsan ‘i. 10a/02 ‘i.+ idir 9a/05 ‘i.+ din 14b/03, 40a/02 ‘i.+ niij 34b/06	• ‘ināyet bol- başışlamak 25b/10		
inçük yiyecek, azık i.+ ler 11b/06			
ini küçük i.+ leriniij 24a/03			
iniş küçük bahçe, üzüm bağı, bağ i. 33a/07			
inşâf < Ar. adalet i.+ niij 32a/07			
inşâfsız < Ar.+T. merhametsiz i.+ niij 47a/06			
insân < Ar. insanoğlu i.+ nı 2b/09 i.+ niij 15a/04			
intihâb < Ar. seçme, seçilme • intihâb kıl- seçmek 32a/01			
ip ip i. 31a/08 i.+ ni 15a/10 i.+ nı 30a/11			
irāde < Ar. karar istek • irāde eyle- I. istemek 31b/09, 16b/02. II. karar vermek, istemek 47b/03, 30a/06, 42a/11			
irāge < Ar. ferahlandırma • irāge kıl- ferahlandırmak 12a/10			
irem < Far. cennet. Efsânelere göre Ad kavminden Şeddad tarafından yapılmış dünya cennetinin adı olup Tük Edebiyatında “irem bağı” “dünya cenneti, cennet kadar güzel ve bayındır yer’ şeklinde kullanılır. bâğ-ı i. 13a/10 → bâğ (bâğ-ı irem) ‘ irfân < Ar. bilme, (tsv) ilahi bir feyiz olarak kainatın sıralarını bilme kıdreti ‘i. 2b/04			
irşād < Ar. emir, buyruk i.+ iijız érür 22b/01			
	• irşād kıl- doğru yol göstermek, bilgilendirmek 34b/07		
is akıl i.+ ni 26a/08, 26b/07, 26b/09			
islik akıllık • islik bol- kendine gelmek 39b/05			
ışık → islik • ışık bolmak: kendine gelmek 37b/04			
issiz akılsız • issiz bol- akılsız olmak 37b/03, 49a/09 • issiz kıl- → issiz kıl- 43b/01			
isisiz → issiz • isisiz kıl- akılsız yapmak 40b/05			
iste - istemek i.- diler 20b/04 i.- pdir 31a/01 i.- pdür 23a/05 i.- r édi 33a/10 i.- r mén 35a/04 i.- seij 23a/02, 29a/02 i.+ güçidir 2a/03, 40a/04 i.+ güçiler 15a/11 i.+ güçiler 29a/12 i.- mekni 6b/05 • istegüçi bol- isteyici olmak 13b/08			
iş iş i. 31a/09, 44a/11, 44b/01, 47b/10 i.+ de 44b/09 i.+ i 40b/02, 8b/06 i.+ ide 2b/09 i.+ ler 9b/03, 7a/04			
işārāt < Ar. işaretin çoğulu; işaretler i. 50a/09			
işāre < Ar. gösterme, alamet, iz • işāre eyle- göstermek 42b/06 • işāre kıl- işaretlemek 26b/06			
‘işret < Ar. içki ‘i. 27a/07			
‘işretkede < Ar+Far. meyhaneye, içki içilecek yer, işretgâh			

‘i. 27a/05
išten içlik, iç giyimi
 i. 12b/05, 19b/10, 19b/11,
 26b/08
iştıyāk < Ar. özlem
 i.+ ı 34a/06
 i.+ lar 45a/11
itā‘at < Ar. söz dinleme, emre uyma
 i. 38b/04
 i.+ niij 22b/02
itgin sahip
 • **itgin bol-** sahip olmak
 23b/03
i‘timād < Ar. güven
 sū-ı i. 2b/10 → **sū** (sū-ı
 i‘timād)
ittifākan < Ar. rastgele
 i. 13b/07
itüg müjde, güzel haber
 i. 28a/07
‘ivaz < Ar. karşılık
 ‘i.+ ıda 4a/06
izan ihsan, lutuf
 i. 14b/03
izi idi > izi Tanrı
 i. 21b/01, 3a/07, 4a/06, 6b/04,
 8a/05
 i.+ ni 10a/02, 45a/09, 31b/08
 i.+ niij 32b/11, 9a/05, 2a/05
-K- -K-
qab uzaklık, mesafe
 q. 3b/05
qabağat < Ar. suç, kusur
 q.+ dır 17a/02
qabā < Ar. cübbe
 q. 25b/03
qabl < Ar. önce
 q. 38b/02
qable’l aman’l-hāl kabl: önce, evvel,
 aman: kendini güvende hissetme,
 emniyette olma
 q. 4b/11
kabūd < Far. sersem, şaşkın, alık
 k. 25b/09
qabūl < Ar. razı olma, muvafakat etme
 q. 22b/10
 • **qabūl qıl-** kabul etmek
 35b/01, 36a/08, 22b/02,
 50a/04, 23a/02, 41a/09

qadar < Ar. dek
 q. 19b/03
qadeğ < Ar. içki içmekte kullanılan
 bardak, piyale, cam
 q. 50a/11
qaç - kaçmak
 q.- diijız 43a/07, 43b/05
 q.- dılar 41a/11, 41b/04
 q.- ıp édi 37b/09
 q.- ıp 42a/09, 46a/07, 46a/11
 q. up 42b/09
 q.- madı 42a/01
 q.- ur édi 42a/05
 q. - maq 2b/08
 q. - maqdın 42a/02
qaçtur - kaçırtmak
 q.- up keltürüpsén 47a/09
qaçuq kaçan
 q. 42b/11
qāi‘de < Ar. kural, usul
 q. 49a/11
qaqçı çalgıcı, müzik aleti çalan kimse
 q.+ lar 23b/01
qal - kalmak
 q.- ar édiler 14b/10
 q.- ar édi 3b/03
 q.- ar 39b/10
 q.- dı 24a/02, 30b/04
 q.- dılar 20b/03, 28b/11
 q.- dım 46b/02
 q.- ıp 21a/04, 21b/09, 30b/07,
 38a/01
 q.- sam 38a/10
 q.- saniijız 36a/06
 q.- sun 33b/11
 q.- up 42b/10
 q.- ur édi 33a/10
 q.+ güçilere 8b/02
 q. - maq 17b/05, 31a/09, 31b/03,
 37b/11, 39a/11
 q.- maqıijızğa 36a/03
 q.- maqım 29a/05
qala önce
 q. 18a/08
qalem < Ar. kalem
 q.+ i 15a/03
 kudret-i q. 2b/01 → **qudret**
 (qudret-i qalem)
qalem-dān < Ar.+Far. kalemlilik,
 kalem konan kutu, kalem mahfazası.

kan kı.+ i 49b/02
 kan
 kı. 2a/02, 36b/05, 6b/05
 kı.+ dın 15b/10
 kı.+ ı 32a/07, 39a/10
 kı.+ ıdın 42a/11
 kı.+ la 43a/10
Ƙanda y. ad. yer adı (?)
 kı. 38a/08
Ƙanı hanı, nerede
 kı.+ ları 30a/01
Ƙanlıĝ kanlı
 kı. 16a/08, 7b/04
 • **Ƙanlıĝ ƙıl-** kanamak
 30a/05
Ƙap I. yemek torbası, sepet, sandık
 kı. 23b/04, 23b/06, 23b/08,
 23b/09, 24a/03, 24a/07, 26a/03,
 27b/04, 6a/02, 23b/08
 II. omuzların üstünden inerek
 vücuda saran veya uzun kolsuz üsttük
 kı. 25b/05, 25b/03
Ƙapu kapı
 kı.+ niij 27a/11
Ƙara siyah
 kı. 13a/04, 15b/01, 30b/09,
 37a/07, 38b/08, 39a/07, 39b/10, 3a/01,
 4b/06
 • **Ƙara bol-** kararmak,
 kara olmak 15b/04,
 17b/07
 • **Ƙara ƙıl-** I. yazmak
 5a/10, 17b/10.
 II. karalamak 49b/07
 • **kara ol-** kara olmak
 3b/07
Ƙara bitig amel defteri
 kı.+ leri 19b/05
Ƙaraçı haydut
 kı. 13b/11
 kı.+ niij 10a/03
Ƙaraĝ göz
 kı. 20a/02
Ƙaralahi beyaz, sarı, mor gibi karışık
 renkli bir çiçek
 k. 12b/11
Ƙaralık kara olma durumu, kara
 leke
 kı.+ ı 13a/02, 16b/03
Ƙaraŋu karanlık

kı. 3b/02, 4a/09, 7a/03, 7b/07,
 19a/01, 27b/08, 28a/09, 44a/01
 kı.+ dur 22a/03
Ƙaraijü → Ƙaraŋu
 kı. 27b/08
 • **Ƙaraŋu ƙıl-** karartmak
 15a/08
Ƙaraŋulık karanlık
 kı. 35b/07, 42b/11, 48a/04
 kı.+ ıda 23a/08, 46a/07
 kı.+ larını 2b/03, 8a/10
Ƙaranlık karanlık
 kı. 4a/11
Ƙarar < Ar. I. karar
 kı.+ ımın 8a/07
 II. kara
 kı. 30b/06
 • **Ƙarar ƙıl-** karar vermek
 17b/07, 37a/05, 18b/09
Ƙararak çok kara
 kı. 32b/07
 kı. édi 32b/09
Ƙardaş kardeş
 kı. 43b/04
Ƙarâbet < Ar. akarabalık
 • **Ƙarâbet ƙıl-**
 akaraba olmak 22b/03,
 23a/04
Ƙarârsız < Ar.+T. kararsız
 kı. 2a/03
Ƙarçıka doğan kuşu
 kı.+ lar 5b/11
 kı.+ niij 17b/11, 18b/09
Ƙarĝa - beddua etmek, ilenmek,
 kargışlamak
 kı.- dı 43a/06
Ƙarĝu Ƙarĝa
 kı.+ lar 5b/11
Ƙarı karı, yaşlı
 kı.+ dın érür 17a/03
Ƙarılık yaşlılık
 kı. 34b/02
Ƙarın karın, mide
 kı. 15a/02, 18a/02, 30b/02,
 47b/10
 kı.+ ı 49b/03, 4a/07
 kı.+ nı 49a/07
 kı.+ niij 18a/01
 kı.+ güçe 13a/07
Ƙarındaş → kardaş

. + ı 4b/02
 . + ım 34b/10, 43a/07
arındaşlık kardeşlik
 . 22a/09
aríne < Ar. işaret, ipucu
 . 18b/02
aríř - bir araya gelmek
 .- dılar 21a/01
arrı → arı
 . 10a/04, 28a/10
 . + nıj 28a/09
arrılık → arılık
 . + nı 6a/11
aş kaç
 . + lar 15b/09, 20a/07
aşd < Ar. niyet
 • **aşd ıl-** kötü amala
 gelmek 43a/10
aşide < Ar. kaside
 . 5a/05
aşr < Ar. köşk, küçük saray, kasır
 . + ıda 19a/03, 21a/01
aşre < Ar. damla
 . 1b/05
at‘ < Ar. kesmek
 k. 32a/05
 • **at‘- ı rāh ıl-**
 ilerlemek, yol almak
 46b/11
atır hayvan adı, katır
 . + lar 5b/10
aví < Ar. güçlü
 • **aví ıl-** güçlenmek
 31a/04
avm < Ar. millet
 . 11a/04
avurma yemek adı, kavurma
 . 25a/01
ayd < Ar. kelepe, ayaa vurulan
 zincir, ba
 • **ayd bol-** tutuklanmak,
 kelepelenmek 42a/06
ayda nerede
 . + dın 34a/03
ayur kayı
 . 36b/06
ayı hangi
 . 34a/04
amış kamış ormanı
 . + lar 50a/01

azā < Ar. I. Tanrının emir
 . + nıj 45b/09
 II. ölüm, can ve mal kaybı
 k. 27a/08
azu topraa akılan, ucu sivritilmiş
 odun, aa
 . 30b/08, 31a/08
ābín nikāhta güvey tarafından gelince
 verilmesi taahhüt edilen para, aırlık,
 mehr-i muaccel
 k. 5a/01
ādir < Ar. yapabilme gücüne malik
 olan (kimse)
 . 34a/09, 43a/03
 . mén 29a/06
āffe < Ar. bütün, cümle
 k. 11b/09
āfí < Ar. yeterli,
 • **āfí bolma-** yeterli
 olmamak 12a/01
āfile < Ar. kafile
 . + lerni 36a/10
 . + nıj 31b/03, 35b/10
āfir < Ar. Allah’a ve peygambere
 inanmayan
 k. + ler 4a/05
ākül < Far. kākul < Mo. alına düşen
 kısa sa demeti, perem
 k. 19b/02
 k. + nıj 26a/10
 • **ākül-i kāmil:** bütün
 salar 19b/04
āmil < Ar. bütün
 kākül-ı k. 19b/04
ānūn < Ar. dikdörtgen biçiminde, bir
 köşesi kesik, yassı bir sandık üzerine
 gerilmiş tellerden oluşan, tırnak adı
 verilen algı alınan ince saz algısı
 . + nıj 12a/07
e → ki
 k. 3a/08
edersiz < Ar.+T. kötü talihi olan
 uğursuz
 . 11a/05
 • **edersiz ıl-** uğursuz
 yapmak 11b/03
e ge
 k. 44b/09
e- gemek
 k. + güne 39b/03

keijeş danışma, iştişare
k. 23a/09, 42b/08, 44a/01
k.+ ni 40b/01

kelām < Ar. söz
k.+ nı 5a/06

kelle < Far. kelle
k. 25a/03

kem < Far. az
k.+ di 13a/11

kemāl < Ar. eksiksizlik
k. 17b/08
k.+ nij 2b/04

kemḥa < Far. bir cins ipek kumaş
k.+ dın 25b/04

kemḥayī < Far. gemisiz kemha ipten
yapılmış bir şey
k. 19b/11

kenār < Far. kıyı, sahil
k. 38b/08, 39a/08, 46b/10
k.+ i 29b/01, 38a/10

kent < Sogd. şehir
k.+ lerde 44b/11

kerāmāt < Ar. *keramet*in çoğul eki -
āt almış şekli: bir ermişin, Allah'ın
kendisine yakın kullarına lutfettiği
olağanüstü şeyler yapma gücü ile ortaya
koyduğu, akıl sınırlarını aşan tabiat üstü
iş
k.+ nij 14a/04

kerem < Ar. iyilik, lütuf
k.+ dın 5b/03

kes - < Far. kişi
k.- in 47b/04

keşik < Moğ. nöbet
k. 38b/09

keşikçi nöbetçi
k.+ ler 40a/09, 49b/05, 38a/11
k.+ lerni 40b/04, 43b/01

kéçe → géçe
k. 19b/03, 27a/06, 39a/09,
40a/08, 45b/10, 48a/10
k.+ de 13a/02

kél - gelmek
k.- ğın 38a/06
k.- di 29a/04, 36a/09, 43b/02
k.- diler 29a/02, 31b/05, 45a/08,
47a/07, 48b/03, 49a/04, 7a/02
k.- diij 37b/06
k.- ğa 6b/01
k.- geyler 46a/08

k.- ip édiijiz 40b/08
k.- ip sén 34a/03
k.- ip 43a/05
k.- ipdir 46a/03
k.- mağı 44b/10
k.- sün 49b/01
k.- ür édi 45b/06
k.- ürlər 35b/10
k.- ürmep 2b/08
k. + mağ 45b/03, 5b/02, 45b/03
k.+ mağıjdın 34a/09

kéltür - getirmek
k.- di 10a/10, 34a/07, 38a/03
k.- diler 20b/09, 37a/10, 41b/03,
47b/03, 47b/05
k.- ğay biz 46b/03
k.- ğay mén 11a/02
k.- ğay sén 10b/09
k.- iijiz 28b/08, 37a/09, 47b/01
k.- sünler 40b/01, 44b/09
k.- rüp mén 19b/10
k.- üp biz 41b/05
k.- üp édi 46a/11
k.- üp 14a/11, 36a/11, 40a/02,
6b/03
k.- üpsén 47a/09
k.- ür édiler 25a/04

kéme gemi
k. 10b/08, 14a/02, 30b/06
k.+ ler 23a/08, 28b/06, 28b/10,
29b/10, 37b/10
k.+ lerde 30a/03
k.+ miz 28a/11

kémeçi gemici
k.+ ler 37a/09

kémesiz gemisiz
k. 6b/08

kés - kesmek
k.- ğay mén 49b/07
k.- ğaylar 41a/01
k.- ip 28b/08
k.- ür édi 50a/05

ket - gitmek
k.- ib 20b/04, 7a/09, 7b/01
k.- ip 14a/06, 14b/042, 22b/04

két - → ket-
k.- ğin 33b/10
k.- ip édiler 31b/04
k.- ip 21a/10, 29b/07, 30b/01,
35a/05, 45b/11

- k.- ip édiler 31b/04
k.- ip édi 13b/09
k.- ipdirler 31a/11
k.- mağaylar 48a/04
k.- ti 46a/11
k.- tiler 27b/08, 42a/09
k. + mağ 28b/01, 34a/01, 45b/03
k.+ mağı 29a/09
k.+ mağning 35a/06
- **kétip kétip:** gide gide, giderek 45a/04
- kétür** - getirmek
k.- édi 29b/02, 32a/05
k.- édi mén 35b/04
k.- ğa 42b/07
g.- ğay mén 9b/08
k.- ğaylar 46a/09
k.- séijiz 48a/01
k.- üp 47a/11
- kevser** < Ar. cennette bir nehir veya havuz
ğavž-ı k.+ ni 4b/04 → **ğavž**
(ğavž-ı kevser)
- keyfiyet** < Ar. veziyet
k. 19b/10
k.+ i 33a/07
- keyik** geyik
k. 13b/01
k.+ ler 13a/03
- kéz** - gezmek
k.- ğa 10b/09
- ki** < Far. (e.) ki bağlama edatı
k. 1b/04, 20a/08, 3a/01, 4b/09
- kibi** gibi
k. 12b/10, 14a/03, 14b/06,
19b/09, 2a/02, 32a/05, 32a/09, 3b/03,
7b/04, 8a/09
k. kıllur édi 41b/07
k.+ niij 47a/03
- kible** < Ar. Kabe'nin bulunduğu yön
 - **kible-i sühan:** sözün en önemli noktası 3a/02
- kiçik** küçük
k. 17a/06, 22b/01, 48b/11
- kiçiklik** küçüklük
k. 21a/04, 34b/01
- kıçkırm** kargaşa, kıçgır
k. 16a/11, 46a/02
k.+ ı (kıçkırmı) 27b/05
- kığlıg** gönül kırma
- **kığlıg bol-** gönül kırmak, gönül kırıcı davranılmak 21a/02
- kık** göz bebeği
k. 48a/a05
- kıl** - I. kılmak, yapmak, etmek
k. (muā'f) 43b/07, (taşavvur) 4a/04, (üzre fedā-ı cān) 4b/08 (emir)
k.- ap édiler (tağsım) 25b/06
k.- ap édi (hayāl) 31b/02, (muğarrar) 37a/02, (muvaḥḥat) 6a/04
k.- ap (cilve) 8a/10, (qavı k) 31a/04, (naşab) 38b/09, (nāle) 50a/02, (tereğğum) 30a/11, (yād) 28b/06
k.- apdur (qarar) 17b/07
k.- apsız (ihtiyār) 47b/10
k.- ar édiler (kıızıl) 15b/10
k.- dı (qararsız) 2a/03, (köz) 3a/01, (ğamle) 4a/05, (beyān) 22b/09, (cihān) 4a/08, (cilve) 13b/01, (tağkık dağı) 42a/06, (daḥil) 39a/02, (erguvān dēg) 50a/05, ('arž) 22a/11, (āsān) 45a/04, (çücüg) 8a/11, (edā) 31b/08, (ğaqır) 10a/01, (ğükm) 28b/06, 32a/02, 47a/10, (hayāl) 30b/11, (iğāşa) 35b/08, (imtiğān) 48b/05, (irāde) 30a/06, (ma'rūž) 7b/02, (maḥlūq) 1b/02, (mesrūr) 34a/08, (muā'yene) 31a/08, (münqasim) 46a/01, (munaqqaş) 49b/08, (muraḥḥaš) 23a/10, (muşāhede) 32a/08, (naqş) 16b/10, (razi) 40b/02, (şādāb) 3b/02, (selām) 33b/04, (sermest) 13b/04, (sinuq) 30a/01, (şulū') 11b/02, (tirig) 30b/07, (uşaq) 37b/10, (uyğaq) 41a/03, (vāsıša) 7b/01, (yüz.ığa nažar) 20a/03, (žāhir) 22b/05, (zāyil) 2a/10,
k.- dılar (arğuştek) 12a/04, (berpā) 27b/05, (beyān) 47a/01, (deryāft) 50a/10, (ğāze) 46b/10, ('arži) 41b/04, ('ubūr) 40b/04, 41b/01, 43b/08, (āvizān) 30b/01, (irāde) 47b/03, (issiz) 43b/01, (qabūl) 35b/01, (kıyu) 43a/09, (qorquş) 49b/10, (mesken) 45a/07, (mevzūn) 11b/10, (müracaa't) 28b/05, (şarf) 24a/04, (şay) 45a/03, (yaşıl) 11b/05
k.- urmaydılar (irāge) 12a/10
k.- ursén (irāde) 42a/11
k.- diij (kötergüçi) 33b/08

2a/02, (bat) 18a/01, (tārāc) 32b/02,
 (zāyil) 8a/10
 19a/11, (embār) 29b/08, (šaleb) 28a/04,
 (yaruğ) 9a/10
 42a/11, (qarābet) 23a/04
kıldeş - ortaya koymak
 7a/10
kıldeşur - ortaya koydurmak
 4a/05
kıldur - yaptırmak , kılma işini
 yaptırmak
kılıç kılıç
 20a/07, 2a/02, 8a15b/09
 4a/02
 4a/04
 4a/01
kılık I. zaman
 6a/01, 21b/02, 11b/06
 12a/01
 II. türlü
 30b/02
kilo < Fr. kilo
 16b/07
kim I. Türkçe soru edatı; kim
 4a/10, 6b/02, 34a/04, 29b/09
 II. kim, kimiler, bazıları
 25a/05, 37b/03, 39b/05
 III. hangi
 34a/03
 IV. (e.) Farsça bağlama edatı
 “ki”nin yerine kullanılan edat
 3a/11, 3b/01, 3b/02, 3b/06,
 3b/09, 3b/10, 4a/01, 4a/04,
 4b/05, 4b/03, 4b/07, 5a/01,
 5a/03, 5a/07, 5a/09, 5a/11,
 5b/06, 6a/01, 6a/05, 6a/07,
 6a/08, 6a/10, 6b/01, 6b/07,
 6b/09, 6b/11, 7a/02, 7a/05,
 7a/07, 7a/08, 7b/02, 7b/08,
 7b/09, 8a/01, 8a/09, 8b/01,
 8b/02, 8b/05, 8b/10, 8b/11,

9a/02, 9a/06, 9a/07, 9a/08,
 9a/10, 9b/03, 9b/06, 9b/09,
 10a/04, 10a/11, 10b/02, 10b/03,
 10b/06, 10b/10, 11a/01, 11a/04,
 11a/05, 11a/07, 11a/09, 11b/01,
 11b/02, 11b/06, 11b/10, 12a/02,
 12a/07, 12a/08, 12b/01, 12b/07,
 12b/08, 13a/07, 13a/08, 13b/04,
 13b/07, 14a/05, 14a/07, 14b/03,
 14b/05, 15a/01, 15a/06, 15a/07,
 15b/02, 15b/06, 16a/01, 16a/06,
 16a/07, 16a/11, 16b/03, 16b/05,
 16b/07, 16b/09, 17a/02, 17a/03,
 17a/06, 17a/11, 17b/02, 17b/04,
 17b/11, 18a/02, 18a/05, 18a/08,
 18b/03, 18b/05, 19a/01, 19a/06,
 19a/10, 1b/01, 20a/03, 20a/05,
 20a/09, 20b/02, 20b/05, 20b/07,
 21a/06, 21a/10, 21b/02, 21b/04,
 21b/07, 21b/10, 22a/03, 22a/06,
 22a/08, 22a/11, 22b/02, 22b/05,
 22b/09, 22b/11, 23a/02, 23a/03,
 23a/11, 23b/03, 23b/04, 23b/06,
 24b/02, 25a/07, 25b/09, 26a/09,
 26b/06, 26b/10, 27b/01, 27b/03,
 27b/09, 27b/10, 28a/02, 28a/08,
 28a/10, 28a/11, 28a/6, 28b/06,
 28b/09, 29a/04, 29a/11, 29a/12,
 29b/03, 29b/05, 29b/08, 29b/09,
 29b/10, 2a/03, 2b/03, 2b/10,
 30a/02, 30a/06, 30a/08, 30b/02,
 30b/04, 30b/05, 30b/06, 30b/07,
 30b/09, 30b/11, 31a/01, 31a/03,
 31a/09, 31a/10, 31b/02, 31b/06,
 31b/09, 31b/10, 32a/02, 32a/06,
 32a/09, 32a/11, 32b/02, 32b/03,
 33a/07, 33b/02, 33b/03, 33b/07,
 33b/08, 33b/09, 33b/11, 34a/02,
 34a/05, 34a/08, 34a/09, 34a/10,
 34b/01, 34b/02, 34b/05, 34b/08,
 34b/10, 34b/11, 35a/04, 35a/06,
 35a/07, 35a/11, 35b/05, 35b/09,
 36a/02, 36a/05, 36a/08, 36b/01,
 36b/02, 36b/03, 36b/04, 36b/07,
 36b/09, 36b/11, 37a/02, 37a/06,
 37a/08, 37a/11, 37b/02, 37b/04,
 37b/06, 37b/07, 37b/11, 38a/02,
 38a/05, 38a/07, 38a/09, 38b/01,
 38b/04, 38b/07, 39a/02, 39a/06,
 39a/07, 39a/11, 39b/03, 39b/06,

39b/08, 40a/05, 39b/10, 39b/11, 40a/04, 40a/06, 40a/07, 40b/08, 41a/04, 41a/05, 41a/07, 41a/08, 41a/09, 41b/04, 41b/10, 42a/01, 42a/03, 42a/04, 42a/06, 42a/08, 42b/01, 42b/05, 42b/06, 42b/08, 43a/01, 43a/06, 43a/09, 43a/11, 43b/03, 43b/06, 44a/01, 44a/03, 44a/06, 44a/10, 44a/11, 44b/03, 44b/06, 44b/09, 45a/01, 45a/03, 45a/08, 45b/01, 45b/04, 46a/01, 46a/06, 46a/10, 47a/01, 47a/07, 47a/08, 47a/10, 47b/01, 47b/04, 47b/08, 49a/06, 47b/09, 47b/10, 47b/11, 48a/05, 48a/06, 48a/07, 48b/04, 48b/08, 49a/05, 49a/08, 49a/10, 49a/11, 49b/05, 49b/09, 50a/03, 50a/11, 50b/01

- **kim kim** kimler, kim kim

k. 31b /05

- **uşbu kim** 11a/09, 39b/09, 41a/03

kiprik kiprik
k.+ ler 13a/04, 16a/03
k.+ ni 2a/01
k.+ nij 16a/01

ķır - I. zedelemek, tahriş etmek, tahrip etmek
ķ.- ap 46a/05
II. öldürmek
ķ.- ip 48a/01

- **ķır-sun ķır-sun** tahrip etsin tahrip etsin 22b/10, 22b/11

ķıraĝ → ķıraķ II.
ķ. 46a/03, 29b/08

ķıraķ I. sınır
ķ. 46a/03, 29b/08
ķ.+ ı 29b/05
ķ.+ nij 41a/07
II. kenar, kıyı
ķ.+ ı 37a/04

ķırık kırık
ķ. 24b/07, 25b/05, 31a/08
ķ.+ dın 6a/06

ķişi kişi
k. 15b/10, 23b/02, 24b/05, 28a/09, 29b/05, 30b/06, 30b/10, 31b/10, 39a/03, 3a/05, 40a/04, 41a/10, 42a/07,

46a/10, 48b/10, 49a/11, 49b/06, 6b/02, 7a/06, 9a/09, 9b/07

k.+ dirler 9b/06
k.+ ler 12a/02, 16b/03, 16b/05, 20b/05, 21a/07, 28a/08, 30a/02, 30a/07, 35a/09, 35b/01, 37b/11, 41b/01, 45b/08, 46a/08, 49b/09, 6b/10, 7a/10, 7b/08, 8a/10, 13a/11
k.+ ler.nij 10a/06
k.+ lerdin 30b/05, 43a/04, 49b/01, 50a/10
k.+ lerni 11b/08, 18b/05, 23a/03, 40b/10, 41a/08, 45b/01, 47a/05, 48b/01, 6b/08, 7b/03, 9b/05
k.+ lernij 8a/07
k.+ ni 21b/11, 47b/09
k.+ nij 22a/05, 48a/04, 48a/07, 49b/06

ķısm < Ar. I. nevi, tür, cins
ķ.+ dın 21a/03
II. durum
ķ. 6a/09

ķısmet < Ar. nasip

- **ķısmet ķıl-** nasip etmek 4b/05

ķişša < Ar. macera, olay
ķ.+ nı 22b/09

ķitāb < Ar. kitap
k. 31b/01

ķıvan - mutlu olmak
ķ.- dı 10a/08, 33b/06
ķ.- dılar 50a/09
ķ.- dım 34a/09
ķ.- ĝa 23a/06
ķ.- ip érđi 15b/06
ķ.- ip 10b/11, 14b/07, 23a/10, 39b/01, 44b/11, 48b/04

- **ķıvan-ı ķıvan-ı** mutlu olarak 48b/04

ķıyaķ iyi, hoş
ķ.+ ĝünçe 11a/04

ķıyāmet < Ar. kıyamet
ķ. 27b/05, 46a/02, 4a/11
ķ.+ ĝünçe 3b/06
şubĝ-ı ķ.+ nij 18a/03 → **şubĝ** (şubĝ-i kıyāmet)
şāĝrā-ı ķ. 19b/05 → **şāĝrā** (şāĝrā-ı kıyāmet)

ķıyās < Ar. denk sayma, yaklaşık
ķ. 27b/03

kıy + ға 23b/05
kıyы kıyы
 kı + da 38b/05
kéym giyim
 k. + ler 23a/11, 25b/10, 38b/11,
 44b/08, 5b/09
 k. + lerdin 26a/04, 27b/08
kéz - gezmek
 g. - sem 35a/05
kıyma kıyılmış et
 қ. 25a/02
kıymet < Ar. değer
 қ. + i 26a/02, 27b/03, 43b/06,
 26a/01
қыз kız
 қ. 14a/07, 14b/03, 14b/06
 қ. barsén 44a/08
 қ. + ı 21b/07, 45b/07, 4b/03
 қ. + ını 28b/08
 қ. + ınıj 5a/01
 қ. + ını 14b/09, 20b/04, 20b/09,
 47a/05
 қ. + ınıj 21a/01, 22a/07, 22a/08,
 14a/08
kize daha, kuvetlendirme pekiştirme
 sözü
 g. 48a/11
қızıl I. kırmızı
 қ. 12b/06, 24a/10, 26a/03,
 26a/05, 42a/11
 II. altın
 қ. 20b/10
 қ. + lar 28a/6, 5b/08, 30b/10
 қ. + larnı 11b/04

- **қızıl бол-** kızıl olmak
 16a/07
- **қızıl қыл-** kızıllaşmak
 15b/10, 42a/11

қızılıқ kızılılık
 қ. 16b/11
 қ. + ı 13a/02, 16a/10, 20a/06,
 42a/10
koca koca
 k. 15a/03
köç - göçmek, göç etmek
 k. - di 28b/01
kögüz - göstermek
 k. - di 33b/05
köijül gönül
 k. 26b/07, 2a/10, 39b/02, 4a/01

k. + de 30b/11, 42a/01, 49a/06,
 38b/03
 k. + i (köijli) 18b/08, 9b/09,
 50a/03
 k. + ide (köijlide) k40a/04
 k. + iij (köijliij) 10b/05
 k. + imni (köijlimni) 6b/05
 k. + ini (köijlini) 3b/02
 k. + ü (köijlü) 21b/01
 k. + üij (köijlüij) 10b/04
 k. + ler 13b/02, 4b/07
 k. + lerni 15b/11, 32b/01
 k. + ni 13a/05, 31a/03
 k. + niij 16b/08
köijülsiz alçak gönüllü, mütevazı
 k. + niij 50b/01
kök gök
 k. 11a/06, 16b/02, 24a/11,
 26a/04, 27a/06, 2b/03, 34b/08, 4b/01,
 8b/07
 k. + ler 27a/10, 3b/10, 12a/04
 k. bolgan 26a/07
 k. + günçe 11b/01, 15a/08, 1b/04,
 35b/07, 3b/10
 k. + i 4a/08
 k. + niij 1b/02, 43a/04, 47a/04
қол I. kol
 қ. 30a/09
 қ. + ı 46b/09
 қ. + lar 40b/10
 қ. + larda 32b/01
 қ. + larıға 16b/07, 17b/03
 қ. + larnı 26b/06
 II. güvenliği sağlamak veya
 denetimde bulunmak üzere dolaşan
 asker veya polis grubu
 қ. + ıға 43a/05
köl göl
 g. + din 30a/09
köle köle
 k. + lerdin 45a/07
қолтур - talep ettirmek, istetmek,
 dilenmek
 қ. - dı 42b/05
kömür kömür
 k. + ler 12a/03
қон ev, konut
 қ. 15a/10
köp çok, fazla

k. 10a/08, 10b/11, 12b/09,
14b/06, 15a/02, 20a/03, 21a/01, 22a/10,
23a/06, 28b/02, 28b/09, 29a/05, 31b/09,
39a/06, 39b/01, 39b/08, 3a/05, 47a/03,
47b/06, 48b/09, 49a/09, 5a/07, 5a/09,
6a/06, 6b/06, 9a/04

ķop - yerinden kalmak, ķıkmak
ķ. 21b/11, 41a/07
ķ.- dı 22a/04, 31a/05
ķ.- updur 16b/08
ķ.- ur édi 41b/09
ķ. + maķ 21a/05

ķör - görmek
k.- di 31a/07, 32a/06, 36a/02,
37a/11, 49a/05
k.- diler 2b/09, 27b/09, 28a/08,
45b/11
k.+ dim 39b/09
k.- düm 35b/09, 41a/07
k.- ler édi 6b/08
k.- medüm 35b/03
k.- mep édiler 33b/03
k.- mep 10b/01, 39a/05
k.- meptür 47a/04
k.- meyip 10b/09, 11a/02
k.- üp 13b/01, 20a/08, 29a/04,
30a/07, 31b/01, 31b/05, 33b/06, 34b/08,
35b/03, 37a/08, 37b/03, 39a/03, 40b/06,
44a/10, 47a/07, 50a/09
k.- ür édi 12b/07, 17a/07
k.- ür mén 44a/04
k.- ür sén 36b/07, 39a/08
k.- ür 37a/06
k.- ürsén 9a/07, 39a/08
k.+ geķ 36a/02
k.+ güçi 12b/06, 26b/05
k.+ güçiler 15a/08, 17a/10,
26a/08, 2a/02, 37b/02
k.+ gücini 13b/04, 16a/10
k.+ güciniij 19a/09
k.+ güçilerni 9a/11
k.+ maķdın 34a/08

ķörge ağaķtan yapılma tabak
k.+ din 12b/09

ķörgülüķ güzellik
k. 21a/11

ķörk güzel
k. 13a/07

ķorķ - korkmak
ķ.- up 37b/09, 41a/11, 46b/06

ķörklü güzel

k. 33b/08

ķörkli → ķörklü

ķörklik güzellik
k. 25a/10, 33a/05

ķörklük → ķörklik
k. 11b/02, 18b/04, 36b/10,
47a/02

k.+ ler 2a/01

ķörklük → ķörklik
k. 15a/02

ķorķuş korku, korkunķ
• **ķorķuş kıl-** korkmak
42b/02, 49b/10

ķörset - göstermek

k. 10b/02
k.- ip 26a/06
k.- üp 8a/06
k.- ür édiler 25b/02
k.- ür édi 10a/05
k.- ür 36b/01

ķoşun ordu, asker birlik
ķ. 13b/03, 2b/08
ķ.+ ı 5b/07
ķ.+ lar 27b/07, 46a/03
ķ.+ niij 28b/05

ķöter - taşımak, kaldırmak, yükseltmek
k.- di 32a/04, 48b/01
k.- ep 27a/03
k.- iijiz 26b/08
k.- ip 26a/05, 31b/10, 32a/03,
40a/11, 43b/07, 46a/10, 5b/01
k.- ir édi 17b/10
k.- üpdür 18a/01
k.+ güçi kıldıij 33b/08
k.+ güçi 23b/10
k.+ güçiler 11b/06
k.+ maķı 32a/02, 43a/08

ķoy - **I.** koymak
ķ.- dı 29a/03, 48b/05
II. bırakmak, yalnız bırakmak
ķ.- diijuz 43b/04
ķ.- ğay mén 11a/07
ķ.- sam 31a/04
ķ.- saij 46a/07
ķ.- diij 34a/04
III. serbest etmek, bırakmak
ķ.- sun 46b/01
ķ.- up édiler 17a/09, 33a/03

ķ.- up 26b/03, 27a/04, 28a/11,
33b/10, 34a/01, 3b/05, 43a/07, 46b/07,
47b/01, 49a/02, 8b/08

ķ.- updur 17b/01

IV. hazırlamak

ķ.- ur édiler 24b/08

- **ķoy-dı ķoy-dı:** koyarak
46b/01

ķöydür - yakmak

k.- üp 17b/09

ķoydur - → ķöydür-

ķ.- dı 2b/03

ķoy- **I.** süt bırakmak ?

ķ.-maķ 14b/10

II. kullanmak

ķ. 42a/03

ķöz insan ve hayvanda görme

organı, göz

k. 21a/10, 3a/01, 41a/03, 4a/10,

8a/06

k.+ din 48b/01

k.+ i 47a/04

k. ide 33a/08

k.+ idin 32b/08

k.+ ler érürler 48b/04

k.+ ler 48a/05, 48a/07, 48b/04,

49b/10, 2a/07

k.+ lerde 15a/08, 20a/05, 26b/01

k.+ lerdin 36b/05

k.+ lerdırlar 48a/05

k.+ leri 16a/02, 47b/05, 48a/08,

48b/02, 49a/05

k.+ leride 18b/11

k.+ leridin 21a/09

k.+ lerini 47a/11

k.+ niij 17b/06, 19a/10

k.+ ü 19a/09

ķöze köze, gözcük

k.+ leri 48a/01

ķözide seçkin

k. 33a/08

ķozğan karışıklık

ķ.+ ıdın 27b/02

ķözü ayna

k. 10b/04, 18a/03, 2a/10, 9b/09,

(ķözg[ü])17a/05

k.+ din 10b/04

k. érdi 15b/08

ķözlük gözlü

k. 20a/02

ķucaķ kucak

ķ.+ ım 10b/10

ķüdāl < Snk. hendek

k. 46a/07

ķudret < Ar. kuvvet, güç

ķ.+ niij 15a/03

ķ.-i ķalem 2b/01 → **ķalem**

(ķudret-i ķalem)

ķudsí < Ar. mukaddes, kutsal

ķ. 3b/09 → **ġadís** (ġadís-i

ķudsí)

ķüç güç

- **ķüç ķıl-** zorlanmak
28a/08

ķucaķ → kucak

ķ. 20a/10

ķ.+ iij 40a/03

ķüçem zulüm, baskı

k.+ ni 47b/01

ķüfr < Ar. küfür

k. 13a/06

k.+ niij 4b/06

ķul **I.** köle

ķ. 11a/05, 4b/01, 4b/02

ķ. barmén 36a/02

ķ. barsén 32b/06

ķ.+ lar 36a/1138b/09, 49b/05,

5b/11, 6b/10

ķ.+ ları 28a/03

ķ.+ larniij 11a/01

ķ.+ um 36a/10

ķ.+ larıdın 22a/11

II. Tanrı tarafından yaratılmış

olan insan, kul

ķ.+ 8b/05

ķ.+ 6b/02

ķ.+ larıġa 15b/07

ķ.+ niij 8a/05

ķ.+ um 3a/08

ķulaġ kulak

ķ. 19a/11

ķ.+ ıda 45b/08

ķ.+ larnı 19b/01

ķülgü kahkaha

g.+ niij 21a/07

ķülgüçi komik, gülücü, gülen

- **ķülgüçi bol-** komik
olmak 20b/09

ķül - gülmek

g.- di 10b/06

g.- günçe 8a/08
g.- ür édiler 32b/06
g.- ür édi 41b/08
ķulluķ kul olma durumu
ķ. 50a/03
ķ.+ ıdır. 2b/05
ķũmbed < Far. ziyaretgah
k.+ in 18a/04
ķumrı kuş adı kumru
ķ.+ nı 2a/02
ķũmũş gũmũş
k.+ din 16b/07, 17b/05, 19a/03,
23b/07, 24b/07, 33a/03, 33a/04
ķũn gũn
k. 35a/10, 42b/09, 5a/08, 18a/05
k.+ de 4a/11
k.+ ler 6b/01
k.+ leride 21a/05
ķũndũz gũndũz, gũn ışığı
k.+ leride 34b/04
ķur - yaya ip germek
ķ.- sundur 27a/08
ķurbān < Ar. bir şey uğruna
feda olmak
• **ķurbān bol**- bir
şey uğruna feda olmak
37b/05, 6a/08, 48b/09,
46b/02
ķurılģān kurulmuş olan
ķ.+ lar 27b/04
ķurn silah
ķ.+ ı 42a/03
ķũrregen kũreken > kũrreken damat,
gũvey
k. 27a/02
k.+ niij 28b/03
ķurti < Far. yakasız gũmlek,
bayanların sinebend olarak kullanılan
kolsuz bir giyim, kadın yeleği, sutyen,
gũğũs bağı.
k. 19b/09
• **ķurdiyũ's-şekl:** ķurti
şeklinde 19b/06
ķutul - ķurtulmak
ķ.- dı 48a/10
ķ.- up 43a/02
ķũs - kũsmek
k.- di 22b/05
k.- ũp 41b/06

ķũşı < Far. ķaba, gayret, uğraş,
girişim
k.+ dın 43a/02
ķut - → ķut -
k.- up 42a/08
ķut - koymak, yerleşmek
ķ.- up.(ķutup) 23a/08
ķũt < Ar. yiyecek
ķ. ķılıp 45a/07
ķutluķ kutlu
ķ. 10b/07, 11a/11), 23a/04,
2b/10, 34b/08, 3b/04, 7a/08, 9a/09
ķ.+ dur 27b/01
• **ķutluķ bol**- kutlu olmak
13a/10, 27a/05, 44b/06
• **ķutluķ bol-sun ķutluķ
bol-sun** kutlu
olsun kutlu olsun 12a/06,
44b/05
• **ķutluķ cenāb** kutlu
huzur 9a/09, 23a/04
• **ķutluķ yũzlũk:** mevki
sahibi olan, aziz;
mũhterem, adlı sanlı olan
10b/07
ķutluķa → ķutluķ
ķ.+ niij 12a/05
ķutuķ < Moğ uğur, kut
• **ķutuķ bol**- uğurlu olmak
27a/10
ķuyaş gũneş
ķ. 10a/04, 15b/02, 20a/02,
27a/06, 29b/01, 2b/02, 34a/01, 39b/10,
3b/05, 3b/07, 41b/02, 47a/09, 4b/01,
6b/09, 7a/02, 7a/03
ķ.+ dın 1b/03, 11b/09
ķ.+ niij 15b/03, 8b/07
ķuzģũn kuzgun, kuş adı
ķ. 33a/09
ķũyi mũhlet, vade
k.+ m 38a/02
ķũze < Far. toprak kap, testi
k. 26b/06
k.+ lerde 7b/04
ķũzel gũzel
g. 15b/02, 16b/11, 18a/07,
20a/04, 32a/10, 32b/02, 38b/05, 45b/06,
47a/08, 23a/02
g.+ dir 44b/06
g.+ lerni 13a/11

• **küzel küzel** güzel güzel
 g. 32a/07
küzellik güzellik
 g. 47b/06
 g.+ i 15a/05, 39a/04
küzellik → küzellik
 g. 11b/03, 32b/05, 36b/11,
 37a/11, 47b/06
 g.+ ı 19a/08
 g.+ nij 13a/03, 19a/01
küzev kap
 k.+ imni 8a/06

-L-

laçin < Moğ. beyaz renkli, ayakları
 kırmızı bir çeşit şahin
 l.+ ler 5b/10

lafz < Ar. söz

- **lafz-ı Hindî:** Hintçe söz
 19b/09

la'l < Ar. parlak kırmızı renkli
 kıymetli taş

l. 32b/03, 48a/09

lâle < Far. zambakgillerden,
 yaprakları uzun ve sivri, çiçekleri kadeh
 biçiminde, türlü renkte bir süs bitkisi

l. 24b/03

l.+ ler 24b/02

lâyık < Ar. münasip, uygun

l.+ ımdır 47a/10

l.+ ımdırsén 48b/11

l.+ nij barmén 48b/11

l.+ nij 47a/07

lâzım < Ar. gerekli

l.+ dır 22b/01

lég toy kuşu

l. 35b/03, 35b/04

lenger < Far. aş evi

l.+ e 24b/11

levğ < Ar. levha

l. 15b/08

libās < Ar. giysi

l. 12b/10, 27b/06

l.+ dın 12b/07, 23b/10

l. érdi 19b/08

l.+ lar 25b/07

l.+ larda 12b/05

l.+ nı 29a/10

l.+ nij 23b/10, 26a/01

líkin < Ar. lakin, ancak

l. 10b/07, 12b/05, 14a/07,
 21a/03, 21a/08, 22b/03, 23a/04, 28a/07,
 28b/11, 33a/09, 36a/04, 36b/03, 38a/09,
 39a/06, 40b/05, 44a/10, 47b/05, 9a/03

-M-

mağal < Ar. mekan, yer
 m.+ i 18a/06

mağbûbe < Ar. kadın sevgili
 m.+ nij 29a/12

mağrûm < Ar. istediğini elde
 edemeyen (kimse), nasipsiz
 m. 8b/04

mağşer < Ar. kıyamet günü
 dirilenlerin toplanacaklarına inanılan
 yer

m. 16a/11

m. érür 19b/03

maḥfî < Ar. saklı, gizli
 m. 20b/05, 43a/04

- **maḥfî bol-** gizlenmek
 46a/08

maḥlûk < Ar. yaratık

- **maḥlûk kıl-**
 yaratmak 1b/01

maḥrûş < Ar. üstü sivri, altı
 dâire biçiminde olan, koni şeklinde olan
 m. 18a/09

m.+ ni 18a/08

maijar (zm) I. teklik kişi zamirinin
 yönelme durumu, bana
 m. 10b/02

maijla alın

m.+ dın 19a/07

maḥşûd < Ar. I. istenen, amaçlanan,
 niyet edilen

m. 10a/04

II. amaç

m. 10b/01

maḥtûl < Ar. öldürülmüş kimse

- **maḥtûl bol-**
 öldürülmek 23a/01

ma'mûre < Ar. mamur olan yer
 m.+ dın 47a/10

ma'rifet < Ar. bilgi, ilim
 m.+ i 2b/04

m.+ idin 1b/06

ma'rûz < Ar. arzedilmiş
 m. 9a/01

• **ma'rūz** **qıl-** azr etmek, sunmak 7b/02

mašbah < Ar. mutfak
m.+ nıj 11b/10

mašlab < Ar. amaç, hedef
m. 41a/01
m.+ ım 40b/08
m.+ nıj 28b/11

mazmūn < Ar. I. konu, gizli anlam
m.+ ı 49b/04
II. kefaletle temin olunmuş
m. 3a/08

mācerā < Ar. olay
m.+ dın 7a/07
m.+ nı 7a/09

mā'dūm < Ar. mevcut olmayan
• **mā'dūm bol-** yok olmak 4a/05

māh < Far. ay
• **māh çücek:** ay çiçeği 32b/08, 4a/04

māhir < Ar. becerikli, kabiliyetli
m. 7a/01
m. érse 23b/02

Māhrū *k. ad.* < Far. Erklık'in oğlu, Hüb-çehre'nin sevgilisi
m. 13b/06, 29b/08, 30a/02, 30b/11, 31b/02, 32a/02, 34a/02, 34a/05, 34b/02, 34b/05, 39a/10, 40a/04, 40b/03, 40b/07, 41a/02, 41a/05, 41b/11, 42b/05, 43b/02, 43b/09, 44b/03, 45a/10, 45a/11, 45b/10, 46b/08, 47b/07, 47b/09, 47b/11, 48a/08, 50a/02, 50a/08, 46a/01
m.+ dın 44a/05
m.+ nı 32a/01, 33b/11, 41a/04, 41b/02, 42a/02, 42b/04, 43b/10, 44a/10, 46b/07, 47a/07, 48b/06
m.+ nıj 33b/06, 41b/06, 44a/11, 49a/05

māhtāb < Far. ay ışığı
m. 4a/09

māl < Ar. bir kimsenin, bir tüzel kişinin mülkiyeti altında bulunan, taşınır veya taşınmaz varlıkların bütünü, varlık, servet
m.+ ı 1b/05
m.+ ıdın 14a/01
m.+ ını 1b/03

mālik < Ar. sahip
m. 14a/02, 23a/05, 29b/09

m.+ ım barsén 38a/07

ma'lūm < Ar. bilinen, belli
m. 7a/05
• **ma'lūm bol-** malum olmak, içine doğmak, belli olmak 17b/11, 31a/10, 47a/08
• **ma'lūm eyle-** bilgi vermek 31a/09
• **ma'lūm qıl-** bilmek 49b/05

mā'nā < Ar. anlam
m. 17a/01

māni' < Ar. engel
• **māni' bol-** engel olmak, önlemek 42a/02

māyil < Ar. (mā'il) eğilimi olan
• **māyil bol-** reavn olmak 8b/03

mecbūr < Ar. bir şeyi yapmak zorunda olan
m. barmén 8a/08
• **mecbūr bol-** bir şeyi yapmak zorunda olan 35a/08, 49a/02, 5a/10

meclis < Ar. I. tören
m. 13a/10
II. toplantı, ictima,
m. 49b/01
• **meclis-i şādī:** düğün töreni, düğün merasimi. düğün merasimi 27a/05

me'mūr < Ar. yükümlü, bir işi yapmakla görevlendirilen kimse
m. 26a/09, 17a/02
• **me'mūr qıl-** görevlendirmek 2a/02

müjgünçi binlerce, çok ?
m. 17a/02

melül < Ar. üzgün
• **melül bol-** üzüntü duymak 39b/08, 22a/11, 6b/07

memnūn < Ar. memnun
• **memnūn bol-** memnun olmak 5a/09

mén (*zm*) I. teklik kişi zamiri, ben
m. 10b/01, 11a/01, 36a/07, 38a/03, 39a/04, 39a/10, 39b/01, 3a/09,

40a/08, 44a/08, 44a/09, 46b/03, 48b/10,
48b/11, 4b/10, 8b/05
m.+ din 38a/08
m.+ i 11a/01, 11a/05, 21b/08,
22a/08, 22b/01, 22b/09, 22b/10, 26b/10,
28b/09, 32a/03, 32b/06, 35a/07, 35b/11,
36a/01, 36a/09, 36b/01, 37b/08, 37b/11,
38a/09, 39a/10, 39b/06, 3a/07, 3a/10,
42b/02, 43b/04, 46a/05, 46a/06, 46a/09,
46b/01, 47b/11, 49a/01, 6b/04, 7a/08,
8b/10
m.+ im 31b/11, 33b/11, 34a/05,
35a/08, 8b/01, 10b/10, i 36b/02, 40a/04
m.+ iij 4b/02
m. (avı bolup) 39a/06
m. (bégenür) 36b/01
m. (beğenürmes) 5a/06
m. (bérgay) 48a/02
m. (beyân kılğay) 41a/06
m. (beyân kılur) 15a/06, 18b/03
m. (bilmey) 44a/03
m. (bilmeydür) 34b/01
m. (bilür) 39a/06
m. (bitip) 5a/05
m. (cārī kılur) 36b/06
m. (dér) 15a/06, 48b/06
m. (‘arzi kılur) 29a/12
m. (emir kılğay) 22b/07
m. (éviluk bolğay) 38a/07
m. (fedā kılur) 22a/07, 4b/03
m. (fer‘i kılmağay) 8a/08
m. (gitdürğay) 9b/08
m. (ister) 35a/04
m. (kéltürğay) 11a/02
m. (kéltürüp) 19b/10
m. (késğay) 49b/07
m. (kétüreydi) 35b/04
m. (kitğay) 38a/08
m. (körür) 44a/04
m. (koyğay) 11a/07
m. (qurbānıij bolğay) 46b/02
m. (memnün bolğay) 5a/09
m. (mintürğay) 49b/08
m. (müheyyā’ kılğay) 36a/04
m. (nāle kılur) 39a/09
m. (olturguzğay) 40a/03
m. (öldürgey) 22b/07, 36a/07
m. (ölğay) 21b/09, 36a/08
m. (öpgey) 29a/08
m. (pıçğay) 21b/10

m. (şevk kılup) 5a/05
m. (sörgay) 7a/09
m. (tağkık kılğay) 9b/05
m. (talağay) 22b/06
m. (telāş kılğay) 29a/07
m. (toladır) 32b/04
m. (uqğay) 44b/11
m. (vaşf kılur) 19a/10
m. (yād kılur) 36b/04
m. (yéyür) 39a/10
m. (yınglar) 39a/09
m. (yuğay) 44a/08

menkül < Ar. yazılmış,
anlatılmış

m.+ dur 31b/02, 42b/05

mer’i < Ar. gözle görülen

- **mer’i bol-** görünmek
25a/08, 32a/10

merğamet < Ar. şefkat, acıma

- **merğamet bol-**
bağışlamak 25b/08

mermer < Yun. mermer

m. 17a/05, 33a/01

mesāğatı < Ar. bir yerin yüz ölçümü
m. 18a/10

meşğale < Ar. meşgul olunan şey, iş
güç, Urducada Türkçedeki mesleğin eş
anlamı olarak da kullanılır.

m.+ ler 21a/03

meşğül < Ar. meşgul

- **meşğül bol-** meşgul
olmak 43a/09, 40b/06,
23a/07

meşhür < Ar. meşhur, ünlü

- **meşhür bol-**
meşhur olmak, ünlenmek
7a/01, 37a/01

meşiyet < Ar. Allah’ın iradesi, takdiri
m.+ niij 20b/05

mesken < Ar. oturulan yer,
konut

m. 15b/05, 39a/09

- **mesken kıl-**
yerleşmek 45a/07

mesned < Ar. I. mevki, makam,
paye

m. 10a/01, 9a/11, 36a/09

II. minder

m. 33a/05

III. sedir

m. 33a/0
mesrūr < Ar. mutlu
 • **mesrūr kıl-** mutlu olmak 34a/08
metā‘ < Ar. mal, eşya
 m.+ lar 30a/04
mevcūd < Ar. mevcut
 m. 11b/11, 26b/07, 28a/09
 • **mevcūd kıl-** mevcut olmak 3b/11
mevzūn < Ar. uygun
 • **mevzūn kıl-** uygun bulmak 11b/10
mezkūr < Ar. adı geçen, zikredilen
 • **mezkūr bol-** zikredilmek, adı geçmek 25a/05
miğnet < Ar. zorluk, sıkıntı
 m. 41b/01
mihribān < Far. şefkatli
 • **mihribān bol-** şefkatli olmak 34a/02
Mihrveş *k. ad.* Efsanedeki diğer bir kahraman
 m. 37a/01, 41b/05, 46a/11
 m.+ i 42b/04, 46a/01
 m.+ niij 41b/03, 42a/07
mij bin sayısı
 m. 12a/02, 12b/08, 13b/01, 14a/02, 14a/09, 1b/06, 22a/06, 23b/11, 24a/06, 24a/07, 26a/02, 2b/11, 31a/01, 37b/05, 3a/01, 3b/05
 m.+ ler 10a/06, 20b/10, 2a/11, 39a/03, 41a/10
miḡdār < Ar. bir şeyin ölçüsü
 m. 17b/07, 25b/04, 31a/08
miltek ?
 m.+ ler 27b/04
mintūr - bindirmek
 m.- ğay mén 49b/08
miśāl < Ar. örnek
 m.+ i 47a/03
miskín < Ar. aciz, zavallı
 m. 30b/04, 45b/06, 32a/04
miz (zm) I. çokluk kişi zamiri, biz
 m.+ ni 30a/01
mízān < Ar. ölçü
 m. 11b/09
moijur dal, ağaç dalı

m. 20a/01
mü (e.) soru edatı
 m. 31a/03
mü (zm). I. işaret zamiri, bu.
 m. 42a/04
muahhār < Ar. geriye bırakılmış, geç
 m. 20b/02
mübeddel < Ar. değiştirilmiş
 • **mübeddel eyle-** dönüştürmek 13a/06
mübtezel < Ar. itibarsız, değersiz, bayağı
 m. 17a/01
müctehid < Ar. Kur'an ve sünnette bulunmayan veya açıkça belirtilmeyen bir meselede yine Kur'an ve sünnetin özüne, rûhuna uygun olarak fikir yürütmek sûretiyle şer'î hüküm koyan büyük din âlimi
 m.+ ler imiş 4a/03
müctemi‘ < Ar. bir araya gelmiş, toplanmış
 • **müctemi‘ bol-** toplanmak, bir araya gelmek 29b/06
müddet < Ar. süre
 m. 14a/09, 31a/06
 m.+ günçe 14a/10
muā‘f < Ar. affedilmiş, serbest, hür
 • **muā‘f kıl-** I. affetmek 32a/03. II. serbest etmek 43b/07
mu‘āmele < Ar. davranış, tutum
 m. 24a/02, 29a/04, 30a/07, 44a/03, 44a/10
muā‘yene < Ar. görme, araştırma
 • **muā‘yene kıl-** görünmek, zahir ve aşikar olmak 31a/08
müeyyide < Ar. kanun ve ahlak emirlerinin yerine getirilmesi temin eden kuvvet, yaptırım
 m. 46b/03
muğabbet < Ar. sevgi
 m. 39b/07
Muğammed *k. ad.* < Ar. Peygamberlerin sonuncusu ve en büyüğü olan İslam peygamberin adı
 M. 3b/09, 4a/08
 M.+ niij 4a/01

mağrem < Ar. gizli
m.+ i 43a/04

muğāl < Ar. imkansız
m. érür 30b/05, 9a/07

muğış < Ar. etrafını çeviren

- **muğış bol-** sarmak 6b/05

muğtāc < Ar. ihtiyaç duyan

- **muğtāc bol-** ihtiyaç duymak 48a/02

muḥalla' < Ar. boşaltılmış, tahliye edilmiş

- **muḥalla' kıl** - boşaltmak 9b/11

muḥbir < Ar. haber veren, haberci
m. 33b/03

muḥālif < Ar. düşman, karşı duran
m. 27a/09
m.+ ler 4a/05

müheyyā < Ar. hazır

- **müheyyā kıl-** hazırlanmak 22a/02, 38b/02, 36a/04

muḥtaṣar < Ar. kısa, öz
m. 13b/04, 43a/11

muīluḡ endişeli, sıkıntılı
m. 49a/08

- **muīluḡ bol-** endişelenmek 6a/06

muḡarrer < Ar. hakkında karar alınmış, karar verilmiş

- **muḡarrer kıl-** karar alınmak, karar vermek 36a/03

muḡābil < Ar. I. benzer
m.+ i 19a/10
II. karşı taraf
m.+ i 33a/11

muḡārın < Ar. bitişik, yakın, birlikte olan
m.+ dır 18b/03

muḡāvet < Ar. karşı koyma, direnme
m. 2b/08

mülāzım < Ar. bir işte sürekli çalışan kimse, hizmetkār
m.+ dın 22a/10
m. édiler 37b/02
m.+ lar 38b/09, 6b/10
m.+ ları 27b/11, 28a/03

m.+ larnıj 38a/11
m.+ larnıjız 42a/09
m.+ turlar 35a/02

mülāzımsız < Ar.+T. mülazım olmama durumu
m. 10a/09

mülk < Ar. ülke, diyar
m. 7b/11

mümkün < Ar. mümkün
m. 27b/09

mümteni' < Ar. mümkün olmayan
m. 9a/04, 9a/05

münaḡkaş < Ar. nakşedilmiş

- **münaḡkaş kıl-** nakış işlemek 49b/08

munda burada, bunda
m. 10b/09, 14a/11, 18a/11, 22b/11, 29b/09, 29b/10, 33b/10, 34a/07, 36b/02, 37a/09, 37b/06, 38a/01, 38a/03, 41a/04, 46a/04, 46a/08, 46a/10, 47b/01
m.+ dın 38a/08, 38b/05, 42b/11, 8a/03

mundaḡ böyle, bunun gibi
m. 11a/07, 11b/02, 14b/11, 16a/07, 16a/10, 16b/05, 18a/10, 19a/06, 22a/05, 23a/05, 23b/08, 29b/02, 31a/01, 31a/10, 33a/03, 34a/10, 36b/08, 39b/02, 42b/05, 47a/08, 50b/01, 5b/04, 6a/08, 7b/08, 12b/08

mundan (zm) işaret zamirinin ayrılma hāli
m. 17b/01

münāsib < Ar. uygun, yerinde
m. 5a/07
m.+ dir 46a/06, 9a/10
m. émes 44b/09
m. érür 34b/04, 36a/05

müngüz boynuz
m. 32a/08

münḡasım < Ar. bölünmüş

- **münḡasım bol-** bölmek 46a/01

mürāca'at < Ar. geri dönme

- **mürāca'at kıl-** geri dönmek 28b/05

muraḡḡaṣ < Ar. delege, izinli

- **muraḡḡaṣ kıl- I.** bırakmak, izin vermek 47b/11, 23a/10, II.

delege, elçi göndermek
44b/07

murād < Ar. dilek, istek, amaç
m. 10a/03, 11a/04, 11b/05,
44a/02
m.+ ığa 9b/10
m.+ imnij 10b/05
m.+ nij 9a/09

muraşsa' < Ar. kıymetli taşlarla
süslenmiş, bezenmiş, süslü
m. 19a/04, 19b/01
m.+ dın 18b/10

mürşid < Ar. önder, rahber
m.+ imnij 34a/05

muşaffā < Ar. saf, temiz, berrak
m. 24b/05, 26a/06, 18a/02

muşaffāraḳ < Ar. çok saf, çok temiz
m.+ dır 10b/04

muşavvir < Ar göz önünde
canlandıran, tasvir eden yani yaratan
Tanrı
• **muşavvir-i ezeli:** Tanrı
16b/09
• **muşavvir-i ğaḳıḳı:**
Tanrı 15a/03

müşāhede < Ar. gözle görme
• **müşāhede kıl-**
gözlemek, müşāhede
etmek 32a/08, 3b/11

müşelleś < Ar. üçgen, üçlü
m. 18a/09, 18a/10
m.+ günçe 18b/01

Müselmān < Ar. İslam dinine mensup
olan kimse
M. 4b/10
M.+ nij 3b/02

muşibet < Ar. bela, felaket, keder
m. 31a/01, 43b/04
m.+ ler 41a/06, 45a/11

müşkil < Ar. zor, güç
m. 18a/11, 29a/05, 39a/07,
6b/08, 9a/04, 9a/08
m.+ ler 45a/04

muşşali' < Ar. haberdar olan, vakif
• **muşşali' kıl-**
bilgilendirmek 7a/07

muşrib < Ar. şarkı söyleyen,
çalgıcı
m. 4b/01

Muştafā *k. ad.* < Ar. Hz.
Muhammed'in sıfatı
M.+ nij 4b/03

müsta'id < Ar. hazır
m. 8b/05
• **müsta'id bol-** hazır
olmak 32a/03

müşte'il < Ar. yanmış, alevlenen
• **müşte'il bol-** yanmak
12a/01

muştuluk müjde
m. 10a/08, 48a/05

müteğayyir < Ar. hayrete düşmüş,
şaşırmış
m. 44a/09

mütecāviz < Ar.+T. -den fazla, -i
geçen
• **mütecāviz bol-** fazla
olmak, geçmek 6a/06

mütekāzī < Ar. borçluyu (borcunu
ödemesi için) şıkıştıran
• **mütekāzī bol-** istemek
28a/04

mütekellim < Ar. konuşan, söyleyen
kimse
• **mütekellim bol-**
konuşmak 50a/10

mütemāyil < Ar. (mütemāil) meyilli,
istekli
• **mütemāyil bol-** istekli
görünmek 44b/04

mütencen < Far. yemek adı, bir tür
pılav
m. 25a/03

mutasarrıf < Ar. kullanma hakkını
elinde bulunduran kimse
• **mutasarrıf bol-**
harcamak 6b/04

mütevakkı' < Ar. bir beklenti ve ümit
eden kimse
m. barmén 34b/05, 5a/11

müteveccih < Ar. yönelmiş, bir yere
yola çıkan
• **müteveccih bol- I.** bir
yere gitmeye karar
vermek, o tarafa doğru
yola çıkmak 41a/02,
9b/10, 33b/07.
II. odaklanmak 5a/08

müttefik < Ar. birleşmiş, biriyle aynı fikirde olan kimse, hemfikir

m. 3a/01 beraber, 12a/08

- **müttefik bol-** bir araya gelmek 6b/11

muvaḫḫat < Ar. râzı olma, kabul etme, uygun görme

- **muvaḫḫat kıl-** kabul etmek, uygun görmek, razı olmak 6a/04

müyesser < Ar. elde olan, bulunan
m. 11b/07

- **müyessir bol-** nasip olmak, elde edebilmek 45a/08, 6a/07, 49a/07, 36b/03

müza‘fer < Ar. safranlı
m. 25a/03

müzāğim < Ar. karşı gelen, sıkıntı

- **müzāğim bol-** aykırı gelmek, karşı çıkmak 49b/06, 49b/11

müzeyyen < Ar. süslenmiş, bezenmiş, süslü

- **müzeyyen bol-** süslenmek, bezenmek 27b/06
- **müzeyyen kıl-** süslenmek, bezenmek 5b/02, 5b/07

-N-

nā-fermān < Far. beyaz, sarı, mor gibi karışık renkli bir çiçek

n. 24b/03

n.+ i 12b/11

nağme < Ar. bir mûsiki parçasında bestekârın kullandığı ses veya sesler topluluğu

n. 12a/08

naḳḳāre < Ar. davul, kös, dümbelek

- **naḳḳāre-i ğüsñ:** güzelliğin şöhreti 17a/09

naḳlî < Ar. nakille öğrenilen, anlatılan ve rivâyet edilen şeylere dayanan

- **naḳlî ‘ulūm:** nakle ve rivayete dayanan ilimler 21a/04

naḳş < Ar. nakış

- **naḳş kıl-** nakışla süslemek 16b/09, 16b/11

narî öbür taraf, öte, sonra
n. 33a/11

naşb < Ar. dikme, yerleştirme, kurma
• **naşb kıl-** kurmak 38b/09

nažar < Ar. bakış, göz atma
n. 20a/03

nā-ba-kār < Far. işe yaramaz, hayırsız
n.+ niij 32a/04

nāle < Far. inleme, inilti

- **nāle kıl-** inlemek 50a/02, 39a/09

nām < Far. ad
n. 17b/02

Nārgize k. ad.
n. 32b/03

nāspātu < Far. armuta benzer bir meyve

n. 14b/02, 14b/04

ne (نه) (e.) soru edatı, ne
n. 17a/04, 19a/01, 3a/06, 47b/08, 48a/07, 13a/11

n.+ yleyem 3a/08

n. (نہ) 18b/02, 3a/01, 37a/05

- **her ne kim** 1b/04, 3a/10

né → ne (نی)
34a/03, 36a/03, 38a/08, 45a/01, 45b/02

n. boldı 28a/10

n.+ dür 37b/06

- **her né** 21b/01, 22b/01, 7a/04

- **her né kim** 6a/07, 9a/07, 36a/08, 36b/01, 38b/07, 3b/10, 45a/08,

nebî < Ar. Tanrı buyruğunu kullara bildiren kimse, peygamber

n. 3a/11, 4b/11

n.+ niij 4b/08

necât < Ar. kurtuluş, selamet
n. 14b/01

néce çok, pek çok, birçok
n. 10a/01, 26b/03, 29a/10, 29a/11, 29b/03, 29b/05, 30b/02, 31a/05, 31a/07, 32a/02, 33a/01, 35a/09, 35b/10, 36b/02, 37a/01, 37a/03, 37b/03, 39b/04, 42b/09, 46b/11, 5a/05, 5a/08, 5a/10, 6b/01, 8a/04, 9b/06, 9b/07, 29b/10, 23a/03

n.+ nij 3a/11
néçük nasıl
n. 10b/03, 34b/01, 37b/06,
41a/04, 42a/04, 6b/05
néçün niçin
n. 44a/10
nége nice
n. 4a/01, 6a/07, 7a/05, 10b/05,
13b/03, 15b/02, 18a/02, 21a/11, 22b/11,
23b/03, 33b/08, 34a/03, 34a/09, 39a/07,
39b/05, 42a/01, 44b/09
nehir < Ar. büyük ırmak, nehir
n.+ nij 33a/02
néme şey, nimet
n. 4b/09, 17a/02
n.+ ler 23b/06, 36a/11, 37b/11,
3a/04, 40a/06, 43a/08, 5b/09
n.+ leri 35b/10
n.+ lerini 29b/08
n.+ lerni 31b/11d, 33b/05,
40b/06
n.+ lernij 40b/09, 44b/10
némerse şey, nesne
n.+ ler 6b/03, 44b/08, 23b/01,
28a/11, 29b/07, 33b/10, 36a/04, 36b/02
nerd < Far. tavla, tavla oyunu; aynı
isimdeki bir tahta kutu üzerinde iki kişi,
otuz pul ve iki zarla oynanan oyun
n. 21a/03
nesl < Ar. nesil
n.+ imnij 4b/02
nesteren - < Far. yaban gülü,
Ağustos'ta açan beyaz gül
• **nesteren-zār**: yaban
gülü bahçesi 24b/04
Nevāb < Ar. şehrin yönetici, Babür
İmparatorluğunda bir unvan
n.+ lar 6b/02
Nevāb Kāmaruddīn Hān k. ad. vezir
adı
N. 5a/01
Nevbahār Şāh k. ad. Māhrū'nun diğer
adı
N. 34a/05, 43a/07
nevl-nevāl ?
n.+ i 14b/11
nezdīk < Far. yakın
• **nezdīk bol**- yakın olmak
39b/03
nezāket < Far. naziklik

n. 17b/04
n.+ i 16b/07
n.+ ini 26a/09, 16a/06
nigāh < Far. I. göz
n. 16a/07
n.+ i 17a/06
II. bakış,
n.+ ı 17b/08
n.+ nij 1b/06
nigār < Far. resim, nakış
n. 23b/07
nihāl < Far. fidan gibi tâze ve düzgün
vücutlu sevgili
n.+ i 17b/09
• **nihāl-ı şübā**: tuba ağacı
fidanı 32b/06
nikāğ nikah
n.+ nij 44b/10
nimbirişt < Far. yarı haşlanmış
yumurta
n. 25a/07
ni'met < Ar. Allah'ın kullarına başışı
olan bütün yiyecek içecek
n.+ ler 6a/09, 9b/01
n.+ nij 26b/07, 26b/09
nīmrū < Far. yarımüzlü
• **nīmrū şeş rege** bir
yemek adı 25a/07
nişāş < Ar. sevinç, neşe, mutluluk
n. 27a/01
niyāzsız < Ar.+T. ihtiyaç duymayan
n. 14a/01
nümāyān < Far. aşikar
n. 16b/04, 19a/06, 1b/04, 4a/11,
7b/05
• **nümāyān bol**- görünmek
2a/11, 35b/03, 32a/10
nūr < Ar. aydınlık, ışık
n. 3a/09
n.+ iijz 34a/07
n.+ ını 43b/11
n.+ nij 15b/06
• **nūr-ı bid'ā**: yeni nūr
3a/07
nürsüz < Ar.+T. karanlık
n. 4a/10
nuşksuz < Ar.+T. kelamsız
n. 2a/04

-O-

o zm. o

o. 11a/04, 40a/07

ocağ → ocağ

o. 24a/07

ocak ocak

o.+ nij 11b/11

oğul → oğul

o. 6b/04

oğlan oğlan

o. 11a/05, 11b/02, 14b/01,

14b/06, 20a/10, 20b/09, 21a/09, 21b/03,

21b/06, 27b/05, 29a/03, 29a/11, 30b/03,

36b/11, 37a/02, 37a/07, 37a/10, 37b/01,

37b/04, 38a/01, 38b/03, 6a/07, 9a/02

o.+ ı 14b/09, 20b/11, 27b/07,

29a/09, 5a/02

o.+ ım 11a/01, 22a/06, 23b/03

o.+ ları 4b/05

o.+ larıjız 48a/03

o.+ nı 14a/06

o.+ nij 11a/01, 13b/07, 29a/08

oğlansız oğul sahibi olmama durumu

o. 14a/03

oğrı hırsız

o. 31b/11d, 33a/10, 33b/03,

33b/11, 34a/01, 36a/08, 41a/09, 41a/10,

41b/11, 41b/11, 42a/01

o.+ lar 31a/10, 31b/06, 35b/10,

40b/03, 41a/11, 41b/04, 42a/01, 42a/05,

42a/08, 42b/08, 43b/05, 43b/07, 46a/04,

40a/06

o.+ larnı 31a/09, 31b/03, 31b/09,

40a/05, 40b/02, 41a/08, 43a/05, 43b/09,

44b/07, 44b/11, 46b/11

o.+ larnıj 41a/01

o.+ nı 41b/04

o.+ nij 33b/07

oğul oğul

o. 10b/07, 22a/04

ok ok

o. 2a/01, 35b/05, 35b/06,

43a/11, 44b/01

o.+ ı 16a/01

o.+ nı 20b/06

ol (zm) III. teklik kişi zamiri ve
işaret zamiri, o

o. 10a/09, 10b/07, 11a/04,

11a/05, 11b/06, 12a/01, 12a/08, 13b/05,

13b/07, 13b/09, 14a/08, 14b/05, 14b/11,

15a/05, 15a/07, 15b/03, 15b/04, 15b/05,

15b/08, 16a/02, 16a/03, 16a/04, 16a/06,

16a/08, 16a/09, 16a/10, 16b/05, 16b/09,

16b/11, 17a/01, 17a/03, 17a/05, 17a/07,

17a/08, 17a/11, 17b/04, 18a/04, 18a/07,

18a/10, 18b/03, 18b/11, 19a/01, 19a/04,

19a/08, 19a/09, 19b/03, 19b/05, 19b/07,

1b/01, 20a/04, 20a/06, 20a/08, 20a/10,

21a/04, 21a/06, 21b/08, 22a/02, 22a/03,

23a/02, 23a/07, 29a/12, 2b/01, 30a/03,

31a/02, 31a/03, 31a/07, 31b/02, 31b/03,

31b/04, 31b/11d, 32a/04, 32a/06,

33a/06, 33a/09, 33b/01, 33b/04, 33b/05,

34a/01, 34a/08, 34b/10, 35a/09, 36a/05,

36a/10, 36b/09, 37a/02, 37a/07, 37b/02,

37b/07, 38a/10, 38b/10, 39a/01, 39a/02,

39a/03, 39a/05, 39a/07, 39a/08, 39b/10,

3a/07, 3b/06, 3b/07, 40a/02, 40a/06,

40a/09, 40a/10, 41a/01, 41a/09, 42a/04,

42a/10, 42b/07, 42b/08, 42b/10, 43a/03,

43b/02, 43b/08, 44b/01, 45a/02, 45a/05,

45b/02, 45b/04, 45b/06, 45b/10, 46a/06,

46a/10, 47a/02, 47a/03, 47a/04, 47a/05,

47a/06, 47b/02, 47b/04, 47b/05, 48a/10,

48b/01, 48b/09, 49a/01, 49b/04, 49b/06,

49b/10, 4a/11, 50a/01, 50a/03, 50a/06,

50a/08, 50b/01, 5a/10, 6a/01, 6a/04,

6a/05, 7a/06, 8a/06, 8b/11, 9a/10, 9b/07

o.+ dur 4a/11

o.+ lar 43a/09, 45a/01, 8b/05

o.+ lardın 47b/07

o.+ larnı 12b/03, 24a/04, 36a/01,

48a/10, 4b/09

ol - olmak yardımcı fiil

o.- dı (kara) 3b/07

o.- dı (ösrük) 49a/10

o.-dular 2a/06

o.- maysız 4a/10

o.- sun 39b/03

o.- up 35b/08

oltun - kendi kedine oturmak

o.- up 9a/11

o. + mağ 21a/05

oltur - oturmak

o. 34b/11

o.- dı 31b/01

o.- dılar 2b/07

o.- dum 35b/09

o.- sun 37a/05

o.- up édi 30b/10, 33a/06,
49a/08
o.- up 17a/06, 24a/01, 28b/07,
28b/10, 35a/03, 45a/09, 6a/10
o.- updur 37b/01
o.- updurlar 8b/04
o.- ur édi 41b/10
o.+ güçilerdin 30b/06
o.+ gücini 13b/03
o. + maş 10a/01, 34b/03
o.+ maşnıj 8b/11
olturguz - oturtmak
o.- dı 10a/11, 36a/09, 48b/08
o.- dılar 11b/08, 41b/02
o.- ğay mén 40a/03
o.- up 43b/11
on beş on beş
o. 8b/02
on bir on bir
o. 20a/09, 22a/01, 25b/03,
4b/05
on üç on üç
o. 24b/07
onda orada
o. 37a/05
o.+ dın 36a/06
ondağ → ondağ
o.+ dur 45b/04
ondağ öyle, şöyle
o. 17b/04, 47a/01, 47b/03,
5a/01, 7b/02, 9a/07
o.+ da 45b/11
on ékki on iki
o. 10b/07, 14a/08, 20b/02,
20b/08, 22a/01, 24a/03
onda orada
o. barmén 48b/10
on sekkiz on sekiz
o.+ din 12b/03
on tört on dört
o.+ din 12b/04
Opolunyus *k. ad.* (M. Ö. 262-190)
Yunan matematikçi (Apollonius)
O. 18a/08
orun yer, herkesin bildiği bir yer,
belirli bir yer
o. 43b/10
o.+ mı 18a/05
osru çok fazla
o. 21b/08

ot ot
o. 12a/01, 20a/06, 31a/07,
11b/11
o.+ nıj 27b/02
otak otak, çadır
o.+ nı 46a/02
o.+ ige 42b/09
o.+ nıj 43a/03
otluğ otu bol olan yer
o. 15b/04
• **otluğ bol-** yeşillik olmak
27a/07
ottuz otuz
o. 24b/06, 26a/02
otun odun
o.+ dın 31a/07
o.+ ij 24a/02
oyna - oynamak
o.- r édiler 14b/11
o. + maş 21a/02
oynaş sevgili
o. 12a/11, 12b/02, 13a/09,
13b/02, 17a/11, 17b/02, 21b/08, 26a/05,
32a/11, 37b/07, 38b/07, 40b/07, 41a/02,
41a/03, 43a/03, 44b/02, 44b/10, 46a/11,
49a/01, 49a/10, 50a/08
o.+ ı 30a/06, 43b/07
o.+ ım 48b/08
o.+ lar 12b/04, 12b/10, 13a/03,
1b/06, 26a/03, 27a/02
o.+ larnı 12a/10
o.+ nı 15a/01, 15a/05, 16a/08,
29a/06, 31a/02, 37b/02, 38b/04, 46a/05,
46b/03, 50a/11
o.+ nıj 21b/03, 30a/08, 31a/04,
32a/09, 38b/10, 40a/10, 42a/03, 42b/04,
43a/07, 5b/05, 9a/02
o.+ nıjını 44a/02, 10b/01
-Ö-
öçür - söndürmek
ö.- di 2b/04
ögür dört yaşındaki at
ö. 11a/08, 13b/09, 32b/02
öke büyük kardeş, abla
ö. 36b/03
öl - ölmek
ö.- dü 20a/08, 7b/10
ö.- ğay mén 21b/09, 36a/08
ö. + maş 30b/04, 49a/06

ö.+ maqım 29a/05, 46b/05
öldür - öldürmek
 ö.- ğaylar 40b/11, 46a/09
 ö.- gey mén 22b/07
 ö.- ğey mén 36a/07
 ö.- iijiz 47a/11
 ö.- me 42b/03
 ö.- üp 28b/08, 47b/04
 ö. + maq 15b/09, 48b/06
 • **öldür-di öldür-di**
 öldürdü öldürdü 46b/01, 46b/0
ölüm ölüm
 ö. 6b/01
‘ömr < Ar. ömür, hayat
 ‘ö. 27a/09, 6a/06
 ‘ö.+ niij 12b/03
‘ömrlük < Ar.+T. ömürlü
 ö. 27a/06
ön
 I. evvel, ilk
 ö. 1b/01
 II. uzun
 • **ön bol-** uzun olmak
 27a/09
önde önünde
 ö. 17a/06, 17b/06, 33b/11
öp öpücük, öpüş
 ö. 26b/05
öp - öpmek
 ö.- di 43b/11
 ö.- ğey mén 29a/08
 ö.- üp 8a/11
 ö. + maq 10a/10, 12a/10, 20a/11
 ö.+ maqı 16b/02
ösrük sarhoş
 ö. 45a/02, 48a/07
 • **ösrük bol-** sarhoş olmak
 12b/09
 • **ösrük kıl-** sarhoş etmek
 16a/11
 • **ösrük ol-** sarhoş olmak
 49a/10
öt - geçmek
 ö.- ğaylar 11a/05, 38b/06
 ö.- gey sén 21b/05
 ö.- ti 6b/09
 ö.- tiler 28b/01, 8b/02
 ö.- üp 29b/10, 40a/09
 ö. + maq 14a/09

ö.+ maqı 35b/09
ötrü karşı, ön
 ö. 19a/09, 20a/04
 ö.+ yde 13b/08, 45b/11
ötnüçi öteki ?
 ö.+ 8b/08
öttür - hızla geçmek (ok için)
 ö.- ür 2a/01
ötük dilek, istek
 ö.+ ı 14a/08
ötün - söylemek, saygılı biçimde
 anlatmak, arz etmek
 ö.- di 14a/06
 ö.- ür édi 26b/05
öy ev
 ö. 13b/06, 21b/07, 28a/09,
 31a/07, 3b/02, 4a/09
 ö.+ de 11a/10, 14b/01, 14b/08,
 22a/03, 25b/02, 44b/03, 4a/09, 7a/11ol
 ö.+ din 14a/09, 1b/04, 29a/10,
 2b/03, 47a/08, 6b/07
 ö.+ dir 7b/07
 ö.+ dür 7a/03
 ö.+ günçe 6b/08
 ö.+ im 44a/01
 ö.+ imni 22b/10
 ö.+ iijni 22b/06
 ö.+ ini 3a/09
 ö.+ ler 31b/02
 ö.+ lerde 7a/10
 ö.+ ni 11b/07, 50a/09, 6b/03,
 7a/04
 ö.+ niij 15a/10, 1b/05, 23a/01,
 28b/04, 45b/03
 ö.+ niijni 22b/06
öyle hayvan adı ?
 ö.+ ler 32a/08
öylegüçi bir hayvan adı ?
 ö.+ ler 6a/01
öz öz
 ö. 19a/03, 31a/11
 ö.+ niij 1b/06, 37b/08, 40a/03,
 6a/10
özge başka
 ö. 11b/06, 17a/01, 20b/07,
 20b/10, 21a/03, 23b/06, 24a/09, 24b/11,
 30a/10, 33b/02, 35b/06, 36a/04, 38b/11,
 40b/10, 42a/03, 44b/08, 46b/04, 4a/04,
 5a/06, 5b/09, 6b/10, 7b/10, 2b/10

-P-

pāmāl < Far. ayaklar altına alınmış

- **pāmāl bol-** ayaklar altına almak 49a/05

pāyan < Far. son, bitim, sonuç, nihayet

p.+ ı 30a/11

p.+ ı.günçe 29b/07, 30a/11

peleng < Far. kaplan

p. 43a/08

p.+ im 46a/10

penç < Far. beş

p. 25a/01

perde < Far. perde

p.+ din 3a/01

perí < Far. tabiat üstü bir güce sahip bulunduğu inanılan cin taifesinin çok alımlı ve çok güzel olanlarına verilen isim, güzel kız/kadın, güzel

p. 15a/03, 15a/04, 15a/05,

15b/03, 19b/07, 30a/03, 37a/11, 37b/04,

39a/03, 41a/09, 42b/10, 44b/01, 47a/07,

47b/02, 50a/01

p.+ ler 16b/05, 33a/03

p.+ lerdin 13a/11

p.+ lernij 17a/06

p.+ ni 20a/10, 47a/08

p.+ nij 16a/02, 16b/10, 19a/05,

26b/10, 32b/08, 39a/05, 50a/03

- **perí-peyker:** ay yüzlü, peri yüzlü, çok güzel 20a/03

pervāne < Far. pervane

p. 4b/07

perveriş < Far. yetişme, beslenme

p. 10b/10

- **perveriş kıl-** yetişmek 14b/09

pervízen < Far. elek, kalbur

p.+ i 4a/06

pes < Far. o halde, öyle iken

p. 15a/06, 22a/08, 2a/06,

30b/05, 33b/07, 39b/01, 42a/02, 47a/10,

5a/09

pesi → pes

p. 30a/04, 46a/06

peydā < Far. açıkta ve meydanda olan, zahir

- **peydā bol-** ortaya çıkmak 10a/06, 37a/06,

28b/11, 22a/09, 22a/09, 18a/08, 43b/02

- **peydā eyle-** edinmek 21a/06

- **peydā kıl- I.** ortaya çıkarmak 4a/02. **II.** dünyaya getirmek 3b/09

peygām < Far. haber, peygam

p.+ ı 49b/06

peyker < Far. doğaüstü bir güce sahip olduğu sanılan hayali dişi varlık; cinlerin çok güzel ve alımlı sanılan dişilrine verilen ad

perí-i p. 20a/03 → **perí** (perí-

peyker)

pıç - kesmek

p.- gay mén 21b/10

pıçağ bıçak

p. 21b/10

pinhān < Far. gizli

- **pinhān bol-** saklanmak, gizlenmek 46b/08, 12b/05, 12b/11, 48b/01, 16a/09

pulāv < Far. pilav

p. 24b/11

- **ķavurma pulāv** : kavurma pilav 25a/01
- **kelle pulāv:** kelle pilav 25a/03
- **mūza‘fer [pulāv]:** safranlı pilav 25a/03
- **şehíd sermest [pulāv]:** bir pilav türü 25a/02
- **dest penç pulāv:** beş parmaklı pilav 25a/01

pundak böyle, bu şekilde

p. 17a/01, 17a/02

-R-

rağbet < Ar. kabul, hüsnükabul

r. 21b/11

rāh < Far. yol

ķat‘-ı r. kılur édiler 46b/11 →

ķat‘ (ķat‘-ı rāh kıl-ur)

rāví < Ar. anlatan, rivayet eden, hikāye nakleden kimse

r. 20a/09

- **rāví rāví** anlatanlar

rāz < Far. sır
r.+ nı 3a/05

rāzī < Ar. kabul eden, rıza gösteren

- **rāzī bol-** kabul etmek
29a/09, 14b/02, 29a/05
- **razi kıl-** razı etmek
40b/02, 22a/01

refākat < Ar. arkadaşlık etme, eşlik etme, birlikte bulunma

- **refākat kıl-** eşlik etmek 30a/07

re‘fet < Ar. marhamet, esirgeme
r. 10b/10

refik < Ar. yoldaş, arkadaş, dost
r.+ lerni 35a/10

registān < Far. kumlu bölge, kumluk alan manasına gelmektedir
r. 39a/07

resim < Ar. varlıkların, doğadaki görüşlerinin kalem, fırça gibi araçlarla kâğıt, bez vb. üzerinde yapılan biçimleri, tasvir

- **resim eyle-** çizmek
18a/09

revā < Far. layık, uygun
r. 11b/04

revān < Far. yürüyen, giden, yola çıkan

- **revān bol-** I. yola çıkmak 46b/09, 48a/11, 23a/09, 28b/07, 30b/08, 40b/04. II. esmek 29b/11, 37b/10
- **revān kıl-** göndermek 35a/08, 3a/02

revnaşsız < Ar.+T. ışıksız, parlak olmayan
r.+ dırlar 7a/04

risālet < Ar. insanları dinî davet etme işi, peygamberlik
r. 4a/08

rū-gerdān < Far. ilgi ve sevgi göstermeyen, uzak duran

- **rūgerdān bol-** ilgi göstermeyip uzak durmak 3b/06

rütbe < Ar. mertebe, derece, menzile
r.+ yimdin 3a/10

rūz < Far. gün

- **rūz-i cezā:** kıyamet günü 4b/10
- **rūz-i töre:** şehzade günü 27a/08

-Ş- -S- -Ŝ-

şabā < Ar. sabaha doğru kuzeydoğudan hafif hafif esen serin, hoş, latif bahar rüzgarı, tan yeli
ş.+ dın 4a/08

şabāğat < Ar. güzellik
ş.+ niij 17a/07, 19b/06

şabr < Ar. sabır

ş. 10b/10, 20a/05

- **şabr kıl-** sabretmek, sabırlı davranmak 14a/11, 20b/07

şad-berg < Far. yüz yapraklı, pek çok yaprağı olan, katmerli çiçek
ş. 32b/10

saç saç

s. 15a/11

s.+ ı 22a/06

s.+ larınıj 15a/07

s.+ nı 26a/09

saç - dökmek

s.- ur édi 50a/02

şafğa < Ar. levha

ş. érdi 17a/06

şafraq < Ar.+T. daha parlak
ş. 3a/07

sağrı duymayan

s. 19b/01

şāgrā < Ar. ova, yer

- **şāgrā-ı kıyāmet :** kıyamet yeri 19b/05

saḥla - saklamak

s.- ga 10b/11

s.- p 38a/03

s.- sun 34b/10, 44a/02

sakak çene

s.+ niij 5b/08

saḳkal yer. adı ?

s.+ iij 42a/08

salšanat < Ar. hakimiyet

s.+ niij 11a/06

san kıymetli taşlar için kullanılan bir sıfat ?

s. 48a/02

s.+ ı 12a/09

s.+ ıdın 27a/01
s.+ ını 3a/02
s.+ lardın 32b/04
s.+ ları 19a/07
s.+ nı 39a/01
sangüçi sayıcı, sayan
s.- 5b/04
s.- leri 11b/09
şandūk < Ar. sandık
ş. 30b/09, 31a/02, 32b/03,
37a/07, 39a/02
ş.+ da 30b/09
ş.+ nı 37a/07, 37a/10
sap **I.** ip
s. 15a/11
II. inci dizisi

- **sap içre tart-** söz incisini diz, güzel söz söylemek
s. 5b/05
- **sap bol-** sarılmak 34a/06

şarf < Ar. harcama

- **şarf kıl-** harcamak
24a/04

sarı sarı
s. 24a/11, 26a/04

- **sarı bol-** sararmak
21b/01

sarığ → sarı

- **sarığ bol-** sararmak
21a/08

sat - satmak
s.- tılar 11b/07, 13a/11, 13b/01,
23b/08
satukçı **I.** tüccar
s.+ lar 23b/08
s.+ larnı 14a/01
II. Efsâne Türkî adlı eserin kadın kahramanı Hûb-çehre'nin tüccar olan babası Hâce Bergüzin Hâce İlyas Ermeni
s. 13b/09, 13b/11, 14b/02,
14a/05, 14b/04, 14b/09, 20b/03, 20b/08,
21a/01, 21b/11, 22a/10, 22b/08, 23a/09,
28a/10, 28a/11, 28b/08, 28b/11, 37b/08
s.+ nı 22a/05
s.+ nij 21b/07
savçı peygamber
s. 3b/07
s.+ lar 3b/08

s.+ larını 3b/11
s.+ nij 4b/07
savuk soğuk
s. 2a/08, 31b/08, 3b/01

- **savuk savuk** soğuk soğuk
s. 32a/08

say kışın taşan ırmak
s. 10b/08, 28a/07, 28b/10,
38b/08, 44b/04
s.+ dın 33a/11, 40a/09, 40b/04,
43b/08
s.+ günçe 41b/01
s.+ nı 40a/11
s.+ nij 29b/01, 29b/06, 36b/07,
37a/04, 38a/10
saz < Far. her çeşit mûsikî âletine verilen isim, çalgı
s.+ ları 2a/08
sā'at < Ar. saat
s. 15b/06, 30b/02, 37b/03,
38b/06, 39b/04, 41b/08, 41b/09, 41b/10,
46a/01
sāi'd < Ar. kolun dirsek ile bilek arasındaki kısmı
s.+ ler 18b/06
s.+ lerni 18b/02
sāk < Ar. bacağın dizden ayak bileğine kadar olan bölümü, bu bölümün yumuşak ve şişken olan arka tarafı, baldır, incik
s.+ nı 20a/08
saḳdūş kılavuz, yol gösterici kimse

- **saḳdūş bol-** kılavuz olmak 27b/07

sāmān < Far. eşya
s. 25b/02, 38b/11
s.+ i 22a/02
s.+ ı 23a/01, 38b/02
s.+ ıda 23a/07
sāre < Far. bütün, hepsi
s. 16a/01
sārī < Snk. bayanların kullandığı dikişsiz belden aşağı ve yukarı sarılan 4.5-5 metre uzun Hindistan'ın geleneksel kıyafeti. Hindistan'ın Kuzeydoğu bölgesinde özellikle de Batı Bengal eyaletinde daha fazla kullanılır. Düğünlerde bunun kullanımı çok

yaygındır ve genellikle evli hanımlar kullanır

s. 19b/08

sāye < Far. gölge

s. 17b/08

sāyeban < Far. büyük çadır, güneş şemsiye, otağ

s. 37a/06

sebeb < Ar. sebep

s. 42a/02, 42a/04

s.+ dirlər 9b/04

s.+ i bolup édi 8b/11

s.+ i bolurijız 8a/07

s.+ i 7a/05, 9a/03

s.+ idin 10a/07

s.+ inij 13a/02

sebze < Far. çiçek

s. 24b/02, 24b/03

şedā < Far. ses

ş. 12a/07, 27a/11

ş.+ dın 2a/08

séc - seçmek

s.- erdi 3a/01

sefāriş rica, istirham, yardım istemi

s.+ din 46b/01

- **sefāriş kıl-** rica etmek, istirham etmek 46a/09

sefglik <Ar.+T. eğlenceli

s. 44a/10

- **sefglik b ol-** eğlenceli hissetmek 13b/05, 38a/06

sefid-āb beyaz su

s. 16b/10

- **ségiij ségiij** yavaş yavaş 50a/06

sekkiz sekiz sayısı

s. 14a/02, 32a/06

seksan seksen

s. 26a/02, 23b/09

selām < Ar. selam, merhaba

- **selām kıl-** selam vermek, merhaba demek 33b/04

selāmet < Ar. tehlikeden uzak

olma, sağlam

s. 30b/01, 30b/03, 30b/07,

38a/01

selīm < Ar. doğru, sağlam

s.+ ni 5b/01

sén (zm) II. teklik kişi zamiri, sen

s. 10b/03, 34a/04, 38a/04,

38a/06, 38a/07, 39b/06, 40a/09, 42a/10, 42b/02, 44a/06, 44a/08, 46a/04, 46b/02, 48b/08

s.+ i 10b/06, 11a/05, 14a/07,

1b/06, 22b/06, 22b/07, 38a/02, 38a/09, 3b/09,

44a/02, 44a/09, 4b/09, 9a/10,

46a/05

s.+ iij 11a/02

s. (lāyikimdırsén) 48b/10

s. (berbād kılur) 23a/01

s. (bütmeğay) 22b/06

s. (éviluğ bolğay) 38b/03

s. (ğükm kılğay) 8b/07

s. (gün kılğay) 21b/04

s. (içğay) 46b/06

s. (içmey) 21a/11

s. (kélip) 34a/03

s. (keltürgay) 10b/09

s. (korkuş kılur) 42b/03

s. (körür) 36b/07

s. (maqtül bolur) 23a/01

s. (müşāhede kılur) 3b/11

s. (öngay) 21b/05

s. (şabr kılğay) 14a/11

s. (tapıp) 34a/11

s. (tedbır kılğay) 46b/05

s. (tuyğay) 22b/07

s. (yédürgay) 11a/09

s. (yémeydür) 21a/11

Sencit Rānī k. ad. Bir Hindu ağa

S. 17b/02

sengil < Far. bir tür taş

s. 48a/02

sénsiz sen olmadan

s. 7a/06

ser - sermek

s.- üp 10a/11

serāsime < Far. herhangi bir sebeple

bilinci ve duyguları zayıflamış olan, düşünmeden hareket eden, ne yaptığının farkında olmayan, şaşkın

s.+ ler 3a/05

serāvil < Ar. 'şalvar'ın çoğul şekli:

şalvar, don

s.+ ler 25b/

s.+ ni 26a/06

serír < Ar. I. taht

s.+ din 45a/01

s.+ ni 5b/07
II. vücut
s.+ i 40a/10
sermest < Far. **I.** sarhoş. **II.**
yemek adı
s. 25a/02 → **şehíd** (şehíd
sermest)
• **sermest** **kıl-**
sarhoş etmek 13b/04
serrā' < Ar. gezgin
s. 33b/02
ses ses
s. 4a/10
s.+ i 21a/07
s.+ idin 26a/07
s.+ iniij 16b/03
sév - sevmek
s.- er édi 14b/11
s.- erir édi 15a/01
s.- er 2a/03, 22a/08
seyāğat < Ar. gezi
s. 34b/02, 34b/03
s.+ niij 34a/06
seyr < Ar. gezip dolaşmak
s.+ i 7b/09
seyyāğ < Ar. seyahat eden, gezgin
s. 33b/02
Seyyidü'l- Enbiyā Nebilerin,
resullerin efendisi, Hz. Muhammed
S. 3a/11
šenā < Ar. övme
s.+ yı 3a/06
šenā-gū < Ar.+Far. öven, metheden,
övgüde bulunan, dâima öven
ş. 3a/03
šenā-ver < Ar.+Far. öven, metheden,
övgüde bulunan, dâima öven
ş.+ i 17a/11
sık- sıkmak
s.- ur édi 45b/09
s. - mağ 20b/01
şillāk hareket, vuruş
ş. 32a/03
şinebend < Far. sutyen, göğüs bağı
s.+ ni 17b/10
sınuğ kırık
s. kıldı 30a/01
sír < Far. doymuş, tok
• **sír bol-** doymak 11a/03
sıra sıra

s. 45b/10
sisam < Far. siyah
s. 47b/02
sevā < Ar. başka
s. 5a/06, 28a/09
siyah < Far. kara
s.+ şur 20a/02
siz (zm) III. çokluk kişi zamiri
s. 22a/09, 36a/04, 43a/06,
48a/03, 8a/07
s.+ niij 34b/05
s.+ ni 28a/6, 29b/09, 34b/09,
36a/02, 36a/05, 36a/07, 47b/08, 48a/02
şoğbet < Ar. sohbet
ş.+ ler 34a/10
soij → son
s. 10a/10, 20a/09, 22a/02,
30b/02, 31a/05, 32a/05, 34b/05, 35a/09,
38b/02, 40a/05, 42a/05, 45a/09, 46b/11
soijra sonra
s. 11a/11, 14a/09, 28a/05,
29a/08, 31b/05, 35b/01, 37b/03, 39b/05,
3a/10, 41b/01, 44b/10, 46a/01, 46b/05,
47b/08, 48a/03, 4b/11, 6b/01, 8b/05
s.+ sını 9b/08
son son
s.+ iij 30a/11, 29b/07
s.+ niij 28b/07
song[ı] sonki, sonra gelen < son + kı
s.+ dın olsun 39b/03
songra → soijra
s. 10a/01, 10b/09, 14b/10,
21b/03, 29b/03, 31a/02, 34a/01, 35b/09,
38a/11, 38b/06, 39a/01, 50a/07, 9b/04
sor - sormak
s.- dı 28a/10, 34a/02, 39b/05,
41a/04, 47b/07, 47b/09, 29b/08
s.- dılar 31b/05
s.- gay mén 7a/09
• **sorma** beklenmeyen bir
durumu ifade etmek için
kullanılır; anlatılması
güç 18a/02, 19b/02,
20a/06
sorağ soru, soruşturma
• **sorağ eyle-** sormak, soru
sormak 30b/05
sorıl - sorulmak
s.- dı 10b/06
söz söz, kelim

s. 16b/08, 17b/05, 23a/06,
28b/02, 38b/04, 38b/06, 43b/06, 48b/05,
6b/06

s.+ din 30b/11, 46b/06
s.+ ler 41b/08, 8a/09, 8b/09
s.+ lerdin 34b/04
s.+ leri 14a/04
s.+ lerni 22a/10, 22b/04, 9b/11
s.+ lerniijdin 34a/09

sözile - söylemek
s.- di 21b/07, 29a/04, 38a/07,
41a/05, 43b/03, 44a/06
s. - mağ 21a/02

sū < Ar. kötü
• **sū-ı i'timād:** kötü
güvence 2b/10

su I. su
s. 1b/05, 30b/02, 31b/08,
32a/08, 36b/05, 45a/09
s.+ da 30a/09, 3a/03
s.+ dın 13a/07, 24b/05, 26b/07
s.+ ydın 33a/02, 3b/02, 8a/02
s.+ yı 11a/03
• **su bol-** ermek, su olmak
50b/02

II. içecek
s. 45a/07

şubğ < Ar. sabah
• **şubğ- ı kıyāmet:**
kıyamet sabahı 18a/03
• **şubğ-ı mağşer:** mahşer
sabahı 19b/03

suḥan < Far. söz, kelam
kıble-i s. 3a/02 → **kıble**
(kıble-i suḥan)

sukūt < Ar. susma, konuşmama
s. 41a/05

sunğur doğana benzeyen
yırtıcı, avcı kuş
s.+ lar 5b/1

şuret < Ar. yüz
ş.+ i 10b/05

surūd < Far. şarkı, türkü, nağme
• **surūd eyle-** şarkı
söylemek 12a/06, 27a/04
• **surūd kı-** → surūd eyle
13a/09

sus - susma, sessiz olma
s.- an 32b/09

susuzlık susuzluk

s.+ nı 2a/09

susuz suya, su içmeye ihtiyacı olan,
susamış

s.+ larnı 3b/01

• **susuz ol-** susamak
35b/08

sutūn < Far. kolon, sütun
s. 19a/03

sübğa < Ar. tesbih
s. 32b/01

sübğān'a'llah < Ar. Allah'ın her türlü
kusur ve noksanlıktan, beşerî sıfat ve
zaaflardan uzak olduğunu kabul ve
tasdik ederim" anlamında tespih ve zikir
sözü

s. 3b/08, 6a/08

sünbül < Far. zambakgillerden,
ilkbaharda basit salkım şeklinde, daha
çok açık mor renkli, keskin ve güzel
kokulu çiçekler açan soğanlı ve otsu süs
bitkisi, sümbül
s. 32b/07

• **sünbül-i gūr:** sümbül
huri 32b/07

• **sünbül-zār:** sümbül
bahçes i 26b/01

sür - sürmek, sıvamak
s.- üij 43a/11
s.- dü 13a/08

sürçek sözcük
s. 11a/07, 23b/03, 39a/10,
45b/01, 5a/03
s.+ dür 5a/04

s.+ ni 5a/08, 5b/04
s.+ niij 12a/11

sürin < Far. kalça, kış
s.+ ler 19b/06

sürme < Far. süs amacıyla kirpik
diplerine sürülen siyah toz
s. 20a/05

süt süt
s. 14b/10, 33a/02
s.+ idin 19b/07
s.+ niij 18a/03, 24b/09

sūzen ?
s.+ niij 17a/03

süzme malzemesi süzülerek yapılan
aşûre, torbada süzdürülmüş katı yoğurt,
keş denilen yağsız kuru peynir
s. 24b/09

-Ş-

şādāb < Far. yeşil otlak

- **şādāb kıl**- yeşillemek
3b/02

şādī < Far. mutluluk, sevinçlik

ş.+ din 40a/01

meclis-i ş. 27a/05 → **meclis**

(meclis-i şādī)

şāfi' < Ar. birinin affı için araya

giren, şefâatçi olan, şefâat eden kimse

- **şāfi'-i hālk**: kıyamet
gününde halkın şefâatçi
Peygamber Muhammed
4a/11

şāh < Far. dal, budak

ş.+ dın 8b/08

şāhid < Ar. tanık, şahit

ş. 36b/04, 3b/09

şāgm < Ar. iç yağı olan

ş.+ ı 24a/05

şāhrāh < Far. kır, ova

ş.+ da 37a/01

şaşranç < Snk. şatranç

ş. 21a/03

şāyed < Far. ihtimal bildirir;

muhtemelen, belki

ş. 18a/07, 20b/01, 31a/02,

31a/06, 46a/11, 47a/03

şebistān < Far. haremlik

ş. 7b/05, 7b/06

ş.+ ıda 18b/06

şebnem < Far. çiy, kırağı gibi

ş.+ ni 25b/04

şefkat < Ar. koruma, acıma ve

esirgeme duygusu ile karışık olan sevgi,
şefkat

ş.+ dın 34b/07

şehíd < Ar. yemek adı

- **şehíd sermest[pulav]**:
yöresel yemek adı
25a/02

şekl < Ar. dış görünüş, dış çizgiler,
biçim

ş.+ ni 18a/10

şerbet < Ar. şerbet, içecek

ş.+ ler 24b/10

şeríf < Ar. soyu temiz ve şerefli olan,
asil kimse

ş.+ dir 33b/07

şevk < Ar. şiddetli arzu, istek, aşırı
heves

- **şevk kıl**- şevk etmek
5a/05

Şeyhü'l-Ğarem halife tarafından

Mekke'nin yönetimiyle görevlendiren
memur

ş.+ niij 15a/09

şık < Fr. zarif, güzel, hoş gidecek
şekilde süslü

ş. 12b/10

şıl kuş adı

ş.+ larga 35b/02

şibl < Ar. hayvan ve özellikle aslan
yavrusu

ş.+ lerga 15b/11

şikār < Far. av

- **şikār kıl**- avlamak
35a/05

şimdi şimdi, şu an

ş. 15a/04, 18b/02, 20a/06,

22a/08, 23a/02, 33b/10, 38a/07, 39b/11,
42b/07, 44a/03, 44b/06, 48b/05, 48b/10,

49a/06, 7a/06, 9a/10

şimşek I. buluttan buluta veya buluttan
yere elektrik boşalması sırasında

meydana gelen ışık olayı, şimşek

ş.+ dirler 4b/06

II. parlak

ş. 18b/07

şināht tanıma, aşinalık, ayırt edici
özellik

ş. 2b/07

şöhret < Ar. ün

ş.+ i 39a/05

şök - I. yıkılıp dağılmak

ş.- üp 33b/04, 37a/10

II. çıkarmak

ş.- üp 48a/09

şua' < Ar. bir ışık kaynağından
uzanan ışık telleri

ş.+ i 15b/04

şukūfe < Far. açmamış çiçek, gonca,
tomurcuk

ş. 10a/07

şümar < Far. sayı

- **şümar kıl**- saymak
6a/02, 6a/03

şutakrak ? (göz için) daha parlaklık

ş. 32b/08

şūyide < Far. yıkanmış; vaftiz;
Hristiyan dilinde, ilk günahı silmek ve
Hristiyanlaştırmak amacıyla yapılan
kutsal işlem (baptist, baptizer)
ş. 17a/11

-T- -Š-

ta < Far. (e.) kadar, dek, değin
t. 27a/08

ša'ūs < Ar. tavus kuşu
ş.+ lar 13a/04

šaleb < Ar. isteme, dileme

- **šaleb kıl- I.** çağırarak
45b/09, 40a/05, **II.**
istemek 28a/04

šanburçı klasik musikimizin başlıca
çalgılarından biri olan, yay ve mızrapla
çalınan, ince uzun sapı perdeli, yuvarlak
karınlı, telli çalgı
ş. 4b/02

šav'an ve kerhen < Ar. isteyerek veya
istemeyerek, ister istemez
ş. 35b/01

šay < Ar. (šayy) üzerinden geçme
• **šay kıl-** üzerinden
geçmek 45a/03, 6a/11,
14a/10, 40a/11

šākat < Ar. güç, kuvvet
• **šākat-ı beşerî:** insan
gücü 31a/11

tab sıcaklık
t.+ da 48a/11

tabış - karşılaşmak
t.- ğa 11a/04

ša'ām < Ar. yemek, aş
ş. 23b/04, 25a/09, 37a/03
ş.+ dın 24b/08
ş.+ lar 24b/11

tağı → dağı
t. 10b/04, 14a/05, 20b/07,
31b/07, 34b/06, 36a/07, 44b/01, 48a/03

tağkık < Ar. bir şeyin doğru olduğunu
ortaya çıkarma, hakikatini anlayıp
bilme, soruşturma
t. 42a/06, 9b/07

- **tağkık kıl-** araştırmak,
soruşturmak 42a/06,
9b/05, 45b/051

taḥaḳu tavuk
t.+ niij 25a/06

taḥminen < Ar. yaklaşık olarak, aşağı
yukarı

t. 27b/03

taḥta < Far. **I.** kalınca ve uzun biçimiş
düz ağaç parçası, tahta

t. 30b/07, 30b/08, 37a/06,
37b/06

II. yatak, sedir, divan
t. 18a/04

III. ince mâdenî levha
t.+ nı 37a/09, 33a/03

taijlagüçi ayıplayan, kınayan

- **taijlagüçi kıl-**
tanglamak: yapılan bir
işin kötü olduğunu
belirtir bir biçimde söz
söylemek, kınamak,
ayıplamak 37a/08

taijluḳ hayret edici, şaşkın
t. durmén 44a/04

taḳı kadınların taktığı ziynet eşyası
t. 18a/01

taḳsım < Ar. bölüştürme, parçaları
ayıp bölme

- **taḳsım kıl-** bölüştürmek,
parçalaştırmak 25b/06

tala - yağmalamak, talan etmek
t.- dı 13b/03, 20a/05
t.- ğay mén 22b/06
t.- p 35b/10, 36a/11, 6b/03
t.- r édiler 26a/08
t. + maḳ 31a/10, 40b/06, 40b/09,
43a/08
t.+ maḳı 31b/04

- **tala-sun tala-sun**
yağmalasun yağmalasun
22b/10

talākat < Ar. dil açıklığı,
düzgün sözlülük
t.+ niij 2b/05

šāli'i < Ar. talihli, bahtiyar, bahtlı
t. 6a/04

tamām < Ar. tamamlanmış, sona ermiş
• **tamām bol-**
tamamalanmak 20b/08

tan - kaçınmak, reddetmek
t.- ar kılgin 21b/02

tan - I. tanımak
t.- ıp 35b/11, 44b/04, 49b/11
t.+ iğüçi. niij 33a/08

	II. bilmek t.- ıp 46a/02 t.- ıp 49b/11		
tang	tan yıldızı, venüs, zühre t.+ ını 1b/02		• taşavvur eyle- tahayyül etmek, zannetmek 30a/08
tağla	yarın t. 15b/06, 28b/05, 38a/06, 7a/08		• taşavvur kıl- tahayyül etmek, zannetmek 16b/06, 44b/02, 44a/11
taniş -	tanışmak t.- tı 41a/04	taşkarı	dışarı t. 31b/01, 35a/06, 47a/11
tap -	bulmak t.- ğa 14b/01 t.- ğaylar 28a/01 t.- ıp sén 34a/11 t.- ıp 16a/09 t.- sam 49a/07 t.- sun 10b/11	taşkun I.	bulunduğu yerden dışarıya çıkmış, taşkın, taşmış t. 35a/05, 39b/07, 5b/09, 47b/03
tapış -	buluşmak, birbirini bulmak t.- mayıp 2b/06	II. uzak	t. 16a/04 t.+ dur 8a/08
tapşur -	ısmarlamak t.- up 11a/08 t.- ur 36b/02	III. aykırı, karşıt	t. 22b/03
tart -	I. çekmek y.- ıp 35b/05 t.- ıp édi 15a/04 t.- tı 2b/01 II. (Mec) dizmek t.- ıp 5b/05 III. tartmak, katlanmak t.- ıp 37a/09, 37a/10 IV. eziyet çekmek t.- ıp 50a/11 V. ulaştırmak t.- tılar 30b/01 VI. tekrar tekrar asılıp çekmek, bir şeyi orasından burasından çekip durmak, çekiştirmek t. - ur édiler 15a/10, 15b/09 • tart-ıp tart-ıp katlanarak 34a/07	taşkunbol-	uzaklaşmak 29b/04
taş	taş t.+ dın érdiler 33a/01 t.+ ıdın 17a/05 t.+ ıdırlar 19a/02 t.+ lar 50b/02 t.+ lardın 7b/04	taşıl -	dışa atılmak, hızla atmak t.- ur édim 35b/05 t.- ur édi 16a/02
taşadduk	< Ar. sadaka, himaye, sāye t.+ niydın 44a/01	taşla -	dışarıya gitmek t.- dılar 11b/06, 2b/06 t.- ğay mén 35a/11 t.- p 17b/08 t.- pdur 26b/04 t.- ptur 15a/10 t.- sunlar 40a/08, 40a/10
taşavvur	< Ar. zihinde şekillendirme, göz önüne getirme t. 4a/04	taşuk	öte, farklı t. 18a/05
		taşvır	< Ar. görünüş t. 12b/01, 2b/01 t.+ lerni 2b/01 t.+ ni 16b/09 t.- i 2b/01
		tatlık	I. güzellik, iyilik t. 1b/01, 2b/11, 38a/05, 9b/02 II. tatlı t. 9b/02
		tatluğ	→ tatlık t.+ ı 33a/01
		tav	vakit, zaman t. 48b/05
		tavar	balta t. 19b/09
		tay	dayanak, dayak ? t. (kapu.nij) 27a/11
		tayan	görevli t.+ large 37a/08
		tayın -	yer değiştirmek

tāb t.- dı 29b/05
güç, kuvvet
t. 2b/08

tāké < Far. böylece
t. 27a/06

tām < Ar. olması gereken bütün nitelikleri taşıyan
t. 17a/09

tān kapı
t.+ ı 15a/10

tār < Far. ip, iplik
t.+ ıyla 12a/08
t.+ larının 12a/07

tārāc < Far. yağma, yağma etme
• **tārāc kıl-** yağmalamak 32b/01

te‘addī < Ar. çok fazla, haddini aşma
t. 10a/07

tebāhī < Far. harap olma, mahvolma
t.+ niij 10b/08

tebrik < Ar. (tebrik) kutlama
t.+ ğa 21b/09

tecāvüz < Ar. aşma, geçme
• **tecāvüz kıl-** aşmak, geçmek 22b/02

tecvíz < Ar. yapılmasını uygun görme, caiz görme
• **tecvíz kıl-** uygun bulmak 17a/10

tedbír < Ar. Bir şeyi önlemek veya olmasını sağlamak için yapılan hazırlık, baş vurulan çâre, önlem
t. 20b/06
• **tedbír kıl-** tedbir almak, önlem almak 46b/05

tedābir < Ar. *tedbir*’in çoğul şekli *tedābir*: tedbirler
t.+ niij 8b/08

te’essüf < Ar. üzülme, kederlenme, acıma
t.+ din 28b/03

te‘ālā < Ar. “şâni yüce olsun” anlamında olup Allah, Hak, Tanrı kelimelerinden sonra kullanılır
t. 31a/01

teemmülsiz < Ar.+T. çok çabuk
t. 38b/03, 41b/06

tağaddī < Ar. beslenme
t.+ niij 9a/04

tége parça, dilim
t. 16a/05

tég vakit
t.+ idin 43b/01

téijiz → déijiz
t. 30a/05, 39a/08, 46a/03
t.+ niij 33b/01

teijri tanrı
t. 10a/05, 10b/06, 10b/11, 21b/03, 31a/01, 34b/08, 38a/02, 3b/08, 43b/06, 45a/03, 47a/04, 9a/03
t.+ din 42b/02
t.+ ğa 38a/05, 6a/08
t.+ ni 1b/01, 2b/11, 7a/07, 9b/02
t.+ niij 32b/09, 39b/01, 48a/06, 4b/03, 4b/10, 9a/08, 9b/06

tekrağ yapayalnız
t. 35b/08

tekrār < Ar. yine
t. 38b/04

telāş < Far. arama
• **telāş kıl-** aramak 29a/06

telāššuf < Ar. nâzik davranma, lutuf ve incelikle muâmele etme
t.+ niij 11a/02

telef < Ar. harcama, sarf etme
t.+ gi 11b/10

telfik < Ar. bir araya getirip birleştirme, bir araya toplama
t.+ leri 24a/01

temāšā < Ar. bakıp seyretme, zevkle, hayranlıkla seyretme, izleme
• **temāšākılğüci:** bakıp seyreden, izleyen 17b/06

temennā < Ar. arzu, istek, temenni
t. 2a/05
• **temennā kıl-** arzu etmek 38a/04

temennāger < Ar.+Far. arzu eden
• **temennāger bol-** istekli olmak 4a/01

temennu‘ < Ar. imkansız
t. érür 39a/07

temkín < Ar. ağırbaşlık, tedbir
t. 21a/06

tennūr < Hint. tandır
t. 24a/06

teppe tepe
t.+ le 45a/03

ter taze

y. 18a/04
terağğum < Ar. merhamet etme, acıma
 • **terağğum kıl-** acımak 38a/02, 21b/06, 30a/10
tertip < Ar. sıralama, düzenleme t. 34a/11
teşbîh < Ar. benzerlik t. 15b/02, 26b/02 t.+ ler 15b/01, 16a/05
testi < Far. gövdesi geniş, boğazı dar, kulplu, emzikli veya emziksiz, topraktan yapıp fırında pişirilmiş su kabı t. 24b/06
teyağkun < Ar. şüpheye yer bırakmayacak şekilde bilme t.+ um 16b/01
tevbe < Ar. tövbe t.+ niij 34b/04
tevbeli < Ar.+T. tövbe eden, tövbe kar t.+ nü 43b/06
 • **tevbe bér-** tövbe etmek 43a/01
téve deve t. 20a/01, 23b/09 t.+ ler
tevellüd doğum, doğma t. 10b/09
tik - kurmak, inşa etmek (bina için) t.- ipdürler (tikipdürler) 8a/04
tikgüçi elbise diken, terzi t. 26a/01
tıkmağ iterek, zola, aceleyle sokmak t. 21a/02
tiktür - diktirmek t.- üp 25b/06
til dil, lisan t. 32b/11, 5a/07, 5b/02, 32b/09 t.+ i 12a/05, 5a/04 t.+ ide 28a/05, 5a/05, 5a/08 t.+ ler 2a/04 t.+ niij 5a/06, 5a/11
tilbe deli t. 2a/02, 42a/09 t. bolup édi 41b/06 t.+ ler 15b/09
tile - istemek t.- di érse 1b/05

t.- medin 3a/06
tilen - çağırmak t. 41a/08 t.- ip 47a/10, 48b/07
tilmür - umut ve hasretle bakmak t.- gen 44a/04
timrek tim tim, yağmurda damlalarının çıkardığı şiddetli ses t.+ lerdin 27a/11
tirig diri, canlı, yaşayan t. 46b/02, 47b/11
 • **tirig kıl-** canlandırmak 30b/06
tiriglig dirilik, canlılık t. 9a/11, 12a/08, 20a/08, 26b/06, 49a/06 t.+ din 30a/05 t.+ günçe 44a/07 t.+ künçe 48a/02 t.+ miz 21b/05 t.+ niij 9a/03, 14a/03 t.+ niij (suyı) 11a/03
 • **tiriglig su** efsâneye göre yalnız Hızır'ın içtiği, içeni ölümsüz kılan su, ebed hayat suyu, bengi su, âb-ı hayat 26b/06
tırnağ tırnak t. 18b/08 t.+ dın 30a/04, 50a/04
tersük dirsek t. 19b/09 t.+ ler 40a/11
tiryāk < Ar. hayvânî, nebâtî ve mâdenî maddelerin karışımından meydana gelen, sancıya, öksürüğe, yılan ve akrep sokmasına, bâzı hastalıklara ve zehirlenmeye karşı kullanılan afyonlu mâcun, panzehir, antidot t.+ í 16a/03
tis'a < Ar. dokuz t. 48b/09
tiş - yetişmek t.- ip 41b/01, 45b/10, 46b/10 t.- ti 29b/05, 31a/06, 38a/01, 50a/08, 7b/08 t.- tiler 40b/07, 45a/05, 27b/09 t.- tinijiz 41a/04 t.+ geç 42b/04 t. + mağ 6b/08

tiş dış
t. 28b/04
t.+ ler 16b/04
t.+ leridin 16b/10

tişgüz - ulaştırmak
t.- diler 13b/07, 43b/09

tişkeri dışarı
t. 30b/01

tiştür - ulaştırmak
t.- di 14b/08
t.- meydür 20b/06

tiv < Far. büyük
t. 17a/03

tiz diz
t. 29a/03
t.+ lerni 19a/01

tíz çabuk
t. 47a/05

tob gök
t.+ lar 18b/09

tofrağ → **I.** tofrağ
t. 10a/10, 47a/03
t.+ niij 2a/11
II. yer
t.+ dın 15a/08

tofrağ toprak
t. 11b/10, 12a/05, 29a/08,
2b/06, 36b/05, 39b/04, 39b/05, 3b/10,
42a/11
t.+ dın 11b/01, 35b/07, 3b/10
t.+ niij 15b/09
t.+ niij 1b/03
zîr-i t.+ nı 8a/11 → **zîr** (zîr-i
t.tofrağ)

toğıl - doğurmak
t.- dı 14b/06

şoğrul yırtıcı bir kuş
ş.+ lar 5b/11

toğurla - doğurmak
t.- p 24a/04

tohta - oyalanmak
t.- dı 20a/05

tohugüçi doğuran
t. 26b/10

tohû- ?
t. pdur 27a/01

toij renk adı
t.+ da 24a/10

toija tınga: çinko, tenek yada
bakırdan yapılmış leğen, kova vb.

şeyler, gövdesi geniş, boğazı dar,
kulplu, emzikli veya emziksiz,
topraktan yapılp fırında pişirilmiş su
kabı, ağzı dar tepsi
t.+ ları 25b/04

toğ doymuş
• **toğ bol-** doymak 12a/09,
30a/06

şok < Ar. kuş yakası
ş. érür 19a/04

tök - dökmek
t.- ür édi 49a/03

toğıl - → toğıl -
t.- dı 11b/04
t.- dı 14b/06
t.- ga 14b/03
t.+ gaç 14a/11

toğkuz dokuz
t. 11a/11, 28b/01

tokkuz → toğkuz
t. 6b/03, 7b/07

toğkuzıncı dokuzuncu
t. 1b/04

tökmağ dökmek
t. 2a/02
t.+ dır 32a/07

tol - dolmak
t.- up édiler 24b/05

tola - dolamak, sarmak
t.- dı 9a/02

tola dolu
t. 13a/06, 18b/08, 19b/11,
23b/10, 26b/07, 9b/10
t. barmén 32b/04
t.+ dır mén 32b/04
t.+ dırlar 19b/07
t.+ güçi 12a/11
• **tola bol-** dolu olmak
27a/07, 12a/09

toldur - doldurmak
t.- dı 2a/09, 49a/02
t.- up édiler 13a/07
t.- up édi 17a/05
t.- up 24b/08, 49a/01
t.- upturlar 16b/06
t.- ur édiler 25a/06

tonçı hazır elbise satan ve alan kimse,
elbiseci, esvapçı
t. 24a/01

top silâh I. gülle veya şarapnel atan ateşli

t.+ lar 40b/10

t.+ larnı 7b/11

II. birçok spor oyunlarında kullanılan bir küre şeklindeki oyun aleti

t. 16a/05

topukçi → topukçı

t.+ ler 24a/02

topukçı bahçıvan

t.+ lar 2a/09

t.+ nı 3a/02

tor tuzak, ağ

t. 12b/10

t.+ ıda 30a/10, 39b/09

torsuk bez, kumaş parçası

t. 17a/05

toy I. düğün

t. 22b/09, 27b/01, 28b/07,

44b/08

t.+ dın 24a/06, 46b/04

t.+ nı 22b/06

t.+ nij 22a/02, 23a/06, 25b/06,

28a/02, 38b/02

II. toy kuşu

t. 28b/07

III. su kanalı

t.+ ıda 48a/09

t.+ ında 24a/04, 26b/08, 26b/09

tölegenrak daha kara

t. 32b/07

tön - dönmek

t.- diler 30a/02

töre şehzade/sultan

t. 10a/11, 10b/11, 14a/03,

14a/05, 14b/01, 14b/05, 20b/03, 22a/05,

22a/10, 22b/05, 22b/10, 23a/05, 23a/06,

27a/11, 27b/05, 27b/10, 28a/10, 28b/05,

29a/03, 29a/08, 30b/03, 36b/08, 36b/09,

37a/02, 37a/07, 37a/10, 37b/04, 38b/03,

44a/08, 45b/08, 47a/07, 47b/08, 48a/04,

48a/06, 49a/04, 49a/05, 49b/03, 49b/08,

49b/09, 49b/11, 50a/11, 6b/07, 6b/09,

7a/04, 7b/01, 7b/07, 8a/09, 8b/01,

9b/10, 38a/01

t.+ ler 6a/03, 7b/10

t.+ lerni 6a/08

t.+ ni 11a/08, 27a/05, 27a/06,

27a/09, 45a/05

t.+ nij 23b/02, 32b/02, 45a/05, 45b/05, 45b/08, 45b/11, 47b/05, 48a/01, 49b/03, 6a/04, 7a/11ol, 8b/05

rûzi-i t. 27a/08 → **rûz** (rûzi-i

töre)

töreije karanlık

t. 46b/07

t.+ de 47b/04

törelık şehzadelik

t. 5b/07

t.+ nij 20b/11

töpük kadınların süs için saçlarının üstüne taktıkları, çeşitli renk ve biçimde yapılmış küçük başlık, hotoz

t. 3a/07

tört dört

t. 24a/06, 24b/01, 25b/, 35b/01,

41a/10, 44b/08, 47b/09

törtünçi dördüncü

t. 8b/06

töşele - açıp sermek

t.- diler 24a/08

şübā < Ar. Cennette bulunduğu ve bütün cennete gölge saldığına inanılan, kökü yukarıda dalları aşağıda büyük ağaç

t.+ nı 37a/11

ş. 32b/06 → **nihāl** (nihāl-ı

şübā)

toflak toplanmış olan maal; ücret, maaş

t. 47b/08

tüken diken

t.+ iij 44a/07

tulum askerî teçizat; silah

t.+ lar 27b/07

tum - suya dalmak

t.- dılar 37b/11

tümen on bin erden oluşan asker kuvveti

t. 35a/08

tünd < Far. hızlı, çabuk

t. 37b/09

tüjlik ev pencere

t.+ di 19b/01

t.+ ler 38b/11

tüjlük → tüjlik

t. 18b/10

tüjliksiz penceresiz, ışığı olmayan

t. 18b/10, 19a/01

Tür - dağ adı

- **Tür-dag:** Sina yarımadasında Allah'ın Hz. Musa'ya tecelli ettiği dağ 12a/04
- Türkí** Türklerle ilgili, Türklere ait
T.+ niij 5a/04
- tuş** eşit, denk, tam yerinde
t.+ e 17b/01
- tüş** düş, rüya
t.+ i 19a/05, 44a/04
t. 17a/07, 40a/07
- tüş -** düşmek
t.- üp édiij 39b/06
- tüşmak** düşmek
t.+ ı 26a/10
- tuşmāl** yemek dağıtıcı, yer gösterici, teşrifatçı
t.+ lar 25a/04, 25a/05
- tut -** tutmak
t.- iijiz 41a/08
t.- tı 28b/04, 46b/09
t.- tılar 36a/01, 41b/02
t.- up 15b/11, 16b/07, 20a/11, 30a/11, 31b/10, 32b/01, 36a/01, 41a/03, 47a/06, 47b/02, 8b/08
t.- updur 17b/03
- tutaş -** kızarmak (dudak için)
t.- ur 20a/06
- tutmak** I. elle dokunmak
t.+ ı 8b/07
t. kılar édi 20a/11
II. avlamak
t. 37a/04
- tutum** yol
t.+ lar 45b/03
- tütün** duman
 - **tütün bol-** duman olmak
24a/07, 15b/01, 2b/03
- şulû'** < Ar. doğma
 - **şulû' kıı-** doğmak
11b/02
- tuy -** açlık duygusu gidinceye kadar yemek, tok hâle gelmek, doymak, yemek
t.- gay sén 22b/07
- tüzük** donatılmış, süslenmiş
 - **tüzük kıı-** süslenmek
24a/05

-U-

- u** < A. (e.) ve
u. 20a/05
- 'ubūr** < Ar. geçme
 - **'ubūr kıı-** geçmek
40b/04, 41b/01, 43b/08, 43b/01
- uc** uç, son
u.+ dın 8b/03
u.+ ı 29b/06, 33b/01, 36b/07
- ucar** çarşı, parça
u.+ ı 11b/03
- ud** öküz, manda, sığır
u.+ lar 5b/10
- uç -** uçmak
u.- ar édiler kılgay mén 45a/01
u.- ardı 50a/08
u.- ardılar 20a/07
u.- dı 30a/05
u.- up édi 39b/04
u.- updur 30a/09
- uçar -** karşılaşmak, karşısına çıkmak
u.- ıp 29a/07
u.- sam 31a/02
u. + maş 39a/06, 39b/11
- uçlaş** sınır
u. 45a/05
u.+ dır 36b/08
- uçmağ** < Sogd. cennet
u. 17b/09, 32b/05, 4b/04, 4b/04
u.+ nı 32a/06
u.+ niij 18a/05, 32a/06
- uçmak** → uçmağ
u.+ niij 19b/02
- uçuzrak** çok ucuz, daha ucuz
u. 11b/07
- uğan** kudret sahibi, Allah
u. 14a/07, 20b/01, 20b/04, 27a/09, 34b/09, 36b/04, 3b/09, 44a/02, 4a/01, 7b/10
u.+ dın 42b/01
u.+ niij 18b/09, 30b/04, 3a/10, 40a/01, 6b/02, 9a/06, 9b/09
- 'uğde** < Ar. düğüm
'u. 9a/05
- uğ -** anlamak
u.- gay mén 44b/11
- uluğ** I. çok büyük, ulu, yüce
u. 1b/05, 14a/02, 17a/02, 32a/01, 33b/09, 36b/08, 3b/07, 8b/10

II. şerefli, itibarlı, soylu, çok bilgin ve faziletli

u. 3b/07, 33b/09

- **uluğ uluğ** **I.** şerefli, itibarlı, çok bilgin ve faziletli 2a/05, **II.** iri iri, çok büyük 26a/07

‘ulûm < Ar. ilimler

- **‘ulûm-ı naklî:** tefsir, hadis gibi nakil ve rivâyete dayanan dînî ilimler. Karşıtı: ulûm-ı akliyye 21a/04

ulus millet

u.+ dın 22b/03, 33b/09

u.+ dın-dırsén 34a/04

‘umde < Ar. çok iyi, kaliteli
‘u. 25b/10

unut - unutmak

u.- masij 9b/01

u.- tı 21a/03

u.- up 43a/08

u.+ güçi 47a/05

ur - çarpmak, vurmak

u.- dı 13b/02

uruş vuruş, savaş

u.+ imda 34b/09

uşak kırık, ufak ve küçük küçük parça etme

- **uşak kıl-** kırmak, küçğk küçük parça haline getirmek 37b/10

uşandağ öylece

u. 2b/02, 5a/11, 5b/08, 6b/07, 9a/01, 12a/11, 16b/06, 32a/11, 33b/02, 7b/10, 32a/11, 17b/10, 23b/01, 25b/07, 35a/04, 38b/01, 27a/02, 25b/07, 27a/02

uşbu işte bu

u. 11a/09, 23b/05, 25b/03, 27a/11, 31a/08, 35a/07, 39b/09, 41a/03, 46b/05, 6b/08

uşol işbu, bu

u. 14b/, 17b/07, 2b/11, 38a/05, 38b/08, 4b/07

uyatlık mehcup, utangaç, kusurlu, çekingen

- **uyatlık bol-** mahcup olmak 43b/05

uyğak haberdar, agâh, uyandırma, uyanık

- **uyğak kıl-** haberdar etmek 41a/03

uykı uyku

u. 31b/08

uzat - göndermek

u.- ip 22a/01, 45b/09

u.- iptur 29b/09

‘üzv < Ar. vücut organları

‘u.+ lar 18b/03, 19a/09

‘u.+ larnı 19a/10

-Ü-

ü < A. (e.) ve

ü. 1b/06, 42b/01

üç üç

ü. 14a/02, 23b/11, 24a/02,

24b/01, 24b/07, 29b/10, 44b/08

ülfet < Ar. alışma, kaynaşma

ü. 15a/09

ülüşyan < T.+Far. ülüş: pay, hisse, yan (Fars. çoğul eki) paylar

ü. 42b/03

ümídsiz < Far.+T. umutsuz

- **ümídsiz bol-** umutsuz olmak 28b/04, 29a/01

ümmet < Ar. bir peygambere inanıp bağlanan cemaat

ü.+ ide 4a/02

üpüg ipek

ü.+ i 18b/07

üst üst

ü.+ i 19b/02, 21b/06, 40a/11,

42a/08

üstin üstün

ü. 19b/09, 27a/11, 29b/02,

2b/06, 37b/05, 38b/09, 49a/03, 4b/06, 50a/07, 8b/07

üştülüm kavga, gürültü

ü.+ niij 8a/02

ü.+ güciniiij 45b/02

üze üzerinde, üstünde

ü. 12a/09, 15b/03

üzre üzere

ü. 10a/01, 10a/11, 10b/06,

11a/07, 11b/11, 12a/03, 13b/03, 15a/04, 16a/09, 16b/08, 17a/09, 17b/01, 17b/03, 18a/04, 18a/09, 18b/04, 19b/09, 1b/05, 20b/05, 21a/11, 21b/02, 21b/04, 21b/07, 22a/06, 22a/07, 23a/08, 23b/02, 25a/06, 25a/08, 26a/10, 27a/01, 27a/06, 28a/11,

28b/04, 28b/06, 28b/10, 29a/03, 29a/05, 29a/09, 29a/11, 29b/06, 29b/08, 2a/11, 2b/03, 30b/08, 32a/09, 32b/05, 33a/04, 33a/05, 33b/01, 34a/02, 35b/08, 36a/09, 36b/06, 36b/07, 37a/04, 37a/06, 37a/07, 37b/06, 38a/02, 38a/10, 39a/08, 39b/04, 39b/06, 3b/05, 40a/08, 40a/10, 40b/02, 40b/11, 44a/07, 46a/03, 46b/10, 47a/04, 47b/01, 47b/06, 48a/04, 48b/05, 49a/02, 49a/05, 49b/01, 49b/07, 49b/11, 4a/05, 4b/03, 4b/05, 4b/08, 5b/02, 6b/09, 7a/06, 7a/09, 7b/01, 8b/01, 8b/06, 9a/11, 9b/01, 9b/03

ü.+ dir 27a/05

üzük yüzük

ü. 49b/11

ü.+ ni 49b/03

ü.+ idin (üzüg) 49b/08

üzüm üzüm

ü. 32a/10

-V-

vağsız < Ar.+T. bir fikrin veya bir emrin Allah tarafından bir peygamberlere bildirilme

v. 10b/08

vaķār < Ar. ağırbaşlılık, temkin

v. 21a/06

vaķfe < Ar. durma, oturma

- **vaķfe kıl-** oturmak 7a/11

varaķ < Ar. **I.** kağıt parçası veya kitap yaprağı

v.+ nı 5a/10

II. yeryüzü

v.+ ı (varağ) 2a/11

vaşf < Ar. bir kimse veya şeyin taşıdığı özellik, nitelik

- **vaşf kıl-** (bir şey veya kimsenin) durumunu, sıfatlarını ve niteliklerini sayarak târif etmek 19a/10

vāķi‘ < Ar. olan, meydana gelen, vukū bulan

- **vāķi‘ bol-** **I.** bulunmak 33a/07. **II.** meydana gelmek, vuku bulmak 20b/01

vāķıf < Ar. habere, agah olan kimse

- **vāķıf bol-** bilmek, haberdar olmak 34b/06

vālī < Ar. bir ilde devleti temsil eden en büyük mülkî âmir, vali

v. 5b/07

vārid < Ar. gelen, ulaşan

- **vārid bol-** **I.** ulaşmak 29b/11. **II.** gelmek 47a/02

vāriś < Ar. kendisine mîras düşen kimse, mîrasçı

- **varies bol-** varis olmak, sahip olmak 6b/02

vāsiśa < Ar. aracı, iki şey arasında bağ durumunda olan, onları birleştiren, maksada erişmeyi sağlayan şey

v. 22b/04

v.+ dın 22b/08

- **vāsiśa kıl-** aracılık etmek 7b/01, 23a/09

vāzīg < Ar. açık, aşikar, belli

v. émes 7a/06

ve < v. (e.) ve, bağlama edatı

v. 10a/01, 10a/02, 10a/03,

10a/08, 10a/10, 10b/06, 10b/10, 10b/11, 11a/01, 11a/05, 11a/08, 11a/10, 11a/11), 11b/04, 11b/05, 11b/06, 11b/07, 11b/08, 11b/09, 11b/10, 12a/01, 12a/03, 12a/05, 12a/06, 12a/09, 12b/02, 12b/03, 12b/04, 12b/06, 12b/10, 12b/11, 13a/01, 13a/05, 13a/08, 13a/09, 13b/04, 13b/09, 14a/01, 14a/02, 14a/03, 14a/10, 14b/01, 14b/03, 14b/05, 14b/07, 14b/09, 14b/10, 14b/11, 15a/01, 15a/02, 15a/09, 15b/02, 15b/05, 15b/06, 15b/08, 15b/09, 16a/01, 16a/03, 16a/05, 16a/06, 16a/10, 16b/03, 16b/04, 16b/06, 16b/08, 16b/10, 17a/01, 17a/02, 17a/03, 17a/05, 17a/07, 17a/08, 17b/01, 17b/03, 17b/05, 18a/01, 18a/04, 18a/07, 18a/08, 18a/09, 18a/10, 18a/11, 18b/02, 18b/03, 18b/06, 18b/07, 18b/08, 19a/01, 19a/03, 19a/04), 19a/06, 19a/09, 19a/11, 19b/01, 19b/02, 19b/04, 19b/06, 19b/07, 19b/09, 19b/10, 19b/11, 1b/01, 1b/02, 1b/03, 20a/11, 20b/03, 20b/04, 20b/08, 20b/09, 20b/10, 21a/02, 21a/03, 21a/04, 21a/05, 21a/06, 21a/09, 21b/02, 21b/06, 21b/09, 21b/10, 22a/04, 22a/05, 22a/07, 22a/09, 22a/11, 22b/01, 22b/05, 22b/06, 22b/07, 22b/09, 22b/10, 22b/11, 23a/01,

23a/03, 23a/06, 23a/08, 23a/11, 23b/01, 23b/05, 23b/07, 23b/08, 23b/09, 23b/11, 24a/01, 24a/02, 24a/07, 24a/08, 24a/10, 24a/11, 24b/01, 24b/03, 24b/04, 24b/05, 24b/07, 24b/09, 24b/10, 24b/11, 25a/01, 25a/02, 25a/03, 25a/05, 25a/09, 25a/10, 25b/, 25b/01, 25b/03, 25b/04, 25b/07, 25b/08, 25b/10, 26a/02, 26a/03, 26a/04, 26a/05, 26a/07, 26a/10, 26b/05, 26b/07, 26b/09, 27a/03, 27a/08, 27b/01, 27b/02, 27b/06, 27b/08, 27b/10, 28a/03, 28a/04, 28a/05, 28a/08, 28a/09, 28a/11, 28b/01, 28b/03, 28b/04, 28b/07, 28b/08, 28b/10, 29a/04, 29a/06, 29a/07, 29a/08, 29b/02, 29b/03, 29b/05, 29b/06, 29b/09, 29b/10, 2a/01, 2a/02, 2a/03, 2a/05, 2a/07, 2a/08, 2a/10, 2b/01, 2b/04, 2b/06, 2b/10, 30a/01, 30a/03, 30a/06, 30a/08, 30a/11, 30b/01, 30b/03, 30b/08, 31a/05, 31a/06, 31a/07, 31a/08, 31b/03, 31b/05, 31b/06, 31b/07, 31b/08, 32a/01, 32a/02, 32a/04, 32a/07, 32a/08, 32a/10, 32b/02, 32b/03, 32b/06, 32b/07, 32b/08, 32b/09, 32b/10, 33a/01, 33a/02, 33a/03, 33a/04, 33a/05, 33a/09, 33a/11, 33b/01, 33b/02, 33b/04, 33b/05, 33b/10, 34a/03, 34a/04, 34a/05, 34a/07, 34a/11, 34b/03, 34b/04, 34b/08, 34b/11, 35a/01, 35a/02, 35a/05, 35b/01, 35b/02, 35b/03, 35b/06, 35b/07, 35b/11, 36a/01, 36a/02, 36a/04, 36a/06, 36a/07, 36a/09, 36a/10, 36a/11, 36b/03, 36b/05, 36b/06, 36b/10, 36b/11, 37a/01, 37a/03, 37a/05, 37a/06, 37a/08, 37a/11, 37b/02, 37b/07, 37b/10, 37b/11, 38a/08, 38a/10, 38a/11, 38b/04, 38b/09, 38b/10, 38b/11, 39a/01, 39a/02, 39a/04, 39a/05, 39a/09, 39a/10, 39b/02, 39b/08, 39b/09, 3b/02, 3b/05, 3b/07, 3b/08, 3b/10, 40a/04, 40a/06, 40a/09, 40a/10, 40b/03, 40b/04, 40b/07, 40b/08, 40b/10, 41a/04, 41a/07, 41a/08, 41a/11, 41b/02, 41b/03, 41b/04, 41b/07, 41b/08, 41b/09, 41b/10, 41b/11, 42a/03, 42a/05, 42a/07, 42a/08, 42a/10, 42b/01, 42b/02, 42b/03, 42b/05, 42b/09, 42b/11, 43a/05, 43a/06, 43a/07, 43a/11, 43b/03, 43b/05, 43b/06, 43b/08, 43b/09, 43b/10, 43b/11, 44a/02, 44a/04, 44a/05, 44a/06, 44a/08, 44a/09, 44a/11, 44b/01, 44b/04, 44b/08, 45a/02, 45a/03, 45a/05, 45a/07, 45a/08, 45a/09, 45a/10, 45a/11,

45b/03, 45b/04, 45b/07, 45b/08, 45b/09, 45b/11, 46a/03, 46a/04, 46a/05, 46a/07, 46a/09, 46a/10, 46b/01, 46b/03, 46b/04, 46b/05, 46b/06, 46 b/07, 46b/09, 46b/10, 47a/03, 47a/05, 47a/11, 47b/03, 47b/06, 47b/09, 47b/11, 48a/03, 48a/06, 48a/07, 48a/10, 48b/01, 48b/02, 48b/04, 48b/05, 48b/08, 48b/11, 49a/01, 49a/02, 49a/04, 49a/09, 49b/02, 49b/03, 49b/05, 49b/07, 49b/08, 49b/09, 49b/10, 4a/03, 4a/04, 4b/02, 4b/04, 4b/06, 4b/08, 4b/09, 4b/10, 50a/01, 50a/02, 50a/03, 50a/08, 5a/01, 5a/04, 5a/05, 5a/06, 5a/08, 5b/08, 5b/09, 5b/10, 5b/11, 6a/03, 6a/11, 6b/01, 6b/03, 6b/07, 6b/10, 6b/11, 7a/01, 7a/02, 7a/03, 7a/08, 7b/01, 7b/02, 7b/04, 7b/06, 7b/09, 8a/02, 8a/03, 8a/06, 8a/08, 8a/11, 8b/01, 8b/05, 9a/07, 9a/08, 9a/11, 9b/01, 9b/03, 9b/07, 9b/10, 9b/11, 35b/08, 38a/04, 19b/03

velî < Ar. Cenâb-ı Hakk’a yakınlık mertebesini kazanmış olan seçkin kul, Allah’ın dostu ve sevgili kulu

v. 13b/09, 21b/11, 3a/05

v.+ ler 2a/10

v.+ ni 14a/04

v.+ niij 21a/04

veliyyu’llâh < Ar. Allah’a yakın olma mertebesine erişmiş kimse, veli

v. 20b/06, 9b/09

v.+ lar 9a/08

v.+ niij 10a/09, 13b/08

vér - vermek

v.- ir 4a/10

vaşşaf < Ar. niteliklerini, özelliklerini sayarak anlatan kimse

v.+ ıdır 3b/08

veya < Ar. veya

v. 15a/11, 18a/03

vezîr < Ar. askerî ve idârî yetkisi olan en yüksek rütbedeki devlet memuru, vezirlik rütbesine sâhip kimse

v. 10a/08, 5a/01, 9a/01

v.+ din 8b/09

v.+ ni 9b/11

v.+ niij 27b/06, 9a/01

vilâyet < Ar. bir vali yönetimindeki en önemli idârî bölüm, il, memleket

v. 11b/06, 33b/03, 45a/05,
5b/06, 7a/03, 7b/05, 7b/07, 8b/02,
9b/06, 9b/07

v.+ i 37b/08

v.+ ide 28a/02

v.+ idin 29b/04, 35a/10

v.+ imdin 35a/06

v.+ lerdin 7b/11

v.+ ni 34b/11, 6b/01, 7b/09,

8a/01

v.+ niijizdin 35a/04

vişāl < Ar. kavuşma

v.+ niij 49a/11

vücūd < Ar. varlık (karşıtı adem)

v.-ı eyvānnij 1b/04

vuķūfsız < Ar.+T. hemen,

düşünmeksizin

v. 41a/01

-Y-

ya < A. (e.) I. ve

y. 18a/03, 17a/09, 17a/10ve,
18a/06, 19a/04, 19b/03, 33a/03,

2a/11

II. veya

y. 15b/07, 15b/08, 15b/10,

16a/02, 19b/08, 19b/09, 19b/11, 21b/10,
22a/01, 24b/03, 24b/05, 28a/09, 31a/06,
32b/04, 40a/05, 40b/09, 40b/11, 42b/10,
44a/04, 46a/09, 49a/07, 30a/09, 17b/07,
17b/08

III. ya... ya da...

y. 18a/04, 21b/09, 21b/09,

25a/07, 25a/08, 30a/08, 30a/09ya ya da,
30b/06, 30b/07, 30b/10, 30b/10

IV. seslenme edatı

y. 3b/09

ya da < Far. çeşitliliği veya tercihi
belirtir

y. 5b/01

yadağ → yaya

y.+ ı 43a/03

yaфраğ yaprak

y. 32b/10

y.+ ları 19a/05

y.+ nı 2a/07

• **yaфраğ yaфраğ** yaprak

yaprak

y.+ nı 32b/10

yağ yağ

y. 24b/09

yağ - yağmak

y.- dılar 10a/02

yağış yağış

y.+ lar 10a/02

yağmur çok fazla (yağmur)

y.+ lar 11b/04

yağtur - çok miktarda atmak

y.- dılar 11b/05

yağşı güzel

y. 15b/01, 20b/10, 23a/04,

23a/11, 24b/11, 26b/02, 27b/06, 31a/03,

31b/11d, 32a/07, 33a/05, 34a/10,

35a/07, 36a/11, 36b/04, 38b/04, 3a/09,

41a/05, 42b/08, 44b/08, 4b/09, 5a/04,

5a/09, 5a/08

y.+ dır 22a/08, 38b/07, 49a/07,

7a/06

y.+ dur 34b/03

yağşırağ daha güzel

y. 20b/02

• **yağşı yağşı** güzel güzel

y. 29b/07

yağşılığ → yağşılık

y. 1b/06

yağşılık güzellik

y. 1b/01, 31b/08

y.+ ı 32b/10, 39b/02, (yağşılık)

3a/10, 4b/10

y.+ ı (yağşılık) 3a/10, 4b/10

y.+ ları 2a/05

y.+ niij 13a/04

yaiji yeni

y. 2a/11, 47a/01

• **yaiji yaiji** yeni yeni

y. 23b/01

yaijin zarara yol açan ateş, yangın

y.+ ı 8a/02

yaijlıg gibi

y. 10b/04, 13a/02, 22a/03,

25b/09, 28b/07, 29a/10, 2a/08, 32b/11,

36b/04, 38a/04, 41a/09, 42a/04, 43b/09,

44a/07, 45a/06, 45b/01, 4a/09, 50a/01,

6b/09, 46b/11, 43a/10

y.+ nı (ay yaijlıg.nı) 42b/07

yağ - ışık vermesini sağlamak

y.- dılar 3b/06

yağa kenar

y.+ nı 29a/02, 49a/03

yağsız kenarsız, tarafsız

y. 18a/11
yalgan yalan
y.+ lar 40a/07
yalguz yalnız
y. 10a/09, 14a/10, 16a/09,
34a/09, 36a/05, 43b/04, 35a/11
y. barsén 46a/04
• **yalguz bol-** tek başına
bulunmak 35b/02, 6a/02
yalguzlık yalnızlık
y.+ niij 41a/05
yalvaç haberci
y. ı 42b/04
yaman kötü
y. 31b/09, 48b/10
yan taraf
y. 30b/07, 35b/06, 36b/06,
41a/02
y.+ dın 41a/10
y.+ ı 18a/01, 23a/11, 28b/05,
33b/07, 45b/03, 8b/03
yan - dönmek, geri dönmek
y.- mayın 21b/07
yana yine, tekrar
y. 29a/07, 43a/10, 46b/03,
47b/09
<y>anak yanak; organ adı
y. 19a/03
yandur - yakmak, tutuşturmak
y.- dı 1b/03
y.- iijız 8a/06
y.- sun 7a/04
y.+ güci.niij 18b/11
yangı yankı, ses
y. 2a/08
yangı → yaiji
y. 15b/02, 23b/10, 24a/08,
25b/07, 34b/08, 36b/06, 37b/01, 42a/06,
48a/08, 5a/08
• **yangı yangı** → yaiji
yaiji
y. 36a/11
ya'ní < Ar. yani, demek ki
y. 10a/04, 10a/09, 11b/02,
12b/11, 19a/11, 23b/10, 24a/04, 24b/11,
26a/01, 2a/05, 2b/02, 30a/05, 38a/09,
38b/11, 44b/05, 48b/06, 4b/11, 5b/09,
8b/04, 9a/07, 9b/02, 14a/09
yap - yapmak
y.- ıp 12b/10

yarı - aydınlanmak, ışımak (gün için),
parlamak
y.- r édiler 16b/04
y.- r édi 13a/02
y.+ geç 41b/03
y.+ güci.dir 27a/06
yara - yarar sağlamak
y.- dılar 11b/08
yarat - yaratmak
y.- tı 1b/05
y.+ güci.dir 42b/01
yarım yarım, bir bütünün yarısı
y. 31b/04, 35b/09, 6b/09
yarmağ kızıl ve beyaz altın
y. 23b/07
y.+ dın 19b/11, 24b/06
yarmağı kızıl ve beyaz altından
yapılmış
y. 19a/06, 25b/05, 12b/06,
23b/09
yarıg aydınlık, ışıık, parlaklık
y. 2a/07, 2a/11, 10b/04, 22a/03,
3b/04, 4b/06, 8a/05, 27a/10
• **yarıg bol-** aydınlık
olmak 7b/06, 11b/01,
44a/01
• **yarıg kıl-** aydınlatmak
6b/10, 9a/10
yarıglık aydınlık
y.+ dın 3b/03
y.+ ı 21a/10
yarık → yarıg
• **yarık bol-** aydınlık
olmak 27a/06
yaş I. yaş, ömür
y. 11a/04, 12a/02, 20a/09,
20b/08
y.+ dın 20b/02
y.+ günçe 14a/08
y.+ ımızdın 21b/02
y.+ nı 12a/08
II. sene
y. 50a/07
III. küçük çocuk
y.+ dırlar 18b/05
y.+ nı 33b/08
y.+ kü<n>ç12a/02
IV. göz yaşı
y.+ lar 50a/02
y.+ lardın 29a/02

V. ıslak

- **yaş kıl-** ıslatmak 49a/03
- yasaklı** herhangi bir şeyi yapması kendisine yasak edilmiş olan
 - y. 45b/04
 - y.+ nı 33b/10
- yaşar** yaşanacak bir şey, yaşantı
 - y. 36b/06
- yaşa-** yaşamak
 - y. r mudur 36b/07
- yaşça** yaş bakımından
 - y. 10b/07
- yaşıl** yaprak rengi, yeşil
 - y. 12b/05, 19b/08, 24a/10, 26a/03
- **yaşıl bol-** gerçekleşmek 10a/03
- **yaşıl kıl-** gerçekleştirmek 11b/05
- yaşımak** kadın örtüsü
 - y. 19a/06
- yaşur** sır, raz, gizlenen şey
 - y. 39b/02
- yat** yabancı
 - y. 18b/05
- yat -** yatmak
 - y.- ıpdır 49a/10
 - y.- sunlar 40a/08
- yavuğ** → yavuş
 - y. 27b/09, 42b/09
 - y.+ dın 33a/09
- yavuğrak** daha yakın
 - y. 48b/07
- yavuş** yakın
 - y. 29b/05
- yay** keman, yay
 - y.+ ı 15b/11
 - y.+ nı 27a/08, 35b/05
 - sermek, saçmak
 - y.- dı 1b/02
- yaya** piyâde asker, sürekli gidiş geliş, gece gündüz hareket
 - y.+ lar 35a/02
- yayçı** keman çalan sanatkar, kemancı
 - y. 27a/08
- yaz -** yazmak
 - y.- dı 49b/04
 - y.- ıp 23a/11
 - y.- suij 5a/09
 - y.- ur édiler 24a/01

yazğur - yanıltmak

- y.- dı 29a/11
- y.- dırlar 18b/05
- y.- dum 35a/11
- yazı** ova
 - y.+ da 31a/09
 - y.+ lar 50a/01
- yād** < Far. anma, hatırlama
 - **yād kıl-** anmak, hatırlamak 28b/06, 36b/04, 15b/05
- yāsemín** < Far. zeytingiller sarmaşık dallı, çoğu beyaz ve sarı çiçekli güzel kokulu ağaççıklar
 - y. 4a/03
- yé -** yemek
 - y.- di 22a/05, 31a/06, 7a/08
 - y.- diler 31b/07, 45a/08, 48a/06
 - y.- meydür sén 21a/11
 - y.- p 37a/03
 - y.- siij 9b/02
 - y.- yem 49a/07
 - y.- yip 31b/07
 - y.- yüp 21b/09
 - y.- yür mén 39a/10
 - y.- yür 39a/10
- yédür -** yedirmek
 - y. 14b/03
 - y.- di 11a/11, 14b/05
 - y.- diler 31b/07
 - y.- ğay sén 11a/09
 - y.- süij 9b/03
- yél** rüzgar
 - y. 28b/07, 29b/03, 29b/11, 37a/08, 37b/09, 3a/02, 46b/09, 48a/11
 - y.+ dın 14a/08, 2a/08, 48a/11
 - y.+ i 20b/05
- yem** yiyecek
 - y. 43a/05
 - y.+ lerni 9b/02
- yémeksiz** yemeksiz ?
 - y. bol- 8a/05
- yémağ** yemek
 - y. 21a/02, 45a/07, 45a/09
- yemín** < Ar. ant, kasem
 - y. 21b/09
- yene** yine, tekrar
 - y. 27a/07, 30b/05
- yér** yer, zemin

y. 14b/10, 24a/08, 31b/03,
38a/01, 46b/04
y.+ ler 25b/01
y.+ de 24a/09, 24a/10, 34a/08,
40b/07

y.+ i 12a/05
y.+ ni 17b/04

yet - yetmek

y.- ip 40a/02

yetti yedi, sayı adı
y. 23b/11

yiber - ıdı bér > yiber göndermek
y.- di 22a/05, 23a/11, 39a/01,
42a/08, 47a/05, 48b/07, 7b/02

y.- ğay mén
y.- ip 9b/05
y.- ür édi 43a/05
y. édiler 6a/03

yığaç ağaç
y. 11b/05, 32a/07, 35b/08
y.+ lar 2a/07
y.+ lardırlar 4a/03

yığaç → yığaç
y. 11a/11

yigit → igit
y. 12b/02, 25b/09, 34a/08,
36b/11, 37a/11, 42a/06, 47a/01, 30a/08,
33a/06

y.+ ni 33b/04
y.+ niij 33b/09, 47b/05
• **yigit bol-** yigit olmak
20a/09

yigitlik yiğitlik
y. 47b/06, 6a/10, 34b/03

yığla - ağlamak
y.- dı 28b/03, 50b/01
y.- dılar 6b/07
y.- p 36b/05
y.- r édiler 47b/07
y.- r édi 41b/09
y.- r mén 39a/09
y. - mağ 21a/08, 29a/08
y. - mağdın 50b/01

yılduz yıldız
y. 4a/08, 18a/02
y.+ ı 43a/04, 8b/03
y.+ lar 16b/04, 1b/02
y.+ lardın 32b/04, 5b/07
y.+ lardırlar 3b/08

yıraq uzak

y. 43b/03, 5b/03
y.+ dın 35b/11, 39b/09, 33a/08
y.+ dır 38a/08
y. émes 34b/07

yırtguz - yırtmak

y.- di 4a/07
y.- sam 49a/08
y.- tı 49b/03

yok bulunmayan, mevcut olmayan
y. 12b/04, 15b/02, 26a/10,
30b/07, 43a/06

y.+ dur 10b/02, 18a/02, 19b/04,
20b/05, 22b/10, 23a/04, 26b/02, 28a/09,
35a/07, 38b/04, 41b/11, 44b/02, 47a/08,
48a/08, 7a/05, 7a/08, 49a/11
y.+ durlar 15b/01, 19a/10,
34a/11, 46a/04

y.+ tur 10b/05
• **yok bol-** yok olmak
47b/07

yol yol
y. 37b/09, 46b/09
y.+ da 45a/01
y.+ ıda 31a/04, 3b/01
y.+ ıdın 22b/02, 34b/07
y.+ nı 10a/05, 50a/05
y.+ niij 10a/05, 32a/05
y.+ un 6b/08

yont hergele, binek atı
y.+ nı 35b/03
yu - yıkamak
y. 30a/09, 4b/09
y.- ğay mén 44a/08
y.+ ğan 23b/09

yügür - koşturmak
y.- diler 35b/11
y.- üp 37a/09, 37a/08

yügürgüz - koşturmak
y.- düm 35b/04

yügüztür - koşturmak
y.- düm 35b/02

yük ağırlık, birinin üzerine almak
zorunda kaldığı ağır görev
y. 33b/08
y.+ i boldı 20a/08
y.+ idin 16a/07
y.+ ni 47b/02

yurut yurt
y. 10a/05
y.+ nı 6a/11

Yūsuf < Ar. *k. ad.* Peygamber adı
Y. 36b/11

- **Yūsuf ‘Aleyhisselām:**
selam olsun Yusuf
Peygambere 11b/02

yüri yürümek

y.+ günçe 2b/06

yüz I. yüz, çehre

y. 20a/02, 20a/04, 46b/10,

47b/02

y.+ i 10b/01, 10b/09, 11a/02,

15b/10, 27a/05, 2a/11, 33b/06, 39a/03,

39a/05, 3b/07, 49b/07

y.+ i-i ‘işret 27a/07

y.+ din 13b/02

y.+ idin 11b/01, 1b/03

y.+ iğa kıldı 20a/03

y.+ ige 45a/06

y.+ imni 36a/01

y.+ ini 2b/04, 3a/11, 9b/09,

27a/07

y.+ inii 42a/09

y.+ isiz 22a/03

y.+ ler 18b/06

y.+ ni 21a/08, 30a/04, 8a/05

y.+ niij 15b/04, 21a/11

y.+ iijizni 34b/08

y.+ ü 15a/07

II. bir şeyin üst kısmı, yüzey

y. 47a/04,

y.+ i 15b/10, 42a/11

y.+ idin 1b/03

III. yüz (adet)

y. 13b/01, 14a/02, 32b/09,

25b/08

yüz - yüzmek

y.- diler 13a/05

yüz miij yüz bin

y. 18a/05, 1b/01, 23b/04,

35a/02, 37b/05, 38a/05, 41a/11, 44a/06,

48b/09, 50a/03, 6a/01, 2b/11

-Ž- -Z- -Ž- -Ž-

žarūrī < Ar. ister istemez yapılacak
olan şey, zorunlu

ž. érür 18b/01

žahir meğer, anlaşıldığına göre

ž. 2a/03

- **žahir bol-** belli olmak
34a/10

- **žahir kııl-** açıklamak
22b/05

žahiren < Ar. görünüşe göre
ž. 14a/02

žalim zulüm ve haksızlık yapan kimse
ž. 49b/09

zār < Far. Ağustos gülü, yaban
gülü

z. 24b/02

žatı < Ar. özel

ž. 2b/08

zāyil < Ar. (zā’il) yok olan, sona eren

- **zāyil kııl-** yok etmek,
sona ermek 2a/10, 8a/10

zebān < Far. dil

z.+ ımda 20a/06

zimām < Ar. yere bağlamak veya
çekerek götürmek için hayvanın
başlığına veya tasmasına bağlanan ip
z. 20a/01

zihinneşin < Far. hatırlama, hatırdan
tutma, aklında tutma

- **zihinneşin eyle-**
hatırlamak, aklında
tutmak 9a/01

zinde < Far. canlı, diri

z. 3a/08

zír < Far. alt, aşağı

- **zír-i tofrağ:** toprak altı
8a/11

zír[e] < Far. kimyon

- **zír[e] biryan** kimyonlu
pilav 25a/01

zíver < Far. zinet, süs

z.+ ler 25b/10

z.+ niij 26a/02

zühre < Ar. Güneş ve Ay’dan sonra en
parlak yıldız, Venüs, Çulpan, Çoban
yıldızı. Sabah yıldızı, Târik

z. 4b/01

zümürüd < Ar. zümrüt

z.+ niij 32a/11

3.1. ADLAR DİZİNİ

3.1.1. Kişi Adları Dizini

‘Ali Murtažā < Ar. Hz. Muhammed’in
amcası Ebu Talib’in oğlu. Sonra damadı

oldu. Murtaẓā ise Hz. Ali'nin lakaplarından biri 4b/03

Aristo (M. Ö. 384-322) Aristo Tales
Arslan Şāh Eserde Hüb-çehre'yi kaçıran şehzadenin adı 45a/06, 45b/01
Arşimîdus Arşimet (M. Ö. 287-212) Antik Yunanlı matematikçi, fizikçi 18a/07

Dānişver Hān Efsanede geçen bir din aliminin adı 7a/01

Derviş Ahter eserdeki diğer bir kahraman 35a/01

Gülzār Şāh Māhrū/Nevbahār Şāh'ın mürşidinin adı 34a/05

Hāvce Bergüzin Hāvce İlyās Armanî Efsanenin kadın kahramanı Hüb-çehre'nin babasının adı 13b/10, 37b/07
Nevāb Kāmaruddīn Hān Hā'ce Emīr Hān ibn-i Hā'ce Pādīshāh Hān ibn-i Hā'ce Mağmūd Hān ibn-i Hā'ce Naşīruddīn-Hān Semerkandī Efsāne-i Türkî adlı eserin yazarı Hoca Emīr'in silsilesi 5a/02, 5a/03

Hızır < Ar. abıhayat içtiği için ölümsüzlüğe erdiği, bereketi temsil ettiğine ve kul sıkıştığında imdādına yetiştiğine inanılan, bir görüşe göre peygamber, bir görüşe göre velî olan zat 10a/04, 9a/11

Hüb-çehre Satukçı/Hāce Bergüzin Hāce İlyas Ermenî'nin kızı Māhrū'nun sevgilisi 37b/07, 38a/07, 41b/10, 44a/09, 45a/10, 46a/02, 46a/06, 46a/09, 46b/07, 48b/05, 49a/04, 49b/02, 42b/05, 44a/05, 44b/03, 45b/11, 46a/08, 48b/07, 49b/11, 50a/08, 42b/09, 43a/01, 46b/08
Huceste Ahter Efsanede ki kahramanlardan biri 35a/01, 39b/05, 40a/03, 40b/01, 40b/03, 40b/06, 41a/11, 42b/07, 42b/08, 43a/05, 43b/02, 43b/05, 43b/09, 44b/11, 46b/06, 43b/08, 44b/05, 44b/03

Hümāyūn Şāh (1508-1526) Hindistan'da **Babür Devleti** kuran Babür'ün büyük oğludur. Lakabı Mīrzā Nāsīruddīn Muhammed'dir 36b/10
Muğammed Peygamberlerin sonuncusu ve en büyüğü olan İslam peygamberin adı 3b/09, 4a/08, 4a/01

Muştafā Hz. Muhammed'in sıfatı 4b/03

Nārgize eserdeki bir kahraman 32b/03
Nevbahār Şāh Māhrū'nun diğer adı 34a/05, 43a/07

Opolunyus (M. Ö. 262-190) Yunan matematikçi (Apollonius) 18a/08

Sencit Rānī Hindu bir ağa 17b/02

Yūsuf Peygamber adı 36b/11, 11b/02

3.1.2. Hayvan Adları Dizini

arslan aslan 16a/02, 45a/02, 45b/01, 27a/02, 16a/03

at binek heyvanı 5b/09, 35b/02, 35b/11

balıĝ balık 13a/05, 37a/04

boĝa boĝa 20b/07

boĝan → boĝa 45a/03, 39b/06, 5b/09

böri kurt 45a/02

bülbül < Far. bülbül 2a/02

çulı çulluk kuşu 5b/10

eşeg eşek 49b/07, 27b/09, 27b/10, 28a/04, 28a/08, 28a/6

ılan yılan 45a/02, 26b/03

karçıka doğan kuş 5b/11, 17b/11, 18b/09

karĝu karga 5b/11

katır atgillerden 5b/10

keyik geyik 13b/01, 13a/03

kumrı kumru 2a/02

laçin beyaz renkli, ayakları kırmızı bir çeşit şahin 5b/10

lég toy kuşu 35b/03, 35b/04

peleng < Far. kaplan 46a/10, 43a/08

pervāne < Far. pervane 4b/07

sunĝur doğana benzeyen yırtıcı, avcı kuş 5b/10

şibl < Ar. hayvan ve özellikle aslan yavrusu 15b/11

şa'ūs < Ar. tavus kuşu 13a/04

téve deve 20a/01, 23b/09, 5b/10

şoĝrul yırtıcı bir kuş 5b/11

ud öküz, manda, sığır 5b/10

toy toy kuşu 28b/07

yont hergele, binek atı 35b/03

3.1.3. Akrabalık Adları Dizini

ana anne 11b/04, 14b/06, 21a/09, 21b/06, 21b/10, 29a/04, 29a/10, 36b/03, 8b/01
arvad kadın, hanım 22b/08, 13b/05, 14b/03
arvat → arvad 14b/05, 22b/11, 6b/06, 29a/08, 45b/07, 47a/02, 6a/10, 28b/08, 11a/10, 14b/, 38a/04, 11a/09, 38a/09
ata baba 11b/04, 21a/09, 21b/06, 21b/10, 29a/04, 34a/03, 35a/05, 35a/07, 36b/03, 47a/08, 37b/08, 5a/07, 8a/01, 34a/11, 27b/11, 28a/03, 29b/03, 35a/03, 35a/10, 9a/03, 28a/03, 28b/03, 34b/11, 8b/01, 30a/04
éke küçük kardeş 36b/03
ékeçi abla 36b/03, 45b/07
güvey damat 28a/03
ğardaş kardeş 43b/04
ğarı karı 17a/03
ğarındaş kardeş 4b/02, 34b/10, 43a/07
ğarrı → ğarı 28a/09, 10a/04, 28a/10
ğız kız 14a/07, 14b/03, 14b/06, 44a/08, 21b/07, 45b/07, 4b/03, 28b/08, 5a/01, 14b/09, 20b/04, 20b/09, 47a/05, 21a/01, 22a/07, 22a/08, 14a/08
koca koca 15a/03
kürregen damat, güvey 27a/02, 28b/03

3.1.4. Organ Adları Dizini

ağız ağız (ağz) 8a/11, 26b/05 (ağz), 30b/03, 16b/05 (ağz), 17a/01, 4b/09
ayağ ayak 10a/10, 27a/03, 31a/04, 47b/01, 49a/05, 13a/08, 15a/06, 19a/08, 19b/07, 45a/10, 19a/04, 44a/08, 11a/07, 41a/02
bağır bağır, ciğer 16a/08, 41a/07, 2a/01, 39a/10
barmağ parmak 18b/07
baş baş, kafa 12a/03, 15a/06, 19b/07, 45a/10, 16b/08, 29a/03, 17b/11, 6b/05
bāzū < Far. **I.** kolun omuzla dirsek arasındaki kısmı, kol 20a/04, 29a/11, 18b/02, 18b/03. **II.** el 48a/09
burun **I.** burun (vücut organı) 16a/05, 49b/07, 40b/11, 49b/09, 16a/04
bél bel 8b/06, 9b/04, 13a/08, 26a/08

boyun boyun 19a/11, 19b/02, 19b/03, 19b/09, 20a/08, 26a/10, 26b/04, 40b/11, 15a/09, 5b/06, 19a/04, 34a/06, 23a/05
dudağ dudak 10b/06, 12a/10, 49a/02, 26a/07, 16b/11, 28b/04, 13a/01, 20a/06, 16a/10, 16b/02
émçek emzik 17a/08, 20a/04, 20a/09, 20a/11, 26a/08, 26b/05, 32a/09, 12b/07
göz → köz 8b/01
ğarağ göz 20a/02
ğarın karın, mide 15a/02, 18a/02, 30b/02, 47b/10, 49b/03, 4a/07, 49a/07, 18a/01, 13a/07
kiprik kirpik 13a/04, 16a/03, 2a/01, 16a/01
kol kol 30a/09, 46b/09, 40b/10, 32b/01, 16b/07, 17b/03, 26b/06
köz göz 21a/10, 3a/01, 41a/03, 4a/10, 8a/06, 48b/01, 47a/04, 32b/08, 48b/04, 48a/05, 48a/07, 48b/04, 49b/10, 2a/07, 15a/08, 20a/05, 26b/01, 36b/05, 48a/05, 16a/02, 47b/05, 48a/08, 48b/02, 49a/05, 18b/11, 21a/09, 47a/11, 17b/06, 19a/10, 19a/09
köze → köz 48a/01
kucağ kucak 10b/10
kuçağ → kucak 20a/10, 40a/03
ğulağ kulak 19a/11, 45b/08, 19b/01
saç saç 15a/11, 22a/06, 15a/07, 26a/09
sāi'd < Ar. kolun dirsek ile bilek arasındaki kısmı 18b/06, 18b/02
sāğ < Ar. bacağın dizden ayak bileğine kadar olan bölümü, bu bölümün yumuşak ve şişken olan arka tarafı, baldır, incik 20a/08
sürin < Far. kalça, kıç 19b/06
turnağ tırnak 18b/08, 30a/04, 50a/04
tiz diz 29a/03, 19a/01
tersük dirsek 19b/09, 40a/11
yüz yüz, çehre 20a/02, 20a/04, 46b/10, 47b/02, 10b/01, 10b/09, 11a/02, 15b/10, 27a/05, 2a/11, 33b/06, 39a/03, 39a/05, 3b/07, 49b/07, 13b/02, 11b/01, 1b/03, 20a/03, 45a/06, 36a/01, 2b/04, 3a/11, 9b/09, 27a/07, 42a/09, 22a/03, 18b/06, 21a/08, 30a/04, 8a/05, 15b/04, 21a/11, 34b/08, 15a/07
zebān < Far. dil 20a/06

3.1.5. Yemek Adları Dizini

pulāv < Far. pilav

p. 24b/11

- **ķavurma pulāv** : kavurma pilav 25a/01
- **kelle pulāv**: kelle pilav 25a/03
- **mūza‘fer [pulāv]**: safranlı pilav 25a/03
- **šehíd sermest [pulāv]**: bir pilav türü 25a/02
- **dest penč pulāv**: beş parmaklı pilav 25a/01

čilāv < Far. amberbû denen güzel kokulu pirinç ile pişirilen pilav 25a/02, 25a/06, 23b/07

- **ķavurma čilāv**: kavurma pirinç pilav 25a/01
- **ķiyma čilāv**: kıyma ile pişirilmiş pirinç pilavı 25a/02
- **esbāb čilāv**: bir çeşit pilav 25a/02

gūgū etli sebzeli börek 25a/03, 25a/06

mütencen < Far. bir tür pilav, yemek adı 25a/03

nímbirišt < Far. yarı haşlanmış yumurta 25a/07

nímrū < Far. yarımyüzlü

- **nímrū šeš renge** yemek 25a/07

zíre < Far. kimyon

- **zír[er] biryan** kimyonlu pilav 25a/01

3.1.6. Bitki Adları Dizini

ca‘ferí < Ar. sarı renkli bir çeçinin adı 24b/03, 25a/08

dāvūdí < Far. içerisinde sarı renk de olan beyaz bir gül çeşidi, dāvūdí gül 25a/08

erguvān < Far. çok güzel çiçekler açan süs ağacı, meyve ve çiçekleri çok güzel ve kıvrık olan bir ağaç 50a/04

karalahi beyaz, sarı, mor gibi karışık renkli bir çiçek 12b/11

lāle < Far. zambakgillerden, yaprakları uzun ve sivri, çiçekleri kadeh

biçiminde, türlü renkte bir süs bitkisi 24b/03, 24b/02

čüček çiçek

- **māh čüček** : ay çiçeği 32b/08, 4a/04

nā-fermān < Far. beyaz, sarı, mor gibi karışık renkli bir çiçek 24b/03, 12b/11

šad-berg < Far. yüz yapraklı, pek çok yaprağı olan, katmerli çiçek 32b/10

sūnbūl < Far. sūmbūl 32b/07

- **sūnbūl-zār**: zār, isimlere eklenerek yer adı bildirir; sūmbūl bahçesi 24b/04, 26b/01, 32b/07

yāsemín < Far. zeytingiller sarmaşık dallı, çoğu beyaz ve sarı çiçekli güzel kokulu ağaççıklar 4a/03

zār < Far. Augustos gülü, yaban gülü 24b/02

3.1.7. Mutfak Eşyası Adları Dizini

başkab kapkacak, tencere 24b/06

berten < Hint. herhangi bir şey konulacak bir kap 40a/11

čanağ çan ‘büyük kap’tan küçültme ekiyle çan-ak: pişirilmiş topraktan yapılma yayvan kase, çukurcu kap, çanak 24b/07, 12b/08, 12a/09

čeneg → čanağ 9b/10

čölmeh çömlek, küçük küp 25b/04

idiš kapkacak, bardak, çanak 19b/06, 7b/04, 25a/0 5, 38b/11

güderi < Far. ince makbul deri, deriden yapılmış temizleme bezi 17b/01

ķap I. yemek torbası, sepet, sandık, tencere, tepsi 23b/04, 23b/06, 23b/08, 23b/09, 24a/03, 24a/07, 26a/03, 27b/04, 6a/02, 23b/08

kūze < Far. toprak kap, tepsi 26b/06, 7b/04

lenger < Far. aş evi 24b/11

tojja tınga: çinko, tenek yada bakırdan yapılmış leğen, kova vb. şeyler, gövdesi geniş, boğazı dar, kulplu, emzikli veya emziksiz, topraktan yapıp fırında pişirilmiş su kabı, ağzı dar tepsi 25b/04

3.1.8. Kılık Kıyfet Adları Dizini

Banāresī dupatta Banāres şehrinde üretilen başörtü 19b/08

buğ örtünecek şey, yorgan 32a/01, 32a/04, 33b/05

étek elbisenin belden aşağı kısmı, etek 7b/04, 26a/05

işten elbise altına, iç giyilen 12b/05, 19b/10, 19b/11, 26b/08

ķabā < Ar. cübbe 25b/03

kurti < Far. yakasız gömlek 19b/09

sārī < Snk. bayanların kullandığı dikilmemiş belden üzerinde sarılan 4.5-5 metre uzun Hindistan'ın geleneksel kıyafeti 19b/08

serāvil < Ar. 'şalvar'ın çoğul şekli: şalvar, don 25b/05, 26a/06

yaşımāk kadın örtüsü 19a/06

3.1.9. Meslek Adları Dizini

bahādır savaşçı, yigit 15b/10, 2b/07

bāvarçin < Tür-Hint bayan aşçı, aşçı karısı 12a/03

bāverçī < Tür-Hint erkek aşçı 47b/09, 25a/03

bég emir, ileri gelen nüfuzlu kimse 31b/09, 36a/01, 28b/09, 28b/06

cellād < Ar. idam hükmünü yerine getirmekle görevli kimse, cellad 47b/02, 48b/02, 49a/04, 47a/10, 48a/09, 43a/02

çakırgüçi içki servis edenler, dağıtan 12a/06, 23b/01, 25b/01

çalçı çalgıcı, saz çalıcı 12a/06, 2a/08

dédek para ile alınıp satılan, üzerinde sahibinin her türlü hakka sahip bulunduğu kız, halayık, cariye 5b/11, 38b/10

emír < Ar. bir milletin veya memleketin başı, bey, başkan 27b/10, 6b/10

ğavvās < Ar. dalgıç 29b/06

ğuşezen < Far. suya dalan, dalgıç, gute-hor da kullanılır 44b/04

halāyık < Ar. esir edilmiş kız 10a/03

ķakçı çalgıcı, müzik aleti çalan kşmse 23b/01

ķaraçı haydut 13b/11, 10a/03

kémeçi gemici 37a/09

ķeşikçi nöbetçi 40a/09, 49b/05, 38a/11, 40b/04, 43b/01

ķul I. köle 36a/02, 32b/06, 36a/11köle, 38b/09köle, 49b/05, 5b/11, 6b/10, 28a/03, 11a/01, 36a/10, 22a/11

muħbir < Ar. haber veren, haberci 33b/03

mülāzım < Ar. bir kimse, şey veya yere bağlılık ve devamlılık gösteren, bir işte sürekli çalışan kimse, hidmetķār 22a/10, 37b/02, 38b/09, 6b/10, 27b/11, 28a/03, 38a/11, 42a/09, 35a/02

satukçı tüccar 23b/08, 14a/01

savçı elçi 3b/07, 3b/08, 3b/11, 4b/07

şenā-gū < Ar.+Far. öven, metheden 3a/03

şenā-ver < Ar.+Far. övgüde bulunan, dāima oven 17a/11

serrā' < Ar. gezgin 33b/02

seyyāğ < Ar. seyahat eden, gezgin 33b/02

tonçı hazır elbise satan ve alan kimse, elbiseci, esvapçı 24a/01

topukçi bahçıvan 24a/02

topukçi → topukçi 2a/09, 3a/02

töre şehzade 10a/11, 10b/11, 14a/03, 14a/05, 14b/01, 14b/05, 20b/03, 22a/05, 22a/10, 22b/05, 22b/10, 23a/05, 23a/06, 27a/11, 27b/05, 27b/10, 28a/10, 28b/05, 29a/03, 29a/08, 30b/03, 36b/08, 36b/09, 37a/02, 37a/07, 37a/10, 37b/04, 38b/03, 44a/08, 45b/08, 47a/07, 47b/08, 48a/04, 48a/06, 49a/04, 49a/05, 49b/03, 49b/08, 49b/09, 49b/11, 50a/11, 6b/07, 6b/09, 7a/04, 7b/01, 7b/07, 8a/09, 8b/01, 9b/10, 38a/01, 6a/03, 7b/10, 6a/08, 11a/08, 27a/05, 27a/06, 27a/09, 45a/05, 23b/02, 32b/02, 45a/05, 45b/05, 45b/08, 45b/11, 47b/05, 48a/01, 49b/03, 6a/04, 7a/11ol, 8b/05, 27a/08

tuşmāl yemek dağıtıcı, yer gösterici, teşrifatçı 25a/04, 25a/05

vezir < Ar. askerî ve idarî yetkisi olan en yüksek rütbedeki devlet memuru, vezirlik rütbesine sâhip kimse 8b/09, 9b/11, 27b/06, 9a/01

yalvaç haberci 42b/04

3.1.10. İkilemeler Dizini

İsimdekiler:

gin gin arka arka 35b/05

küzel küzel güzel güzel 32a/07

ilgeri ilgeri ileri ileri 35b/04

rāvī rāvī anlatanlar 27b/03

uluğ uluğ **I.** şerefli, itibarlı, soylu, çok bilgin ve faziletli 2a/05. **II.** iri iri, çok büyük 26a/07

savuk savuk soğuk soğuk 32a/08

yafrağ yafrağ yaprak yaprak 32b/10

yaḥşı yaḥşı güzel güzel 29b/07

yaiji yaiji yeni yeni 23b/01

yangı yangı → yaiji yaiji 36a/11

Fiildekiler:

két-ip két-ip: gide gide, giderek 45a/04

kıvan-ıp kıvan-ıp mutlu olarak 48b/04

koy-dı koy-dı koyarak 46b/01

kutluğ bol-sun kutluğ bol-sun

kutlu olsun kutlu olsun 12a/06,

44b/05

öldür-di öldür-di öldürdü öldürdü

46b/01

tala-sun tala-sun yağmalasun

yağmalasun 22b/10

tart-ıp tart-ıp katlanarak 34a/07

kırsun kırsun tahrip etsin tahrip etsin 22b/10, 22b/11

4. SONUÇ

Efsâne-i Türki adlı eser, Hâce Emir tarafından Mirza Muhammed Cihan Şah (1795-1848) döneminde yazılmıştır. Elimizdeki mevcut nüsha Gopal Lâl tarafından istinsah edilmiştir. İstinsah edildiği ay mevcuttur fakat yıl eserde yazılmamıştır.

Hazırlanan bu tezde *Efsâne-i Türki* adlı eserin 1-50. varakları transkripsiyon alfabesi ile Latin harflerine aktarılmış ve dil incelemesi yapılmıştır. İnceleme bölümünde gramer hususiyetlerinin tespit edilmesiyle beraber eserde geçen yabancı kökenli sözcükler söz varlığı açısından incelenmiş ve bu sözcüklerin anlam benzerlikleri, farklılıkları ve kullanım alanları tespit edilmiştir.

Eserde bölgeye has giyim kuşam, yemek adları, adet ve geleneklerle birlikte bazı Urduca, Hintçe, Sanskritçe sözcükler geçmektedir. Ayrıca Farsça ve Arapça kökenli olup Urducada sıkça rastlanan sözcükler, birleşik sözcükler ve bu sözcüklerden oluşan cümlelerin kullanımı da tespit edilmiştir. Bunun yanında Türkçede kullanılıp Urducada da bulunan bazı sözcükler, yazma eserde Urducadaki anlamları ile kullanılmıştır. Bu yönüyle değerlendirildiğinde *Efsâne-i Türki*, ayırt edici özellikleri ile dikkat çekmektedir. Söz varlığı açısından 19. yüzyılda Hindistan sahasında kaleme alınan eserde “Hindû fakîr” (Hint fakiri) deyiminin kullanıldığı görülmüştür.

XIX. yüzyıla ait bu eserin Hindistan coğrafyasında Doğu Türkçesiyle yazılması Türk dilinin edebî dil olarak talep gördüğünü ve bu coğrafyada Türk dilini konuşanların mevcut olduğunu göstermektedir. Hindistan sahasında Türkçe yazılmış yazma bir eserin Türkoloji verileri ışığında gün yüzüne çıkarılması ve söz varlığının tespit edilip günümüz diline kazandırılması Türklük bilimi araştırmalarına katkı sağlaması açısından önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

Abdulmajid, Khawaja, *Câmiü'l Lügât*, Urdu Science Board, Lahor-Pakistan 1989.

Aslan, Üzeyir, 14-16. yy. *Çağatay ve Azeri Edebiyatı*, Kriter Yayınlar, İstanbul 2011.

Arat, Reşit Rahmeti, *Kutadgu Bilig III İndeks*, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1979.

Argunşah, Mustafa, *Çağatay Türkçesi*, Kesit Yayınları, İstanbul 2013.

Ata, Aysu, *Çağatay Türkçesinin İlk Devri Harezm – Altın Ordu Türkçesi*, AÜ Yayınları, Ankara 2014.

Ayverdi, İlhan, *Misalli Büyük Türkçe Sözlük-1-2-3*, MAS Matbaacılık A. Ş. İstanbul 2005.

Atalay, Besim, *Abuşka Lugatı veya Çağatay Sözlüğü*, Ayyıldız Matbaası A. Ş. Ankara 1970.

Bayur, Y. Hikmet, *Hindistan Tarihi*, c. 1.-2. TTK Basımevi, Ankara 1946.

Bayur, Y. Hikmet, *Hindistan Tarihi*, c. 1. TTK Basımevi, Ankara 1987.

Bilkan, Ali Fuat, *Hindistan'da Gelişen Türk Edebiyatı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1998.

Bodrogligeti, Andras J. E., *A Grammar of Chagatay*, Lincom Europa 2001.

Buhari, Khawja Bahâ Al-Din Hasan Nitharî, *Madhakkir -i- Ahibâb (Rememberancer of Friends) of Buhari, Khawja Bahâ Al-Din Hasan Nitharî*, Da'iratu'l- Marif Press, Osmania University, Hayderabad-İndia 1969.

Cağferoğlu, Ahmet, *Türk Dili Tarihi I.-II.*, İÜ Edebiyat Fakültesi Basımevi, 2. Bsk, İstanbul 1974.

Cağferoğlu, Ahmet, *Türk Dili Notları I.*, Bürhaneddin Matbaası, İstanbul 1947.

- Canfield, Robert L., *Akdeniz'den Hindistan'a Türk-İran Esintiler*, çev. Avcı, Ömer, Kaknüs Yayınları, 1. Bsk, İstanbul 2005.
- Civelek, Özlem, Max Scherberger, *Das Mîrâğane Die Himimel- und Höllenfahrt des Propheten Muhammed in der osttürkischen Überlieferung*, İÜ *Türk Dilleri Araştırmaları Dergisi*, İstanbul 2004.
- Çağbayır, Yaşar, *Ötüken Türkçe Sözlük*, Ötüken Neşriyat A. Ş., İstanbul 2007.
- Dehlevî, Mevlevî Seyyid Ahmed, *Ferheng Asifiyye*, Urdu Science Board, 2. Bsk, 1.-2. c, Lahor-Pakistan 1987.
- Demirci, Kerim, *Oksford'un Öküzü*, Anı Yayınları, Ankara 2016.
- Develioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitapevi Yayınları, 21. Bsk, Ankara 2004.
- Develioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitapevi Yayınları, 24. Bsk, Ankara 2007.
- Develioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitapevi Yayınları, 28. Bsk, Ankara 2011.
- Edisken, Haydar, *Türk Dilbigisi-Sesbilgisi-Biçimbilgisi-Cümlebilgisi*, Ramzi Kitabevi, 6. Bsk, İstanbul 1999.
- Elhâc, Maulvî Ferozuddin, *Ferozu'l Lugât*, Feroz Sanan Private Ltd Publicaton, Lahor Pakistan 2014.
- Eraslan, Kemal, *Doğu Türkçesinde Ek Uyumsuzluğuna Dair*, TDDED, c. XVIII, İstanbul, 1970, s. 113-124.
- Ercilasun, Ahmeât, B., *Başlangıçtan Yırmıncı Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, Akçağ Basım Yayım Pazarlama A. Ş., Ankara 2016.
- Ergin, Muharrem, *Türk Dil Bilgisi*, Minnetoğlu Yayınları, İstanbul 1977.
- Ergun, Metin, *Türk Dünyası Efsanelerinde Değişim Motifi*, 1. c. TDK Yayınları, Ankara 1997.

Ernst, Carl W.; Schimmel, Annemarie, *Eternal Garden Maysticism, History and Politics at a South Asian Sufi Center*, State University of New York Press, Amerika 1992.

Ertaylan, İsmail Hikmet, *Âdilşâhîler Hindistan'da Bir Türk – İslam Devleti*, Sermet Matbaası, İstanbul 1953.

Eşref, Ahmet Bahtiyar, Soydan, Celal, *Urdu-Türkçe Türkçe-Urdu Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, İstanbul 2012.

Eyuboğlu, İsmet Zeki, *Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü*, Sosyal Yayınlar, 3. Bsk, İstanbul 1995.

Fallon, S. W., *A New Hindustani-English Dictionary*, National Council for Promotion of Urdu Language Publication, Yeni Delhi-Hindistan 2013.

Forbes, Duncan, *A Dictionary, Part I Hindustani and English-Part II English and Hindustani*, Ali Kamran Publishers, Lahor-Pakistan 1986.

Kara, Funda, *Muhammet Yakûb-ı Çîngî – Zebân-ı Türkî (Kelür-nâme) İnceleme – Metin – Dizin*, Fenomen Yayıncılık, Erzurum 2011.

Golkarian (Güldiken), Kadir, *Moheg Farsça – Türkçe Sözlük*, ALFA Publication, İstanbul 2005.

Hakki, Şanü'l Hak, *Ferheng-i Teleffüz*, Muktedera Kevmî Zebân Yayınları, İslamabad-Pakistan 1995.

Hamid, Asgher, *Türkçe ve Urduca'daki Ortak Kelimeler*, Shahid Publications, Yeni Delhi-Hindistan 2006.

Hunkan, Ömer Soner, Orta Asya'da X-XIII. Yüzyıllarda "Türk" Adı Üzerine Bazı Kayıtlar, *Hacetepe Üviversitesi, Türkiyat Araştırmaları*, Bahar, 2005.

İbrohimov, Ansoriddin, *Urduca-Özbekçe Müşterek Sözlük*, National Language Authority, İslamabad-Pakistan 2007.

İSLAM Ansiklopedisi, 8. c, Ali Rıza Başkan Güzel Sanatlar Matbaası A. Ş. İstanbul 1988.

Johnson, Gordon, *Atlaslı Büyük Uygarlıklar Ansiklopedisi 10 Hint Dünyası*, çev. Pekin Müfide, İletişim Yayınları A. Ş. İstanbul 1995.

Kanar, Mehmet, *Büyük Farsça – Türkçe Sözlük*, Say Yayınları, İstanbul 2016.

Kanar, Mehmet, *Farsça – Türkçe Sözlük*, Deniz Kitabevi, İstanbul 2000.

Kara, Funda, *Zebân-ı Türkî (Kélür-nâme) İnceleme – Metin – Dizin*, Fenomen Yayınları, 1. Bsk, Erzurum 2011.

Eckmann, Janos, *Çağatayca El Kitabı*, çev. Karaağaç, Günay, TDK Yayınları, Ankara 2017.

Eckmann, János, “Çağatay Edebiyatının Son Devri (1800-1920)” *TDAY-Belleten* 1963.

Eckmann, János, “Doğu Türkçesinde Ek Uyumsuzluğuna Dair”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, S. XVIII, İstanbul 1970.

Karlı, İlyas, *Arapça–Türkçe Yeni Sözlük*, Ensar Neşriyat Tic. A. Ş., 1. Bsk, İstanbul 2013.

Kidambi, Sithalakshmi, Kaya, Korhan, *Hindi – Türkçe Sözlük*, TDK Yayınları, Ankara 2013.

Kocaoğlu, Timur, *Tarihi Türk Lehçeleri Metinlerinin Transkripsiyonlanmasında Kapalı é / i Meselesi*, Türk Kültürü, Ankara (Temmeuz-Ağustos) 2003.

Koçoğlu, Turgut, *Manuscripts Related to Teaching Turkish in Hyderabad Salar Jung Library and Thoughts Towards Chagatai Turkish Teaching Methods in Lugat-ı Türkî* Written by Fazlallah Han Barlas, *Erciyes Journal of Education* vol 2, 2018.

Korkmaz, Zeynep, *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, TDK Yayınları, Ankara 2003.

Korkmaz, Zeynep, *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*, TDK Yayınları, 5. Bsk, Ankara 2017.

Mahmud, Kâşgarlı, *Dîvânu Lugâti't Türk*, TDK Yayınları, Ankara 2014.

Maluf, L. *Al-Muncid fi'l Lügati ve'l Edeb ve'l Ulûm*, Katolika Yayınevi Beyrut 2005.

Mirza, Zahirüddin Muhammed Babür, *Vekayi Babur'un Hâtıratı* çev. Arat, Reşit

Rahmeti, TTK Basımevi, Ankara 1943.

Mirza, Zahirüddin Muhammed Babür, *A ruz Risalesi*, Nevka Neşriyatı, Moskova-Rusya 1972.

Mirza, Zahirüddin Muhammed Babür, *Banür-nâme* 2.-3. Kısım, Harvard Üniversitesi Yakınoğu Diller ve Medeniyetleri Bölümü, Amerika 1993.

Monier-Williams, Sir Monier, *A Sanskrit English Dictionary*, Bharatiya Granth Niketan, Hindistan-Yeni Delhi 2010.

Nurer, Uğurlu, *Türk Mitolojisi*, Örgün Yayınevi, İstanbul 2012.

Oğuz, M. Öcal, *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, Grafiker Yayıncılık, 4. Bsk, Ankara 2006.

Onions, C. T., Friedrichsen, G. W. S., Burchfield, R. W., *The Oxford Dictionary of English Etymology*, Oxford At The Clarendon Press, Hong Kong 1966.

Onur, Samet, *Dođu Türkçesi Kur'an Tefsiri (Mü'min, Fussilet, Şūrā Ve Zuhurf Sureleri) (Inceleme- Tenkitli Metin-Dizin-Tipkibasim)* Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.

Orkun, Hüseyin Namık, *Türk Efsaneleri*, Çınar Yayını, İstanbul 1943.

Öger, Adem , *Uygur Efsaneleri Üzerinde Bir Araştırma; İnceleme ve Metinler*; Ege Üniversitesi; Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir 2008.

Özkan, Mustafa, *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*, Filiz Kitabevi, İstanbul 2009.

Özcan, Azmi, Türk-İslam Tarihinin Kayıp Parçası: Hindistan, *Sabah Ülkesi Kültür ve Sanat Dergisi*, Köln-Almanya 2014.

Özcan, Azmi, Hindistan'da İngiliz Hakimiyeti ve Ulemanın Tavrı, *Sabah Ülkesi Kültür ve Sanat Dergisi*, Köln-Almanya 2014.

Parlatır, İsmail, *Osmanlıca Sözlük*, Yargı Basım Yayın Ltd, Ankara 2006.

Parlatır, İsmail, Aksu, Tezcan, Belgin, Tufar, Nicolai, *Lügat-ı Cûdî*, TDK yayınları, Ankara 2006.

Poppe, N. N. Zemahşeri *Mukaddimetü'l- Edeb Moğolca-Çağatayca Çevirinin Sözlüğü*, çev. Kaçalin, Mustafa S., TDK Yayınları, Ankara 2009.

Rashdi, S. Hussamuddin, Sabir, Muhammad, *Divan of Bayram Khan*, The Institute of Central & West Asian Studies, Karachi-Pakistan 1971.

Sakaoğlu, Saim, *101 Anadolu Efsanesi*, Damla Yayınevi, İstanbul 1976.

Sakaoğlu, Saim, *Efsane Araştırmaları*, Selçuk Üniversitesi Basımevi, Konya 1992.

Sami, Şemseddin, *Kâmûs-ı Türkî*, Şifa Yayınevi, 1. Bsk, İstanbul 2012.

Sarıca, Bedri, *Çağatayca-Farsça Manzûm Bir Lügat Nisâb-ı Türkî*, Grafiker Yayınları, 1. Bsk, Ankara 2014.

Schimmel, Annemarie, *The Empire of the Great Mughals, History, Art and Culture*, Sang-e-Meel Publication, Lahor-Pakistan 2005.

Serhindî, Varis, *İlmî Urdu Lügat (Cami')*, İlmî Kitaphâne Urdubazar, Lahor-Pakistan 1993.

Shaw, Robert Berkley, *Kaşgar ve Yarkend Ağzı Sözlüğü*, çev. Yıldırım, Fikret, TDK yayınları, Ankara 2014.

Steingass, F., *A Comprehensive Persian-English Dictionary*, Beirut-Lebanaon 1970.

Şeyh, Süleyman Efendi Buharî, *Lügat-ı Çağatay ve Türkî-yi Osmânî*, 1. c, Mehran Matbaası, İstanbul 1298/1880.

Tekcan, Münevver, *Bayram Han'ın Türkçe Divanı*, Bulut Yayınları, İstanbul 2005.

Tekin, Talat, *Ana Türkçede Aslı Uzun Ünlüler*, Hacetepe Üniversitesi Yayınları, Ankara 1975.

Tekin, Feridun, *Çağatay Edebiyatının İki Büyük Siması Mûnis ve Âgehî*, Gece Kitaplığı, Bsk 1. Giresun 2016.

Teres, Ersin, Çağataycanın Sözvarlığı ve Bu Sözvarlığından Birkaç Sözcük Üzerine, *CIU Cyprus İternational University Folklor/Edebiyatı*, c. 6, 2010.

Togan, A. Zeki Velidi, *Umumî Türk Tarihine Giriş*, İÜ Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1. c, 2. Bsk, İstanbul 1970.

Togan, A. Zeki Velidi, *Hatıralar -Türkistan ve Diğer Müslüman Doğu Türklerinin Milli Varlık ve Kültür Mücadeleleri-* TDV Yayınları, Ankara 1999.

Toktar, Soner, C. Brockelmann'ın Doğu Türkçesi Grameri Dizini, *RumeliDE Journal of Language and Literature Studies* April 8, 2017.

Tural, Sadık, *Türk Dünyası Ortak Edebiyatı-Türk Dünyası Edebiyat Tarihi*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2. c, Ankara 2002.

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, TDK Yayınları, 2. Bsk, Ankara 2011.

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, TDK Yayınları, 2. Bsk, Ankara 2010.

Türkmen, Erkan, Emi r Husrev-i Dehlevi'nin Urduca'nın Doğuşundaki Rolü, *SÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi*, SÜ Basımevi, Konya 1983.

Yavuz, Muhsine Helimoğlu, *Diyarbakır Efsaneleri; Derleme-Araştırma-İnceleme*, Doruk Yayınları, 2. Bsk, Sakarya 1993.

Yücel, Bilal, *Babür Divanı (Gramer-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)*, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara 1995.

ÖZGEÇMİŞ

1993 yılında Hindistan'ın Bihar eyaletinin Katihar ilçesinin Sabanpur köyünde doğdu. İlk öğrenimini Jamia İmdadia Madhepur Okulu'nda, ortaöğrenimini Daru'l Uloom Nadwatu'l Ulama'da gördü. Lisans eğitimini Jamia Millia Islamia Üniversitesi (Yeni Deilhi-Hindistan) Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde 2013-2016 yılları arasında tamamladı. 2016 yılının Ekim ayında Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) burs programı ile yüksek lisans eğitimi için Türkiye'ye geldi. 2016-2017 eğitim yılında Marmara Üniversitesi TÖMER'de Türkçe hazırlık dersleri olarak Türkçe Yeterlilik C. Sertifikasını aldı. 2017 yılında Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Dili Bilim Dalı tezli yüksek lisans programına kayıt oldu. 2018 yılında Prof. Dr. Gülşen SEYHAN ALIŞIK danışmanlığında “Hâ^vce Emir'in Efsâne-i Türkî Adlı Eseri (1-50 varak) İnceleme – Metin –Dizin (Khajawa Amir`s work Afsana-i Turki; (1-50 foils) Text-Review-Index) adlı yüksek lisans tezini hazırlamaya başladı.

کونول اچکند و ننگاره نو برب، بری کم و خان بری چا چا ننگ
 آتی ده جب اقلادی اول و لافز رنگ دینی بر سار
 بار و عار و جهل لار ایشین خالی لار و لار و لار و لار
 و ناسه چک و لار و چاک لار و لار و لار و لار و لار
 کاف لار و لار و لار و لار و لار و لار و لار و لار
 چو بر سار ننگی ابروی ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ
 ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ

بر سار کونول اچکند و ننگاره نو برب، بری کم و خان بری چا چا ننگ
 آتی ده جب اقلادی اول و لافز رنگ دینی بر سار
 بار و عار و جهل لار ایشین خالی لار و لار و لار و لار
 و ناسه چک و لار و چاک لار و لار و لار و لار و لار
 کاف لار و لار و لار و لار و لار و لار و لار و لار
 چو بر سار ننگی ابروی ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ
 ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ

بر و ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ
 سوری در ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ
 کسی بار و ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ
 بار و ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ
 اورده ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ
 ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ
 الی ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ
 ساری لار و لار و لار و لار و لار و لار و لار و لار
 ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ
 ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ
 ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ
 ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ ننگ

اودان و بکرم برون گاهی بکشد و آب قره خال و زهر نری
 رنگ او خالی خواجه امیرخان این خواجه بادشاه خاں این خا
 عیود خان این خواجه امیرالامان سهر قندی او چه بکرم برون
 جوق بخشی سو چاک در و برون لارده نری رنگ خسل
 نون قلع بن و بچه رنگ و قصبه و نمید و بنیب من
 و بدین رنگ سوای او که کلام می بیکانور ماست من این
 کم بوس اما لارده نری نری امروانی عیادت کوپ مناسب
 بار اگر کون تو جو بوبوب و بانجی و بخشی سو چاک بی بون
 باز سوک کوپ نمون و نمابن و دم کم بخشی بار س
 دل این رنگ سکی بی با جو بوبوب و برون نری نری
 جو بن رنگ سلوکی لارده بن استنداق ستوق بار بن کم

و بکرم برون گاهی بکشد و آب قره خال و زهر نری
 رنگ او خالی خواجه امیرخان این خواجه بادشاه خاں این خا
 عیود خان این خواجه امیرالامان سهر قندی او چه بکرم برون
 جوق بخشی سو چاک در و برون لارده نری رنگ خسل
 نون قلع بن و بچه رنگ و قصبه و نمید و بنیب من
 و بدین رنگ سوای او که کلام می بیکانور ماست من این
 کم بوس اما لارده نری نری امروانی عیادت کوپ مناسب
 بار اگر کون تو جو بوبوب و بانجی و بخشی سو چاک بی بون
 باز سوک کوپ نمون و نمابن و دم کم بخشی بار س
 دل این رنگ سکی بی با جو بوبوب و برون نری نری
 جو بن رنگ سلوکی لارده بن استنداق ستوق بار بن کم

دایمی ابدی ملقب هیچ موروث
 بهش نبود و زو سبب شهادت نامی لا از هر جسد فاسد همدون
 نه خدایان لا و اگر انرا لا بی توره لا بی خرابی است بر
 ابسببم اهل توره تنگ طالبی خور و زین بدو مفت
 ایوی انی خور و زینت ویرای بی لا هر جان کیم اول استیگ
 تنگ مسر با شلا بی قرین وین خا و زولید طارک و سطلون
 لودی تنگ کیم بی کیم بی سیر لوبیب ابروی او خلا بی
 سجان الله کیم بی قرین وین کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم
 با جودعت لا با عین الله کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم
 کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم
 کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم کیم

کرم و بن جان بار
 سو بجاک نی انخو لاری ساگوچی سندان قصاصت اتجلی
 بیان سابد پیر و مادر بست بوجا لب وین جان او خاستن
 تنگ بولوی بی خراب و کیم بر و لاست اینخو بر ایریک
 نور بن سیر بی ترین قیلور ای دی والی قسطنی بیل و زلا وین
 ایلوق و سندان آغیسه لار قول لار سق تنگ حد
 وین تاشون و او کمانجی لار بی چا و کیم و راست لار بوغا
 وین لار و لار و خانلار و سندان چو بی لار وین لار
 وین لار و لار و خانلار و سندان چو بی لار وین لار

ايرى دىر ننگ دىن تشين ملاهى دىر استنداق
 اى خاش ننگ چىكى نه لادى كىم بوجىن بارىم او غلانى
 آنا ننگ آلى چو ن تر بلىك ننگ سىي بارىك ننگى
 فصل سىز نه ننگى چخار مافى كوپ شوى بارىك
 ايرى دىر ننگ اچون آچون ايرى ننگى عىن راننگ
 بواجون بارىم او غلانى ننگى كلى سىز چاك لارا آخلاق
 وادى دىر ننگى كلى سىز چاك ايرى دىر ننگى
 بولس دىر ننگى بولس بارىم ولى الله لار ننگى
 قو ننگى سىز سىز قىل سىز كىم راننگى
 بارىم ننگى لار ننگى سىز سىز اول مناسب دىر
 ننگى سىز سىز ايرى دىر ننگى كلى سىز

كىم ننگى آنا ننگى دىن تشين ملاهى دىر استنداق
 ايرى دىر ننگى ايرى دىر ننگى ايرى دىر ننگى
 ننگى ايرى دىر ننگى ايرى دىر ننگى ايرى دىر ننگى
 ورنى ايرى دىر ننگى ايرى دىر ننگى ايرى دىر ننگى
 ورنى دىر ننگى ايرى دىر ننگى ايرى دىر ننگى
 ايرى دىر ننگى ايرى دىر ننگى ايرى دىر ننگى
 ايرى دىر ننگى ايرى دىر ننگى ايرى دىر ننگى
 ايرى دىر ننگى ايرى دىر ننگى ايرى دىر ننگى

حصاق مسند اوږده اوږده باق مشربله ي خڅوگړن
 ايو ياني عايت پوښه پښ يا عيشه لار يا غده لار و ايلوم
 لار بارودي لار خلايق لار او ايلمن يا شيل بولدي و خڅو
 تنگ مقصود و يا شس جغه ي ځسني برقا ي کوم مقصود
 شلري بول تنگ آموځي لاري بول بول لاري کوم
 ايو ي بربو کات او چو سب اوبولي تنگ لار ځسني لار
 تنگ توبه ي شلر لاري ځسني پښ ايلاب ايو ي
 وړ وړ شلر لاري ايلاب کوب توبه ي و ايلام راق
 ايو کولک لاري لار ستر ستر پښو شلر لاري اول و ايلو
 تنگ مقصود و کس توبه ي و ايلاب باق کوب توبه ي
 اوږده لار او شلر لاري وړ وړ شلر لاري کوم ايو ي

پخښه تنگ و ايلون ي اوږده تنگ وړ وړ شلر لاري
 شلر لاري شلر لاري ايلاب باق پښ لاري شلر لاري
 و ايل لاري شلر لاري وړ وړ شلر لاري کوم ايو ي
 سب وړ لاري شلر لاري ايلاب باق پښ لاري
 ايل لاري شلر لاري ايلاب باق پښ لاري
 کوم لاري شلر لاري ايلاب باق پښ لاري
 وړ لاري شلر لاري ايلاب باق پښ لاري
 شلر لاري شلر لاري ايلاب باق پښ لاري
 وړ لاري شلر لاري ايلاب باق پښ لاري
 شلر لاري شلر لاري ايلاب باق پښ لاري
 وړ لاري شلر لاري ايلاب باق پښ لاري

داغی کجی بولیدلار اول قلیق کوچه است شش بوسه
 کم از رنگ باش کوچه شش لای خال قبله راه ملاکم
 باشین باره چینه میرایی لار کوچه لار است رازره
 شش نور داغ شور دی لار کوک لار داغ شش قبله لار
 و تفریق حال نیک شیل مله قو قو نیک بری با شلاد
 قهر کوچه داغی لار قو قو بوسون قو قو بوسون
 ملادی لار خانون نیک نار لاری دین بوسه راضیه کم
 اول جاق کوچه کم نه نار سله شقی بار بوسه باشین بی سرب
 سالی اول قو قو بوسون جانان لار داغ لار داغ و قو بوسه
 بوسه کجست او نه شش لار داغ لار داغ لار داغ
 سور جاک نیک او نه شش برکی تو لا کوچه است لاری

آبی کم از رنگ بوسه شش برین کوک کوچه لار داغ بوسه
 قله قله دی ای شش دان کوک کوک افغان کم کوک کوک
 ملاک ملاک بی نورل شقی او جایی ایچره قهر سله بوسون
 رومار قله دی آنا آنا کلکاسی ایچره لار قو قو لاری با قو
 پاشورده لار داغ لار داغ لاری مار داغ با شیل قبله دی
 داغ قلیق ایچره لار داغ لار کوک کوک کوک کوک کوک
 سله ایچره قله دی دین او چو راق ساق شقی لار داغ
 میرا لار کجست لاری او قو قو قو قو قو قو لاری شقی
 نیک کجی لاری سیران ایچره آبی قو قو شش قو قو
 آسب شش نیک شقی موزون قبله لار بوسه شقی لار کجست
 لار داغ و داغ لار داغ نیک او قو قو بوسه لار کجست

و دیار ستر خجانی بر کرد ملک و دیار نیک مانی
 ایامی نظار است نیک کیمه و چراغ چهار جانی
 و نور و کیمه او غلانی ستر نیک نیک گون لانی
 قیل و رمی بود بیانی کر مات نیک سوز لانی
 بار پ ایامی بر جان کم کوره قیل استی ستر خجانی
 و دریش نیک ایلکاری کسب او غلانی ایامی
 و دریش ویدی کم او غلانی بر قر باغبانان
 او ان ایامی با شش گویند اول قر نیک او تو خجانی
 نیک ملایکه و چار باغبانی بر است او غلانی ستر
 او را به لایسب چو لایسب غلانی بطور طی قیل
 گویند تو قیل شد کیمه و ب صبر قیل ایامی

[illegible]

دېرې کم او ناستنې نې او سېورادې دېرې کم خوږه
 کوب چرېلک دېرې کم کولې دېرې مالګا دېرې
 کوب چرېلک دېرې کم کولې دېرې مالګا دېرې
 کوب چرېلک دېرې کم کولې دېرې مالګا دېرې
 کوب چرېلک دېرې کم کولې دېرې مالګا دېرې
 کوب چرېلک دېرې کم کولې دېرې مالګا دېرې
 کوب چرېلک دېرې کم کولې دېرې مالګا دېرې
 کوب چرېلک دېرې کم کولې دېرې مالګا دېرې

نجات نالو دېرې کم او ناستنې نې او سېورادې دېرې کم خوږه
 کوب چرېلک دېرې کم کولې دېرې مالګا دېرې
 کوب چرېلک دېرې کم کولې دېرې مالګا دېرې
 کوب چرېلک دېرې کم کولې دېرې مالګا دېرې
 کوب چرېلک دېرې کم کولې دېرې مالګا دېرې
 کوب چرېلک دېرې کم کولې دېرې مالګا دېرې
 کوب چرېلک دېرې کم کولې دېرې مالګا دېرې
 کوب چرېلک دېرې کم کولې دېرې مالګا دېرې

ساجي کونار سپرد و د اونیک پانی بابت قیاس و قیاسین
 نیک حقیقی سو یا نیم سینه د جنگا کو قارین بود که یو یا بر منجی
 کوز کوز ویر و د یو سینه نیک کولانی دریا صبح قیاس نیک
 واقعی ایر و د یو سینه بود وین بار و اول کند اک اوزره
 یوز نیک کونی فد اقیلم کم او پلغ نیک او بی بی
 بار یا حسن ایر که نیک نیک عیش محلی دیو اوده قو
 ایر و د اول خانه فی کوزال خانه ایری ساید استید
 و او بلوینوس کنجی قد سید اولوب ایری لار کم بود
 فی رسم ایلا سپ ایر طار و خروا از ره سرنش داغی
 و اول نیک خانه و ایر ایری و مشای نکل فی سنجی
 عمو و نیک چایانی سینه نکل بار و سنده عمو و اول قیاس

ایکی که وی نیک تو شش از ره قیوس پ در و بی نیک
 ایر و ایر لار کم بر سنده و انچین سیت رانی نام بر او نیک
 اوزره آدی کولوب برین قونی لار و لید تو تو سپ در و بر
 او خاق و سیت تو کرم هر گون سرت است اول بری نیک
 قالاق انچون کنجی هیچ کوموشه بن غیر قیلم بار و کوز
 ایر و ایر لار کم نیک نیک لار نیک کوز نیک او نیک
 فرار قیلاپ در و اول متقدار قیلاپ تو یار نیک
 گهای ساید سلاپ بان یا دفع عین الکال کول نیک
 او چای نیک نیک نیک کوز و د پ نیک وین
 قیلاپ در و اول متقدار قیلاپ نیک کوز و د پ نیک
 سنده کولوب ایری کوم چای قیلاپ نیک نیک نیک

اکر یی قاشا قلیچ خیار د یلار
 عاشق اول ساقی کو روپی
 راهی دیر کم اون بریا شش نونگ گیب
 خیار ایی اکر لیک اوغلان اول پرنی قویا
 اکر د لوت پ ایک اوجاق دایک آتاق قلیچ
 اکر یی قاشا قلیچ خیار د یلار
 عاشق اول ساقی کو روپی
 راهی دیر کم اون بریا شش نونگ گیب
 خیار ایی اکر لیک اوغلان اول پرنی قویا
 اکر د لوت پ ایک اوجاق دایک آتاق قلیچ

دواغنی

و در استانی راضی قضا می سازاوند بریان انجلی کون
 نه نکست توجی نیکست ساعانی هیا قلیک اولی
 یخنی کینانی آخو ده کم اول یار و یغی ستر قونود
 چرخان ایلامای سزاو نول تو پدی و ایماک و آتش
 سیدی توره جیشی نیک سستی نی آقده یار دی و
 بولودی کیم او خلا نیم کیم انگت هر ساجی او زور و نیک
 کول لی خد اقله و مین قونیک او زور و آوی بار و قونیک
 داعی ایلی سیدر سپر سیمدی بوختی در کم قونیک نی
 کین بولسون و بز سزاره قاریندا شلیق سپر اولول
 سستوچی بار و حوز لانیله توده طاریم دین استی کون
 مول بولدی دغض قلیدی کیم حضور اقدس ننگ قوالا تیر

هرگون چرخیک ساری بولور دیری انجلی هرلی کون
 بار سزاو زور و نانا قلیک کیم در ماینگت شلیق و الا بول
 دین او شایسن نیک ارمان سوزا شکی تری افغان
 یاخیشماس در هر جاق کیم بولوسون ازور و کچولون
 آخرا لگای سسن هر جاق پاک بولونیک تنکلیک
 نیر عیث ایرور و اعلان آنا و ناهال اوستی تریم قلیک
 سوز عیدی کیم سستی نیک تری او زور و دی بالین
 اگر سنی اول او نیاسش برلر او بلوق قلیق سزاو
 نیر کفایسن و الا یا آغوش اولو مین یا آج قلیک
 یا چاق چهار سب بولغانی عیث آنا و نانا ویدر کلام
 توب دی سستی نیک بولر کیشی نی آزار

له قول لوروس وادی نیلک سالی برادرین
 مشدی اول کوزل ابرو کم ایستارنگ چم قیل
 قندیک دوسیک کم هرچه عجز نکشی لادلی ابرو لیک
 قریب قیلان خوشی یوق در لیک قوتون جنب سگر
 نون لادلی مالک بار کورده مستدق ایستارنگ
 بارین تورده سوزاشت کوب قواف دوی نیلک
 س مانده مشول نو نیا اولاق بارچه خنس لادلی ایلم
 راق کماله جهار لار اوره قوتوب گنج نیلک قوتونیه
 روان لوفای نرسحق کوکنایش لی بیگاست داسط
 بی مرض قیلدی ایر که لیک قریب هر ابق نیلک
 مانی بر نیلک یاز پ بادی کم خوشی بی بیم لادلی

بر نیلک ایل مارین هر بی ارشد و نیلک ایر و می لادلی
 کیم قبول قریب اعانت گنت یوسیدین نجا و قریب
 لیکن موگونی کوچی اولوس دین تاشقون قریب قریب
 بزوا سلا میر که لیک نیلک ضرور بد و کنتب بر و کماله
 خلا بر قیلدی تورده که سدی دایمی کم کیست ددی کیم کمر
 بو توخی بولغای حسن او نیلک لی تالالا فایس و سنی
 داعی اولدر لکایس واکر تو فایس حسن بی بولغای
 بین سستوچی بولوراج واسطین الشب ار و ادا بر
 باردی و بقصر لی مانی قلدی و دیوی کیم بو توخی نمی
 قبول یوق در توره اگر ایه نمی تاسون تالاسون و می
 قریون ارواست ایستی و اینی کم نیلک سده مقتول

نه هرکون وهرچې اوتور پست تلفک لاري نازد
 ايد ملار و بود مسالار وچ آي لوج قالد ي لويچي لار و دلو
 آزد سقيدن اون ايني قاپ اچي ايني لار خنگ
 سو تو نيه صرف قيلد ملار يعني اول لازلي نو خور
 شجي لومک لار تو زوک قيلسون لار بر اي
 توي دين ايلگار اق ايلگر تورست ننگ تور
 و بر قاپ و ايلک ننگ او چاغ تو لون لوت
 ايد ملار هرير اچره يانغي و شش نلي توش لار و ملار و هر
 ننگ بو يانغي او کما فوشدين آيرين ايد ي معني بر
 ياشيل و معني يرد قبرل و معني تو لگده آق و معني
 آق اخند کک و معني الوان ارو ساري و نجا

يانغي نيمس لار و حقير پيلار و قانچي لار و او شند اق
 کيريشي هر فن اچره ما پير سر توره ننگ ايشي اوز
 حاضر بوسون لار ننگ کم او غلانيم اتلسن لور و کور چاک
 بيلکوي دير کيم ايني نوز ننگ قاپ اچي لار و ملار
 اچون يانغ خريد لور و پ ايد ي و او شيو قيا سقم
 او نکلار ايني قاپ است ايلک کم هرچي لار
 ايلک يرمق و کور و شش دين و ده ايلک و ملار و لار و هر
 ايد ي لار و شتي لار و سدي لار و مند اق يمش قاپ
 يوغان يرمق نجا و لار و سدي ن قاپ تود
 يانغي ماسدين تود يعني اباس ننگ کوتا لوي
 هرکون آق ي لوي حاض لور و ايد ملار و معني ميان
 و نجا

دوست پېچ لولاو د زير بريال و توره پسر لولاو و توره
 چيلاو د قهر چيلاو و اسباب چيلاو د شهنش
 و زعفر و طبر لولاو د منجن و کوکو هر گوی و هر گچ بازي
 لار مشپ تو شمال لار ايلکاري کيلتور و رايه ي
 و تو شمال لار و ايو شلار ايو هر کم ندکو رولدي
 تولدور و رايه ملا تو شينگ کوکو لاري چيلاو او زو
 نيشب يا چو چوک کملاني نيم و شش زکو دیر
 و او د ي اق و شش او زو يا جھري مري لولور
 ايو ملا رولوطام سرائي دين هر گون و هر گچ شلار
 ايو ملا و هر لوان ايو کده کوکيلک آخه لار

و شش لي ايو بوليق و بعضي لي ايو بعضي لي توت
 بويانغ ايو ملاو کوکيلک سوزا ايو هر لالار ايو ملاو
 يا جھري و نانو مان و لالو سبز ه جمع بولوپ ايو ملاو
 و اق و شش شترن زار لي ايو شلکان چين ايو ي
 يا برکول مصفي کو دين تولوپ ايو ي لار و کيشي
 ايلدي ايو هر مري مري مري و او تار ايو شلکاب
 کو موشدين و او ن ايو چاناغ و قوق شش لاناغ
 طام دين تولدور و پ هر گون تولوپ رايه ملاو چو
 ايو ملاو و بويانغ و سوت شلک ايو ملاو و کو زو
 و بار چو چو کيليق لار و شش بست لار و شش لار
 يعني شلکو و جھري و او ن لالوطام لاليني مخي لولاو و

بوليد ملازمي، براچي باسني ننگ قيمي شللو جي
 بيله او تو زنگ آچي و زو رنگ قيمي سکا
 قاپ آچي ايد ملا و او تياشس لار يا مشيل و قزيل
 ساري و کوک و آق کيملا دين پراپ ايد ملا
 هرجاق هراو نياشس اتياک کي کو تاراپ و قزيل
 سواديل کي کو کسنيپ خرام قيلو ايد ي مصفا طيب لار
 و دواع لاسي دين کوک بولگان و او بولوع او بولوع
 ايچاک لار کو گوجي لار لاسي يي تالار ايد ملا و ميل
 ميز کتي يي و لب م کيم هر ساج يي شگوي حصه داغي
 بولق ايد يي و بولون الدر ده کاکس ننگ تو شتاي

ارغوت کت قيب اور ايد ملا و چهلو چي لار بر لار
 باشلاپ هراو يد و ميرم ني سان کورستور
 ايد يي لار و ان بر قاپ قبا اطلس دين و آ
 مقدار کي دين و ايتيک چو لار و مشن ني نوک
 لاري و ميرم ستر ايل لار قريق تورق قاپ
 تکتودست تو ي ننگ لوني تقسيم قياپ
 ايد ملا و او شنداق يوره لاني يا نني لکس
 لار و مست لولوپ ايد ملا و مير لور و ايلر سه
 برست آچي لاني کيم و کلين بخلنج چيرک
 ايد ملا و عده کيم و زو لار و غناست لول ملا

سیدین تونوپ درلش طغرینیک الشکی اوزده
ارسلان بامین او شنداق اویناش لاکو رگمان ایلکیر
چقرب اوشنک قیلورایدی لار و هر دم یانچ کونار
اینگری قویوب بوغل نی سر و وایدی لار
توروی مجلس شادی تو کونون یوزی ائده و عشرت اچون
مالکوک دهنه تیش یا رکوچی اهر هر کچه کولک تورده یی اوت
و ایام عیش یا ورن تو اوسون یا یی ییلور یی عسرت سار
بوسون تافصا کچیک یانی قورسون در و هر مدی اوز
غایف هر اوز بوسون آیک تورده یی اوقان
جهان یار و غایر هر هر کولک لار برش ختم یی قونوق
تورده قانولیک تایی اوستین تهرک لار دین اشیو صدا

سبل رار دیک آیدین ایچره کورالارده جلوه لور
ایدی یوشنبه بخشی لوق در ملک هر بند و هر
برجه دست نی قوی پ نیجه سلطان نی حاصل
غلیب لوبنده تاشلاپ در لوبون آوی
اغیز دین اوپ اوق نو ایریدی وایچاک لاکور
قول لانی اشاره قیلور ایره لار کیم ایل کورده قلیک
سودین تور لوبور ملر لاکور کول وایس بی لوت
نگ سونورنده برود سونور کور تاشنگار اشنگار مانع
وایش ییجه یوشنبه نگ سونورنده برود
دیر ایدی لکم نی تور کور یی بری نگ کور سالی

دملار هر طرف انعام تانغا ي لارا آغا ي لار يند وستان نيك
 ولايتي ده ده دستور ايرد كم قوي نيك كونه كين
 آتاي نيك ملازم لاري دتول لاري كيون نيك آتاي دين
 طلب قيلمه لاروشكني باغلاپ متقاضي لوبور لار انعام
 آفاق منكر اچور لار و لوبور كست نكي تيلمه و ده غانا دير لار
 ايرد كينك ديري كم كوشك نكي آچيلار سيري قزير لار
 ساي اچنده و غزق قلنا يي سز كين استوخ شتيد ي
 آخير كيشي لار كوچ قلسپ شكني آچيلار و لوبور ي لار
 آوي قزير لار و لوبور قاري نيك سواي كيشي يا اچيلار
 يوق و تور و سوروي كم سستون نكي لوبور ي قاري ديد
 كم سستون نكي باجه نيرس لار كم سز و ده سز اوز و قلوب

چتوي ايري كم لوبور ي عوق قوتلوق در لار و ده پوسه و هوا
 و چادر آتباري و غزقي اوست نيك قوز قاندين
 كم لوبور ي قوتلوق سوي سوي قيا س لوبور ي ليك لتي
 قاپ آچيلار چاچاك لار اچيلار ملا متلك لار و قورنان
 قياست كوت نيك قيجيري سز يا قيلمه لار تور و اعلان
 نيك يابلس و ده لوبور ي نرين لوبور ي آلمان ي و ديز
 نيك اوغلاني ساق و شس لوبور ي باجه قشون لار تور و لار
 و كير لوبور ي آراسته چوس تر لوبور ي اچنده كتي لار و حاق
 كين كين لوبور ي غايدين يا قزير شتي لار و لوبور ي لار
 باغلاپ و لار تور و ده پير لار ميلدي لار كم شنيك نكي
 كين تانگ لار و لاري انوم اچون باغلاپ و لار

ننگ اخیځون ايسه زو پ ايرک ننگ
 حضوره کيلدي لار است ننگ يا قوني يا شلار دين
 بول غلځ ننگ باشتي تيز اوزه قوري تورده او
 بوسا که روپ آتا وانا مېلې کيلدي وکوزيلدي کيم
 قالا غم خوشگذاچ که کوب مکمل باراکرا واکيم اوزه را
 بولوسته قادرس وانا مېلې شپ اوياشش ننگ
 قلیغاين وامي اچار پ يا حضور ننگ اخیځه عدي
 تو زان اونايي تين تورده والي شلار اق سوز لار غلا
 ننگ کي کي اوزه وراغي بولدا ايرک ننگ ننگ او غلا
 نصير گلنچ باسني بوليا قلیق قلیپ او مین جھدي انا
 عدد و جواړا و اوزه و غلا وې هر څه کيم او غلايان يا غور
 دېست کي لار مېلې وراغي قلیو مین کيم اول مجولې

کوچي وکشايق کون دين کون کون کون کون اوتي لار
 ايرک ننگ بوسا زياشت کوب اوزه ننگ بولدي
 کوکچان ننگ آتاي وامي غلا وې وناصف دين
 ووا غلا وې شپ لاره قومي واسيد سوزو پ او
 ننگ ابي وراحت قیلدا لار تورده انا قشون ننگ
 لار ننگ يا و قلیپ حکم قیلدي کيم لار لار لار
 او تور و پ وراڼ بولسکي وکيل غلځ سوز ننگ قولي
 کيس سوز قچي وامي اري ننگ اول و پ قوني کيس سوز
 کيم ننگ کون چران قلیپ وړک لار کيرک ننگ
 قیلدا شپ وکيل لار لار و پ و پ بري کون ننگ
 اخیځه قالا مېلې سوز قچي سوز لار مېلې ننگ

دهر چه جاز لا و بلو د میندی سینوف قیلدی دهری قالی
 لاری کیشی لاریله توله مارا دهر مسیری کم چپ اهر
 داغی خسرین بولری بولکیم لاره اول پر بریک نینگ
 آتای میست علامدی لاری پی بولری تیزاق دین
 قالیق قیلو پ سنکرا بجنده اوده یی ایمنی سیرکک
 دین تون بولوپ اراده قیلدی کم غزین بولسون داغی
 امن رفاقت قیلسون کیشی لاری مرمعلا کو در میران
 بولری لاری و تصور امار کم بولکیت یا اوی بار و اونیل
 نینگ فاقیده کولم دین قول بولوپ سوده اچور دیا
 اوزکا اوده نینگ توریه کر قار بولوپ توراخر تر
 قیلاپ دایسته توتوپ سونینگ پایانی نغ

نینگ تو یا سشس ماقدرین پختاپ سایی نینگ یی
 اوسنین باریت بولدی دمنلاق ایلارم راق کتور اده
 کم بول داغی حیران بولدی ییخونون و کچ سونو آتای نینگ
 و لایحه دین تاشنون بولوپ بارپ بارپ برابون
 نینگ ترانی باوق تیشدی و تانیدی کم بون کیشی
 سایی نینگ آوی اوزده مچ بولوپ در لار غز اکر
 لار نینگ پایانی کویچ کیشی ییخشی نرسه لار خضارا
 ترغ اونه اسن ر قیلور لار مار و سور دی کم بولکیت
 کم بولک بار دیم سیرکسنده اوارا تیر فیر ایی لاری کم
 اوج کون اولو پ بارا کم کسده چشس زلا و کیم لار
 و ادر بولوپ ایرو دی لار دغسته برهملی روان کولم یی

انتخاب قلیب بر اوع نوغ باغلاب ای دی و ما یز
 کونار مانی اچون حکم قیلدی ما یز هر چه ایتی کم اوع نوغ
 سنی معاف تلین تجور خه کو تار پ شلاق اچون کستد
 بودی سکین نی قلیسون نوغ نی کو تار دی و اولی اچار
 نیگ کتی کو تار ای یول نیگ تضر نوک بر کوستان
 کوردی کم سکر اوجا غنی اول اوجا غنیگ برابری
 اصاف نیگ کتالی تو کلق دربی نیجی عالج و کوز کوزال
 همیش و ساق ساق ساق ساق ساق قیلدی اولی اچار
 اوزره او نیاش نیگ اچک لاری کبی کم بو بی
 چوق کوزل هر ی کور لار نمایان بود پ ایو لار اوزوم
 اسنداق خوش آیدایر دی کم کور یا برا ویا نش کورد

دین تا شتاری کورد پ اولتور دی کتاپ اچود
 منقول در کم ما یز هر چه خیال قیلا پ ای دی اولی اچار
 اوعری لاری قیلاق میر ای دی لار اول کون بر قافله
 نیگ تا لاقی اچون کتیب ای دی لار اولی گچ یار کچ
 سوزا سکیدی لار و لاری کورد پ سوردی لار کم کور
 دی دی کم اوع با س و آج و آجی تو سون اوعری لار
 اچک پ لار و لاری تا غنی سید و لار چوراک نیگ
 ساق ساق پ و یز نیجی شلیق ادا قیلدی و داد
 اودا و ایلادی و فتا اوعری لاری بلک کم کورد پ یان
 کیشی ای دی الی تو توب دی دی کم بود کفی کو تار
 سیم انیم کلفین اول اوعری نیجی شلیق نیگ لاری ایتا

تشنه‌ی او الیوراییدی و پچه‌ی او نه مرمرناشته‌ی بن ایری‌لار
 و هر نه‌ی تنگ کومین کومت آقینق دام الیوراییدی
 یا هر نه‌ی تنگ کومین کومت آقینق دام الیوراییدی
 بوستان ایچنده هر جهو شوره و صوره شوره اوزه هر جهو شوره
 ایدی و جهو شوره خشی و خشی و مسند مسند اوزه هر
 کلک گیت الیوراییدی الیوراییدی الیوراییدی
 تنگ کینی بو سبب دین کم آتش اچره واقع الیوراییدی
 ایدر تانیلوچی تنگ کوزیده یراق دین جلوه فیوراییدی
 لیکن یافوع دین هر قوزغان ایدی و اول باغ تنگ کینی
 دانه باغلیق قالدوراییدی هر جاق بو اوغری ایستاراییدی
 آهرداییدی و بوستان تنگ مقلاییدی دین ناراییدی

تنگ کینی قول لارده بو توپ کونول لار ایستاراییدی
 قیلور و او کور دیر ایدی کم مرکز لار تورده تنگ کونول
 و ستون بارین و ناکیزه و ناکیزه و ناکیزه و ناکیزه
 سان لار دین کونول بارین یا سرجه لیدور دین کونول
 بارچه چاک لار کونول لار ایچنده او چاغ چاک لار اوزور
 کونول ایدی لار و هر نه‌ی طولی سلیشی قول بارسن خطا
 قیلور ایدی سلیشی هر کونول قوزغان و کونول
 و دق و ما سچو چک پرز تنگ کوز دین کونول قوزغان
 و قوزغان ایدی کونول کونول سلیشی تنگ
 غشلیق بیان قیلور ایدی و صوره کونول و اعی قوزغان
 یازغان قوزغان قوزغان ایز تنگ کونول قوزغان

قلوب باروي اوغري کيڻان سونغا اول قوباشش
 چريک ماهر اوزره مهربان بولوس سوري کم
 چن دي کم قبيده وين کيسپ ن ونيگا آتا د آتالي
 قويدنگ دسن کيم بارسن وچيسي اولوس دين در
 ماهر ايسي کيم نو بهار شاه نيم آتيم در در شديم نيک گلزار
 شاه آتې دوست نيک اشتياقي بولونيمده ت
 بولوس تاپ تپ تارتپ منده کليته روي دلو نينگر
 کور باقدين مسرور قيدي اول کتبيده ي کيم بولوده
 ليغوز قادر ايم کيما قبيک دين چون قوباديم نيگا کم سوز
 لارنگ دين منده خلق هر بولور کم چي صحبت لارنگه
 تربيت تاپ سن و آلا لارنگ داغي خورون و زار

تنگ نيگ اوچي اوزه بره بايق ايد ي اول بالنده
 اشتدات عارت لار ايد ملار کم سيج وياسر لالوز
 ولايت انجده کور باپ ايد ملار جوهر کم اوغري اي
 ني توکپ باغده کودي واول نيگ يي سلالم قيدي
 دبوغ يي اچپ نمه لار يي لولوز يي اول ايد ميکت
 ماهر ونيگ يوز يي کور وپ چوق قوندي بشقارده
 کم شريف دريس اوغري نيگ يايي متوجه بولون
 ويور کم بولور کلو باشش ني نيگا يوک کوتا کورچي
 بولنيگ آني دين بيلور دس ايد و کيم اوغري او بول
 بارسيه ي نيمه لار منده قوبوس ککين و بولون
 وي کم نيمه لار منده قاسون ماهر يي اوغري اوغري اوغري

بیلند رین کیم بچک فخر بولد نیک کچک لوق کون
 لار و سیاحم ایچن بقدر نیک ماهر و دیر کیم لوق
 کون لاری اولتورماق ایچن خشی در و سیاحت
 لوق و نوبه نیک کونوز لار و نه مناسب ایر و لوز
 لار و نیک ماهر و دیر کیم ایله متوق مابین کم
 سرنیک خشن دین تاغی و اخف باب ام الکرام
 نیک یولیدین ادا و قیلک شفت دین یراق یاق
 تنگ بیدور کم قوتوق یوز نیک نیک کور و پیا نیک
 کولسز اولشیده غدر و دافان سیر بر آفت
 لار و نیک لار و نیک اول نیک ایچن کیم تر قانین
 اولتور و اسیست کیم آتا نیک و لاسیت نیک یولید

یک ایر و در و دشمن انتراق در و خسته انتراقیم یار
 یوز نیک آتا نیک و ایچن کور نیک سیر لار و لایطام
 تور لار و کون آتا نیک حضور و اولتور و پیا عرض
 قیلیم کیم اولشنداق ایستارین کیم ولایت نیک
 تا شتوق نیک کیر سام و اولتور و قیلیم آتا
 ایستپ لور و دیر کیم ولایت دین تا شتوق یار
 فلک خشی یوق و دیر کیم نیک ایستارین بار
 عبور لور و پیا لور و نیک نیک نیک نیک نیک
 اولشیش لار و پیا نیک نیک نیک نیک نیک
 آتا نیک ولایت دین و نیک نیک نیک نیک نیک
 یار و دیر کیم کون یار و نیک نیک نیک نیک نیک

توتی لاری دینی داغی اول لاری بک ایکیتم تو پوز
 یسی کوردی و کورگیج اوی بولدی ویدی کیتم سرتی تول
 باریس برهوتان قانقیکیز غالی مقور قیلور سرتی نیشی
 خدا لاری و اوز کانیس لاریسز اچن مہیا قیلغایین
 سی بی بو مناسب ایرد کیتم اول بوتان اچن باندور
 قاسکیز و اوندانین اچار سیم سرتی قیلغایین
 داغی قیلغاسکیز و الاسیز لاری و اولوز غایین و سرتی
 اولنا سیم دیدیم کیم بیری کیم ویدنیکی بول قیلور سرتی
 سرتی بولوستان اچن سیم کیلیدی و سندا و رده او
 عوردی و اول کون دین بولون کونچ قیلور سرتی بول قیلور
 تالاسب سیم سرتی و کینچ سرتی سیم لاری کینچ و سرتی

تاغی

کیشتی لاری و کانیق اول قیلور لاری و سرتی کانیق
 بیری یلور بولور پ است بولور تو و دیم و بر شیلار
 کوردیم و مقدریک نمایان بولدی و ایل کوردیم پ
 بولی کوردیم و دیم یک ایلدی ایلدی کوردیم بیری
 گین گین بار و دیم هر جاق کیم بیری باری پ اوق تا کوردیم
 خزان اوز نمایان بار و ایلدی و اوق اوز نمایان ایل
 بولدی و مقدریک تو و دیم بولور کوردیم کوردیم بیری
 قیلدی آج و کوردیم بولور بولور ایلور کوردیم
 اوتوردیم بولور کوردیم اوتوردیم بولور کوردیم
 بولور کوردیم بولور کوردیم بولور کوردیم
 دینی بولور دینی بولور کوردیم بولور کوردیم

ویک شکر و زیاده و دشت هراده هرده و شش آتی در نیم
 آبی دین اول توره اوغلان مقرر قیلاپ اییی کیم
 هرگون طعم میسپ ارک دین آغلانسون و پنج توره
 اسپ یی سنگ تیرتی اوره باغی لار تو قاق اچو
 او توره سون واقتم گونچه او خا قرا قیلسون برکون
 کورد کیم چهار تخته جدا بولدی و تخته اوره برک پیلان و
 اوره بره و تخته و قی توره اوغلان اول منده و قی بی با
 تا کلا کوی بولدی و تیان لاکا بولدی کیم سل و یک یو
 بولغانی تار تار سپ منده کلتو و سیکر کیم صیار کورد و پ
 بی تار سپ کلتو ردی لاکا توره اوغلان منده و قی بی با
 کوردی کیم هر بر یک کیم کیم کوردی لیم و قی بی با

ویک خیی کورد سوره بی کیم بکلا و سیرین ایلدلم راق
 آسپ خیی تا شور و هر منجه کیم سنده داغی با چیریلر
 سیر و لار لیکس هر حاق کیم آنا و آنا و کور و کور و کور
 یا و قیلر سیرین اوغان بخشیش تهر بار کیم بولوست گیلن
 سیلاپ سوار تیغ لار درخان بولغان کور لار دین قفراق
 اوره جاری قیلر سیرین و بول قیلر سیرین یاغی یاغی یاغی
 سورد کیم بول سیرین کیم یی سنگ اوجی اوره کورد
 هر ایر کور لیک نی او چلاق در توره منده اوق اولوغ
 توره بار کیم اکثر اش سنگ لار ایی باج سورد لار اول
 ایر کور لیک نیک آتی بایلر تهر قورانی کور لیک
 ویکت اهلان بار کیم کور لیم ایلن ایلن یو سغنی

پيرايي است قاسب سده پيشتي تور و اولان
 استي کيم تکراري کوليم اوره ترم قليب در کيم سيني
 هر چه بلالار دين خطاب سده کيلتوري سين داغي بول
 کوج بويور ديارين دکن گيلن اروات ني تماقيلور
 ايديم بوزنگ تشلتين اوشول شکر کوليم اراغني قهار
 ايدوي سخک بولوب کيلين تا فطاسن بيلور اولان
 بولناغين حوسب هر مور بيلوي کيم تشيد سين بالکيم
 مار سن سده دين قنده کتاي سين بولور دين لي ايراق
 در کيم سيني اروات اولم کيلين ني بهنرا يور
 ساي نيک کتاري اوره بهنرا چنده قال اول
 شهيد لي کشک بلالار م لار نيک بولسون لار بولور دين لار

يالغني خجانب ايدوي اولتور و پ در ايرک نيک اولان
 و بارچه کور کوي لار کيم لي طام ايديلار اول هر نيک ايديلار
 لي کور و سب لرس ستر بولور بلار چرعت سولکيم
 ايسين بولور لار توره اولان ديدوي کيم اي پري
 نيک کول بيلور نيک اوستين تران بول چين
 وي کيم ايتني لي در و خوک خت اوره سده کيلک
 اول اونيشتين ديدوي کيم هر چه ايتيم بار و خايلان
 ايرني ستونچي ني اما در اوز نيک دلستي ايرک نيک
 دين تور و پ قاسب ايدوي بول اوره بر تر سول
 روان بولور ي و بارچه کيلور و جهلان زني اوش قيلدي
 کيم سيني لار و خيم لار بارچه کولور ي لار بولور قالي کيم ني قالي

لارياري داري داري سوغواو اي ساري نيمه پخيدو
 داخل قيدي داري گونگ مندوق اعلپ ايري
 ملك لاکيشي بعضي لاراوول پيريديک بي لوزي لوزو
 د بعضي لاکوزل کيکي الشتب اوي لوبوب درلدرين
 داعي اول پيري نيك لوزي کوراب و مشري لاکيشي
 آوي لوبوب مين کين سيلور مين کيم اوجار مارق لوزو
 سکل باربلک تنغ اير و ريگاکم اکر اول قرا چادر کيم ريسان
 اچره تنگ کس راوره کور و رسن اول کول آفت لي
 سکن باره کون و هر کچک باغلا مين و ناله قیلور مين اندو
 بني سورد مين باغ نیک قسکني سورد مين مهور لوسور
 چاک الشتب ميلدي کيم اتاي لوزي چادر اچند قوراق

ديري کيم اهر لوسون خان نیک جمع لوسون او مشندوق
 قصل اتاي لوزنک توي نيلک ساماي مهيا تيلک
 تامل سوز اولوق لوزا کيشن تور و اعلان کونلده و پير
 کيم لوسوز اچند مکر اخشي لوق در و اچينشس بي اعلان
 چوق کورل بار اچدي اختيا ريمده اير و ريمده و ريمده
 بارغا اتاي اير بر سعت سون و اولوق لار لوسوز
 اعلان اويانشس ميلدي کيم خشي در هري کيم
 و يديک لوزيم او شول گون بر قرا چادر ساري کنار
 اوستين نصيب تيلاب لازم لار و قول لار کيشک
 اچون و ديدک لاراوول اويانشس نیک خستي
 اچون و اوزکاسان يعني اريس لار کيم لار و قول
 مکلک

اچون شادي دين ايسې ستر لوليم او خالي نيك
 غايت دين ايلام راق اول تنب بليك يي كنه
 تو چا تيك اچره او تنو غوز غاين خسته اختواړ
 كو نكده ايتي كېم كوشې يي دين وروني استاچي د
 بريا اچي كون سونك دېر كېم بارچه او غلاماري
 قلم ودي كېم بېس سې لار كېم او غلامار سارا لار
 دوالا دلي بو خاصيت بار كېم كراو پاكان لار تو ستن
 او زده تاسلا سون لار يا سون لار آسې بر كېم
 ورس بر لاس ادين او زسپ اول ولمان لار اچي
 او زده تاسلا سون لار اول او نيا ستن نيك ستر
 تر سوك لار او ستي كوتا رپ بر تنده ساني طي

مين اچون بار پس كوس قواسپ تلدي نيك
 بخش لقي او ايلادي و سداق الي كو نول يا تنو
 كېم تر وېكېم لولپ ايري كېم سون دين او سون كو
 ايسې ستر قراق او زده او چوپ ايري نچې ستن
 سون كېم ايسېك لولدي خسته اختواړ ودي كېم
 او زه كوشوپ اديك دېر كېم بو خالي كېم ختن
 بيله محبت حد دين تاشقون اير ورو چاق احوال
 ايسېم كوسپ لول لوليم ودي كېم لول اچي
 بلانېك تو رده كرتار ورو سون كېم ستر دين كو
 كېم اول تو يا شس حال تو يا سېر اچنده قال خاطر
 سون كېم شيمي او چاق اچي اچي اير ورو مو اچون

نی کیغای لاراوان و قوف ستر: اصل مطلب: پهلپای
 لارینگ: یان توجیه لوکدی ماہرو اویناشس ایغای
 تو توپ اویناق قیلدی اویناشس انشیو کم کو زاجید
 ماہرونی تاشستی و موری کم چک سندر تیشتنیز
 ماہرو زیلدی کم ایدی سکوت یختی بار یاغور یوق
 نینگ باقی اچره برچه صیبت لاریب ان قیلغای
 مین کم فراتینگ اچرونی کوردوم ایلام توپ ماغیر
 ویشی لاری تیلان و دی کم اوغسر لارانی تو تینگ
 اول پری ییغیلج قول قلوب باغروی کم اوغری
 اوغری میگ لار کیشی تو دست یاندین لولور و ملار
 اوغری لار و جسته اتر قو توپ قاجدی لار و لور

قیلپ لوباغده کیتورسون لار جسته انشولنگاشس
 بیگاسپ اوغر ملاری توشینس اویره رافیه قیلدی
 برکجه یارجه اوغر لار حاضر بولدی و جسته اتر و یاق
 روان بولسپای دین صبور قیلدی لار و تاجیک
 لارانی و داین ایس قیلپ چار اچنده کور ملان
 خیمه لاری کوردسپ تالاماق اچون شمول بولدی لار جسته
 اختر و ماہرو اویناشس اوغری سوره تیشتی لار ماہرو
 دیری کم کیمت و دیکیم اچون کیمت اچون
 یانم لار نینگ تالاماق غای فرست نی غیب نگر
 و لالا اذکاتو پ لار غیب بار کیشی لاری قول لار
 ییچرانی اویره باغاسپ اولور و غار لار یاغور و لار

کونوله ديمی گراو غري ايدی نيگا او خسرالدين چاچه
 پس ماري ایی سبب قاجا قدین مانع بولدی
 بکیم اویناشن نینگ قرقي قوماق گوارا بولیدی وادز
 سبب موبادکم اول جور یکنج حوق گدارد پنجک
 او غري لار دیک قاجا رایدی و بولما قدین نونگ
 تحقیق داعی قیلدی کم بریانی گیسست حور دیت بولت
 در و بولمیشکچ مهر دشن نینگ ضروریه کیشی
 ساروی و ایی کم او غري لار شقانگ اوستی کو تو
 قاجب کیتی لار برتسله و غی ملارم لار نینگ نونگ
 قزلی یی ایلان اسیر قلیسپ تورلار کسن اول چاره
 سر نینگ قالی دین تفوا قانودی قزلی یی قلیسپ قلیق تاراده

محنت بکلاس ای کو یی کشپ عبور قیلدی لار کیشی لار
 ماری دنی توتی لار و قویاشن شقاق کو یی و تنور غوزو
 لار و لون یار و گلچ مهر یی نینگ حضور میره کیلتور دالار
 و غمی قیلدی لار کیم برجه او غری لار قاصیدی لار لار ابراهیم غری
 اسیر قلیسپ حضور دالا کچر کیلتور دپ بر مهر د
 قایل ستر کوسوپ ماری نینگ جاقیده تیلدی بولت
 ایدری و مارچه حرکت لار نینگ لار کبی قیلدی ایدری
 و سوز لار دا غی صولات دیک ویرایدی بر عرسپ
 ایدری و بر عرسپ نیغلا رایدی و بر عرسپ قوبور ایدری
 و بر عرسپ او تنور و رایدی هر چهره اشک پیلدی کم
 بول او غری او غری لوق در ملک و دیم ماری و بول کونوله

بیلدی کیم تو به پیرلی اسیر قیلدور غار حال خوب چه
 نیک کوشی دین علا و نیک سیل دین تو نلو پ
 اوینش اوتاق نیک یادغی قاورایری اولک
 کوک نیک بلدوریکشی لار دین فنی برکرم سوار
 قونیم سیرارایری وختی اختر ماغده کیلس او غراز
 قارغادی ویری کیم ایملار یوق بارسر بلک انجی لار سنز
 خاریند استیم نوهار سات لی قورپ خدینز و اونیاس
 نیک نلک کنار قاقی اولو نلو پ نیر لالتا لالاق
 سنول بولر سیک اول لار باسش لار قیو قیلور لاریم
 مانا قصه قیلنیز اگر تو باده داغی بوردن قانایم یکنیغ قنار
 بر اوق سوردو نیک چن لوهار داغی لار بار نر مختصر کیم

قیلدور سنل و اوغان دین کیم بر سر آفاق لی یا رانکوی قور
 و معید رسن اگر نی آوی بارسان و تیکرین قوروش
 قیلدور سن بوردوشی باشتی اولدر سر و اونشان
 اعلا هر دوشی اویناشش نیک یلر بی یکلک ماز
 قور تور دی سنه ان مقول در کیم ماهر و خوب چه
 لی بولجون باغراق غالی اش ره ایلار پ ایر کیم
 ای محبتی اختر کتور غاول ای یکلنج لی الوشقه بولقار
 اول نخشی کلکیش مار کیم خسته اختر ادغری لار سید
 قاجون وچ کون خورپ چه نیک اوتاغیا داغ
 قاسپ بر کون یا هر کچ اول پری دیک لی لیرین
 قچار صپ و قونوق اچره منده دین قاصوق و یلمه

که گنجایش نقد تنگ دین تو ای دین تو نه اولم یاروغ
 بود پ در او غان سنی سخلا سون و در او دینا شنگ
 ی ایلمد امراق دو چار قلیون ششده یی ملای سنی کم که
 نوشی اچره که در مین یاجین در تلمو گان و تافلو و مین
 و ما هر دین فارغ بود پ خوب چره فی باک و دان تولد
 و سوز یلمدی کم کس کوی برسن بلکینوز تنگ کولکم
 یخلنج بر تو تنگ اوزره خدا و زار تیر تنگ گونجه
 ایغ لار تنگ یو غایین کس توره قز بار سن و مین
 سنی زیل دین خوب چره تیر یی و میلا کس یی
 کم یو معاملت چون بار کین ما هر یی که در پ سنجک
 و تصو قلیو را بر یی که میلا شین ما هر تنگ چاقی ده لوبو

تنکی دین یو قلیو تنگ کس لاری و او دین السیر سوز یلمد
 ما هر د اول جاقده سدا لوبو پ خجسته اختر ایلمدی یی
 و سوز یلمدی کم که حرکت افکنیز دین یراق یی کم
 سنی قادر دیش و پ مصبت جاق اچره یا لوبو قز
 و او غریلا را مین قافله سز خجسته اختر جوق او یاقون تولد
 و دیر کم یو لوبو خجسته ایر و تیکری اچون توان قنیشی
 معاف قبل الحاصل او غریلا دینا شین ملک یی کونار
 س یی دین خیر بر مسجور تنگ ییلا و خجسته اختر یی اول
 خجسته ملک و ما هر د یلمد لوبو سز خجسته اختر اوز غریلا
 اتفاق قبل اختر شور دی و ما هر د یی اول و ان اچره
 اول لوبو خجسته پ ان دین یی او یی و دیر یی کم

سه بردين چيندار لوله دي يلا لار كنم اول لار سيلار چار سته
 لار اول بلالار سالان و لوري و سيلان و اول ستر
 يوغان ايدار ويلي داغ لار و تپه لار كيمي قيلميلار تنگري
 مكنك لار آسان ميلدي كسپ كسپ بر يالغى يالين
 تيشتي لار پو باليق اول ولايت تور هلي اوچلاق ايديا
 نيك آلي ارسالان ايداي الكلاسي اي ياطلغ نوز مكا
 مكن قيلميلار و كول لار دین حاق ايچون سو قور قيلم
 هلي يم سيب لوري آسپ كيلميلار نخب سيميلار
 و سولدار و انري حدي و يدميلار و حياق سونگ باهم التور
 باشدين اياغ كوچا آيريق آيريق ماهر و خوجه الكاري و
 ماهر و الميري استه قلا و مصبت لار يان قيلميلار و يمار

دره اول پير يريك اوق ايچان اير و لوش تاغي
 مكنك دين لوش يوق دره ياساش و نقر قلمور
 ايداي كم ماهر و خب جره لي محبته اخريگ اويده
 تاسپ منامل لوري و لويخوف ساي اخنه خط
 لورپ خاوري يني محبته اخري تو قلمور و لوسون
 تو قلمور لوسون ديب ايتم شيدي لور اول در كم
 ماهر او غولاري ملوكات لار اخنه و خريف كيون
 كم شي شي كم لاره اوز كا نرسه لار قوي ايچون امج دور
 كون اخنه كلنتو سون لار نيك لم بولاشده كنج ماس
 اجاس سيم لار نيك كيلاتي سونگ انكا خيك اس
 سيلار و قلمور محبته اختر قور اسپ او غولاري كينت لاره

ده نغمه قیلدی ما هر بسماعت سگراویری کیم هر شی
 خرب چهره اوتانای بوشن تانایب قیاسب چقر
 یر یا علب تور و قشون لار آسب تخنیر قرع افورده کلب
 در دسن یا نور باز سن او غدارانی منده حاضر لوق
 در لاسنی و منی قراب اوینا شنسلی بار غوغای لار
 پس یو جان اول مناسب در کم نمی خوب چهره حضور
 قوبلک و گجه ننگ قوغوغییه قاصب بر کودال
 اچره مخفی بولسنگ اکیشنی لار منده کلکلی لایعوب
 یی کتور غای لار و منی دور غای لار یا خوب چهره منس
 تنغا و دینا کیم کیشنی غفور و اول کیشنی کیم بلم کونار
 کیتور و پایدی قاصب کچی شارید هر و شنس اوینا

سو چاک دمیج دیر کم زسانک و اسلمان ییچلک یی
 ملی عدایدی هر کچ اول اسلتم لوجی ننگ جاسوس
 هر اوی ننگ یایی خصوصاً تورم لار اچره کیلای کتانی
 قیلورایدی لار و هر ب قلو کم او غدا غدا رایدی اول یلک
 ننگ عالی تحقیق قیلور تورم ننگ ضوری و عوغوغی
 لار اول سکین این کونلی آغ کیلورایدی غول اول
 باش سزایغ سز ننگ اردانی خاه اکیای و غوغی
 تورم ننگ قولاغیده ایتورایدی لار و تورم ایشکی
 او ز است طلب قیلورایدی و سکیورایدی قضا ننگ
 سکین اول کچ دانی جاسوس لار سز اچره ننگ
 و غوغی کونلی کور و لار و تورم ننگ اوسریده کیشنی

او زانق قیلدیلار کیم بر بالغی اریغ گیتیب بون قیله
 وارده بود پ در اول فقر تنگ اریغی بون کوک
 کوک چریلیک در شاه اول ای کیمی نیک شای قیله
 یوزده کوک نیک کوزی کوک ماب توار اول تنگ
 او نو کیمی کیشی لازمی ساری و اول اکلای ساری ساری
 تو توپ اول انصاف ساری نیک ضروریه آتیب
 کیله یار توره ماری کوک و پیری کیم بون پیری لا
 یوق در مذاق معلوم بود کیم کوک زلی ساری آنا اوید
 قاجتور و پیری کیتور و پیری سون بون پارس نیک
 لایق و پیری حلال لاری تیار پ حکم قیلدی کیم بون
 وین تیار کیتور و پیری ابی اول و پیری کوزی و کوزی

ساری ساری ساری قیلدیلار کیم بون قیله
 اریغی تیار نیک بون نیک اریغی کیم بون
 وین بون قیله او نیک ساری ساری کیم بون
 وارده بود پیرا ساری ایلارام راق قیله
 بون بون بون ایلار قیله ساری اریغی
 ویشی چاغی ساری ساری ساری ساری
 خیر و ماری قیله پیرا بون قیله
 پیرا بون بون بون بون بون بون
 قیله قیله و پیری ساری ساری ساری
 کیم بون بون بون بون بون بون
 بون بون بون بون بون بون بون

دایغ یی یاخو دین توله د دوس ایلج وی داغی اچرا اول اول
 جهور بولوپ ایماغی توله و ددی دود داغ ارده قویلیپ
 خوشن اوستین توکوری یی یاخو یی یاخش قیلور ایدی
 و توره دبدم اچور رایی هر جاق طراد لایسید لار و غب
 کوردی که مایه و نیک کور لاری توره ایماغ ارده پالال بولتور
 لاکوگول ده دی یی که شیدی تر کیک اسن سنورق
 غیجی در اکرانوس بر لوسون ییم یا اکرانغ بر ییم
 یی سیر ییم و قبال ده موگلوغ او توره پ ایدی که لیک
 لیک چاغفردین اوق اچیس ستر بولدی و کویپ
 او سر و ک اولدی کویا یا تپ در بوسوب دین کولونا
 وصال نیک جالی اچره قاعده بوق در کم بریشی داغی اوی

و اول کسی لایلی کور دین پنهان بولوپ اوقوق توتور
 و جلا دلا بر خزان یی بوغوز لاسپ و الی کور لاری خطار
 خان ایلمه یی کیله طار خان چاغز نیک ایر و کید چخا
 کم کور لار جران کور لار ایر و لار و قواسپ قورالوق
 ارده قویدی و قاتاق قیلدی شیدی ایلمی سوز خور
 اهر ایلمی دیرمین ایلمی هر جاق ایر کیک مایه بولی اولور
 اچول یاردی غوسپ چهره یی یاوغ راق تیلان
 او توره غوردی و دی یی کم سن اوینا شیم بار سن
 یوز نیک جاتیم ستر قربان بولسون اول قورکوب
 یمن کیشی ایدی شیدی مین او نیک بار سن
 لایقم در سن دین لایق نیک بار سن بولک کیک ایماغ

اول پری یغنی بالینین خنپ یا زلیار و قاشش لار اینه
 کردی و هر دو فاقیده ناله تو پلاپ یا شلار اچو رایت
 و اول چهرینی کم کوز منگ پری نیک کولکلی تو قوق
 اچون قبول قیلاس یا پری ترناق وین ارغوان کوب
 قیلدی بور و نالیدام ایلام بولن کیورایه پری طوق
 اول ایشغز نیک ایلی دین یقده یسکندر سکنک
 بار و رایه ی سرباشش سولنور بر بالین ایشک اوتین
 ششتی و هر دو بیلر او چار دی یار و خوجیه یی و اول اولیا
 اعلی کوک و پتو قورلا بور و نال اشارت اچره باجم
 شکلم بولملا بر بالین کیشی لار دین و دایست قیلار
 کم تور و عا دل لار ای او ناسینه قه اچره ناز پ

باشش اوزره کیلورن عیلمشش یار دین بوشش ایردی
 خوب چره ایر لیک نیک قیلدی پلاپ و پلاپ
 چقار پ نوره نیک قی اینی بریت و تور و اوزرک
 بی چقار پ بر نیک یازدی اول نیک نیک مهنو
 بویایم کم باچه کیشکی لار و قول لار معلوم قیلورن لار کم
 بویشی قیلد ایشور و دم اگر کیشی نراوم بولن اول کیشی
 نیک بور و نی کیشمین و لوزی قرا عیلمشش اوزرک
 شتور غایغش و نیک نی تور و اوزرکی دین مقشش قیلدی
 و یقده یسکیشی لار بوسب دین کم تور و ظالم ایری و لوزون
 لار نی چورایه یی و کوز لار ققار ایری تو قوشش قیلر لار اول
 نیک اوزره تور و اوزرک تانیب خوجیه یی و اعلی کوک
 لار لار

شدراق سغلا دی کیم اول کونکول سغلا نیک سغلا یاقین
 تاشلا سولور لار پس تو قوم اچند کتیب برآورده
 مقر ایلادی لار شایر اوستار کتیب اوزده
 آوی واوناشش آره واقع بولوب ایملار ایلین توکم
 بالیق اچند کتیب خشی دریا لوقدر شایر لوقدره داعی
 توره کلن ایرب بالبلر بالیق داعی توره بی اوقور باق
 بیرایی دوقور لوق سلطان بوقور بی آتی ایری خللر
 کیم بواق ننگ یاریم کیم کیم کتیب لاری ایتتی لاروی
 واوناشش اوقورده سولر لار شایر دلا مار ووجوهر
 برماقی قصه اول بلادر نجات تاجاق و خوش چهره
 توره بی اوسور کتیب لوق وچاقورین اول اوانت ننگ

یست قاری برماق دلاورین سولر ایتیک یازماق
 واول بالیقین لوق کتیب دین چتاق بیاق تیلو
 ایملار و کتیب لاری کیم یاریم ایلر لار
 چهره داعی اچمری لوبلد رایری سولر لار دماق سولر
 لایر ویدی کیم ای او غاشیم امدی خشی باسین
 پزان ویراق دین داعی مزین لوبین داغ ننگ
 یاسپ اورو نیم اچمه پاست نو کیم لایر وینک پاس
 خاطر ی لکون ارا و قیلاپ ایری کیم تبدیلیاس
 بریولی بولصد ایشتی لار کیم لوق لار لوق لار
 او غری خوش چهره و مار و لایر کیم اول شتله کیم
 توره دین قورقوب ایملار لار دین دین سولر قلب